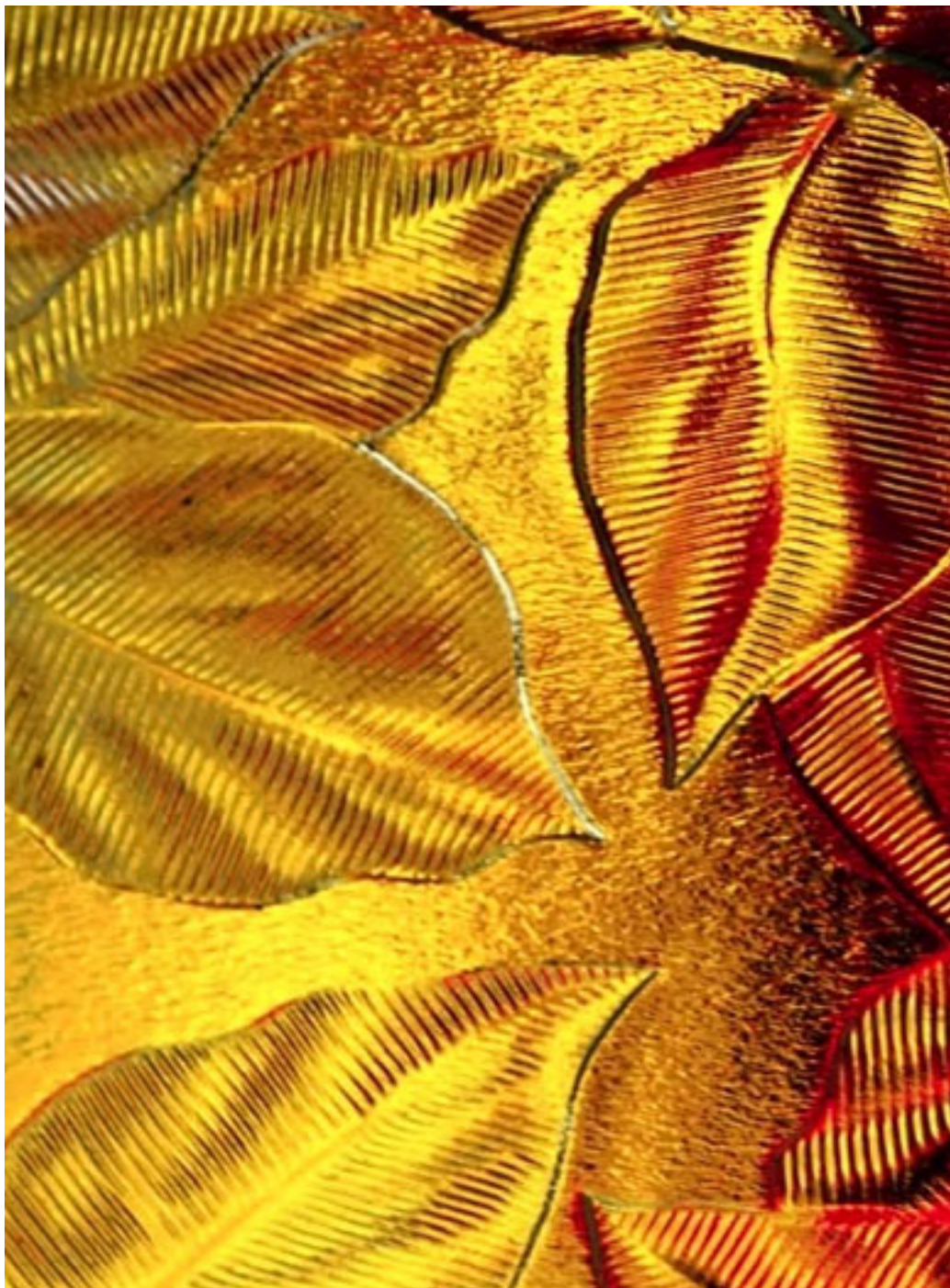

برگ های زرین کتاب مقدس

جلد اول

پیر گرو

برگ‌های زرین
کتاب مقدس

جلد اول

پیر گرو

این کتاب ترجمه ای است از :

PAGES BIBLIQUES

notre foi et notre vie

par : Pierre Grelot

Librairie Classique Eugène Belin, Paris, 1951

مشخصات

عنوان کتاب : برگ‌های زرین کتاب مقدس (جلد اول)

نویسنده : پیر گرلو

www.irancatholic.com

فهرست

بخش اول : قوم خدا

پیش گفتار

مقدمه :

اعتقاد نامه بنی اسرائیل

فصل اول :

اصل و مبدا

۱- رحمت الهی و گناه بشر

۲- از آغاز تا دعوت ابراهیم

فصل دوم:

دعوت الهی و وعده ها

۱- ابراهیم، پدر ایمانداران

۲- یعقوب و پسرانش

فصل سوم:

قوم پیمان

۱- نجات قوم بنی اسرائیل

۲- پیمان شریعت

۳- پیشروی در صحرا

فصل چهارم:

در سرزمین موعود

۱- تصرف کنعان

۲- عصر داوران

فصل پنجم:

شکوه سلطنتی

۱- پیدایش سلطنت: شائول و اوائل دوران داود

- ۲- سلطنت داود
- ۳- سلطنت سلیمان
- ۴- آئین نیایش شاهی

بخش دوم: شهادت انبیا

قلمرو اسرائیل

فصل ششم:

- ۱- ملتی منقسم
- ۲- روایات مربوط به ایلیا و البیشع
- ۳- عاموس نبی
- ۴- هوشع نبی

اشعیا نبی و دوران او

فصل هفتم:

- ۱- پیام انبیایی اشعیا
- ۲- دوران سلطنت احاز
- ۳- ویرانی سامره و اصلاحات حزقیا
- ۴- دوران تهاجمات سناخریب

جریان‌ات دوران تثبیه

فصل هشتم:

- ۱- قانون تثبیه
- ۲- اصلاحاتی نافرجام
- ۳- دیدگاه روحانی تثبیه

ارمیا نبی و دوان وی

فصل نهم:

- ۱- پیام حرمان

۲- دوران اصلاحات یوشیا

۳- نبی تحت تعقیب و آزار

۴- در برابر فاجعه

جریان کهناتی

فصل دهم:

۱- روحانیت در جریان کهناتی

۲- تاریخ مقدس کهناتی

حزقیال، نبی کاهن

فصل یازدهم:

۱- کلام تهدید آمیز

۲- تغییر جهت کلام: کلام یهوه علیه ملل

۳- کلام دلجویانه یهوه

در سرزمین تبعید

فصل دوازدهم:

۱- تغزل مقدس

۲- وحی های نبوتی

تسلی بنی اسرائیل

فصل سیزدهم:

۱- پیام تسلی به تبعیدیان

۲- نبوت خادم یهوه

بخش سوم: یهودیت در زمان دولت پارس

تجدید حیات یهود

فصل چهاردهم:

۱- بازگشت تبعیدیان و بازسازی معبد

۲- آئین تبشیری

فصل پانزدهم:

سنت حکمتی

- ۱- احکام حکمت
- ۲- مقدمه‌ای بر امثال سلیمان

فصل شانزدهم:

مسأله شر

- ۱- پیشگفتار: بدبختی‌های ایوب
- ۲- گفتگوی ایوب با دوستان
- ۳- پاسخ خداوند

فصل هفدهم:

نیایش «فقرای بهره»

- ۱- نیایش شکسته دلان
- ۲- مزامیر عادل رنج کشیده
- ۳- نیایش گناهکاران نویه کار

فصل هجدهم:

مصلحین قرن پنجم

- ۱- تبار انبیایی
- ۲- عزرای قانونگذار
- ۳- نحمیا، بنا کننده و سازمان دهنده

فصل نوزدهم:

روح مذهبی اسرائیل

- ۱- خدای اسرائیل
- ۲- مسأله خوشبختی
- ۳- پرستش خداوند
- ۴- امید اخروی
- ۵- در انتظار نجات

بخش چهارم: یهودیت در دوران تمدن یونان

فصل بیستم: فراز و نشیب زندگانی

۱- کتاب جامعه

۲- کتاب طوبیت

فصل بیست و یکم: تعلیمات بن سیراخ

۱- حکیم و حکمت

۲- آدمی در برابر خدا

۳- زندگی اجتماعی

۴- فضایل حکیم

فصل بیست و دوم: دلیری ایمان

۱- شکنجه و اختناق آنیوخوس

۲- کتاب دانیال نبی

فصل بیست و سوم: مبارزه برای استقلال

۱- جنگهای مکابیان

۲- کتاب یهودیه بنت مراری

۳- کتاب استر

فصل بیست و چهارم: کتاب حکمت

آخرین گفتار: تحقق کلام مقدس

پیش گفتار

هدف از چاپ این کتاب کمک به کسانی است که با گشودن کتاب مقدسشان، خواستار انجام چنان قرائتی از عهد عتیق هستند که ایشان را در کشف بهتر راز عیسی مسیح یاری دهد. در واقع، به منظور اولین برخورد، به نظر ضروری می‌رسد که برای مبتدیان، از میان وقایع بی شماری که برای تاریخ قوم پیمان عتیق تعیین کننده بوده است، نقاط اتکایی را پیشنهاد نماییم و از میان متون قدیمی که گاه ناروشن و مبهم است، محورهای اصلی را برجسته بنمایانیم.

مؤلف که متخصص کتاب مقدس بوده و استاد شناخته شده دانشکده های کاتولیک پاریس است، در این مجلد به جمع آوری متونی از عهد عتیق پرداخته است که از نظر وی مهم ترین و گویاترین بخش ها بوده اند. بدون شك هر نوع انتخابی تابعی است از نوعی تمایل و گرایش شخصی و چه بسا براند صفحاتی از کتاب مقدس که در نهایت تأسّف کنار گذاشته می شوند! اما برای اولین آشنایی، ضروری است که بر روی اصلی ترین بخش ها تأکید شود تا خواننده خود بعداً به تکمیل آگاهی های خویش بپردازد.

هم چنین سعی شده است که به کمک تفسیرهایی کوتاه، این متون منتخب اولاً در چارچوب زمانی خود جای داده شوند، ثانیاً سبک های ادبی و شیوه های نگارش آنها مشخص شود، ثالثاً منشأ آنها توضیح داده شود و سرانجام تعلیمات روحانی آنها روشن گردد. بار اطلاعات تاریخی و ادبی بسیار تخصصی از گردن این تفسیرهای کوتاه برداشته شده است و خواننده ای که علاقمند به تعمیق دانسته های خود می باشد می تواند به کتاب تخصصی دیگری از همین مؤلف تحت عنوان «مقدمه ای بر کتب مقدس» مراجعه نماید. به امید اینکه مورد استفاده تمام کسانی که در جستجوی خداوند بوده، کلام وی را می شنوند، قرار گیرد.

در آخر کتاب، فهرست الفبایی موضوعاتی را که در متون مختلف به چشم می خورد، خواهیم یافت. این فهرست به خواننده موشکاف اجازه خواهد داد که سیر توسعه مکاشفه الهی را از وراء قرون دنبال نماید. آیا این همان چیزی نیست که پیش از هر کاری شایسته است که در کتاب مقدس جستجو نماییم؟ باشد که بدین ترتیب خوانندگان بتوانند در تاریخ قوم برگزیده، تعلیم تحسین برانگیز الهی را کشف کنند؛ تعلیمی که برای مدتی، قوم کوچکی را از بت پرستی کهن برحذر داشت تا او را مرحله به مرحله به آستانه انجیل و راز عیسی مسیح، نجات دهنده تمامی بشریت هدایت نماید.

هدف از اشکال و تصاویر، یادآوری و قابل تجسم نمودن شخصیت ها و مهمترین لحظه های این تجربه طولانی است که روح به ما امکان می دهد که به نوبه خود آن را طی نماییم، طوری که دیگر از خاطره مان محو نشود.

بخش اول

قوم خدا

مقدمه

اعتقادنامه بنی اسرائیل

وقتی که قوم بنی اسرائیل در فصل بهار در دشت‌های خود، نویر محصول خود را می‌چیدند، آن را در عبادتگاه به خداوند تقدیم می‌داشتند و این کار را طبق دستور تورات انجام می‌دادند. در ترتیب آیین مذهبی، بازخوانی این اعتقادنامه در مراسم الزامی بود:

۱- تثنیه ۲۶: ۵-۱۰

«پدرم، آرامی آواره‌ای بود که با تعداد کمی از افراد خود به مصر پناه برد؛ اما این گروه در آنجا ملتی بزرگ، عظیم و کثیر شدند. مصری‌ها با ما بدرفتاری می‌کردند به طوری که آرامش را از ما سلب نموده و ما را به بندگی سخت کشاندند. اما ما به سوی یهوه خدای پدران خود دعا کردیم. یهوه صدای ما را شنید و بدبختی، کار طاقت فرسا، و رنج ما را دید؛ و یهوه با دستی قوی و بازویی گشاده با ایجاد وحشتی عظیم و نشانه‌ها و عجایب، ما را از مصر بیرون آورد. او ما را به اینجا آورد و این سرزمین را به ما داد. سرزمینی که در آن شیر و عسل جاری است. و اکنون، ای یهوه، نویر محصول خاکی را که تو به من بخشیده‌ای برایت آورده‌ام.»

به این ترتیب: «اعتقادنامه» قوم اسرائیل به طور مخصوص عبارت می‌شد از یادآوری مراحل متوالی تاریخی که آن قوم گذرانیده بود: دعوت پدران از سوی خدا و مهاجرت آنها به کنعان؛ خروج از مصر و اقامت در صحرا؛ و ورود ایشان به سرزمین موعود. از دیدگاه اسرائیلیان، این تاریخ که بوسیله خدا هدایت می‌شد، مفهومی مذهبی داشت: زیرا تاریخی مقدس بود.

همین موضوعات، الهام بخش گفتارهای رسولان خداست.

۲- کتاب یوشع ۲۴: ۲-۱۵

یهوه خدای اسرائیل چنین می‌گوید: «در زمان‌های قدیم، پدران شما در آن طرف رود زندگی می‌کردند

- طارح پدر ابراهیم و ناحور - و خدایان دیگری را خدمت می نمودند. پس من پدر شما ابراهیم را از آن طرف رود در تمام سرزمین های کنعان گردانیدم. به نسل او افزودم و اسحق را به وی دادم، و یعقوب و عیسو را به اسحق بخشیدم. سرزمین کوهستانی سعیر را به عیسو دادم. یعقوب و پسرانش عازم مصر شدند. سپس موسی و هارون را به آنجا فرستاده، مصر را با معجزات خود در میانشان به ستوه آوردم. من پدران شما را از مصر خارج نمودم. مصریان با ارايه ها و سواران به دنبال اجداد شما تا دریای قلزم (نی‌بوریا) پیش آمدند. در آنجا آنان از یهوه کمک خواستند و او مهی غلیظ بین شما و مصریان گسترده و دریا را بروی ایشان برگردانید تا آنان را بیوشاند. شما با چشمان خود آنچه را که در مصر کردم دیدید. سپس برای مدتی دراز در صحرا زندگی کردید. تا این که شما را به سرزمین اموریان آوردم که در آن طرف رود اردن قرار داشت. آنها با شما جنگیدند، ولی من آنها را به دست شما تسلیم کردم. من در مقابل شما آنان را نابود ساختم، پس شما سرزمین ایشان را صاحب شدید. وقتی که از رود اردن عبور کردید و به اریحا آمدید، ساکنان آنجا با شما جنگیدند، اما همه آنها را به شما تسلیم کردم. به شما سرزمینی دادم که بر روی آن زحمتی نکشیده بودید، و اکنون در شهرهایی زندگی می کنید که خود نساخته اید؛ و از میوه های تاکستان ها و باغ های زیتون استفاده می نمایید که خود نکاشته اید. پس حالا از یهوه بترسید و او را با جان و دل خدمت کنید؛ خدایانی را که پدران شما در آن طرف رود، خدمت می نمودند، کنار بگذارید و یهوه را خدمت کنید.»

در این موعظه انبیا، یادآوری رویدادهای ایام گذشته به گونه ای نسبتاً مفصل بیان شده است و هدف، نتیجه متن، جلب توجه شنوندگان در بالابردن قدرت ایمان آنها می باشد. بدین ترتیب بنی اسرائیل، در طول قرون با یادآوری تاریخی سرشار از اعمال شگفت انگیز خدا، توانسته اند ذوق و شوق روحانی خود را زنده نگاه دارند.

سنت های قدیم که در اولین کتاب های کتاب مقدس جمع آوری شده اند، در واقع تفسیری هستند بسیار دقیق از جزئیات «اعتقادنامه» اسرائیلیان، که در دو متن فوق خلاصه شده است. آنها آثاری تاریخی، و در عین حال دارای جنبه های تعلیم عقیدتی می باشند، هم چنین گویای ایمان اسرائیل در پایان اولین مرحله تربیت روحانی خویش هستند؛ در ضمن این سنت ها در بردارنده اتفاقاتی هستند که این تربیت قومی در چهارچوب آن صورت می گیرد. بنابراین، برای این که مطالعه این متون برایمان پربار باشد لازم است که نه تنها اتفاقاتی را که در این متون به آنها اشاره شده در نظر بگیریم، بلکه به مفاهیم روحانی آن نیز توجه داشته باشیم.

فصل اول

اصل و مبدأ

تاریخ مکاشفه الهی با ابراهیم آغاز می‌گردد، لیکن طرح الهی با خلقت شروع می‌شود. هم‌چنین مجموعه سنت‌های بنی اسرائیل که همان آغاز «تاریخ مقدس» است اغلب با روایتی از آفرینش و یادآوری قصه‌های زاده تخیلات مردم ماقبل تاریخ آغاز می‌گردد. دعوت ابراهیم در چهارچوب این زمینه کلی تاریخی کاملاً برجسته است زیرا طرح الهی که توسط گناه بشر زخمی شد به‌طور قابل‌لمسی توسط این دعوت دوباره بر پا گردید.

برای روشن کردن این طرح الهی، مورخین نوشته‌های مقدس از اطلاعاتی استفاده می‌کردند که از سنت‌های عوام گرفته شده است و اطلاعاتشان را تکمیل نموده، آنها را تصحیح کردند و برحسب نیازهای تعلیمی خود آنها را تفسیر نیز نمودند. بیش از هر جای دیگر در کتاب مقدس باید به مفهوم جزئیات روایت‌های نوشته شده توجه داشت: در واقع به‌وسیله همین جزئیات است که این روایات مافوق‌محدوده تخیلی خود رفته، و ابعاد زندگی بشر را با تمام جنبه‌هایش منعکس می‌سازند.

۱- رحمت الهی و گناه بشر

بهشت اولیه

متن معروف آفرینش در ۷ روز، در اینجا همراه متون دیگر که گویای نکته‌های مشترک مربوط به اصول عقیدتی یهودیان است جمع‌آوری شده است. اما خود متن، مربوط به آفرینش را در بخش ۱۸۴ خواهیم یافت. در ابتدا با شرح آفرینش بشر آغاز می‌کنیم.

۳- پیدایش ۲: ۴-۱۷

هنوز روی زمین هیچ بوته یا سبزه خودرو وجود نداشت، زیرا یهوه خدا بارانی بر زمین نفرستاده بود و انسانی نبود که در خاک چیزی بکارد. یهوه خدا آدم را از خاک زمین ساخت^۱. سپس در سوراخ‌های بینی

۱- انسان «آدم» از خاک «آداما» گرفته شده است. ر.ک. ۳: ۱۹ و ۲۳. به‌جاست که این اسم جمع، نام اولین انسان «آدم» بشود، ۳: ۱، ۴: ۲۵، ۵: ۱.

او نفس زندگی را دمید و به این ترتیب آدم موجودی زنده شد.

یهوه خدا باغی در قسمت شرقی عدن کاشت و آدمی را که سرشته بود در آن گذاشت. یهوه خدا هر نوع درختی را که زیبا و دارای میوه‌های خوب بود، همراه با درخت زندگی و درخت دانش نیک و بد در وسط باغ، به وجود آورد. یهوه خدا آدم را در باغ عدن گذاشت تا در آن کشت و کار کند و از باغ نگهداری نماید. سپس به او این فرمان را داد: «از تمام میوه‌های باغ می‌توانی بخوری، اما از درخت دانش نیک و بد به هیچ وجه اجازه خوردن نداری، زیرا لحظه‌ای که آن را خوردی حتماً خواهی مرد.»

۱- سمبلها: اینجا خداوند در کار آفرینش خود به صورت يك انسان نشان داده شده است. در آغاز، زمین صحرایی بدون باران و موجود زنده بود. خدا اول آدم را، و بعد دشتی که او در آن با خوشبختی زندگی نماید آفرید و نام این باغ، عدن بود (عدن کلمه‌ای سومری و به معنای دشت و استپ است).

درخت زندگی که میوه آن زندگی جاویدان می‌بخشد، سمبلی است که در اساطیر و افسانه‌های مردم مشرق زمین بسیار رایج است. درخت دانش نیکی و بدی سمبلی از امتیازات مختص خدا است؛ قوه تشخیص نیک و بد، همانا حکمت واقعی به شمار می‌رود (ر.ک. به شماره‌های ۱۲۲، ۱۱۶، ۹۹، ۷۶).

۲- تعلیم: منظور از آنچه که در این قسمت بیان شده است نه بحثی است علمی درباره آفرینش، و نه دادن اطلاعاتی جغرافیایی درباره جایی که انسان در آنجا بوجود آمد. بلکه منظور معرفی رویدادی که آغاز تاریخ مقدس است که به سبک سمبولیک می‌باشد و هم‌چنین شرحی است غنی از تعالیم مذهبی به زبان مردم. خدا طبیعت را برای انسان آفریده؛ خوشبختی کاملی برای او فراهم نموده؛ اما در این امر شرایطی نیز قرار داده است: اول آن که انسان بپذیرد که مخلوق خداوند است، و دوم آن که خود را مطیع قانون نیک و بد سازد، چنان که خدا تعیین کرده است. اگر او طبق دستور خدا رفتار کند، این خود دانش و خردی است که برایش زندگی را به ارمغان خواهد آورد؛ و اگر اطاعت نکند، مرتکب گناهی خواهد شد که نتیجه آن مرگ است (ر.ک. به شماره‌های ۲۵۰ و ۴۳).

خانواده انسانی

۱- انسان «آدم» از خاک «آداما» گرفته شده است. ر.ک. ۳:۱۹ و ۲۳. به جاست که این اسم جمع، نام اولین انسان «آدم» بشود، ۴:۲۵؛ ۱:۵؛ ۳.

۴- پیدایش ۲: ۱۸-۲۵

یهوه خدا گفت: «خوب نیست که آدم تنها باشد. برای او یاری مناسب خودش می‌سازم. به این ترتیب یهوه خدا تمام جانوران وحشی و پرندگان آسمان را از خاک به وجود آورد و آنها را برای اسم‌گذاری نزد آدم آورد. هرکدام طبق اسمی که آدم به او داد، نامیده شد. آدم بر روی تمام حیوانات اهلی، پرندگان آسمان، و جانوران وحشی اسمی گذاشت، اما یاری شایسته برایش پیدا نشد. بنابراین، یهوه خدا، آدم را به خوابی عمیق فرو برد و هنگامی که او در خواب بود، یکی از دنده‌هایش را برداشته، به جای آن گوشت پر کرد. یهوه خدا از دنده‌ای که از آدم گرفته بود، یک زن ساخت، و او را پیش آدم آورد. آدم گفت: «این است استخوانی از استخوان‌های من و گوشتی از گوشت من. نام او نساء خواهد بود، زیرا از انسان گرفته شد.»^۲

به همین دلیل است که یک مرد پدر و مادر خود را ترك کرده، به زن خود می‌پیوندد و بدین گونه آنها یک تن می‌شوند. در این هنگام آدم و زنش، هر دو برهنه بودند و در برابر یکدیگر خجالت نمی‌کشیدند.

مؤلفین کتاب مقدس بروش خود ادامه داده تعالیم خود را در چهارچوب داستانی دنباله‌دار بیان می‌کنند.

۱- آدم اشرف مخلوقات است: معنای رژه رفتن حیوانات در مقابل آدم که وی بر هر یک اسمی می‌گذارد همین است (این روشی است برای تأیید تسلط وی بر حیوانات).

۲- زوج انسانی: مرد و زن از لحاظ طبیعی و شأن و حرمت، مثل یکدیگرند و به این دلیل زن برای مرد «استخوانی از استخوان‌هایش و گوشتی از گوشتش است»: این بیان سمبولیک، الهام بخش تمام صحنه است. این موضوع جالب است که در حالی که در شرق باستان چند زنی معمول بوده است، آغاز بشریت با رسم خانوادگی «یک زنی» معرفی شده باشد: این بدین معناست که رسم یک زن گرفتن نظر عالی خداوند در امر ازدواج است (ر.ک. متی ۵: ۳۱-۳۲؛ ۱۹: ۳-۹).

در اینجا آن جنبه‌ای که در ازدواج بیشتر جلوه می‌کند، انکاء متقابل بین دو همسر است.

۳- اصالت اخلاقی اولیه: با تکیه بر مطلب بیان شده که ظرافت طبع نویسنده را می‌رساند، صحبت بر سر برهنگی بدون شرمساری است. مرد و زن هر دو مانند کودکانی بودند که بدی را نمی‌شناختند و بهتر بگوییم، آزادی اخلاقی آن‌دو، هنوز دستخوش امیال و هوس‌های عنان گسیخته نشده بود.

^۲ - در عبرانی، این یک بازی است بر روی کلمات ایشا «زن» و ایش «مرد».

پ ۵۵

۵- پیدایش ۳: ۱-۷

مار از تمام حیوانات وحشی که یهوه خدا ساخته بود حيله گتر بود. او از زن پرسید: «آیا خدا واقعاً به شما گفت که از میوه هیچ درختی در باغ نخورید؟» زن به مار جواب داد: «از میوه درختان باغ می توانیم بخوریم، اما خدا درباره میوه درخت وسط باغ گفته است: "نباید از آن بخورید یا به آن دست بزنید زیرا در غیراین صورت خواهید مرد."» سپس مار به زن گفت: «خیر، شما نخواهید مرد! خدا در واقع می داند لحظه ای که از آن بخورید، چشمانتان باز شده، مانند خدا نیک و بد را خواهید شناخت...» زن دید که میوه های آن درخت برای خوردن بسیار عالی و خوش ناست و به خاطر قدرت تشخیصی که به انسان می دهد بسیار خواستنی است. پس از میوه اش گرفته و بخورد و به شوهرش هم داد و او نیز خورد. در همان موقع چشمان هردوی ایشان باز شد و فهمیدند که برهنه هستند. پس برگ های درخت انجیر را به هم دوخته، برای خود پوشش درست کردند...

۱- وسوسه گر: نسبت دادن حيله گری به مار، یکی از خصایص تعالیم نویسندگان کتاب های حکمت در عهد قدیم است. اما برای عبرانیان تصویر مار یادآور عبادت خدایان جهنم و خدایان باروری نیز بود و این عبادت به خاطر ضد اخلاقی بودن و توهین به مقدسات در میان همه ممنوع بود. به احتمال زیاد در متن فوق جدلی غیرمستقیم بر ضد این نوع عبادات نهفته است. از طرف دیگر در اساطیر شرقی، مار نشانه قدرت تخریبی عناصر بوده که همیشه آماده شورش بر ضد قوانین خالق است: پس طبیعی است که از چهره مار برای نشان دادن آن قدرت برتری که نسبت به خوشبختی انسان حسادت می کند و با خدا در مخالفت و ستیز است، استفاده شود. وحی و الهام الهی که تدریجاً در طول کتاب مقدس رازهای خداوندی را به ما آشکار می سازند کم کم چهره واقعی این موجود جهنمی را روشن تر می سازد (رک ۲۵۵، ۳۸۱، ۳۹۹، متی ۳: ۳-۱۰، مکاشفه ۹: ۱۲).

۲- وسوسه : در مطلب بالا به تجزیه و تحلیل بسیار ظریفی در مورد وسوسه که از دیدگاه روانشناسی به عمل آمده است توجه کنید. آنچه که حوا در آرزوی آن است، تسلط بر نیکی و بدی است که او را شبیه الهیم (موجودات ماورا طبیعی که در حضور خدا هستند) می ساخت. او فکر می کند به این ترتیب مانند آنها از قوه تشخیص یا حکمت برخوردار می گردد. او گرفتار غرور می شود که در واقع ریشه هر گناهی است (رک ۱۱۶، ۱۲۹، ۲۱۴، ۳۷۸، ۳۹۲). آنچه که در اینجا محکوم می شود حکمت انسانی کاذب است که مدعی بی نیازی نسبت به وجود خداست. و امروز به این دیدگاه اومانیزم ملحد (بشر دوستی منکر خدا) می گویند.

۳- گناه : طبیعت گناه و شیوه معرفی آن را نباید در اینجا با یکدیگر اشتباه کرد. مرد و زن با اتفاق نظر مرتکب گناه گردیدند. و به

این ترتیب، آن محبت انسانی که در نظر خدا بود، فاسد گردید. و در نتیجه آن، بی‌گناهی اولیه از بین رفت و تنها شناخت و معرفتی که نصیب گناهکاران گردید، عدم قابلیت کنترل امیال و آرزوهایشان بود.

بهشت از دست رفته

۶- پیدایش ۳: ۸-۲۴

آدم و زنش صدای پای یهوه خدا را شنیدند که در خنکی روز در باغ راه می‌رفت، و خود را در میان درختان باغ از یهوه خدا پنهان کردند. اما یهوه خدا آدم را صدا زده، پرسید: «کجا هستی؟» او جواب داد: «صدای پایت را در باغ شنیدم و ترسیدم، زیرا برهنه بودم، و خود را پنهان کردم.» یهوه خدا پرسید: «که به تو گفت که برهنه‌ای؟ مگر از درختی که گفته بودم نخورید، خورده‌اید؟» آدم جواب داد: «این زنی که نزد من گذاشتی؛ او میوه درخت را به من داد، من هم خوردم.» سپس یهوه خدا از زن پرسید: «این چه کاری است که کردی؟» زن در جواب گفت: «مار مرا گول زد و من هم خوردم ...» پس یهوه خدا به مار گفت: «چون این کار را کردی،

در میان تمام جانوران اهلی و وحشی

ملعون خواهی بود.

برشکمت خواهی خزید، و تمام عمرت خاک

خواهی خورد.

بین تو و زن، نسل تو و نسل وی، دشمنی

خواهم گذاشت.

او سرت را له خواهد کرد،

و تو پاشنه‌ی وی را خواهی زد.»

به زن گفت:

«درد و رنج تو را در زایمان افزایش خواهم

داد،

در رنج فرزندان را خواهی زایید.

به شوهرت میل و اشتیاق خواهی داشت.

و او از همین راه بر تو مسلط خواهد شد.»
 به آدم چنین گفت: «چون به حرف زنت گوش دادی، و از میوه درختی که دستور داده
 بودم نخورید، خوردی،
 به خاطر تو خاک لعنت خواهد شد.
 در تمام زندگی غذای خود را با رنج از خاک به دست خواهی آورد. برای تو بر زمین
 بوته‌های وحشی و خار خواهد رویید،
 نان خود را با عرق پیشانی خواهی خورد،
 تا این که سرانجام به همان خاکی که از آن گرفته شدی باز گردی
 زیرا تو خاک هستی
 و به خاک باز خواهی گشت.»

سپس یهوه خدا گفت: «حالا آدم با دانش نیک و بد خود مثل یکی از ما شده است. مبادا دوباره دست
 خود را دراز کرده، از میوه درخت زندگی نیز بخورد و تا ابد زنده بماند.» پس یهوه خدا او را از باغ عدن
 بیرون کرد تا بر خاکی که از آن به وجود آمده بود کشت و کار نماید. آدم را بیرون کرد و به طرف شرقی
 باغ عدن کروبیان و شعله، يك شمشیر آتشباری را قرار داد تا از راهی که به طرف درخت زندگی می‌رفت
 نگهبانی نمایند.

۱- در این صحنه سمبولیک بازجویی، به تعریفی که از وجدان مقصر به عمل آمده است توجه کنید. نویسنده در این روش معرفی صرفاً
 سمبولیک خدا بصورت انسان را برمی‌گزیند تا به گونه‌ای مؤثرتر به هدف تعلیمی خود برسد.

۲- مفهوم حکم و حکمت الهی: تاریخ بشریت به صورت مبارزه‌ای بین نسل زن و نسل مار، یا بشریت و قدرت شیطانی نشان داده شده
 است. اما جنبه نهایی آن پیروزی بشریت است. می‌دانیم که تضمین کننده این پیروزی، مسیح است (متی ۳: ۱۱؛ ۱۲: ۲۵-۲۹). - مکاشفه
 ۱۲: ۱-۱۸؛ ۲۰: ۱-۳) و مریم باکره به خاطر امتیاز لقاح مطهر خویش در این امر شریک است.

وضعیت بشری دربردارنده رنج و مرگ است؛ کار (که در بیان بالا امری عادی و حتی مستقل از گناه معرفی می‌شود) نوعی مبارزه بر
 ضد طبیعتی که ملعون و دشمن انسان است تلقی می‌شود. این وضعیتی که ما در آن هستیم، از همان آغاز مطابق میل خداوند نبوده است،
 بلکه نتیجه گناه آدمی است.

این که انسان اول که پدر همه انسان هاست دارای نام سمبولیک آدم (انسان) است بسیار گویاست. رفتار و سرنوشت او حاوی رفتار و
 سرنوشت بشریت در سراسر قرون است. چه بسا گناهان دیگری که به گناه اولیه پدر ما افزوده خواهد شد. و از آنجایی که نژاد انسان، با گناه
 وارد يك مشارکت شده بود، در تحمل نتایج گناه نیز شریک خواهد بود (رومیان ۵: ۱۲-۱۷).

۳- تمجید از باغ عدن، در واقع آخرین صحنه این درام است. از آنجایی که باغ عدن سمبل شرایط زندگی خوشبخت موعودی است که انسان بنا بود روی زمین داشته باشد، و از آنجایی که درخت زندگی نشان دهنده حیات جاویدان است که مختص خدا و دربارش بود، مفهوم این صحنه بسیار روشن می شود.

کروبیان «موجوداتی نیمه انسان و نیمه حیوان که بر درگاه معابد و قصرهای بابل پاس می داده اند» در کتاب مقدس به صورت کسانی که تخت خدا را بر دوش داشته و نگهبان قصر او هستند درآمده اند. از طرف دیگر در بابل «شعله سوزان که صاعقه را تصویر می نماید»، «سمبل لعنت خداوندی» نیز بوده است.

هر چند این درام اولیه با راندن آدم از باغ عدن پایان می یابد، اما نقطه نهایی وعده های مسیحایی نجات، بازگشت انسان به سوی عدن از دست رفته است: بدین ترتیب با وجود همه اینها، طرح سرشار از رحمت خدا تحقق می یابد.

۲- از آغاز تا دعوت ابراهیم

قائن و هابیل

در طی قرن های بی شماری که دوران اولیه را از ابتدای دعوت ابراهیم جدا می سازد با دیدگاهی علمی نوشته نشده است. یک سری متون که در آنها سنت های عامیانه به طرزی ماهرانه به کار رفته اند، گویای درام بزرگ بشریت در زمان های بسیار دور می باشند. یکی از این روایت ها مربوط به سرگذشت قائن و هابیل است که برادران دشمن نامیده شده اند:

۷- پیدایش ۴: ۳-۱۵

هابیل چوپان شد و از گله های گوسفند نگهداری می کرد و قائن بر زمین کشت و کار می نمود... قائن از محصولات زمین هدیه ای برای یهوه آورد. هابیل هم به نوبه خود نخست زادگان گله اش، و هم چنین مقداری از چربی آنها را آورد. یهوه از هابیل و هدیه اش خوشش آمد، اما از قائن و هدیه اش خوشحال نگردید. و قائن بسیار خشمگین و سرافکنده شد. قائن به هابیل گفت: «بیا بیرون برویم»؛ و وقتی هر دو در دشت بودند قائن به برادرش هابیل حمله کرد و او را کشت. یهوه از قائن پرسید: «برادرت هابیل کجاست؟» او جواب داد: «نمی دانم. مگر من نگهبان برادرم

هستم؟» یهوه پرسید: «تو چکار کرده‌ای؟ فریاد خون برادرت را که از زمین بگوش من می‌رسد بشنو. اکنون ملعون هستی، و باید از زمینی که دهان باز کرد تا خون برادرت را از دستان تو بگیری، بیرون روی. از این به بعد هر چقدر کار کنی، دیگر زمین به تو محصولی نخواهد داد. و در دنیا سرگردان و آواره خواهی بود. سپس قائن به یهوه گفت: «این مجازات بیشتر از تحمل من است. اکنون که مرا از این زمین بیرون می‌کنی باید خود را از تو پنهان کنم، و در جهان سرگردان و آواره باشم. هر کس مرا پیدا کند، خواهد کشت.» یهوه در جواب گفت: «بسیار خوب. هر که قائن را بکشد، از او هفت برابر انتقام گرفته خواهد شد.» بنابراین یهوه علامتی روی قائن گذاشت تا هر که او را پیدا کند وی را نکشد. «...»

۱- **ریشه روایت:** این داستان دشمنی و کینه دیرینه بین چوپانان و کشاورزان را در مشرق زمین بیان می‌کند. ریشه آن نامعلوم است اما می‌توان حدس زد که بعضی قبایل چادرنشین که خود را از فرزندان قائن می‌دانستند، برخورد علامتی خاص داشتند. (علامت یهوه)؟

۲- **ابعاد روایت:** جنایتی که قائن مرتکب شده است، جنبه سمبولیک به خود گرفته و نشانی حقیقی از جنگ است. کنار نهادن این روایت از قالب اولیه‌اش (که مربوط به تمدن پیشرفته‌تری است) و قرار دادن آن در دوران بشر اولیه، روشن‌کننده این نکته است که مقصود نویسنده نشان دادن کینه و جنایت بعنوان یکی از پلیدی‌های تاریخ تمدن بشری در سراسر دوران‌ها و یکی از نخستین نتایج گناه است. این روایت راجع به اشخاصی است که عادلند، اما رنج می‌کشند (رک. ۱۵، ۲۱، ۱۶۵، ۲۸۸، ۲۷۰ به بعد). به علاوه، به این فکر نیز برمی‌خوریم که خدا قربانی بدکاران را نمی‌پذیرد. (رک. ۱۰۵، ۱۱۸)

وحشی‌گری بدوی

در میان نسل قائن، چهره وحشی ملك جلوه می‌کند.

۸- پیدایش ۴: ۱۹-۲۴

ملك دو زن گرفت. نام یکی عاده بود و نام دیگری ظله. عاده، یابال را بدنیا آورد که جد چادرنشینان و گله‌داران بود. نام برادرش یوبال بود که او هم جد نوازندگان چنگ و نی بود. ظله نیز توبل قائن را زایید. او جد تمام صنعت‌گران مفرغ و آهن بود...

ملك به زنان خود گفت:

«عاده و ظله، گوش دهید،

ای زنان ملك، ببینید چه می‌گویم:

من مردی را که مرا زخمی کرده بود کشته،

و پسر بچه‌ای را نیز برای آن که مرا زده بود، از بین بردم.

اگر انتقام قائن هفت برابر است،

انتقام ملك هفتاد برابر می‌باشد.

۱- ریشه سامی کلمه «یابال» به معنای «رهبری گله» است. «یویال» به معنای شاخ قوچ است که از آن کرنا می‌ساختند. قائن در زبان عربی به معنای آهنگر است. توپال نام سرزمینی است (به احتمال زیاد در نواحی قلیلیقه یا قفقاز) که در زمان قدیم به خاطر بازرگانی و تجارت فلز مشهور بوده است. این شخصیت‌ها را «هم‌نام» می‌نامند. این لغت برای معرفی پیدایش گروه‌های بشری (توده مردم، شهر، قبیله، طبقات اجتماعی) یا تمام پدیده‌های مهم تمدن (حرفه، اختراع، شیوه زندگی) به کار می‌رود. مردم قدیم علاقمند بودند، که هر يك از این موضوعات را در يك فرد (حقیقی یا تخیلی) مجسم کنند، و بر او عنوانی می‌گذاشتند که به آن «هم‌نام» می‌گویم. این شخص نماینده يك واقعه حقیقی است. معرفی این شخص به عنوان قهرمان بعضی اتفاقات به این خاطر است که تمام جنبه‌های تخیلی اتفاقات زمان‌های بسیار دور زنده شود.

۲- پس این روایت به نحوی سمبولیک گویای پیشرفت و تکامل تمدن انسانی است و در عین حال حکایت از رو به فقرا نهادن شرایط اخلاقی بشر در طول زمان دارد. بر خانواده، نظام چند زنی حکمفرما بود و قانون بی حد و مرز انتقام، باعث به وجود آمدن حالت وحشی‌گری ترسناکی در اجتماعات صحرانشین گشته بود (ر.ک ۳۸ و ۷).

طوفان نوح

فساد و پلیدی بشر، منجر به تنبیه او از سوی خداوند می‌گردد، که همان طوفان نوح است. از دو نسخه‌ای که از طوفان نوح در کتاب مقدس کنونی به هم آمیخته است، آن‌که به نظر قدیمی‌تر می‌آید (نسخه «یهوئست»، که از نام خدا گرفته شده است)، در زیر می‌آوریم.

۹- پیدایش ۶ تا ۸

یهوه دید که بدی انسان روی زمین خیلی زیاد شده و تمام نیات دلش دائم به دور بدی می‌چرخد. یهوه از ساختن انسان روی زمین پشیمان شد، و در قلبش غمگین گردید. پس گفت: «زمین را از بشری که ساخته‌ام ... پاک خواهم نمود؛ زیرا از ساختن آنها متأسفم.» ... اما نوح در نظر یهوه عزیز بود ... خدا به نوح گفت: «... اکنون تو يك کشتی از چوب صمغ‌دار برای خود بساز؛ در آن از نی حصیر استفاده نما و داخل و خارج آن را با قیر بپوشان ... یهوه به نوح گفت: «تو و تمام خانواده‌ات به کشتی داخل شوید زیرا تنها ترا در میان این نسل، نیکوکار تشخیص داده‌ام. تو باید هفت جفت نر و ماده از تمام حیوانات پاک و يك جفت نر و ماده از حیوانات ناپاک (و هفت جفت نر و ماده نیز از پرندگان آسمان) بگیری، تا این‌که بعداً نسلشان در تمام دنیا زیاد شود. زیرا پس از هفت روز به مدت ۴۰ شبانه روز بر زمین باران خواهم بارانید و همه موجودات زنده را که ساخته‌ام نابود خواهم کرد.» ... نوح همه دستورات یهوه را انجام داد...

او برای فرار از سیلاب به کشتی سوار شد. (هر نوع حیوان پاک، و ناپاک، با نوح، طبق دستوری که خدا به او داد، وارد کشتی گردیدند) ... هفت روز بعد سیل بر زمین شروع شد. ... باران به مدت ۴۰ شبانه روز بر زمین می بارید... و یهوه در کشتی را بروی نوح بست ... آبها افزایش یافت و کشتی بلند شد، تا این که بر بالای زمین قرار گرفت. هر چه بر روی خشکی بود که در سوراخ بینی اش نفس زندگی داشت مرد. یهوه هر موجود زنده ای را بر زمین، نابود کرد. او زمین را از وجود آنها پاک نمود. وی همه را به جز نوح و آنانی که با او در کشتی بودند، از بین برد ... و سرانجام باران دیگر از آسمان نبارید. آبها کم کم عقب نشست ...

در پایان ۴۰ روز، نوح دریچه ای را که در کشتی

ساخته بود باز کرده، کلاغ را بیرون فرستاد. کلاغ تا زمانی که زمین خشک شد می رفت و می آمد. سپس کبوتری فرستاد تا بداند آب پایین آمده است یا نه. کبوتر جایی برای نشستن پیدا نکرد و به کشتی بازگشت، زیرا هنوز همه جا آب بود؛ او دستش را دراز کرده کبوتر را گرفت و با خود به داخل کشتی برد. پس از هفت روز انتظار، باز کبوتر را بیرون فرستاد. هنگام عصر کبوتر در حالی که شاخه تازه زیتونی در منقار داشت، بازگشت. به این ترتیب نوح فهمید که آبها در حال پایین آمدن بودند. پس از این که هفت روز دیگر صبر کرد، باز کبوتر را فرستاد، و این بار دیگر به سوی او بازنگشت...

نوح دریچه کشتی را گشود و به بیرون نگاه کرد و دید که سطح زمین کاملاً خشک بود! نوح قربانگاهی برای یهوه ساخت، و از تمام حیوانات و پرندگان پاک گرفته بر روی آن، قربانی سوختنی تقدیم نمود. یهوه بوی خوشایند قربانی را حس کرد، و به خود گفت: «دیگر هرگز دنیا را به خاطر انسان لعنت نخواهم کرد، زیرا نیات قلب او از کودکی به دنبال بدی است. دیگر هیچ وقت موجودات زنده را به این طریق از بین نخواهم بود.

تا زمانی که زمین باقی است، کاشتن و درو کردن، سرما و گرما، تابستان و زمستان، روز و

شب، ادامه خواهد داشت.»

۱- طوفان نوح و تاریخ: به نظر می‌رسد که این نوشته یادآور فاجعه‌ای طبیعی است که در سرزمین بین‌النهرین روی داده، و از نظر سنت عامیانه، این فاجعه سراسر جهان را فرا گرفته بوده است. از متنی که خواندیم، نمی‌خواهیم اطلاعاتی تاریخی به دست آوریم و خود متن هم چنین ادعایی ندارد. تنها باید در فکر درک مفهوم تعلیمی آن باشیم.

۲- پاداش گناه انسان: از دید قوم اسرائیل، وقوع طوفان نوح نشانه خشم خدا به علت گناهان زیادی می‌باشد که انسان مرتکب گردیده است (رک. ۱۰۳). از این دیدگاه طوفان نوح به عنوان تنبیهی سمبولیک، درس عبرتی است تهدیدآمیز برای گناهکاران. از دیدگاه مسیحیت این تصویری است از فنا و نیستی جاودانی.

۳- نجات عادلان: نجات نوح به وسیله کشتیش یادآور این اصل مهم است که خدا عادلان را از جزای گناهکاران بدور و محفوظ نگاه می‌دارد. قوم اسرائیل همیشه تمایل داشته‌اند که تحقق این امر را در همین جهان بدانند. از نظر مسیحیت، کلیسا همان کشتی نجات است که «بقیه وفادار» را در خود پناه داده، و آنان را از لعنت ابدی می‌رهاند.

۴- مرقعیت عادلان در تاریخ: اگر خدا فقط به گناهان آدمیزاد نگاه می‌کرد باید به کلی نسل بشر را از بین می‌برد. تنها حضور بقیه عادلان وفادار بر روی زمین است که ادامه سیر تاریخ را ممکن می‌سازد. نوح مظهر این عده کوچک عادل در دوران ماقبل تاریخ محسوب می‌گردد.

۵- بدون شك تا حال متوجه فرق بین حیوانات «پاك و ناپاك» شده‌اید (یعنی حیواناتی که برای قربانی یا تغذیه بشر حلال یا حرامند). جنبه اخلاقی «پاکی» در اینجا مورد نظر نیست، بلکه به آن از دیدگاه آیین مذهبی باید نگریست. در واقع مذهب عبرانیان تا «عهد جدید» برخی از تابوهای (محرمات) بدوی را همچنان محفوظ نگاه داشته بود.

برج بابل

پس از نوح، تاریخ از سر گرفته می‌شود. سنت‌ها و نوشته‌های بعدی بیشتر به شرح پراکندگی انسان و افزایش نژادها و زبان‌های بشری می‌پردازند.

۱۰- پیدایش ۱:۱-۹

مردم در سراسر زمین به يك زبان و يك مجموعه لغات حرف می‌زدند. وقتی به طرف مشرق کوچ می‌کردند، به دشتی در سرزمین شنعار رسیده و در آنجا ماندند. آنان به یکدیگر گفتند: «بیایید خشت بسازیم و آنها را در آتش بپزیم.» - آنها به جای سنگ از خشت، و به جای گچ از قیر استفاده می‌کردند. - گفتند: «بیایید برای خود يك شهر و يك برج بنا کنیم که سرش به آسمان برسد. تا این که نامی برای خود داشته باشیم و بر روی زمین پراکنده نشویم.»

یهوه برای دیدن شهر، و برجی که پسران آدم ساخته بودند پایین آمد و گفت: «پس اینها قومی هستند واحد با زبانی واحد.» این تنها شروع کارشان است و هیچ چیز دیگر مانع انجام نقشه‌هایشان نخواهد بود. اکنون پایین برویم و زبانشان را طوری به هم یزنیم که از این پس یکدیگر را نفهمند. «از آن به بعد یهوه آنان را در سراسر زمین پراکنده کرد... اسم آن شهر را بابل گذاشتند...»

مفهوم واژه بابل، که در زبان آرامی از فعل «زقرتا» می‌آید، به معنی یافتن یا توده کردن سنگی، برج یا زیگورات (برج‌های مطبق) می‌باشد که معبدی است بزرگ که اهالی بابل در زبان خود به آن «ا - تِمن - آنکی» می‌گفتند، یعنی «معبد بنیاد آسمان و زمین». پس بابل و برج آن نشانه تمدن مغرور و بت پرست می‌باشد که گناه اساسی نوع بشر است، تعالیم سنت کتاب مقدس این گناه را سبب واقعی تفکیک و پراکندگی انسان می‌داند: در نتیجه جدایی از خالق است که آدمیان از یکدیگر دور می‌شوند.

با این همه، خدا خواهان اتحاد بشری است. هم‌چنین، طبق وعده‌های آخرت شناسی، در واقع یکی از ابعاد اصلی «زمان‌های آخر»، بازگشت نسل بشر به اتحاد اولیه خود از طریق بازگشت به سوی خدای حقیقی است. (ر.ک. ۱۳۳، ۲۲۵، ۲۴۳، ۲۸۷، - لوقا ۱۳، ۲۹: اعمال رسولان ۲: ۵-۱۲؛ مکاشفه ۷، ۹).

* * *

فصل دوم

دعوت الهی و وعده‌ها

دوران پاتریارک‌ها در طرح نجات الهی مرحله جدیدی است. زیرا تا آن زمان بشر خدا را کورمال کورمال جستجو کرده و محرك او غریزه مذهبیست بود. از آن زمان، خدا پیش قدم شده خود را به انسان آشکار می‌سازد و به او وعده‌هایی داده وی را بدین طریق برای روزی که بتواند حقیقت کامل را از خدا یافته و نجات پیدا نماید آماده می‌سازد.

از این روایت دلچسب، پرجاذبه و عمیق که توضیح دهنده کارهای بزرگ پاتریارک‌ها می‌باشد، در اینجا چند نمونه برای روشن نمودن این امر انتخاب کرده‌ایم.

۱- ابراهیم، پدر ایمانداران

فراخوان خداوند

در چارچوب جابه‌جایی اقوام است که دعوت الهی از «پدر ایمانداران» جای دارد.

۱۱- پیدایش ۳۱:۱۱ تا ۱۸:۱۳

تارح پسرش ابرام، نوه اش لوط که پسر حاران بود، و عروشه ساره که زن ابرام بود را از اورکلدانی‌ها بیرون آورد تا به طرف سرزمین کنعان بروند. اما وقتی به حران رسیدند، همان‌جا ماندند ... سپس تارح در حران مرد.

یهوه به ابرام گفت: «محل زندگی، خانواده/ات، و خانه پدر خود را ترک کن و به طرف سرزمینی که به تو نشان خواهم داد برو. از تو ملتی بزرگ به وجود خواهم آورد؛ ترا برکت خواهم داد و آنقدر نامت را بزرگ خواهم ساخت که سرچشمه برکت خواهد بود.

من آنهایی را که ترا برکت دهند، برکت خواهم داد: آنهایی که ترا تحقیر نمایند لعنت خواهم کرد. تمام قبیله‌های زمین توسط تو برکت خواهند یافت.»

پس ابرام همان‌طور که یهوه به او دستور داده بود به راه افتاد، و لوط نیز با او رفت... ابرام در آن سرزمین تا مکان مقدس شکیم که بلوطستان ممری است پیش رفت. در آن موقع، کنعانیان در آن سرزمین بودند. یهوه بر ابرام ظاهر شد و گفت: «من این سرزمین را به نسل تو خواهم داد.» ابرام در آنجا برای یهوه که بر او ظاهر شده بود قربانگاهی ساخت. از آنجا به طرف ناحیه کوهستانی در شرق بیت‌ئیل به راه افتاد و در محلی که بیت‌ئیل در مغرب، و عای در مشرق آن بود چادر زد. در آنجا برای یهوه قربانگاهی ساخت و نام یهوه را خواند. سپس مرحله به مرحله؛ راه خود را به سوی نگب (محلی در جنوب فلسطین) پیش گرفت.

ابراهیم پس از اقامت کوتاه در مصر به اقامتگاه اولیه خود بازگشت.

... ابرام مردی بسیار ثروتمند، و دارای چارپایان و نقره و طلا بود... لوط هم که با ابرام سفر می‌کرد، دارای گله‌های گوسفند و گاو و همچنین چادرها بود... زدو خورد بین چوپانان گله‌های ابرام و لوط در گرفت... پس ابرام به لوط گفت: «نگذار بین من و تو، و هم‌چنین میان چوپانان من و تو زدو خورد باشد، زیرا ما برادریم. مگر تمام این سرزمین جلوی تو باز نیست؟ پس از من جدا شو: اگر تو طرف چپ را انتخاب کنی، من به سمت راست خواهم رفت؛ اگر تو طرف راست را برگزینی، من به سمت چپ خواهم رفت.» لوط به اطراف نگاه کرده تمام دشت اردن را دید، همه جایش پر آب بود... مانند باغ یهوه. بنابراین لوط تمام دشت اردن را برای خود انتخاب کرد و به طرف مشرق به راه افتاد... و چادرهایش را اطراف سدوم برپا نمود. در آن هنگام مردم سدوم بسیار فاسد و گناهکارانی بزرگ بر ضد یهوه بشمار می‌آمدند. پس ابرام با چادرهای خود رفت تا در بلوطستان ممری، در حبرون ساکن شود، و در آنجا، او قربانگاهی برای یهوه ساخت.

۱- مبدا حرکت ابراهیم: مسیری را که در آغاز قبیله تارح و سپس قبیله ابراهیم طی کردند بر روی نقشه جغرافیا پیدا کنید. شهر حران

در آن موقع به علت ستایش «سین» رب‌النوع ماه، به شهر اور وابسته بود.

در متن عبری، در ابتدا «ابراهیم»، ابرام خوانده می‌شد (پدر بزرگ)؛ پس از برگزیدگی وی از طرف خدا نام «ابراهیم» بر او گذارده می‌شود (پدر ملل بسیار)؛ این اسم ریشه آموری دارد. در قدیم سارا را نیز «سارای» می‌گفتند.

سنت کتاب مقدس با توجه به مسیر سالاران که در اطراف آن پرستش‌گاه‌های بسیار قدیمی عبرانی بنا شده است، راهی را بنام «راه منزل‌گاه‌های مقدس» تعیین می‌نماید. (مقایسه شود با مسیرهای زیارتی مسیحیان در قرون وسطی.)

از آنجایی که لوط پدر امون و موآب است، یعنی پدر دو همنامی که مظهر ملت‌های مسمی به این دو اسم هستند، به این ترتیب جدایی بین لوط و ابراهیم نشان‌دهنده جدایی بین اجداد اسرائیل از این دو گروه نژادی است که با اسرائیل نسبت دارند، اما سنت مذهبی آن را نمی‌شناسند.

۲- دصوت الهی و وعده: اجداد ابراهیم بت پرست بودند. (ر.ک. به شماره ۱) او به خاطر خدمت به خدایی که در قلبش سخن می‌گفت، از جامعه خود جدا گردید. در اینجا باید به معنای کلی وعده توجه نماییم. پس از ارتکاب گناه اصلی، در مقابل لعنت زمین؛ برکت موعود داده می‌شود (۶). بدین ترتیب امیدی جدید بروز می‌نماید که بر کلام خدا استوار است: این همان امیدی است که بعدها امید مسیحایی خوانده می‌شود.

۳- در متن بالا به کلیه خصایص و ویژگی‌های نوع زندگی ابراهیم و آداب رسوم آن زمان توجه کنید.

برکت ملکی صدق

دیری نیابید پادشاهان سرزمین اردن با یکدیگر متحد شده بر ضد فرمانروای بن‌النهرین «کدرلا عمر» قیام کردند. اما لشکرکشی این فرمانروا به زودی آنان را سرجایشان نشانده.

۱۲- پیدایش ۱۴: ۱۱-۲۰

فاتحان تمام دارایی‌های سدوم و عموره، و همه آذوقه‌های آنها را غارت نموده و رفتند. آنها لوط (برادرزاده ابرام) و اموال او را نیز گرفتند و رفتند... یکی از نجات یافتگان آمده، ابرام عبرانی را که در بلوطستان ممری، زندگی می‌کرد با خبر ساخت... ابرام همین که شنید خویشاوندش به اسیری برده شده است، حامیانش را که از بدو تولد افراد خانه او و ۳۱۸ نفر بودند، جمع‌آوری نمود، و تا دان آنها را تعقیب کرد. او و خادمانش هنگام شب به آنها حمله کرده، آنان را شکست دادند، و تا حویه در شمال دمشق، آنها را تعقیب نمودند. او تمام اموال، و هم‌چنین خویشاوندش لوط و اموالش را به همراه زنان و قوم از چنگ آنان بیرون آورد.

وقتی ابرام پس از شکست دادن کدرلا عمر و پادشاهانی که با او بودند بازگشت، پادشاه سدوم برای ملاقات با وی، به دره شاوله (که به معنی دره پادشاه است) آمد. ملکی صدق پادشاه سالیم نان و شراب آورد؛ او کاهن خدای متعال (العلیون بود). وی ابرام را برکت داده، گفت: «مبارک باد ابرام از سوی خدای متعال (العلیون)، آفریننده آسمان و زمین، و مبارک باد خدای متعال که دشمنانت را به تو تسلیم کرد.» و ابرام یک دهم از همه چیز را به او داد.

۱- بررسی: صحنه‌ای را که در این متن شرح داده شد با صحنه قبلی مقایسه نمایید. ابرام به ستون پشت سپاه دشمن که حامل زندانیان و غنائم بودند، حمله می‌کند.

۲- ملکی صدق: شاه سالیم به معنای شاه اورشلیم است. (در قدیم «اورشلیم» خوانده می‌شد که پایه رب النوع سالیم بود). ال‌علیون «یا خدای متعال اسمی است مرکب که هر یک از اجزای آن مربوط به یکی از خدایان فینیقی می‌باشد»، و در اینجا به معنای همان خدای حقیقی است که ابرام او را می‌پرستید. ملکی صدق دارای کهناتی شاهانه بود. بعدها داود نیز وقتی پادشاه اورشلیم می‌شود، کاهنی است برتریه ملکی صدق. مؤلفین کتاب مقدس برای معرفی چهره مسیح آینده نیز از مشخصات همین نوع کهنات استفاده می‌کند (۷۰). برای همین است که در رساله به عبرانیان، تصویری از مسیح در چهره ملکی صدق منعکس است (عبرانیان ۷: ۱-۱۹) و در متون مربوط به آیین نیایش، نام او هم طراز نام ابراهیم است.

پیمان پاتریارکی (پدر سالاری)

واقعه‌ای که در متن زیر شرح داده خواهد شد، نه تنها ارتباطی مستقیم با دعوت ابراهیم دارد، بلکه بر کل حماسه پاتریارک‌ها تسلط داشته و کلید درک آن نیز می‌باشد: این واقعه، زمینه ساز عهده‌ای است که بعدها بر کوه سینا، بین یهوه و بنی اسرائیل بسته می‌شود.

۱۳- پیدایش ۱۵: ۱-۱۸

کلام یهوه در روایی به ابرام خطاب شد، «ابرام، ترسی نداشته باش، من سپر تو هستم؛ پاداش تو بسیار عظیم خواهد بود.»

ابرام جواب داد: «خداوند یهوه، چه در نظر داری که به من بدهی؟ من بدون فرزند می‌میرم... یکی از افراد خانه من وارثم خواهد شد.» و سپس این کلام یهوه به او گفته شد: «او وارث تو نخواهد بود؛ وارث تو از گوشت و خون خودت خواهد بود.» آن وقت او را بیرون برده، گفت: «بالا به آسمان نگاه کن و اگر می‌توانی ستاره‌ها را بشمار. نسل تو چنین خواهد بود. ابرام به یهوه ایمان آورد، و او این را برای

وی عدالت محسوب کرد. او به وی گفت: «من یهوه هستم، که ترا از اورکلدانیان بیرون آوردم تا وارث این سرزمین گردانم.» ابرام جواب داد: «خداوند من یهوه، من چطور بدانم که آن را به ارث خواهم برد؟» او به وی گفت: «یک گوساله ماده سه ساله، یک بز سه ساله، یک قوچ سه ساله، یک قمری، و یک کبوتر جوان برای من بیاور.» او برایش همه این‌ها را آورد، آنها را از میان دو تکه کرد و نیمی را در یک طرف، و نیمی را در مقابل آن در طرف دیگر گذاشت؛ اما پرندگان را به‌دو نیم نکرد. ... در این هنگام وقتی خورشید غروب می‌کرد، ابرام به خوابی عمیق فرو رفت، و وحشت او را گرفت. ... وقتی خورشید غروب کرده بود و هوا کاملاً تاریک شده بود، تنوری پر دود و پاره آتشی ظاهر شد که به میان حیوانات دو نیم شده رفت. آن روز یهوه عهدی با این عبارات با ابرام بست: «من این سرزمین را به نسل تو می‌دهم، از رود خروشان مصر تا رود بزرگ (فرات).»

۱- وعده یک وارث، و ایمان ابراهیم: به عمق ایمان ابراهیم توجه کنید. او فرزندی ندارد، اما چشم بسته به این وعده که وارثی خواهد داشت اعتماد می‌کند، و همین نکته است که نشان‌دهنده عمق ایمان وی می‌باشد، و چنین ایمانی باعث عادل شمرده شدنش می‌گردد. (ر.ک. رومیان ۴). منظور نویسنده این روایت آن است که ابراهیم را به عنوان نمونه ایمان به ما معرفی نماید.

۲- وعده سرزمین و عهد: دومین هدفی که در وعده خدا نهفته است، تصاحب سرزمین کنعان می‌باشد. نویسنده این متن با برجسته ساختن این نکته می‌خواهد در چارچوب سرگذشت فرزندان ابراهیم، تکامل طرح الهی را آشکار سازد. آیین این عهد را با آیین عهد سینا مقایسه نمایید (۳۶). رد شدن منعقد کنندگان عهد از میان حیوانات دو تکه شده بیانگر این امر بود که اگر هر یک در تعهد خود بی‌وفا می‌گشت، لایق سرنوشت همان حیوانات تکه شده بود. ابراهیم در رؤیای خود، به این نحو تعهد خدا را می‌بیند. ظهور خدا، در کتاب مقدس اغلب به همراه آتش است.

شفاعت عادل

۱۴- پیدایش ۱۸-۱۹

هنگامی که ابراهیم در بلوطستان ممری، در گرم‌ترین موقع روز، بر در چادر نشسته بود، یهوه بر وی ظاهر شد. چشمانش را بلند کرد و دید در آنجا سه مرد نزدیک او ایستاده‌اند. همین که آنها را دید از در چادر دوید تا ایشان را ملاقات نماید، و بر زمین خم شد. او گفت: «سرور من، التماس می‌کنم اگر مورد لطف تو هستم از بنده خود رد نشو. قدری آب آورده خواهد شد؛ شما پاهای خود را شسته و زیر درخت استراحت خواهید نمود. بگذارید کمی نان بیاورم تا شما قبل از این که جلوتر روید خود را تقویت کنید.

برای همین است که بر سر راه بنده خود قرار گرفته‌اید.»
آنها گفتند: «همان طور که گفتی بکن.»

ابراهیم با عجله به طرف چادر نزد ساره رفت. او گفت:
«عجله کن، سه پیمانه از بهترین آرد را خمیر
کرده گرده‌های نان درست کن.» سپس ابراهیم به طرف گله
دویده گوساله‌ای جوان و پرواری گرفت و به نوکرش داد و
اویا عجله رفت تا آن را تهیه نماید. بعد خامه، شیر و
گوساله‌ای را که تهیه کرده بود، همه را برد و جلوی آنان
گذاشت، و در حالی که آنها می‌خوردند، او نزدیک ایشان
در زیر درخت ایستاده بود. آنها از او پرسیدند: «همسرت
ساره کجاست؟» او جواب داد: «در چادر است.» پس
میهمانش گفت: «سال دیگر باز حتماً به ملاقات تو خواهم
آمد، و در آن هنگام همسرت پسری خواهد داشت.»

...مردان از آنجا به راه افتادند و به محلی رسیدند که می‌توانستند سدوم را ببینند، در حالی که
ابراهیم برای نشان دادن راه آنان را همراهی می‌نمود. در این هنگام، یهوه با خود اندیشیده بود، آیا آنچه
را که می‌خواهم انجام دهم از ابراهیم پنهان کنم، ... سپس یهوه گفت: «بر ضد سدوم و عموره چه فریاد
بزرگی بلند است! گناه آنان چقدر عظیم می‌باشد! در نظر دارم به پایین بروم و ببینم که آیا آنها تمام آنچه
را که در این فریاد برضدشان به سوی من می‌آید کرده‌اند یا نه. حقیقتاً می‌خواهم بدانم.»

مردان آنجا را ترک کرده و به سدوم رفتند و در حالی که ابراهیم در مقابل یهوه هنوز ایستاده بود.
ابراهیم به او نزدیک شده، گفت: «آیا تو واقعاً می‌خواهی مرد عادل را با گناهکار نابود کنی؟ شاید در
شهر ۵۰ مرد عادل وجود داشته باشد. آیا آنها را از میان برخواهی داشت، آیا آن محل را به خاطر وجود
این ۵۰ نفر، نجات نخواهی داد؟ چنین رفتاری از تو بعید است. کشتن مرد عادل با گناهکارو داشتن
رفتاری یکسان با عادل و گناهکار از تو بعید است! آیا داور تمام زمین عدالت را به جا نخواهد آورد؟»
یهوه پاسخ داد: «اگر ۵۰ مرد عادل در شهر سدوم پیدا کنم، تمام آن مکان را به خاطر آنها نجات خواهد
داد.» ابراهیم جواب داد: «بسیار جسارت می‌کنم که با خداوند این طور صحبت کنم، من که خاک و
خاکستر هستم. شاید از این ۵۰ مرد عادل، ۵ نفر کمتر باشند: آیا به خاطر ۵ نفر همه شهر را نابود

خواهی کرد؟» او پاسخ داد: «خیر، اگر ۴۵ مرد عادل در آنجا پیدا کنم، آن را نابود نخواهم ساخت.» ابراهیم باز به او گفت: «شاید در آنجا فقط ۴۰ نفر باشند.» او جواب داد: «من آن را به خاطر آن ۴۰ نفر انجام نخواهم داد.» ابراهیم گفت: «امیدوارم خداوند من خشمگین نشود، اما به من اجازه بده تا سخن گویم: شاید در آنجا تنها ۳۰ نفر باشند.» او جواب داد: «اگر آنجا ۳۰ نفر پیدا کنم، آن را انجام نخواهم داد.» او گفت: «بسیار جسارت می‌کنم که اینطور صحبت کنم، اما شاید فقط ۲۰ نفر آنجا باشند.» وی پاسخ داد: «من آن را به خاطر این ۲۰ نفر نابود نخواهم ساخت.» او گفت: «امیدوارم خداوند من خشمگین نشود، اگر يك بار دیگر نیز سخن بگویم: شاید تنها ده نفر باشند.» وی پاسخ داد: «به خاطر این ده نفر، آن را نابود نخواهم ساخت.»

یهوه هنگامی که صحبت خود را با ابراهیم به پایان رسانید رفت، و ابراهیم به خانه بازگشت. وقتی که دو فرشته هنگام عصر به سدوم رسیدند، لوط بر دروازه شهر نشسته بود. همین که لوط آنان را دید برای ملاقاتشان برخاست و بر زمین خم شد. او گفت: «سروران من، تمنا می‌کنم به خانه خادم خود آید تا شب را بمانید و پاهایتان را بشوید. بعد صبح می‌توانید به سفرتان ادامه دهید.» آنها جواب دادند: «خیر، ما می‌توانیم شب را در میدان بگذرانیم.» اما او آنقدر اصرار کرد که با وی به خانه رفتند و به منزلش وارد شدند. او برایشان غذایی تهیه کرد. و نان بدون خمیرمایه پخت، و آنها خوردند...

شب که فرا رسید، مردم سدوم خواستند از آن دو مسافر غریبه سواستفاده نمایند. لوط از تسلیم آنان خودداری کرد.

مردان به لوط گفتند: «... پسران، دختران، و تمام افرادت را در شهر از این محل بیرون ببر. ما قصد داریم این مکان را نابود کنیم، زیرا بر ضد آنها فریاد عظیمی است که به یهوه رسیده است. و یهوه ما را فرستاده تا آنها را نابود کنیم.» چون او تأخیر می‌کرد، مردان دست او و زن و دخترانش را گرفتند، به خاطر این که یهوه دلش برای آنها می‌سوخت. آنان او را به بیرون برده و وی را خارج از شهر رها کردند... هنگامی که خورشید بر آن سرزمین طلوع می‌کرد، و لوط وارد صوغر شد، یهوه بر سدوم و عموره گوگرد و آتش از سوی یهوه بارانید. او این شهرها، و تمام دشت، با تمام ساکنان شهرها، و هر چیزی را که در آنجا بر زمین رشد می‌کرد ویران نمود. اما زن لوط به عقب نگاه کرد، و به ستونی از نمک تبدیل شد.

ابراهیم صبح زود برخاسته، به محلی که قبلاً در برابر یهوه ایستاده بود رفت، و در حالی که به طرف سدوم و عموره و سراسر دشت نگاه می‌کرد، دودی را که از آن سرزمین مانند دود تنور بالا می‌رفت دید...

۱- چهره روایت: در این روایت، خدا با تأکیدی خاص، به چهره آدمی نشان داده شده است: پیهو به همراه دو نفر از بارگاه خود فرا می‌رسد، به زیر چادر یک پاتریارک (ابراهیم) غذا می‌خورد، و آنگاه آتش و گوگرد چون باران، از آسمان می‌ریزد. چنین ویژگی‌ها در این متن گویای این حقیقتند که این روایت رایج در میان مردم، در واقع سبکی ادبی سوای «تاریخ» به مفهوم امروزی آن است. راوی خیلی آزاد و سلیس از یک روایت محلی که در بردارنده انجام شهرهای سدوم و عموره است، سخن می‌گوید. در ساحل جنوبی بحرالمت نشان‌هایی از فعالیت آتشفشان را می‌توان مشاهده نمود که تأیید کننده این روایت می‌باشند. در روایت «مجسمه نمک»، که «زن لوط» بدان تبدیل گشت، می‌توان آثاری از فرهنگ عامیانه مردم (فولکلور) را یافت. اما نکته اساسی، نهفته بودن تعلیم مذهبی و اخلاقی در این روایت است.

۲- تعلیم اخلاقی و مذهبی: سخن بیشتر درباره تنبیه گناهکاران و نجات درستکاران است: ویرانی شهر سدوم «داوری خداوندی» و یک «تنبیه تأدیبی» مانند طوفان نوح می‌باشد (رک. ۹). تصویر آتش و گوگرد، بعداً برای تجسم جهنم به کار می‌آید (رک. مکاشفه ۲۰: ۱۹). سخن سپس، بر ارزش شفاعت، و میانجی‌گری عادلان دور می‌زند (رک. ۲۲۸، ۱۶۷، ۴۵، ۴۴ - رومیان ۳: ۸؛ عبرانیان ۲۵: ۷؛ انجیل یوحنا ۱۴: ۱۶) و در پایان، در متن به حس عمیق میهمان نوازی برمی‌خوریم.

آزمودن ابراهیم

۱۵- پیدایش ۲۲

خدا ابراهیم را در آزمایشی گذاشته گفت: «ابراهیم، ابراهیم» او جواب داد: «ایسک حاضرم» خدا گفت: «پسرت را، تنها فرزندت اسحق را که دوستش داری بردار و به سرزمین موریا برو. در آنجا، بر کوهی که به تو نشان خواهم داد، او را به عنوان قربانی سوختنی تقدیم خواهی کرد.»

ابراهیم صبح زود بعد برخاسته، الاغ خود را زین کرد و با خود دو نفر از خادمانش و پسر خود اسحق را برد. او برای قربانی سوختنی هیزم شکست و بطرف جایی که خدا به او نشان داده بود حرکت کرد. در روز سوم ابراهیم به بالا نگاه کرد و آن مکان را از دور دید.

سپس ابراهیم به خادمان خود گفت: «شما اینجا با الاغ بمانید. این پسر و من به آنجا می‌رویم؛ پرستش خواهیم نمود و پیش شما باز خواهیم گشت.»

ابراهیم هیزم قربانی سوختنی را برداشته، آن را بر دوش پسرش اسحق گذاشت، و آتش و کارد را بر دست خود گرفت. سپس هر دوی آنها با یکدیگر براه افتادند. اسحق به پدرش ابراهیم گفت: «پدرم» وی جواب داد: «بله، پسر» او گفت: «ببین، آتش و هیزم حاضر است، اما بره برای قربانی سوختنی کجاست؟» ابراهیم پاسخ داد: «پسر، خدا خودش بره را برای قربانی سوختنی فراهم خواهد نمود.» سپس هر دوی آنها با یکدیگر به راهشان ادامه دادند.

وقتی به جایی که خداوند به او نشان داده بود رسیدند، ابراهیم در آنجا قربانگاهی ساخت و هیزم را آماده کرد. سپس پسرش اسحق را بسته و او را بر قربانگاه روی هیزم نهاد. ابراهیم دستش را دراز کرد و کارد را برای قربانی نمودن پسرش گرفت.

اما فرشته یهوه از آسمان او را صدا زد: «ابراهیم، ابراهیم» او جواب داد: «اینها حاضریم.» فرشته گفت: «دست خود را بر پسر بلند نکن. به او آزاری نرسان، زیرا اکنون می‌دانم که تو از خدا می‌ترسی. تو پسر، تنها فرزندت را از من مضایقه نکردی.» سپس ابراهیم به بالا نگاه کرد و قوچی دید که شاخ‌هایش در بوته‌ای گرفتار بود. ابراهیم قوچ را گرفت و به جای پسرش به عنوان قربانی سوختنی تقدیم کرد

ابراهیم پیش خادمانش بازگشت، و با هم به طرف بئر شبع حرکت کردند.

۱- قربانی‌ها در عهد معیق: هدف از قربانی، بازشناخت سلطه و تسلط کامل خدا بر زندگی است. بدین ترتیب سوخته شدن کامل قربانی بر مذبح در یک مراسم قربانی سوختنی، نشان‌دهنده فدا شدن زندگی به خاطر جلال خداست. در شرق کهن (به خصوص در کنعان) قربانی فرزندان نخست‌زاده معمول بود. مورخین انتقادات خود را در این امر به احاز و منسی روا می‌دارند (ر.ک ۱۲۵ و ۱۴۵). در متن فوق توضیح داده شد که چگونه یهوه انجام این کار را برای قوم خود منع می‌نماید. در میان قوم بنی‌اسرائیل، نخست‌زاده به خدا تقدیم شده، اما بازخرید می‌گردد (ر.ک ۲۹: ۴۰ و لوقا ۲۲: ۲۴-۲۴)، و به جای فرزند، یک حیوان تقدیم می‌شود.

۲- ایمان ابراهیم: در این متن سنتی، نویسنده با سبکی بی‌پیرایه و در عین حال گویا، تمام موضوع ایمان پدر سالار (ابراهیم) را بگونه‌ای برجسته نشان می‌دهد. و بدین ترتیب چهره روحانی «پدر ایمانداران» آنچنان تکامل می‌یابد که بیان عظمت ابراهیم به اوج خود می‌رسد (ر.ک ۱۱، ۱۳، ۱۴). خصلت‌های ایمان ابراهیم چیست؟ چرا این ایمان معرف اخلاقی قهرمانانه و مافوق انسانی است که در آن

سرمشقی از ایمان مسیحی دیده می‌شود؟ (رک عبرانیان ۱۱: ۸-۱۹).

۳- یکی از اولین نشان‌های موضوع عادل زنج‌دیده (رک اشعیا نبی) را در اسحق می‌بینیم، که با وجود بی‌گناهی، دار قربانی را بر دوش می‌کشد. طبق سنت مسیحی، اسحق نمادی است از مسیح بر جلجتا (رک ۷، با زیر نوشته آن). اصطلاح فرشته یهوه در اینجا به معنای فرشته نیست، بلکه اشاردهای به خود خدا می‌باشد که در این دنیا ظاهر می‌گردد.

سرگذشت اسحاق

۱۶- پیدایش ۲۰ تا ۲۶ (به متن این قسمت در کتاب مقدس رجوع نمایید)

در سنت کتاب مقدس نقش اسحق نسبت به پدرش از برجستگی کمتری برخوردار است. اکنون مهم‌ترین اتفاقات زندگی وی را یادآوری می‌نماییم.

- تولد اسحق (پیدایش ۲۱: ۱-۸): وعده خدا به ابراهیم تحقق می‌یابد. واژه اسحق به معنی «(خدا) می‌خندد» یا «(خدا) بخشنده است» می‌باشد.

- جدایی اسحق (فرزند زنی آزاد و وارث وعده الهی) از اسماعیل (پسر يك کنیز): این واقعه که ظاهراً به دو روش نوشته شده (پیدایش ۱۶: ۴-۱۴ و ۲۱: ۹-۲۱)، نشانگر این است که خدا در مقابل اسماعیلیان (عرب‌ها)، اسرائیل را با این که هر دو از يك ریشه بودند بر می‌گزیند. پولس قدیس، این سمبل را از دیدگاه مسیحیت مورد بررسی قرار می‌دهد (غلاطیان ۴: ۲۱-۳۱).

- ازدواج اسحق (پیدایش ۲۴): روایت ازدواج اسحق در عهد عتیق یکی از زیباترین و ظریف‌ترین نوشته‌هاست که مملو از روحی شرقی می‌باشد. از این که در اینجا آن را ذکر نمی‌کنیم، مایه تأسف است. نویسنده در این بخش از کتاب نشان می‌دهد که چگونه خدا جریان وقایع را در جهت خیریت برگزیدگان خود هدایت نموده و دعاها را که از روی اعتماد باشد می‌پذیرد و به نتیجه می‌رساند.

- اقامت پدر در جرار (پیدایش باب‌های ۲۰، ۲۱ و ۲۶): درباره اقامت در جراردو نوع روایت وجود دارد، که یکی منسوب به ابراهیم و دیگری منسوب به اسحق می‌باشد. در این روایات می‌بینیم که چگونه قبیله پاتریارکی در جنوب کنعان به حالت نیمه مهاجر در می‌آید: این واقعه‌ای مهم می‌باشد به طوری که تاریخ نگاران اسرائیل آن را با دقت ثبت کرده‌اند.

۲- یعقوب و پسرانش

برادران دشمن

۱۷- پیدایش ۲۷ تا ۳۳

اسحق دو پسر داشت، یکی عیسو و دیگری یعقوب. عیسو مرد پر مو و شکارچی ماهری بود که بیشتر در دشت و صحرا بسر می برد. درحالی که یعقوب مردی آرام بود که در زیر چادر زندگی می کرد. عیسو از روی حماقت حقوق نخست زادگی و ارشدیت خود را در برابر آتش عدس (غذایی سرخ رنگ) به یعقوب سپرد (ادوم قبیله ای است که عیسو پایه گذار آن می باشد. واژه ادوم به معنی سرخ است. به بازی کلمات توجه کنید). بعداً وقتی اسحق در بستر مرگ بود، یعقوب با هم دستی مادرش رفقه برکت پدری را به ضرر برادرش، با نیرنگ متوجه خود کرد.

یعقوب مرد قدوسی نیست؛ حتی به علت دروغ گویی تنبیه شده و به زندگی سرگردانی محکوم می گردد. اما خدا برای تحقق بخشیدن طرح خود از هر چیزی استفاده می کند، حتی از گناهکاران. این واقعه گویای طرز تفکر یهودیان است: اسرائیلیان ترجیح می دادند که جد خود را در قالب شخصی زیرک و باهوش نشان دهند تا فردی کوتاه بین و خشن مثل عیسو. البته در متون بعدی، این امر از دیدگاه دیگری بیان شده است: عیسو با زنان بیگانه ازدواج می نماید، اما اسحق یعقوب را برای همسرگزینی به قلمرو اجداد خود می فرستد. از این امر پی می بریم که نویسنده، این روایات و سنت ها را بر طبق اهداف تعلیمی خود، با راه های مختلفی بیان می نماید.

در نتیجه این واقعه، اختلاف و کدورتی شدید بین این دو برادر آغاز می شود، و یعقوب اجباراً به کنعان و به سرزمین اجداد خویش نزد ارامی ها رفته و دانیلش لابان او را می پذیرد، و پس از هفت سال خدمت به خاطر هر يك از دو دختر دانیلش لابان، با آنها (لیه و راحیل) ازدواج می نماید. وی کم کم به ثروتی بزرگ دست می یابد، به طوری که حسادت پسران لابان را به خود جلب می کند.

در نتیجه این وضع ناچار می شود به سرزمین کنعان بازگردد. او مخفیانه با افراد قبیله خود فرار می کند. لابان او را تعقیب می کند، اما بالاخره آندو در زمینه وسعت چراگاه به توافق می رسند. لیکن هنوز مسئله روبرو شدن یعقوب با برادرش عیسو و دفاع در مقابلش هنوز باقی بود. عیسو با افراد مسلح خود پیش می آید. یعقوب در مقابل برای برادرش پیشکش می فرستد و سرانجام برادران با هم صلح می کنند. عیسو در کوهستان سعیر ساکن می شود، در حالیکه یعقوب به همراه دوازده پسرش که بعدها نامشان به دوازده قبیله بنی اسرائیل داده شد، در سرزمینی که ابراهیم و اسحق آنجا روزگار گذرانده بودند در صلح و صفا ساکن می شود.

این رویدادهای پی در پی با شیوه بیانش، تحقق تدریجی طرح الهی را نشان می دهد. یعقوب رئیس قبیله ای می گردد که توسط ابراهیم

ایجاد شده بود. او به نامی دیگر هم مسمی بود که همانا اسرائیل است. این اسم با نام قوم برگزیده خداوند «همنام» می‌باشد. عیسو که در کوهستان سعیر سکونت داشت، نماینده قوم «ادوم» بوده و جد آنها شناخته شده است.

جدایی و کدورت یعقوب و عیسو نشاندهنده جدایی قوم بنی اسرائیل و قوم ادوم است. هرچند اینها اقوام برادر بودند، لیکن با یکدیگر دشمنی داشتند. پس از عمون و موآب (۱۱) و پس از اسماعیل (۱۶)، ادوم نیز به نوبه خود از «عهد» و «وعده» محروم می‌شود، و تنها قوم بنی اسرائیل است که قوم خداوند و تافته‌ای جدا بافته تلقی می‌شود. این «رازهای گزینش الهی» از موضوعاتی است که نویسندگان کتاب مقدس در مورد آن تفکر و تعمق بسیار نموده‌اند (۱۴۸، ۱۴۹، ۲۱۸-روم ۹).
از سرگذشت یعقوب دو روایت انتخاب کرده‌ایم که از لحاظ مذهبی بسیار غنی می‌باشند: یکی خواب یعقوب و دیگری مبارزه او با خداوند.

خواب یعقوب یا حمایت خدا

یعقوب به خاطر قرار از خشم عیسو، «به طرف سرزمین اجدادش» براه می‌افتد.

۱۸- پیدایش ۲۸: ۱۰ تا ۲۹: ۱

یعقوب بترشیع را ترك کرده و به طرف حران براه افتاد. وقتی به مکانی رسید، شب را در آنجا گذراند، زیرا خورشید غروب کرده بود. یکی از سنگ‌هایی را که در آن محل یافت می‌شد برداشته، آن را بالش خود ساخت و همان جایی که بود دراز کشید. وی خوابی دید: نردبانی آنجا بود که بر زمین برپاشده و سرش به آسمان می‌رسید؛ و فرشتگان خدا بر آن بالا و پایین می‌رفتند. و یهوه آنجا بالای سر او ایستاده می‌گفت: «من یهوه هستم، خدای پدرت ابراهیم، و خدای اسحق. من زمینی را که تو روی آن خوابیده‌ای به تو و نسل تو خواهم داد. نسل تو مانند ذرات غبار روی زمین خواهند بود؛ تو به طرف غرب و شرق، شمال و جنوب گسترش خواهی یافت، و تمام قبایل زمین به وسیله تو و نسلت برکت خواهند یافت. مطمئن باش که من با تو هستم: هر جا بروی ترا در امان نگاه خواهم داشت، و به این سرزمین بازخواهم آورد، زیرا تا به تمام آنچه که به تو قول داده‌ام عمل نکنم تو را رها نخواهم کرد.» سپس یعقوب از خواب خود برخاست و گفت: «یهوه واقعاً در این مکان است و من نمی‌دانستم!» او ترسیده گفت: «این محل چه ترسناک است! این چیزی کمتر از خانه خدا نیست؛ این دروازه آسمان است!» یعقوب صبح زود برخاسته،

سنگی را که به عنوان بالش خود به کار برده بود برداشت و به عنوان ستون یادبود برپا کرده، روغن بر روی آن ریخت...

یعقوب چنین نذر کرد: «اگر خدا همراه من باشد و در این سفری که در پیش دارم مرا در امان نگاه دارد، اگر او به من نان دهد تا بخورم و پوشاک تا بپوشم، و اگر سالم به منزل پیش پدرم بازگردم، آن وقت یهوه، خدای من خواهد بود. این سنگی که به عنوان یادبود برپا کرده‌ام خانه خدا خواهد بود و مسلماً از هر چه که به من می‌دهی یک دهم به تو خواهم پرداخت. یعقوب روانه شده، به سرزمین پسران مشرق رفت.

۱- این متن گویای یادآوری حس حضور خدا است که در قلب انسان ترسی مقدس ایجاد می‌کند، یعنی این که شخص به وجود دنیای ماورای دنیای قابل لمس پی می‌برد. (ر.ک. به ۲۵۷، ۱۱۴، ۲۶، ۳۰۶)

۲- این حس هیبت را نمی‌توان کاملاً ترس دانست. زیرا در اینجا خداوند به صورت یک نیروی خیراندیش ظاهر می‌گردد که وقایع را رهبری می‌کند و وعده‌هایی را که به ابراهیم داده بود، باز با یعقوب تجدید می‌نماید. البته ایمان یعقوب کمتر از ابراهیم است. زیرا در برابر خداوند شرط تعیین می‌کند و خواستار علائم است.

۳- به حرکت مذهبی یعقوب که حالتی کهن دارد توجه کنید: از دیدگاه وی خداوند به اصطلاح در سنگی مقدس حضور دارد. این سنگ همان خانه خدا است (بیت ثیل). در این روایت است که به پیدایش عبادتگاه بیت ثیل که قبلاً به ابراهیم نسبت داده می‌شد پی می‌بریم (ر.ک. ۱۱). یعقوب این سنگ را چون ستونی قرار داده و به رویش روغن می‌ریزد: همین آیین تاکنون در مسیحیت برای انواع تقدیس حفظ شده است.

مبارزه یعقوب، یا عادل‌ی در آزمایش

اکنون یعقوب را می‌بینیم که با ثروتی عظیم در راه بازگشت به سوی کنعان است. ناگهان وجود این مرد سرشار از هر نعمت را اضطرابی دربرمی‌گیرد. مشیت الهی برای او دیگر چهره‌ای خیرخواهانه ندارد، بلکه نیرویی است متخاصم، که باید با آن مبارزه کرد.

۱۹- پیدایش ۳۲: ۷-۳۱

قاصدان پیش یعقوب بازگشته به او گفتند: «ما به طرف برادرت عیسو رفتیم، و اکنون او برای ملاقات تو در راه است؛ چهارصد مرد با او هستند.» یعقوب بسیار ترسان و غمگین شد. او کسانی که با او بودند و رمه گوسفندان و گله گاوان را به دو دسته تقسیم نموده گفت: «اگر عیسو به یکی از دسته‌ها برسد

و به آن حمله کند، دسته دیگر برای فرار می‌ماند. «ای یعقوب گفت: «ای خدای پدرم ابراهیم، و خدای پدرم اسحق، ای یهوه که به من گفستی، به سرزمین و خانواده‌ات برگرد و من ترا سعادتمند خواهم ساخت، من لایق تمام این مهربانی و نیکی که به بنده‌ات نشان داده‌ای نیستم. وقتی اینجا از رود اردن عبور کردم تنها چوب دستیم را داشتم، و حالا می‌توانم دو گروه تشکیل دهم. از تو درخواست می‌کنم مرا از چنگال برادرم برهان، زیرا از او می‌ترسم؛ او ممکن است بیاید و به ما و مادران و فرزندان آنها حمله کند. اما تو بودی که گفستی: «من ترا سعادتمند خواهم ساخت، و نسل ترا مثل شن ساحل دریا خواهم کرد، آن قدر زیاد که قابل شمارش نباشد.» سپس یعقوب آن شب را آنجا گذراند. از هر چه با خود داشت هدیه‌ای برای برادرش عیسو انتخاب کرد: ۲۰۰ بز ماده و ۲۰ بز نر، ۲۰۰ میش و ۲۰ قوچ، ۳۰ شتر شیرده با بچه‌های آنها...

همان شب برخاسته، دو زن و دو کنیز و یازده فرزندش را برداشته، از گذرگاه یبوق عبور کرد. او آنها را برداشت و از نهر گذراند و تمام دارایی خود را نیز به آن طرف فرستاد. و یعقوب تنها ماند. شخصی بود که با او تا سحر کشتی می‌گرفت، که وقتی دید نمی‌تواند بر او غلبه پیدا کند، به کف ران او ضربه زد، و در حین کشتی کف ران یعقوب جابه‌جا شد. او گفت: «بگذار بروم، زیرا سپیده می‌زند.» اما یعقوب جواب داد: «تا مرا برکت ندهی ترا رها نخواهم کرد.» سپس او پرسید: «نام تو چیست؟» وی پاسخ داد: «یعقوب»، او گفت: «دیگر ترا یعقوب نخواهند نامید، بلکه اسرائیل، چون بر ضد خدا قوی بودی، بر ضد انسان‌ها پیروز خواهی بود.» یعقوب سپس گفت: «التماس می‌کنم نامت را به من بگو،» اما او پاسخ داد: «چرا اسم مرا می‌پرسی؟» و او وی را آنجا برکت داد. یعقوب نام آن مکان را فنیئیل گذاشت. او گفت: «زیرا خدا را روبه‌رو دیده و زنده مانده‌ام.»

۱- چهره ادبی روایت: به جنبه حماسی روایت توجه کنید (یا با متن قبلی مقایسه نمایید). در این قطعه به دو ریشه عامیانه لغت برمی‌خوریم: یکی «اسرائیل» (کسی که با خداوند می‌جنگد، که ریشه حقیقی آن، خدا می‌جنگد، است) و دیگری «فنیئیل» (چهره خداوند). خداوند در این روایت کاملاً به صورت انسان نشان داده شده است.

۲- معنای روایت: نویسنده این روایت را برای بیان «نگرش مذهبی یعقوب» نوشته است. یعقوب در برابر خطر مضطرب است و از خود می‌پرسد که آیا مشیت الهی از او دور شده است؟ خدای پدرانش آیا دشمن او شده است؟ در زندگی انسان پیش می‌آید که مبارزه او علیه اوضاعی که حالت خصمانه دارند، جنبه مبارزه با خود خداوند را پیدا می‌کند. در چنین مواردی قدرت انسان مورد آزمایش قرار می‌گیرد و در اینجا تنها ایمان است که آن را حفظ می‌کند. زیرا خدا از ما می‌خواهد که تا به آخر تسلیم نشده و مبارزه کنیم، حتی اگر باید متحمل زخم‌های بسیار گردیم. سرانجام در این پایداری، برکت الهی است که به عنوان پاداش به ما داده می‌شود. در پایان این روایت، ترسی مقدس

بر یعقوب غلبه می‌کند، که همانا ترس دیدن خداوند است. در روایت قبلی نیز به همین مطلب اشاره شد. ناگفته نماند که از دیدگاه کتاب مقدس، «هیچ کس نمی‌تواند خدا را ببیند، مگر آنکه بمیرد» (مقایسه کنید با ۲۶، ۳۴، ۳۵، ۵۹، ۱۱۴).

پسران یعقوب

۲۰- پیدایش ۳۴ و ۳۸ (ر.ک به کتاب مقدس)

یعقوب از زنان خود صاحب دوازده پسر شد که نامشان به دوازده قبیله بنی‌اسرائیل اطلاق گشته است. اخبار سرنوشت هیچ یک از پسران یعقوب را غیر از یوسف در سن نمی‌توان یافت. شمعون و لاوی با نیرنگ «شکیم» و اعضای قبیله‌اش را می‌کشند، که مورد سرزنش یعقوب قرار می‌گیرند (پیدایش ۳۴). یهودا از زن کنعانی خود به نام تamar صاحب دو پسر می‌شود (پیدایش ۳۸). فضای حاکم بر روایت فضایی دوران بربریت و توحش است.

۱- احتمالاً در هیچ یک از نوشته‌های حماسی پدرسالاران نمی‌توان متنی مانند این یافت که تاریخ را این چنین خلاصه بیان کرده باشد. پسران یعقوب در واقع هر یک نماینده یکی از اقوام دوازده گانه بنی‌اسرائیل می‌باشند (ر.ک. توضیح شماره ۱ مربوط به متن ۸). محتملاً در پشت ماجرای که در این متون بازگو شده است، جریان‌اتی وجود دارد که واقعیت دارند و یادگارهای اصیل تاریخ قباایل مزبور می‌باشند. اعزام شدن قبیله شمعون و لاوی بر علیه شهر شکیم، یا آمیختگی نژادهای مختلف در قبیله یهودا که نیمی از آنان کنعانی بودند، از این قبیل می‌باشد. با آن‌که این شیوه نگارش تاریخ با سبک نگارش تاریخ زمان ما فرق فاحشی دارد، اما باز هم قابل قبول است. فقط کافی است این روش را خوب درک کنیم. ناگفته نماند که سنت‌های مختلفی که تصرف سرزمین کنعان را بازگو می‌کنند و در کتاب داودان جمع‌آوری و حفظ شده‌اند، همین سبک را دارا می‌باشند (ر.ک متن ۴۹).

۲- تعداد قباایل بنی‌اسرائیل امری تصادفی نیست. همین امر در مورد دوازده قبیله اسماعیل نیز صادق می‌باشد (پیدایش ۲۵: ۱۲-۱۶). این اعتلاف قباایل (می‌توان آن را با اعتلاف ایالات یا قباایل هم مرز یونان مقایسه کرد، که جهت حمایت از یک مرکز مشترک مذهبی تشکیل می‌شد) در بردارنده تعداد معینی از مؤتلفین بود، و عدد دوازده در این مورد جنبه‌ای سنتی داشت. به همین دلیل، با این‌که ترتیب قباایل اسرائیل در طول زمان تغییر پیدا کرد، اما تعدادش در کل ثابت ماند.

معامله بر سر یوسف عادل

سرگذشت یوسف به شکلی آزاد و بدون رعایت جزئیات تاریخی، بازگو کننده عزیمت گروهی از عبرانیان به سرزمین مصر است که تشکیل دهنده هسته فعال اسرائیل در زمان فتح کنعان می‌باشند. سرگذشت یوسف آن قدرها هم دور از واقعیت نبوده و می‌توان گفت رسیدن برده‌ای

مثل او به مقام وزارت، در تاریخ امری یگانه نیست. اما از طرف دیگر باید در نظر داشت که نویسندگان قدیم برخلاف مورخین امروزه، به وقایع پیچیده تاریخی چندان اهمیتی نمی‌دادند.

از لحاظ ادبی، سرگذشت یوسف حقیقتاً یک شاهکار است که بسیار وزین، گویا و هیجان‌انگیز بوده و سرشار از تعالیم اخلاقی می‌باشد که در تار و پود روایت نهفته شده است. اتفاقی که در متن ذیل آن را مورد مطالعه قرار می‌دهیم، به نظر می‌رسد که آمیزشی از دو نگرش مختلف از یک موضوع می‌باشد. برای ساده تر شدن امر، ما در اینجا فقط نگرش منبع «یهوست» را آورده‌ایم (در این روایت خدا «یهود» نامیده شده است). ناگفته نماند که تشخیص بین این دو نگرش کار بسیار دشواری است و برخی جاها فقط جنبه فرضی دارد.

۲۱- پیدایش ۳۷

اسرائیل، یوسف را از تمام پسران دیگرش بیشتر دوست می‌داشت، زیرا او پسر زمان پیری وی بود، و بالا پوشی با آستین‌های بلند برایش تهیه نمود. اما برادرانش که می‌دیدند چگونه پدرش او را از همه پسران دیگرش بیشتر دوست می‌داشت، آنقدر از او متنفر شدند که با وی نمی‌توانستند به‌طور عادی کلمه‌ای صحبت کنند...

برادران او برای چراندن گله گوسفند پدرشان به شکیم رفتند. سپس اسرائیل به یوسف گفت: «مگر برادرانت با گله گوسفند در شکیم نیستند؟ بیا، می‌خواهم ترا پیش آنان بفرستم.» وی جواب داد: «آماده‌ام.» او به وی گفت: «پرو و بین که برادرانت و گله گوسفند در چه حالند، و برایم خبر بیاور.» او وی را از دره جدون فرستاد، و یوسف به شکیم رسید. مردی او را سرگردان در بیرون شهر یافت و آن مرد از او پرسید: «دنبال چه می‌گردد؟ او پاسخ داد: «دنبال برادرانم می‌گردم. خواهش می‌کنم به من بگو گله گوسفندشان را کجا می‌چرانند.» مرد جواب داد: «آنها از اینجا حرکت کرده‌اند؛ درواقع شنیدم که می‌گفتند: «بیایید به دوتان برویم.» پس یوسف به دنبال برادرانش رفت و آنها را در دوتان پیدا کرد. آنها او را از دور دیدند، و قبل از این که به آنان برسد بین خود نقشه کشیدند که او را بکشند... اما روبین شنید و او را از خشونت آنها رهانید. او گفت: «ما نباید جان او را بگیریم.» روبین به آنها گفت: «خون نریزید»... بنابراین وقتی یوسف به برادرانش رسید، آنها بالاپوش یعنی بالاپوش آستین بلندی را که پوشیده بود، بیرون کشیده، و او را گرفته به درون چاه انداختند، چاهی خالی که آب نداشت. سپس برای خوردن نشستند.

به بالا نگاه کرده گروهی اسماعیلی دیدند که از جلعاد می‌آمدند و شترانشان با صمغ، کتیرا، بلسان و صمغ کاج بار شده بودند که اینها را به مصر می‌بردند. سپس یهودا به برادران خود گفت: «از کشتن

برادرمان و پنهان کردن خورش چه چیزی به دست خواهیم آورد؟ بیایید او را به اسماعیلیان بفروشیم، اما بیایید به او آزاری نرسانیم. هر چه باشد او برادر ماست و گوشت خود ما. «برادرانش موافقت کردند ... آنان یوسف را به ۲۰ سکه نقره به اسماعیلیان فروختند ...

آنها بالاپوش یوسف را برداشتند و با کشتن يك بز، بالاپوش را در خون فروبردند. سپس بالاپوش آستین بلند را پس فرستادند تا با این پیغام پیش پدرشان برده شود: «این است آنچه که یافته‌ایم. آن را آزمایش کن و ببین که آیا این بالا پوش پسرت است یا نه.» او آن را آزمایش کرد و فریاد زد: «این بالاپوش پسرم است. يك جانور وحشی او را دریده است. یوسف، شکار جانوری گشته و تکه تکه شده است.» یعقوب لباس‌هایش را پاره نموده و پوششی از پلاس دربر کرد و تا مدتی دراز برای پسرش ماتم گرفت. تمام پسران و دخترانش آمدند تا او را تسلی دهند، اما او تسلی نمی‌پذیرفت. او گفت: «نه، من کنار پسرم در ماتم به هاویه فرو خواهم رفت.» و پدرش برای او گریه کرد. در همان هنگام مدیانی‌ها او را در مصر به پوتیفار، یکی از سرداران فرعون و فرمانده محافظین فروخته بودند.

در باره موضوع «عادلی» که رنج می‌کشد به شماره ۷ رجوع کنید.

مشیت الهی

۲۲- پیدایش ۳۹-۴۱

پوتیفار مصری یوسف را مباشر خود ساخت و دست یوسف به قدری پربرکت بود که در همه چیز موفق می‌گردید. اما همسر این مرد خواست که وی را فریفته خود نماید، لیکن چون در این امر موفق نشد، به قصد انتقام بوی تهمت زد. در نتیجه یوسف به زندان افتاد. او مهارت خاصی در تعبیر خواب داشت و این نشانه حکمت خارق‌العاده‌اش بود. وی در زندان سرنوشت دو نفر از ملازمان فرعون را پیشگویی نمود. یکی از آنها سه روز بعد به دار آویخته شد، و دیگری نیز بعد از سه روز مقام پیشین خود را بازیافت، اما با خارج شدن از زندان یوسف را فراموش کرد، لیکن اراده و مشیت خداوند در کار بود...

چند سال بعد، فرعون دو خواب دید که غیرقابل تعبیر و مایه پریشان حالی او گشته بود. در این هنگام ساقی فرعون به یاد یوسف افتاد. یوسف خواب‌ها را تعبیر کرد که در نتیجه آن، فرعون دریافت که پس از هفت سال وفور، هفت سال قحطی در پیش است. وی جهت پیش‌بینی مشکلات آینده و اتخاذ تصمیمات لازم برای مقابله با آن، یوسف را برگزید:

فرعون از تمام وزیران خود پرسید: «آیا می‌توانیم مردی دیگر مانند این پیدا کنیم که روح خدا را

داشته باشد؟» پس فرعون به یوسف گفت: «چون می‌بینم که خدا دانش تمام اینها را به تو داده است، هیچ‌کس به دانایی و حکمت تو نمی‌تواند باشد. تو وزیر من خواهی بود و تمام مردم من به دستورات احترام خواهند گذاشت؛ تنها این تخت پادشاهی مرا از تو بالاتر قرار خواهد داد...» فرعون انگشتش را از دستش بیرون آورده و بر دست یوسف نهاد. او را با کتان عالی پوشاند و زنجیری از طلا به دور گردنش گذاشت. وی او را بر بهترین ارایه پس از ارایه‌ای که خود داشت سوار کرد، و در برابر او فریاد می‌زدند: «ایبرک». («مواظب باشید!» یا «زانو بزنید!») (۴۱: ۳۸-۴۳).

۱- نویسنده با روایت این ماجرا می‌خواهد ما را متوجه راه‌های مشیت الهی سازد که شگفت‌انگیز و غیرقابل پیش‌بینی می‌باشند.
۲- پایان این روایت با برجسته نمودن روشن بینی یوسف که با ناتوانی حکیمان مصر کاملاً متضاد می‌باشد، گویای این واقعیت است که «هرگونه حکمت و شناخت درباره آینده، تنها از آن خداوند است» زیرا تنها اوست که بر وقایع مسلط می‌باشد. عطیه شناخت آینده، توسط روح الهی میسر می‌گردد، چنان‌که در مورد انبیاء نیز این امر صادق می‌باشد (رک شماره ۷۷).

بخشش برادرانه

۲۳- پیدایش ۴۱-۴۷

یوسف در هفت سال فراوانی، گندم ذخیره کرد و در روزگار خشکسالی آن را فروخت. پسران یعقوب نیز که در قحطی بودند، از فشار احتیاج برای خرید گندم به مصر آمدند. یوسف آنها را شناخت، اما وانمود کرد که آنان را به‌جا نمی‌آورد و با ایشان به سختی رفتار نمود. او آنان را وادار کرد که در بازگشت، آخرین برادر خود را نیز از کنعان به‌مراه بیاورند و شمعون را به‌عنوان گروگان در مصر نگاه داشت. هر چند یعقوب هم‌چنان اشک می‌ریخت، پسرانش بنیامین را در دومین سفر خود به‌مراه بردند. اینبار با آنها خوش رفتاری شد و به میهمانی دعوت شدند. اما یوسف تجربه سختی برایشان در نظر گرفت، به این ترتیب که جام پیشگویی خود را در کیسه گندم بنیامین نهاد. خادمان یوسف برادرانش را در راه بازگشت دستگیر نمودند. در این هنگام یهودا از برادر جوان خود دفاع نموده و حاضر شد به‌جای وی بماند. با این حرکت، یوسف اختیار احساسات خود را از دست می‌دهد:

یوسف در برابر تمام حاضرین نتوانست از احساسات خود جلوگیری کند... او با چنان صدای بلندی گریه کرد که همه مصریان شنیدند، و خبر آن به قصر فرعون رسید. یوسف به برادران خود گفت: «من یوسف هستم. آیا پدرم واقعاً هنوز زنده است؟» برادرانش نتوانستند به او جواب دهند، آنها از دیدن او بسیار منقلب شده بودند. سپس یوسف به برادرانش گفت: «اکنون غمگین نباشید، خود را به‌خاطر فروختن

من به اینجا سرزنش نکنید، زیرا خدا مرا قبل از شما اینجا فرستاد تا زندگیتان را حفظ کند... پس این شما نبودید که مرا به اینجا فرستادید بلکه خدا بود، و او مرا پدر فرعون، سرور تمام خانه‌اش و رئیس تمام سرزمین مصر گردانیده است. هر چه زودتر پیش پدرتان برگشته و بگویید: پسرت یوسف چنین می‌گوید: فوراً اینجا پیش من بیا... نزدیک من خواهی بود، تو، فرزندان، و نوادگانت، گله‌گوسفند، گله‌گاوت، و تمام دارائیت. در آنجا همه چیز را برایت تهیه خواهم دید، زیرا هنوز ۵ سال از قحطی باقی است و غی خواهم که تو در احتیاج باشی، تو و اهل خانه‌ات و هر چه که داری... به پدرم از تمام احترامی که در مصر از آن برخوردارم، و همه آنچه دیده‌اید به طور کامل خبر دهید. بعد عجله کنید و پدرم را به اینجا آورید.»

سپس بازوانش را به دور گردن برادرش بنیامین انداخته، گریه کرد؛ و بنیامین بر شانه او گریه کرد... خبر به قصر فرعون رسید که برادران یوسف آمده‌اند، و فرعون و خدمتگزارانش از شنیدن آن خوشحال شدند. فرعون به یوسف گفت: «به برادرانت بگو، چنین کنید: چهارپایان خود را بار کرده به سوی سرزمین کنعان بروید. پدر و خانواده‌هایتان را برداشته و پیش من باز گردید. من بهترین‌های مصر را به شما خواهم داد، و شما از برکت زمین خواهید خورد.» یوسف ۱۰ الاغ که با بهترین‌های مصر بار شده بودند و ۱۰ الاغ ماده با بار حبوبات، نان و غذا برای سفر پدرش مهیا ساخت سپس برادرانش را روانه کرد. آخرین کلماتش به آنها چنین بود: «در سفر آشفته نشوید.»

پس آنها مصر را ترک کردند. وقتی به سرزمین کنعان و پدرشان یعقوب رسیدند، به او این خبر را دادند: «یوسف هنوز زنده است. حقیقتاً اوست که فرمانروای سراسر سرزمین مصر است.» اما او مبہوت شد، زیرا آنها را باور نکرد...

خدا شب هنگام در رویایی با اسرائیل حرف زد، او گفت: «یعقوب، یعقوب»، وی جواب داد: «اینجا هستم» او ادامه داد: «من خدا هستم، خدای پدرت. از رفتن به مصر نترس، زیرا در آنجا من ترا قوم بزرگی خواهم ساخت. من خودم با تو به مصر می‌روم. من خود دوباره تو را از آنجا بازمی‌گردانم، و دستان یوسف چشمان تو را خواهند بست.» سپس یعقوب بئرشبع را ترک کرد (پیدایش ۱:۴۵ تا ۵:۴۶).

یوسف پدر و برادرانش را در سرزمین جوشن در کناره دلتای رود نیل در اطراف مرزهای آسیایی مصر مسکن داد.

۱- همان‌طور که قبلاً نیز اشاره شد (ر.ک. ۲۱)، در این روایت دو نوع «نگرش» به هم آمیخته‌اند. سعی ما بر این بوده است که کلاً

از نگرش «الوهیست» استفاده کنیم (این سبک «الوهیست» نام دارد، زیرا در روایت مذکور خداوند «الوهیم» نامیده شده است) هر چند کاربرد آن از نظر نقد ادبی صددرصد دور از اشکال نیست. به مهارت خاص نویسنده توجه کنید که چگونه شدت احساسات را مرحله به مرحله بالا برده و هم‌چنین درس اخلاقی خویش را در چارچوب روایت ارائه می‌دهد، بدون آن‌که صریحاً به نصیحت پرداخته باشد.

۲- نویسنده با معرفی مژده وعده خدا به یعقوب، به ما خط مشی روایت خود را نشان می‌دهد: طرح الهی در یافت رویدادها به‌طور نهانی تدریجاً عملی می‌شود. «خاندان یعقوب» (قبیله‌اش) می‌بایست به سرزمین مصر می‌آمدند، زیرا در آنجاست که تاریخ قوم بنی‌اسرائیل دوبار از سر گرفته می‌شود.

۳- این روایت در قالب کنونی خود بی‌شک چکیده‌ای از تاریخ را بیان می‌دارد. آن دسته از عبرانیانی که در مصر ساکن بودند، پس از خروج، تشکیل دهنده هسته مرکزی قوم بنی‌اسرائیل گشتند و ملت اسرائیل سرانجام تماماً در آن ادغام شد. اما به احتمال قوی گروه‌هایی از آنان همچنان در سرزمین کنعان باقی ماندند. شرایط زندگی عبرانیان در مصر به‌صورت قومی آزاد بود که به‌عنوان میهمان در سرزمینی بیگانه پذیرفته شده بود (به شرایط زندگی «بیگانگان» در میان یونانیان توجه کنید). این پدیده چندان هم نادر نیست: یکی از نوشته‌های مصری اشاره دارد به اقامت موقتی کوچ نشینان «ادومی» در همین منطقه که مقارن سال ۱۲۱۵ ق.م می‌باشد.

دورنمای آینده

۲۴- پیدایش ۴۸-۵۰

یعقوب سالخورده پیش از مرگ، پسران یوسف یعنی افرایم و منسی را برکت می‌دهد: افرایم و منسی دو قبیله‌ای هستند که در ائتلاف قوم بنی‌اسرائیل، تشکیل دهنده «خاندان یوسف» می‌باشند.

به این ترتیب منابع سنتی، اشعار بسیار کهنی را که گویای سرنوشت قبایل بنی‌اسرائیل در طی قرون آینده می‌باشند، به یعقوب نسبت می‌دهند. به این ترتیب خواننده پیش از این‌که به پایان روایت پدرسالاران برسد، دورنمایی از طرح الهی درباره آینده کسب می‌کند.

این دورنما در مورد برخی از قبایل، تنها شامل يك شرح مختصر جغرافیایی است:

زیبولون بر ساحل دریا زندگی می‌کند، او دریانوردی سوار بر کشتی‌هاست، او صیدون را در نزدیکی خود دارد (۱۳: ۴۹). اشیر، نان شب چرب است، او غذایی مناسب يك پادشاه تهیه می‌نماید (۲۰: ۴۹).

در مواردی دیگر به ارائه تصویری اخلاقی اکتفا می‌کند:

بنیامین گرگی است درنده، صبح شکارش را پاره می‌کند تا شامگاهان غنایم را تقسیم می‌کند (۲۷: ۴۹).

در مورد بعضی دیگر، این دورنما به صورت اوضاع تاریخی ظاهر می شود.

شمعون و لاوی برادرند.
 شمشیرهای آنان آلات ظلم آنها می باشد
 در خشم خود آدمیان را کشتند
 و در خشم خود ساق پای گاو را شکستند
 لعنت بر خشم آنان باد زیرا که پرشرارت بود
 و غضب آنان که بی رحم بود.
 آنان را در یعقوب تقسیم کنم
 و در اسرائیل پراکنده کنم (۴۹: ۵-۷).

در مورد جرم شمعون و لاوی به شماره ۲۰ رجوع کنید. متن مذکور علت مجازات این دو قبیله را خیانت آنان می داند: شمعون که ساکن سرزمین یهودا بود، به زودی مرد. اعضای قبیله لاوی پراکنده گشتند و خود را وقف خدمات مذهبی نمودند.

قبیله سلطنتی یهودا که داود از میان آنها برخاست، دارای مقام خاصی است:

ای یهودا برادرانت ترا تحسین خواهند کرد
 دست تو پشت سر دشمنان است
 و پسران پدرت در برابر تو خم خواهند شد.
 یهودا شیر جوانی است
 ای پسر من از شکار برآمده
 او مثل شیر خود را جمع کرده و در کمین است
 چون شیر ماده ای است: کیست او را برانگیزاند؟
 عصای سلطنت از یهودا دور نگردد
 و فرمانروایی از قدم های وی دور نگردد
 برایش مالیات آورند
 و قوم ها از او اطاعت کنند.

کره خود را به درخت مو و کره الاغ خویش را به ساقه مو بسته
لباس خود را با شراب و رخت خود را با شیر انگور می‌شورد.
چشمانش مثل شراب سرخ و دندان‌هایش مثل شیر سفید است (پیدایش ۴۹: ۸-۱۲).

این اشعار از طرفی در وصف شجاعت اعضای قبیلهٔ یهودا و حاصلخیزی زمین آنها می‌باشد، اما از طرف دیگر به‌ویژه سلطنت داود را مبارک می‌خواند (۶۸، ۶۷)، و پس از داود به پایداری سلسله‌اش اشاره می‌کند (۷۱) تا این‌که سرانجام پسر داود (به معنای خاص کلمه) بیاید که سلطنتش جهانی خواهد بود. این دیدگاه دربارهٔ آینده، مکمل آن دیدگاهی که دربارهٔ مسیح موعود است می‌باشد که در زمان پادشاهان رایج بود (۱۲۶، ۱۲۷، ۱۲۸ و ...).

* * *

فصل سوم

قوم عهد

خروج از مصر و اقامت در صحرا، نقطه عطفی در «اعتقادنامه عبرانی» می باشد (ر.ک ۱ و ۲) زیرا در واقع در این برهه از زمان است که قوم بنی اسرائیل به قوم برگزیده خداوند تبدیل می شود، و از خدای خود نخست آزادی و سپس پیمان و تورات را که منشور آن است، دریافت می دارد. چهره عظیم موسی بر تمامی این دوران تاریخی که در کتاب های خروج، لاویان، اعداد و تثنیه منعکس است، مسلط می باشد.

۱- نجات قوم بنی اسرائیل

بردگی قوم بنی اسرائیل

پس از مدت زمانی نامعلوم، به عبرانیانی برمی خوریم که در حالی که شرایط زندگیشان به شکل نیمه بردگی است، روزگار می گذرانند.

۲۵- خروج ۱

یوسف و برادرانش و تمام آن نسل مردند. پسران اسرائیل کثیر و بسیار قدرتمند شدند. سپس پادشاه تازه ای در مصر بقدرت رسید که یوسف را نشناخت. او به مردمش گفت: «همانا قوم بنی اسرائیل از ما زیاده و زورآورترند. بیایید با ایشان به حکمت رفتار کنیم، مبادا که زیاد شوند، زیرا اگر جنگی روی دهد، ممکن است با دشمنان ما هم داستان شده، بر علیه ما اسلحه بردارند و از زمین بیرون روند.» بنابراین آنها مباشران بیگاری را بر عبرانیان قرار دادند تا ایشان را زیر بارهای سنگین خم کنند. (گل کاری، خشت سازی، انجام کار در مزارع). به این طریق آنها شهرهای خزینۀ فتوم به معنی فیثوم و رعسیس را برای فرعون ساختند. اما هر چه بیشتر ذلیل می شدند، زیادتر و گسترده تر می گشتند، و مردم از پسران اسرائیل ترسیدند... سپس فرعون به خادمانش این فرمان را داد: «تمام پسرانی را که برای عبرانیان

به دنیا می آیند به رودخانه نیل اندازید، اما بگذارید دختران زنده بمانند...»

- ۱- فیتوم و رعسمیس (که محل آنها تاکنون نامشخص است)، در لشکرکشی های سلسله های ۱۸ و ۱۹ فراعنه به فلسطین و سوریه، در حکم مخازن غله بود. ما می توانیم در نتیجه چنین تطابقی، اتفاقات پس از آن را به زمان رعسمیس دوم (۱۲۲۶-۱۲۹۲ ق.م.) نسبت دهیم.
- ۲- با در نظر گرفتن اوضاع و احوالی که در فوق بررسی شد، سؤالی مطرح می گردد: حال که بنی اسرائیل در بردگی است، وعده های خدا چه خواهد شد؟ در صفحات بعد خواهیم دید که خدا چگونه وعده هایش را محقق می سازد.

دعوت موسی

موسی که عبرانی و از قبیله لای بود، تعلیم و تربیت مصری را فراگرفت و نامش احتمالاً مصری می باشد (مس = پسر، و به این ترتیب: توت مس یعنی پسر رب النوع توت، و رعسمیس یعنی پسر رب النوع رع «خورشید»). در جوانی موسی نزد مدیانی ها روزگار را به شبانی می گذراند. در آنجا با دختر کاهن مدیان که برحسب سن مختلف گاه یثرون و گاه رعوثیل نامیده می شود، ازدواج کرد، در این شرایط است که متن ذیل به معرفی موسی می پردازد.

در این متن از عهد قدیم، ماجرای دعوت موسی از سبکی گرفته شده که مربوط است به دو سبک «یهویست» و «الوهیست» (رک ۹ و ۲۳). این سبک ها همگی یک سنت واحد (در اینجا منظور ماجرای موسی می باشد) را به انحاء مختلف طبق نگرش خاص خویش ارائه می دهند. سعی ما بر این بوده که وجه تمایز منابع هر یک را نشان دهیم (روایت «الوهیست» در متن ذیل با حروف ایرانیک نشان داده شده است). ضمن این که دو سبک مذکور از لحاظ زمینه تاریخی هماهنگی دارند، از لحاظ بیان جزئیات ملموس یک واقعه، قدری با یکدیگر متفاوتند. در برخی از قسمت ها، نسبت دادن یک سبک به سبک های خاص، مشکل است. بنابراین پیشنهادات ما در مورد تمایز سبک ها، صرفاً جنبه ای نسبی و تقریبی دارد.

۲۶- خروج ۱:۳ تا ۱۸:۴

موسی مشغول نگهداری گله گوسفند پدر زنش یثرون، کاهن مدیان بود. او گله گوسفندش را به آن طرف صحرا هدایت کرده و به حوریب، کوه خدا آمد. آنجا فرشته خدا به صورت یک شعله آتش از میان بوته ای به او ظاهر شد. موسی نگاه کرد؛ بوته شعله ور بود، اما غی سوخت. موسی گفت: «باید بروم و این منظره شگفت آور را ببینم و بفهمم چرا بوته غی سوزد.» در این موقع یهوه او را دید که برای دیدن بجلو می رود و خدا او را از میان بوته صدا زد و گفت: «موسی، موسی!» او جواب داد: «اینک حاضر». وی گفت: «کشفهایت را بیرون آور، زیرا محلی که بر روی آن ایستاده ای زمین مقدسی است.» او

گفت: «من خدای پدرت، خدای ابراهیم، خدای اسحق، و خدای یعقوب هستم.» در اینجا موسی، ترسان از این که به خدا بنگرد، چهره خود را پوشاند.

و یهوه گفت: «من حالت درماندگی قوم خود را در مصر دیده‌ام. من التماس آنها را برای رهایی از دست مباشرین برده شنیده‌ام. آری من از رنج آنان کاملاً آگاه هستم. قصد دارم که ایشان را از دست‌های مصریان برهانم و از آن سرزمین به سوی زمین غنی و وسیع، سرزمینی که در آن شیر و عسل جاری است بیرون آورم... و اکنون فریاد پسران اسرائیل به من رسیده، و بر طریقی که مصریان به آنان ستم می‌کنند شاهد بوده‌ام، پس بیا، من ترا پیش فرعون می‌فرستم تا پسران اسرائیل، قوم مرا، از مصر بیرون آوری.»

موسی به خدا گفت: «من که هستم که پیش فرعون بروم و پسران اسرائیل را از مصر بیرون آورم؟ جواب چنین بود، «من با تو خواهم بود... وقتی قوم را از مصر به بیرون هدایت کردی، باید بر این کوه خدا را پرستش کنید.»

سپس موسی به خدا گفت: «پس من پیش پسران اسرائیل رفته و به آنها می‌گویم: «خدای پدرانتان مرا پیش شما فرستاده است.» اما اگر از من بپرسند نامش چیست، به آنها چه باید بگویم؟» و خدا به موسی گفت: «هستم آن که هستم.» وی افزود: «این چیزی است که تو باید به پسران اسرائیل بگویی: هستم، مرا پیش شما فرستاده است.» و هم‌چنین خدا به موسی گفت: «تو به پسران اسرائیل باید بگویی: «یهوه، خدای پدران شما، مرا پیش شما فرستاده است.» این تا ابد نام من است. برای تمام نسل‌های آینده به این اسم خوانده خواهم شد.»

«برو و بزرگان اسرائیل را گردآور و با آنها بگو: «یهوه خدای پدرانتان، به من ظاهر گردیده... و به من گفته است: من به ملاقات شما آمده و تمام آنچه که مصریان بشما می‌کنند دیده‌ام. و بنابراین تصمیم گرفته‌ام که شما را از مصر، جایی که ستم می‌بینید بیرون آورده... به سرزمینی که در آن شیر و عسل جاری است داخل کنم.» آنها به سخنان تو گوش خواهند داد، و تو با بزرگان اسرائیل، باید به پیش

پادشاه مصر رفته و به او بگویی: «یهوه، خدای عبرانیان به ملاقات ما آمده است. پس به ما اجازه بده تا سفری سه روزه، برای تقدیم قربانی به یهوه خدایمان، در صحرا بنماییم.» زیرا، با دانستن این که پادشاه مصر به شما اجازه رفتن نخواهد داد مگر این که توسط دستی قوی مجبور شود، خود من قدرتم را نشان خواهم داد و مصر را با تمام عجایبی که در آنجا انجام می‌دهم، خواهم زد. بعد از این، او شما را رها خواهد کرد.»

موسی به یهوه گفت: «اما خداوند من، هرگز در زندگی خود، چه قبل و چه از زمانی که تو با بنده خود سخن گفته‌ای، مرد فصاحت نبوده‌ام. من ناطقی کند زبان هستم و قادر نیستم خوب صحبت کنم.» یهوه به او پاسخ داد: «چه کسی به انسان زبان او را داد؟ چه کسی او را لال یا کر کرده، به او بینایی می‌دهد یا او را نابینا می‌گذارد؟ آیا این من یهوه نیستم؟ حالا برو، من به تو کمک می‌کنم که حرف بزنی و آنچه باید بگویی به تو خواهم گفت.» موسی جواب داد: «خداوند من، از تو خواهش می‌کنم، هرکس را می‌خواهی بفرست!» در اینجا خشم یهوه در مقابل موسی زیانه کشید و او به وی گفت: «برادرت هارون لاوی که هست، مگر نه؟ من می‌دانم که او ناطق خوبی است. او دارد برای ملاقات می‌آید، وقتی ترا ببیند قلبش پر از شادی خواهد شد. تو با او صحبت خواهی کرد و به وی خواهی گفت که چه پیامی بدهد. من ترا کمک خواهم کرد که حرف بزنی، و او را نیز، و شما را آگاه خواهم ساخت که چه باید بکنید. او خود باید به جای تو با قوم صحبت کند؛ او سخنگوی تو خواهد بود، و تو به عنوان خدایی که او را الهام می‌بخشد خواهی بود...»

موسی دور شده پیش پدرزنش یثرون بازگشت و به او گفت: «به من اجازه بده تا پیش اقوام خود در مصر بازگردم تا ببینم که آیا هنوز زنده‌اند یا نه.» و یثرون به موسی گفت: «به سلامت برو.»

۱- صحنه: به عظمت و در عین حال سادگی مافوق طبیعی این صحنه توجه کنید. می‌توان در آن نشانه‌هایی از خدا به صورت انسان را بازیافت: خدا می‌بیند و خدا پایان می‌آید. به دو حرکتی که موسی به نشانه احترام مذهبی در برابر خدا در آن مکان مقدس انجام می‌دهد نیز توجه کنید.

۲- روای موسی: این ظهور الهی (Theophanie) دارای جنبه‌ای اسرار آمیز می‌باشد. به جاست که این روایا را با نخستین روای هر يك از انبیا به طوری که شخصاً به آن شهادت داده‌اند مقایسه کنیم (۱۰۶، ۱۱۴، ۱۵۵، ۱۸۹). همه اینان مردان خدایند که نه از خود، بلکه در اثر الهامی از سوی خدا سخن می‌گویند. عکس العمل موسی در قبال رسالتی که به او سپرده شد چه بود؟ عکس العمل اشعیاء (۱۱۴) و ارمیا (۱۵۵) را با رفتار موسی مقایسه نمایید.

۳- نام یهوه: با بررسی یکی از سبک‌ها، چنین در می‌یابیم که این نام از پیش شناخته شده بود. لیکن برحسب سبک دیگر به نظر می‌رسد که این نام نخستین بار به موسی آشکار گشت (در متن، هر دو برداشت بچشم می‌خورد). احتمال دارد که «یهوه» مخففی از يك اصطلاح طولانی‌تر باشد: «وی کسی است که هست»، یا «اوست که هستی را می‌آفریند» (یعنی آفریدگار). بنابراین نخستین پاسخ خدا عبارت از معرفی نام خود به صورت اول شخص مفرد می‌باشد (هستم آن‌که هستم)، و دومین پاسخش، در قالب شکلی مختصر از يك اصطلاح می‌باشد که در واقع تنها واژه مورد استعمال در این مورد است.

۴- رسالت موسی: موسی باید بنی اسرائیل را آزاد سازد. سفر قوم به سوی صحرا به مقصد کوه مقدس یهوه برای برگزاری جشنی به افتخار وی، فرصتی است جهت عملی شدن این رهایی. در واقع ماجرای پیمان سینا بشکل يك آیین نیایش درمی‌آید (۳۳ تا ۳۶) در روایت‌های بعدی کتاب مقدس، از رهایی بنی اسرائیل، همانند آفرینش به عنوان عظیم‌ترین کارهای شگفت خدا یاد می‌شود (رک ۳۰۳). شرایطی که این واقعه در چارچوب آن صورت گرفت، حاکی از دخالت خدا است، و این اعمال سرگ نه تنها گویای محبت وی نسبت به قوم خود می‌باشد، بلکه غضب او را نسبت به دشمنانش نشان می‌دهد. سرانجام خدا اجازه می‌دهد که قوم برداشتی مختصر از ورود به سرزمین موعود در اختیار داشته باشند، زمینی که در واقع نخستین دلیل امید بنی اسرائیل است.

ستیزه جویی فرعون

موسی در بازگشت به مصر، برادرش هارون را ملاقات نمود و مأموریتی را که یافته بود، با بزرگان اسرائیل در میان گذاشت. از آن پس موسی نقش رهبری عبرانیان را در برابر مسئولین مملکتی مصر به عهده می‌گیرد و از آنها رهایی هموطنان خویش را خواستار می‌گردد. از اینجاست که در متون کتاب مقدس، موضوع مهمی آغاز می‌گردد که عبارتست از «مبارزه یهوه با مصر» که با طرح الهی مخالفت می‌ورزد. سنن بنی اسرائیلی برای آنکه جنبه مافوق طبیعی این واقعه تاریخی را برجسته نمایند، موسی فرستاده خدا و فرعون را در مقابل هم قرار می‌دهند. متن مورد نظر که صحنه‌ای است از مخالفت فرعون با درخواست موسی، گویای ستیزه‌جویی فرعون علیه خدا است، زیرا این چنین کفر می‌گوید: «من یهوه را نمی‌شناسم.» (رک ۱۳۶).

۲۷- خروج ۱:۵ تا ۱:۶

بعد از این موسی و هارون پیش فرعون رفته، به او گفتند: «این است آنچه یهوه، خدای بنی اسرائیل، گفته است: بگذار قوم من بروند، تا این که جشنی در بیابان به افتخار من نگاه دارند.» فرعون جواب داد: «یهوه کیست که باید به او گوش کرده و بگذارم بنی اسرائیل برود؟ من از یهوه هیچ غی دانم و نخواهم گذاشت که بنی اسرائیل برود... حال که این مردم عامی اینقدر زیاد شده‌اند آیا می‌خواهید آنان را از کار بازدارید؟»

همان روز فرعون این فرمان را به مباشرین برده این قوم و به ناظران داد: «تا حال شما به این قوم کاه برای ساختن خشت داده‌اید. دیگر چنین نکنید؛ بگذارید بروند و برای خود کاه جمع‌آوری کنند. مانند گذشته، شما باید از آنها حساب همان مقدار خشت را بگیرید، و از آن هیچ کم نکنید. آنها تنبل‌اند، و به همین دلیل است که فریاد می‌کنند: «بگذارید برویم و قربانی به خدا تقدیم نماییم». این افراد را بیش از هر زمان دیگر به کار سخت‌تر مجبور سازید، تا این‌که فرصت نداشته باشند که به سخنان باطل گوش دهند.»

دستور فرعون همان‌طور که گفته شده بود اجرا شد، و چون مقدار خشت‌ها به میزان تعیین شده نرسید، ناظران بنی اسرائیل تنبیه گردیدند و به نزد فرعون شکایت کردند، اما او آنها را با لحنی خشن ملامت نمود.

وقتی به ناظران بنی اسرائیل گفته شد که از تعداد خشت روزانه نباید کم می‌شد، آنها خود را در موقعیت دشواری دیدند. همین که حضور فرعون را ترک می‌نمودند، موسی و هارون را ملاقات کردند که منتظر آنها بودند. آنها به ایشان گفتند: «یهوه کار شما را دیده و همان‌طور که لایقش هستید مجازات نماید! شما ما را مورد تنفر فرعون و دربارش ساخته‌اید؛ شما شمشیری برای کشتن ما در دست‌های آنان گذاشته‌اید.» يك بار دیگر موسی به یهوه رو کرده به او گفت: «خداوندا، چرا با این قوم آنقدر با خشونت رفتار می‌کنی؟ چرا مرا به اینجا فرستادی؟ از وقتی پیش فرعون آمده با او به نام تو سخن گفته‌ام، وی با این ملت بدرفتاری نموده است، و تو برای آزاد کردن قومت هیچ کاری نکرده‌ای.» سپس یهوه به موسی گفت: «حال خواهی دید آنچه که به فرعون خواهم نمود، زیرا که به دست قوی ایشان را رها خواهد کرد...»

مبارزه یهوه بامصر

روایت‌های کتاب مقدس به هنگام یادآوری مبارزه یهوه با مصر، تاریخ خروج را به حماسه‌ای مذهبی تبدیل می‌کنند، و شجاعانه از نحوه بیان شیوای شعری برای رشد ایمان بهره می‌گیرند.

یهوه برای غلبه بر سرسختی فرعون «سلاحهای» خود را بکار می‌اندازد و با بلاهای بسیار اعم از طغیان رود نیل، قورباغه‌ها، پشه‌ها، مگس‌ها، بیماری‌های چهارپایان، زخم‌های کشنده، تگرگ، ملخ، گرفتگی خورشید و ماه و ... که همگی نشانه خشم یهوه می‌باشند، (رک شماره ۱۰۳). بلاها یکی پس از دیگری فرا می‌رسند. همه آنها با زمینه‌ای مشترک بیان شده‌اند (این شیوه بیان، مختص راوی است). هر چند بلاها زیادند، اما فرعون دلسخت‌تر می‌شود. او فقط در برابر نیروی قوی‌تر از خود تسلیم می‌گردد! بدین ترتیب این فاجعه تدریجاً

شدت می‌یابد، تا اینکه به پیروزی یهوه می‌انجامد... البته در نوشته‌هایی این چنین مختصر و در عین حال پرماجرا نمی‌توان همان دقتی را دید که در تاریخ نگاری به کار می‌رود.

طبق نگارش «یهویستی»، در متن ذیل به «بلای» نهم می‌رسیم و آن بلای ملخ‌هاست که در پی بلاهای قبلی سر می‌رسد. فرعون به موسی امتیازاتی می‌دهد: «به صحرا برو، اما زیاد دور نشو!»، «من گناه کرده‌ام، برایم دعا کن، دیگر ترا نگاه نخواهم داشت!»، اما موسی در نظر دارد آزادی کامل قوم اسرائیل را بدون قید و شرط به دست آورد.

۲۸- خروج ۱۰

موسی و هارون پیش فرعون رفتند. آنها به او گفتند: «این است پیام خدای عبرانیان: تا کی از تسلیم شدن به من خودداری خواهی کرد؟ قوم مرا رها کن تا مرا عبادت کنند. اما اگر نگذاری قوم من بروند، فردا ملخ‌ها را برکشورت می‌فرستم. آنها زمین را طوری خواهند پوشاند که زمین را نتوان دید. آنچه را که برایت باقی مانده، همه آنچه را که از تگرگ نجات یافته است، خواهند خورد؛ آنها تمام درختان شما را که در مزارع می‌رویند خواهند خورد؛ آنان خانه تو و خانه‌های بندگان و خانه‌های تمام مصریان را پر خواهند ساخت. اجدادتان و نیاکان آنها از وقتی که اول در این کشور زندگی می‌کردند، مانند این ندیده‌اند.» سپس موسی بازگشته حضور فرعون را ترك نمود. آنگاه بندگان فرعون بوی گفتند: «تا به کی این مرد برای ما دامی باشد؟ این مردمان را رها کن تا یهوه خدای خود را عبادت نمایند! مگر نمی‌فهمی که مصر ویران شده است؟»

پس موسی و هارون پیش فرعون بازگردانیده شدند. او به آنها گفت: «شما می‌توانید بروید و یهوه خدایتان را پرستش کنید. اما چه کسانی باید بروند؟» موسی جواب داد: «ما مردان، جوانان و پیرمردان خود را خواهیم برد. ما پسران و دخترانمان، گله‌های گوسفند و گله‌های گاو خود را خواهیم برد، زیرا آن برای ما عیدی است برای یهوه.» فرعون جواب داد: «اگر زمانی بگذارم شما و اطفالتان بروید، یهوه با شما باشد. این واضح است که به سوی خیر و صلاح نمی‌روید. شما مردان می‌توانید بروید و یهوه را عبادت کنید، از آنجایی که این همان است که می‌خواستید.» پس ایشان را از حضور فرعون بیرون راندند... یهوه بادی شرقی بر آن سرزمین وزانید، تمام آن روز و تمام آن شب. هنگام صبح، باد شرقی ملخ‌ها را آورده بود. ملخ‌ها به تمام سرزمین مصر هجوم آوردند. تعداد آنها آنقدر زیاد بود که چنین انبوهی نه قبلاً هرگز دیده شده بود و نه دیگر دیده شد. آنها سطح خاک را پوشاندند طوری که زمین تیره شد. هیچ سبزی بر درخت یا گیاه در مزارع در سراسر سرزمین مصر باقی نماند.

فرعون فوراً به دنبال موسی و هارون فرستاده گفت: «من برضد یهوه خدایتان، و خود شما گناه کرده‌ام. از شما خواهش می‌کنم این بار گناه مرا ببخشید و از یهوه خدایتان درخواست نمایید که مرا از این بلای مرگبار برهاند.» پس موسی حضور فرعون را ترك کرد و پیش یهوه شفاعت نمود. سپس یهوه جهت باد را تغییر داد تا اینکه چنان با قوت از غرب وزید که ملخ‌ها را گرفته و آنها را به طرف دریای نی‌بوریا برد. يك ملخ هم در تمام سرزمین مصر باقی ماند...

فرعون موسی را خواسته، گفت: «بروید و یهوه را عبادت نمایید. اما گله‌های گوسفند و گله‌های گاوتان باید اینجا بمانند. فرزندانان نیز می‌توانند با شما بروند.» موسی پاسخ داد: «اما تو باید بگذاری که ما وسایلی برای تقدیم قربانی‌ها و ذبایح سوختنی به یهوه خدایمان داشته باشیم. چارپایان اهلی‌مان نیز باید با ما بروند؛ يك رأس از گله ما هم نباید جا بماند: از چهارپایان اهلی‌مان است که باید برای پرستش یهوه خدایمان تدارك ببینیم؛ تا قبل از این که به آن مکان برسیم، خودمان فی‌دانیم به چه چیز یهوه را عبادت کنیم.» فرعون به موسی گفت: «از چشمم دور شو! مواظب باش! دیگر هرگز در مقابل من حاضر نشو، زیرا روزی که بشوی، می‌میری.» موسی پاسخ داد: «تو خود آن را گفتی: دیگر هرگز در مقابل تو حاضر نخواهم شد.»

۱- رفتار فرعون بارزترین نمونه سنگدلی است: بشر با برخورداری از آزادی خود، قادر است از توانایی وحشتناک خویش در بستن قلبش بروی دعوت خدا استفاده کند، و این از بزرگترین گناهان است (رک: ۱۱۴، ۱۶۵، ۱۸۹، متی ۱۳: ۱۴-۱۵، مرقس ۱۶: ۱۴، رومیان ۹: ۱۸، اعمال ۵: ۱۷ و ۹: ۱۹، عبرانیان ۳-۴)

۲- در روایتی که خواندید، علل طبیعی فاجعه (باد) نادیده گرفته نشده. اما آنچه که در واقع برای نویسنده حائز اهمیت می‌باشد، علت اصلی آن، یعنی عدل الهی است.

باز خرید و رهایی : قربانی گذر

عبرانیان اولیه بر این عقیده بودند که هر نخست‌زاده متعلق بخداست و باید به‌وی تقدیم گردد، اما برای حفظ آن کودک، وی را باز می‌خریدند (رک: ۱۵). لیکن این ترس هم وجود داشت که خدا خشمگین شده و حق خود را مطالبه کند، زیرا به‌میل خود جان را می‌گیرد و یا زنده می‌کند. لذا برای احتراز از این مصیبت، به مراسمی جهت حمایت کودک متوسل می‌شدند: در بهار بره‌ای ذبح می‌کردند و با خون آن، چوب‌های ورودی چادرشان را علامت می‌زدند.

آخرین بلایی که بر مصر فرود می‌آید، از این مراسم گرفته شده است. یهوه از حق خویش نسبت به کودکان نخست‌زاده، به‌عنوان برترین سلاح خود برضد مصر استفاده می‌نماید، اما بنی‌اسرائیل با به‌جا آوردن رسم مزبور از آن بلا محفوظ می‌ماند.

در اینجا هم چنین مشاهده می شود که اتفاقات تماماً به طور مختصر بیان شده اند، و هیچ اشاره ای به عوامل طبیعی نشده است. عامل این مصیبت «هلاک کننده»، فرستاده اسرار آمیز یهوه می باشد. اگر در شرح این اتفاقات از شعر معاصر استفاده کنیم، «مرگ» حتماً به صورت مجسم نشان داده می شود، زیرا سبک شعر معاصر آکنده است از طرز تفکر بت پرستانه. اما دیدگاه مذهبی کتاب مقدس، با این نوع تفکر انتزاعی بیگانه است. شخص عبرانی می داند که صاحب همه چیز خداست، و دست او یا فرستادگانش را در هر پدیده ای می بیند. (روایت زیر دنباله روایت قبلی است.)

۲۹ - خروج ۱۱: ۴-۸؛ ۱۲: ۲۱-۲۳ و ۲۸-۳۳

... موسی گفت: «این پیام یهوه است: "حدود نیمه شب از میان مصر خواهم گذشت. تمام نخست زادگان در سرزمین مصر خواهند مرد: از نخست زاده فرعون، وارث تختش گرفته تا نخست زاده زن خدمتکار در آسیاب، و تمام نخست زادگان گله. و در سراسر سرزمین مصر، چنان شیونی خواهد بود که هرگز قبلاً شنیده نشده بود و بار دیگر نیز نخواهد شد. اما بر ضد پسران اسرائیل، بر ضد انسان یا حیوان، هرگز سگی پارس نخواهد کرد، تا این که بدانید یهوه بین مصر و اسرائیل فرق می گذارد. سپس تمام این اهالی خانه تو پیش من خواهند آمد و در مقابل من تعظیم نموده خواهند گفت: «دور شو، تو و تمام این قوم که از تو پیروی می کنند! بعد از این، من خواهم رفت.» و موسی برافروخته از خشم حضور فرعون را ترك نمود.

موسی تمام بزرگان بنی اسرائیل را خواست و به آنها گفت: «بروید و بره ای برای خود موافق خاندان های خویش بگیرید و گذر را ذبح نمایید. سپس يك تركه زوفا برداشته، آن را در خونی که درون لگن است فرو برید، و با خون لگن به سردر و دو قائمه زنید. بعد وقتی یهوه در میان مصر برای زدن آن می رود، و خون روی سردر و روی دو قائمه را می بیند، از روی در گذشته، اجازه نخواهد داد که نابود کننده به خانه های شما وارد شود و بزند...» قوم تعظیم کرده، سجده نمودند.

و در نیمه شب، یهوه تمام نخست زادگان را در سرزمین مصر به زیر افکند: از نخست زاده فرعون، وارث تختش گرفته تا نخست زاده اسیر در سیاه چال او، و نخست زاده تمام گله. فرعون و تمام اهل خانه اش و تمام مصریان در شب برخاستند، و فریاد عظیمی بپاشد، زیرا خانه ای بدون مرده اش نبود. و شب بود که فرعون موسی و هارون را خواست. او گفت: «برخیزید، شما و پسران اسرائیل، و از قوم من دور شوید. بروید و همان طور که خواسته اید یهوه را پرستش نمایید، و همان طور که خواسته اید، گله های گوسفند و گله های گاوتان را بردارید و بروید و برکتی نیز بر من بخواهید.» مصریان به قوم اصرار کردند که عجله کنند و آن سرزمین را ترك گویند زیرا، گفتند: «اگر نه همه ما خواهیم مرد!...»

۱- **معنای مراسم فصح** در متن فوق بسیار روشن است. اصل کلمه «*Pesach*» می باشد، که به معنی پریدن یهوه از مسکن اسرائیلیان است (از فعل *Pasach*). این واژه دارای ریشه ای عامیانه است. نام این مراسم احتمالاً مربوط است به رقص مقدس اقوام اولیه، که در قرون بعدی معنای دیگری یافت، و فصح (لغت معرب «پسخ») صرفاً بصورت یادبودی برای رهایی قوم بنی اسرائیل در آمد (رک ۴۱ و ۴۱۱).

۲- در لایای این روایت حماسی می توان به خوبی به نکات اساسی اتفاقات پی برد: الف - سنگینی کاری که بر عهده موسی است (فرعون می خواهد نیروی انسانی خود را نگاه دارد، و قدرت در دست اوست)، ب - کمکی که مشیت الهی با در آوردن اوضاع بر وفق مراد، به عبرانیان نمود، و فرار سریع آنان را به سوی بیابان میسر ساخت. خدا برای رهایی قوم خود وارد عمل می شود. با در نظر گرفتن این امر که در متن دیگری از کتاب مقدس به طاعون واگیرداری اشاره شده که توسط «فرشته هلاک کننده» (دوم سموئیل ۲۴) صورت گرفته است، اینجا نیز چنین فاجعه ای را متصور می شویم. اما این تفسیر صرفاً یک فرضیه است.

خروج از مصر

روایات آفرینش و خروج از مصر، از شگفتی های بزرگ عهد عتیق بشمار می روند. واقعه عظیم خروج، اصالت مأموریت موسی را به قوم اسرائیل نشان داد. روایت های مختلف مربوط به این رویداد، اکنون به صورت تلفیق شده در دسترس ما می باشد (درست مثل این که نوشته های اناجیل چهارگانه درباره شکنجه یا رستاخیز مسیح به جای آن که در چهار متن جداگانه نوشته شده باشند، فرضاً در یک متن واحد ارائه شوند). هر چند تشخیص جزئیات و تفاسیل خاص هر یک از سبک های مختلف مشکل است، اما با این وجود، بررسی تقریبی آنها مفید می باشد، زیرا به این ترتیب است که می توان به ویژگی های هر یک از این متون جداگانه پی برد (درست مثل این است که متونی از اناجیل نظیر را در کنار هم قرار دهیم تا اینکه به سبک ویژه هر انجیل نویس پی ببریم).

در بین این سبک ها، تاریخ مقدس یا به عبارت دیگر سبک «کهنانی»، به خاطر روح و دیدگاه اصولی خود، از بقیه کاملاً متمایز می باشد: اطاعات مربوط به خروج از مصر بعداً کهنانی معرفی خواهند شد، زیرا در چارچوب مجموعه متونی که به سبک کهنانی تعلق دارند، برجستگی بیشتری خواهند یافت (رک ۱۸۷). متن ذیل از سبک های یهویست و الوهیت اقتباس شده است. البته همان طور که قبلاً اشاره کردیم، نمی توانیم دو سبک مزبور را در این متن مطلقاً از یکدیگر تمیز دهیم.

۳۰- خروج ۱۳: ۱۷-۲۲؛ گزیده ای از ۱۴؛ ۱۵: ۲۰-۲۱

وقتی فرعون به قوم اجازه رفتن داد،، خدا نگذاشت آنها از جاده ای که به فلسطین می رفت استفاده نمایند، با این که آن نزدیک ترین راه بود. خدا فکر کرد که منظره جنگیدن باعث می شد قوم جرأت از دست داده و به مصر بازگردند. در عوض خدا قوم را از راه صحرای دریای قلزم دور گرداند. پسران اسرائیل

کاملاً مسلح از مصر بیرون رفتند. موسی استخوان‌های یوسف را که پسران اسرائیل را سوگند داده، گفته بود: «این مسلم است که خدا شما را ملاقات خواهد نمود. و وقتی آن روز می‌آید، شما باید استخوان‌های مرا از اینجا با خود ببرید» برداشت.

یهوه مقابل آنها در روز به شکل ستونی از ابر برای آن‌که راه را نشانشان دهد، و در شب به شکل ستونی از آتش برای آن‌که به آنها نور دهد، می‌رفت. بدین ترتیب آنها می‌توانستند روز و شب به راهپیمایی خود ادامه دهند. ستون ابر هرگز در طول روز از رفتن در جلوی قوم باز نمی‌ایستاد، و نه ستون آتش در طول شب...

وقتی به فرعون پادشاه مصر گفته شد که آن قوم فرار کرده‌اند، او و درباریان فکشان را در مورد قوم تغییر دادند. آنها گفتند: «ما چه کرده‌ایم که اجازه داده‌ایم بنی اسرائیل خدمت ما را ترک کند؟» پس فرعون عرابه‌اش را آماده کرد و سربازانش را گرد خود جمع نموده ششصد عرابه از بهترین عرابه‌ها و تمامی عرابه‌های دیگر در مصر را که هرکدام مجهز به گروهی برگزیده بود، برداشت... و فرعون پسران اسرائیل را تعاقب نمود. درحالی‌که بنی اسرائیل به دست بلند بیرون می‌رفتند مصریان در تعقیب آنها بودند! پسران اسرائیل وحشت زده شده به موسی گفتند: «آیا در مصر قبری نبود که تو باید ما را برای مردن در بیابان به بیرون هدایت نمایی؟ چه خوبی به ما کردی که ما را از مصر بیرون آوردی، ما راجع به این در مصر گفتگو کردیم، مگر نه؟ گفتیم تنهاییمان بگذار، ما ترجیح می‌دهیم برای مصریان کار کنیم! کار کردن برای مصریان بهتر است از مردن در بیابان.» موسی به قوم جواب داد: «ترسی نداشته باشید! محکم بایستید و خواهید دید که یهوه عمل خواهد کرد که امروز شما را نجات دهد: مصریانی را که امروز می‌بینید، دیگر هرگز نخواهید دید. یهوه برای شما خواهد جنگید: شما فقط باید آرام بمانید...»

بعد فرشته خدا که در جلوی ارتش اسرائیل می‌رفت، تغییر مکان داده به پشت آنها حرکت نمود. ستون ابر تغییر مکان داده، از جلو به پشت آنان رفت و آنجا ماند. ستون بین اردوی مصریان و اردوی اسرائیل آمد. ابر تیره بود، و شب گذشت بدون این‌که ارتش‌ها در تمام طول شب نزدیک شوند... یهوه دریا را تمام شب با یک باد قوی شرقی به عقب برگرداند و زمین دریا را خشک نمود... صبح هنگام، یهوه از بالای ستون آتش و ابر بر ارتش مصریان به پایین نگاه کرده آن ارتش را آشفته نمود. او چرخ‌های ارابه‌هایشان را چنان از کار انداخت که آنها به سختی می‌توانستند پیش روند. مصریان فریاد زدند: «بیاید از اسرائیلیان فرار کنیم، یهوه برای آنها بر ضد مصریان می‌جنگد.» در پایان روز، دریا به بستر خود بازگشت. مصریان فراری درست به داخل آن پیش رفتند، و یهوه مصریان را درست در وسط

دریا به زیر افکند... آن روز یهوه بنی اسرائیل را از دست مصریان نجات داد، و اسرائیل مصریان را مرده بر ساحل دیدند. بنی اسرائیل بر عمل عظیمی که یهوه بر ضد مصریان انجام داده بود شاهد بود، و قوم یهوه را محترم داشته؛ ایمانشان را در یهوه و در موسی، بنده اش گذاشتند...

مریم نبیه، خواهر هارون، يك دایره زنگی برداشته و تمام زنان با دایره های زنگی رقص کنان، از او پیروی نمودند. و میریام در بندگان «یهوه را بسرایید: زیرا که با جلال پیروز شده است، وی اسب و سوار را به دریا انداخته است»، آنها را رهبری می کرد.

(۱- ارزش این روایت: از بعضی جهات، این روایتی حماسی -

مذهبی است که یهوه قهرمان آن می باشد. اما با استفاده از چه نشانه هایی می توانیم به این خصوصیت واقف شویم؟ (مبالغه گویی، نشان دادن خدا به صورت آدمی و ...).

یادبودهای تاریخی بسیاری زمینه ساز این حماسه مذهبی می باشند. از جمله مسیری که عبرانیان در پهنه صحرا به سوی دریای سرخ طی کردند که حتی عبور از آن مسیر در دریای سرخ نیز برای آنان بدون وسیله امکان پذیر بود (شاید منظور مرداب هایی باشد که آن دریا را بسمت شمال امتداد می دهند)، حرکت ناگهانی عبرانیان و ملحق شدن مردم به آنها از هر تبار و نژاد، طوفانی که از صحرا شروع شده، فرار پر اضطراب آنها از دست لشکر مصر (همان طور که در گذشته فرعون مظهر مصر بوده است، اکنون نیز می بینیم که خود در صحنه ظاهر می شود: ر.ک ۲۸)، عدم توانایی در گذر از دریا، ناامیدی فراریان، وعده موسی که قوم را به ایمان به خدا دعوت می کند: تغییر ناگهانی جهت وزش باد که دریا را برمی گرداند و عبور از آن را ممکن می سازد (عبور مهیج و سریع آنها در میان آب های متلاطم در اعتدال بهار، یعنی شب اول فروردین)، فرونشستن ناگهانی باد و بازگشت آنها که راه را بر مصریانی که بنی اسرائیل را تعقیب می کردند، می بندد. بدین ترتیب وعده موسی بنام خدا صورت تحقق بخود می گیرد. آنان از هیجان و شوق ایمان به یهوه، جشنی بزرگ برپا می دارند. ستون ابر چه در اینجا و چه در دیگر جاها (ر.ک ۳۳) نشانه حضور خدا است. گاه این سؤال مطرح می شود که آیا اشاره به ابرهای باردار نبوده است: آیا خدا برای آشکار نمودن خود بر انسان ها، از نیروهای لحام گسیخته طبیعی بهره نمی گیرد؟ در این مورد با اطمینان نمی توان اظهار نظر نمود.

۲- مفهوم مذهبی این متن. این متن حامل روایتی می باشد که دارای ریشه تاریخی موثق است و به صورت حماسه ای مذهبی برای جلال یهوه نوشته شده است. در آن نشانه ای ثبت شده که سبب پی بردن اسرائیل به اصالت مأموریت موسی و ایمان آوردن آنها به یهوه می باشد. یهوه با اشکار ساختن قدرت متعال خویش، نجات بنی اسرائیل را همان طور که به موسی وعده داده بود، درست در لحظه ای که دیگر امیدی باقی نمانده بود، عملی ساخت. به همین دلیل این واقعه یکی از پایه های اساسی ایمان بنی اسرائیل بشمار می رود (ر.ک ۱ و ۲).

۳- مفهوم مجازی این متن. این واقعه، یعنی خروج از مصر، از دید انبیاء همان نجات مسیحایی است (۲۱۸-۲۱۹) و از دیدگاه بشارت مسیحی تصویری از نجات روحانی می باشد که در ما از راه تعمید میسر می شود (اول قرن تیان ۱۰: ۱-۳۳). به همین دلیل، یادآوری این واقعه در مراسم شب گذر مکرراً صورت می گیرد - شب قیام عیسی از مرگ، شبی که در آن بشر نجات یافته است - شبی که در آن، تعمید خواستگان با پذیرفتن تعمید، از این رهایی بهره مند می گشتند.

سرود نجات

با آب و تاب بخشیدن به «سرود مریم» (ر.ک ۳۰)، سرودی در وصف پیروزی یهوه در گذر از دریای سرخ سراییده شد.

۳۱- خروج ۱۵: ۱-۱۶

«می سرایم یهوه را زیرا که با جلال پیروز شده است
اسب و سوار را به درون دریا انداخته است.
یهوه يك جنگجو است؛
یهوه نام اوست.
ارابه ها و ارتش فرعون را او بدرون دریا پرتاب نموده؛
سواران برگزیده اش در دریای نی بوريا غرق شده اند.
لجه ها بر آنان بسته شده اند؛
مانند سنگ به زیر فرو رفته اند.
دست راست یهوه، در قدرت، شاهوار جلوه می کند،
دست راست یهوه، دشمن را درهم می شکند،
شکوه تو بسیار عظیم، بدخواهان خود را خرد می کنی؛

تو خشم را نمایان می سازی و آن ایشان را مثل خاشاک نابود می کند.
 به نفخه بینی تو آب ها فراهم گردید
 موج ها چون توده ای راست ایستادند؛
 در قلب دریا لجه ها منجمد گردید
 دشمن گفت: «تعقیب کرده و فتح می کنم»
 غنیمت را تقسیم خواهم نمود، جانم از ایشان سیر خواهد شد
 شمشیر خود را خواهم کشید، دستم آنان را معدوم خواهد کرد.
 دمی از خویش وزاندی، و دریا بر آنها بسته شد؛
 آنان مانند سرب در آب های وحشتناک فرورفتند.
 در میان خدایان کیست چون تو، یهوه؟
 کیست چون تو، عظیم در قدوسیت،
 وحشتناک در اعمال شجاعت، به جا آورنده شگفتی ها؟
 دست راستت را دراز کردی، زمین آنان را بلعید!
 باشنیدن این قوم ها می لرزند؛
 لرزه بر سکنه فلسطین مستولی گردید
 اکنون رؤسای ادوم ترسیده اند،
 شاهزادگان موآب به لرزه می افتند،
 ساکنان کنعان همه بدون حافظ هستند.
 بر آنها وحشت و ترس می افتد؛
 در قوت بازوی تو آنان مانند سنگ ساکت می باشند
 تا قوم تو ای یهوه عبور کنند
 تا این قومی که تو خریده ای عبور کنند.

نقاط مشترك و متفاوت متن فوق را که سروده ای است زیبا، با متن پیش از آن (شماره ۳۰) مقایسه کنید. در مراسم شب گذر، از کلمات این سرود برای بزرگداشت پیروزی مسیح بر دشمنان بشریت یعنی شیطان، گناه و مرگ که ما را اسیر کرده اند استفاده می شود. باید گفت که خروج از مصر در واقع جزو راز رهایی می باشد که نمونه ای از نجات ما است.

۲- عهد و شریعت

موسی رهبر و داور

برای قوم اسرائیل، اقامت در صحرا زمان سازمان یافتن زندگیشان می باشد. آن طور که از روایات بر می آید، حتی پیش از عقد پیمان، موسی قدرتی چون رهبر و داور داشت و بر قوم خود دستورات و قوانین صادر می کرد.

۳۲- خروج ۱۸

یترون کاهن مدیان، پدر زن موسی، تمام آنچه را که خدا برای موسی و برای قوم او اسرائیل انجام داده بود شنید... با زن و فرزندان دامادش به بیابانی که اردویش در آن بود آمد... به موسی گفته شد: «پدر زنت یترون با همسرت و دو فرزندت می آیند تا ترا ملاقات نمایند.» پس موسی برای استقبال از پدر زنش بیرون رفته در مقابل او تعظیم کرده وی را بوسید؛ و وقتی هر یک از سلامت یکدیگر جویا شدند، بدرون چادر رفتند... یترون پدرزن موسی ذبح سوختنی و قربانی هایی به خدا تقدیم نمود؛ و هارون با تمام بزرگان اسرائیل برای شرکت در غذا با پدر زن موسی در حضور خدا، آمد.

روز بعد، موسی نشست تا عدالت را برای قوم اجرا نماید، و از صبح تا عصر آنان بدورش ایستادند. پدر زن موسی با دیدن اینکه او به خاطر قوم چه مشقت هایی را بر خود هموار می کند، به وی گفت: «این چه کار است که تو با قوم می نمایی؟ چرا اینجا تنها می نشینی در حالی که مردم از صبح تا عصر بدور تو ایستاده اند؟» موسی به پدرزنش جواب داد: «زیرا قوم برای طلب خواسته هایشان از خدا پیش من می آیند. آنها وقتی مشاجره ای دارند پیش من می آیند و من اختلافات بین این و آن را فرونشاندن آنها را در قوانین خدا و تصمیماتش راهنمایی می نمایم.» پدر زن موسی به او گفت: «کاری که تو می کنی خوب نیست. تو و این قوم خسته خواهید شد زیرا این کار برای تو بیش از اندازه سنگین است. نمی توانی آن را بتنهایی انجام دهی. نصیحت مرا گوش کن و خدا با تو خواهد بود. تو باید نماینده قوم در مقابل خدا بوده مشاجرات آنان را پیش او ببری. قوانین و تصمیمات را به آنها یاد بده؛ راهی را که باید دنبال نمایند و جهتشان چه باید باشد را نشانسان بده. اما از تمام قوم تعدادی افراد قابل و خداترس، قابل اعتماد و فسادناپذیر انتخاب نما، و آنان را به عنوان رهبران قوم تعیین نما: رهبران هزارها، صدها،

پنجاه‌ها، ده‌ها. بگذار اینها برای اجرای عدالت در همهٔ زمان‌ها در خدمت قوم باشند. آنها می‌توانند تمام سؤالات مشکل را به تو واگذار نمایند، اما در تمام سؤالات کوچک‌تر خود تصمیم خواهند گرفت، که بدین ترتیب امور را برای تو آسانتر کرده در این مسئولیت با تو شریک می‌شوند. اگر این کار را بکنی - و خدا چنین به تو فرمان دهد - قادر خواهی بود این فشار را تحمل نمایی، و همهٔ این قوم راضی به خانه خواهند رفت.»

موسی نصیحت پدرزنش را شنید و همان‌طور که او گفت انجام داد...

در این روایت بسیار قدیمی به دو واقعه تاریخی برخورد می‌کنیم: اول منشأ قانون موسایی (تصمیمات موسی، رهبری که از خداوند الهام یافته است دارای ارزش قانونی بود و در یک مجموعه جمع‌آوری شد) و بعد منشأ نهادهای بنی اسرائیل (که در دوران زندگی چادرنشینی، از قبیله «مدیان» متأثر شده است، زیرا موسی با آنها رابطه خویشاوندی داشت).

تجلی خدا در کوه سینا

«حماسهٔ یهوه»، با روایت «عهد سینا» ادامه پیدا می‌کند. خدا قومی را که از مصر نجات داده بود از آن خود گرداند و برای خدمت خویش تقدیس نمود.

سنن برای برجسته نمودن ارادهٔ خدا در برگزیدن این قوم، واقعهٔ عهد را در قالب تجلی شکوهمند خدا که نشان‌دهندهٔ عظمت مهیب یهوه می‌باشد، قرار می‌دهد. درک مفهوم مذهبی عناصر تشکیل دهندهٔ این روایت حماسی بسیار مهم است، زیرا در غیر این صورت نمی‌توان به عمق معنای آن پی برد.

همانند گذشته (۲۲، ۳۰) متن فعلی کتاب مقدس نیز در این باره ترکیبی است از سبک‌های یهویست و الوهیست و طبق آنچه که قبلاً گفتیم تشخیص بین گفتار متعلق به هر یک از این منابع نمی‌تواند مطلق باشد.

۳۳- خروج ۱۹: ۲-۳؛ ۹-۲۰؛ ۲۰: ۱۸-۲۱

اسرائیل در مقابل کوه اردو زد. بعد موسی به سوی خدا بالا رفت. یهوه او را از میان کوه صدا زده، گفت: «من در ابری متراکم پیش تو می‌آیم، تا این که وقتی با تو صحبت می‌کنم آنها شنیده و همیشه به تو اعتماد کنند.» یهوه به موسی گفت: «پیش قوم رفته، آنها را امروز و فردا تقدیس نما. بگذار جامهٔ خود را بشویند و خود را برای روز سوم در آمادگی نگاه دارند... تو حدود کوه را تعیین نموده خواهی

گفت: «مواظب باشید که از کوه بالا نروید و دامنه آن را لمس نکنید. هر که کوه را لمس نماید کشته خواهد شد. هیچکس نباید دست بر او دراز کند: او باید سنگسار یا با تیر زده شود، چه انسان باشد و چه حیوان؛ او نباید زنده بماند.» وقتی کرنا صدای ممتد دهد، آنها باید به بالای کوه روند.» پس موسی از کوه پیش قوم پایین آمده، آنها را تقدیس نمود و ایشان جامه خود را شستند. سپس به قوم گفت: «برای روز سوم حاضر شوید...»

در این موقع، در سحر روز سوم غرش‌های رعد برکوه و تابش‌های برق، ابری متراکم، و صدای بلند شیپور بود، و درون اردو همه قوم لرزیدند. بعد موسی قوم را از اردو برای ملاقات خدا بیرون هدایت نمود. آنها در پای کوه ایستاده بودند؛ کوه سینا کاملاً از دود پوشیده شده بود، زیرا یهوه به شکل آتش بر آن نزول کرده بود. دود مانند دود کوره بالا رفت و تمام کوه به شدت لرزید. صدای شیپور بلندتر و بلندتر شد. موسی صحبت کرد و خدا با غرش‌های رعد به او پاسخ داد. یهوه بر کوه سینا، بر بالای کوه پایین آمد، و یهوه موسی را به بالای کوه خواند، و موسی بالا رفت.

تمام قوم از غرش‌های رعد و تابش‌های برق، صدای شیپور، و کوه پردود از ترس لرزیدند؛ و فاصله خود را حفظ نمودند. آنها به موسی گفتند: «تو به ما سخن بگو و خواهیم شنید، اما خدا به ما نگوید مبادا بمیریم.» موسی به مردم جواب داد: «نترسید؛ خدا آمده است تا شما را آزمایش کند، تا این که ترس او که همیشه در ذهنتان است، شما را از گناه کردن باز دارد.» پس قوم فاصله خود را حفظ می‌کردند در حالیکه موسی به ابر تیره جایی که خدا بود نزدیک شد.

۱- تفسیر و تحلیل روایت: با مقایسه دو نگارش مختلف این روایت، به اختلاف بین طرز بیان اتفاقات پی‌خواهید برد. از طرفی خدا مردم را از نزدیک شدن به کوه منع می‌نماید، زیرا مکان مقدسی است. ابر و آتش نقطه اصلی ظهور خدا را تشکیل می‌دهند. علاوه بر این، درست همانند خروج از مصر، زمین لرزه نیز روی می‌دهد (سبک یهوئست).

از طرف دیگر خدا مایل است خود را به مردم ظاهر سازد، و برای این دیدار آنها سه شبانه روز با مراسم تطهیر و تقدس خود را آماده این دیدار می‌کنند. ملاقات بین خدا و قومش جنبه آیینی بخود می‌گیرد که ایمانداران در این میان برای مشارکت در مراسم مزبور با صدای شیپور دعوت می‌شوند. اینجاست که خدا در طوفان حاضر می‌گردد. مردم وحشت‌زده ترجیح می‌دهند از کوه فاصله گیرند، و موسی به تنهایی از کوه بالا می‌رود (کاهن نیز تنها، از پله قریانگاه بالا می‌رود). (روایت الوهیت)

۲- معنی نمادها. در این دو روش بیانی در هم آمیخته، بیش از هر چیز نشانه‌هایی کلی که منعکس کننده دیدگاه مذهبی بنی اسرائیل است بر ما آشکار می‌شود:

الف - آن مفهوم مذهبی که بنی اسرائیل به طوفان، آتش، ابر و زلزله می‌دهند، ناشی از احساس ترس از خالق می‌باشد، و در نتیجه

این پدیده‌ها صحنهٔ پرابهت ظهور الهی را درک می‌کند. نویسندگان متون مقدس نیز برای بیان آوردن سخنی از حضور خدا، طبیعتاً از این مظاهر استفاده می‌کنند. می‌بینیم که بعدها انبیاء برای توصیف «روز یهوه» (واپسین روز)، از همین عناصر و عوامل بهره می‌گیرند (ر.ک ۱۰۰ و ۱۰۱).

ب - این «حس دربارهٔ مقدسات»، در رفتار مذهبی قوم بروز می‌کند: ممنوعیت‌ها، مراسم طهارت به‌طور کلی، اجرای دیگر مراسم مذهبی که مختص کاهنان است، ... مفهوم برگزاری آداب مذهبی ناشی از این طرز تفکر می‌باشد: مراسم در «مکان مقدس» انجام می‌گیرد و محور آن یعنی قربانی، ملاقاتی میان خدا و قومش است. در اینجا به بعضی سنن برمی‌خوریم که در بیان احساسات مذهبی بشر نقش اساسی دارند، که حتی برای ما نیز ارزشمند می‌باشد.

۳- تجربه مذهبی قوم در سینا. به‌هنگام خروج از مصر، بنی‌اسرائیل «رحمت خدای نجات دهنده» را تجربه نمودند (۳۰ و ۳۱)، و در جلگه سینا در پای کوه مقدسی که محل بستن عهد است، عظمت ترسناک آفریدگار را لمس کردند. بنی‌اسرائیل از همان آغاز قلوبشان آکنده از ترس آمیخته به احترام نسبت به یهوه بود و به‌وی ایمان داشتند (۳۰) اما به‌هنگام بستن عهد دریافتند که یهوه، خدای عادل است و از آنان خواستار اطاعتی مطلق بوده و خطاهایشان را بدون مجازات نخواهد گذارد.

ملاقات با خدا، و الواح تورات

متنی که از منبع بهیوست دربارهٔ عهد نوشته شده، آن‌طور که بدست ما رسیده چندین بار با نوشته‌هایی از منابع دیگر در آمیخته است (ر.ک متن ۳۳). در ادامهٔ این گفتار در متن ذیل، با ضیافت قربانی روبه‌رو می‌شویم که در حضور خدا انجام می‌پذیرد، و پس از آن به موضوع اعطای تورات برمی‌خوریم. متن ذیل نوشته‌هایی از منبع الوهیت است که چگونگی پیدایش الواح تورات را توضیح می‌دهد.

۳۴- خروج ۱:۲۴، ۹-۱۳، ۱۸؛ ۱۸:۳۱؛ ۳۲:۱۵-۱۶

او به موسی گفت: «پیش یهوه بالا آید، خودت و هارون، ناداب و ابیهو، و هفتاد نفر از بزرگان اسرائیل و در پرستش از دور تعظیم نمایید. و موسی تنها نزدیک خداوند بیاید و ایشان نزدیک نیایند و قوم همراه او بالا نیایند.»

موسی با هارون، ناداب و ابیهو، و هفتاد بزرگ اسرائیل بالا رفت. آنها خدای اسرائیل را دیدند که بنظر می‌آمد زیر پاهایش، سنگفرشی از یاقوت کبود به صافی خود آسمان‌ها بود. او دستی بر این اشخاص برجستهٔ پسران اسرائیل نگذاشت: آنها خدا را دیدند و خوردند و آشامیدند. یهوه به موسی گفت: «بر کوه پیش من بالا بیا، و آنجا بمان تا من لوح‌های سنگی - شریعت و احکام

- را که برای راهنمایی آنها نوشته ام بتو دهم.» بنابراین موسی با خادم خود یوشع برخاست ... و از کوه خدا بالا رفت ... و چهل روز و چهل شب در آنجا ماند ... خدا دو لوح شهادت، لوح‌های سنگی که توسط انگشتان خدا نوشته شده بود را به او داد...

وقتی موسی از کوه پایین می‌آمد دو لوح شهادت در دست وی بود. لوح‌ها به هر طرف نوشته بود، بدین طرف و بدان طرف مرقوم بود. این لوح‌ها کار خدا بودند، و نوشته روی آنها نوشته خدا بود که بر لوح‌ها کنده شده بود.

۱- رؤیای خلارند. این متن با متونی که درباره رؤیاهای انبیاء نگاشته شده شباهت دارد (۹۳، ۱۱۴، ۱۵۵، ۲۰۰، ر.ک دوم قرن‌تبیان ۱۲: ۲-۴ و مکاشفه باب ۴). دیدن خدا فیضی است روحانی: از آنجا که رؤیای الهی بی‌وصف و صفت می‌باشد، مردان ملهم برای بیان رؤیای خویش، از سمبل‌ها و نشانه‌ها بهره می‌گرفتند. برای مثال در اینجا گنبد آسمان تخت خداست، لیکن کلمه‌ای از خود خدا به میان نیامده است.

۲- ضیافت مقدس. موسی و هفتاد نفر از بزرگان اسرائیل بر سر سفره مقدس در حضور یهوه قرار می‌گیرند، و خدا به این طریق عهد خود را مهور می‌سازد. این ضیافت را با مراسمی مقایسه کنید که در قالب سنتی دیگری نوشته شده و قبلاً نقل شد (۳۲).

۳- الواح تورات. نگارنده الوهیست برای آن که منشأ الهی تورات موسایی را به‌طور ملموس تشریح کند، نگارش آن یعنی ده فرمان را مستقیماً به خدا نسبت می‌دهد. معرفی خدا در قالب بشری که در این متن به‌چشم می‌خورد، جنبه حماسی این روایت را برجسته ساخته و در عین حال گویای مفهوم اساسی مذهبی آن می‌باشد.

۳۵- خروج ۱۸: ۳۳ تا ۲۸: ۳۴

متنی که درباره پیدایش الواح تورات از منبع یهویست در دست داریم، حاوی بیانی ظریف‌تر می‌باشد.

موسی به یهوه گفت: «التماس می‌کنم جلال خود را به من نشان بده.» و او گفت: «من همه شکوه خود را از جلوی تو خواهم گذرانم ... صورت مرا نمی‌توانی ببینی، زیرا انسان نمی‌تواند مرا ببیند و زنده ماند.» یهوه گفت: «اینجا مکانی در کنار من هست. تو باید بر صخره بایستی و وقتی جلال من می‌گذرد، ترا در

شکافی در صخره قرار داده، هنگامی که می‌گذرم با دستم محافظت می‌نمایم. بعد دستم را برخواهم داشت و تو پشت مرا خواهی دید؛ اما صورتم نباید دیده شود.»

یهوه به موسی گفت: «دو لوح سنگی بتراش ... تا صبح آماده باش، و به کوه سینا موقع سحر بالا بیا، آنجا در بالای کوه منتظر دستورات من باش. هیچکس نباید با تو بالا بیاید، هیچکس هیچ‌کجا بر کوه دیده نشود؛ حتی گله‌های گوسفند و گله‌های گاو نمی‌توانند در جلوی این کوه بچرند.»

و به این ترتیب موسی دو لوح سنگی تراشید، و همان‌طور که یهوه به او دستور داده بود، با دو لوح سنگی در دستانش، صبح زود از کوه سینا بالا رفت. و یهوه به شکل ابری نزول کرد، و موسی با او آنجا ایستاد.

او نام یهوه را خواند. یهوه از پیش او گذشت ... و موسی فوراً بر زمین خم شده پرستش نمود. یهوه گفت: «می‌خواهم با قوم تو عهدی ببندم.»

سپس یهوه مفاد اساسی این عهد را که عبارت بود از «فرامین دهگانه» بر موسی آشکار کرد. ناگفته نماند که این احکام با آنچه در متن بعدی خواهیم دید، قدری تفاوت دارد.

یهوه به موسی گفت: «این کلمات را بنویس، زیرا آنها سخنان پیمانی هستند که من با تو و با اسرائیل می‌بندم.» او با یهوه برای چهل روز و چهل شب آنجا مانده، هیچ نخورد و ننوشت. او بر لوح‌ها کلمات پیمان را نوشت - ده کلمه را.

۱- رؤیای خداوند. نگارنده سنت یهویست در اینجا متنی به‌ما ارائه می‌دهد که مکمل دیدگاه روایت پیشین است و نامرئی بودن جلال خدا را برجسته می‌کند که به این ترتیب انسان در این جهان خاکی فقط سایه‌ای گذرا از آن می‌بیند.

۲- الواح تورات. نگارنده با نشان دادن صمیمیت موسی با خدا، سعی دارد به شکلی قابل لمس مفهوم الهام را توضیح دهد: تورات موسی «کلام خدا» است، زیرا ثمره تعمق و سکوت قلبی وی در برابر خداوند می‌باشد. در اینجا نگارش الواح رسماً به موسی نسبت داده شده است.

بستن عهد

در متن فوق، عهد در طول رؤیای خدا و ضیافت مقدس برفراز کوه بسته می‌شود. به نظر می‌رسد که روایت ذیل (که احتمالاً از منبع الوهیت نگاشته شده است) بیشتر به واقعیت تاریخی نزدیک باشد.

۳۶ - خروج ۲۴: ۳-۸

موسی رفت و تمام فرمان‌های یهوه و تمام اوامر را به قوم گفت. همه قوم در جواب یکصدا گفتند: «ما تمام فرمان‌هایی را که یهوه امر فرموده است به جا خواهیم آورد...» صبح زود روز بعد او قربانگاهی با ۱۲ سنگ برپا داشت، برای ۱۲ قبیله اسرائیل. بعد وی بعضی عبرانیان جوان را برای تقدیم قربانی‌های سوختنی و کشتن گاوهای نر برای یهوه فرستاد... سپس موسی خون را گرفته به طرف قوم پاشید. او گفت: «این خون عهد در بردارنده تمام این قوانین است که یهوه با شما بسته است».

۱- نقش موسی - موسی نماینده خدا در نزد قوم و نماینده قوم نزد خداوند و در نتیجه «واسطه عهد» است.

۲- آیین عهد. این عهد را با عهد پدرسالاران مقایسه کنید (۱۳). قربانی بر این پیمان مهر می‌زند: پاشیدن خون، قوم را با قربانی پیوند می‌دهد و در نتیجه آن را با خدا متحد می‌سازد. در اینجا اشاره‌ای به سفره مقدس به چشم نمی‌خورد، اما با در نظر گرفتن روایت مذکور در شماره ۳۴، می‌توان به وجود آن پی برد.

۳- عهد سینا و عهد جدید. در روایت «شام آخر»، اشاره‌های متعددی درباره دو متن فوق می‌توان یافت: عهد جدید که برقرارکننده آن عیسی است، فرمان نوین، قربانی صلیب که عهد جدید را با خون مهور ساخته، و خوان مقدس عشاء ربانی که در آن بدن عیسی تناول گردیده و خورش نوشیده می‌شود (ر.ک متی ۲۶: ۲۶-۲۸، مرقس ۱۴: ۲۲-۲۴، لوقا ۲۲: ۱۹-۲۰، یوحنا ۱۳: ۳۱-۳۵، ۶: ۵۳-۵۸، رساله به عبرانیان ۱: ۳-۶، ۸: ۱-۱۳، ۹: ۱۵-۲۸).

فرامین دهگانه

گردآورندگان روایات موسایی، اساس شریعت بنی اسرائیل را در چارچوب رویدادهای سینا جای داده‌اند. محور این قانون، فرامین دهگانه است که یکی از نسخ آن (متنی که پس از تطبیق و مقایسه با متن اصلی نوشته شده) در زیر آورده می‌شود.

۳۷ - خروج ۲۰: ۱-۱۷

من هستم یهوه خدایت که تو را از سرزمین مصر، از خانه بردگی بیرون آوردم.

۱- خدایی غیر از من نخواهی داشت.

۲- برای خود تصویری تراشیده یا شکلی از هیچ چیز در آسمان یا پایین بر زمین یا در آب‌های زیر

زمین نخواهی ساخت؛ تو به آنها تعظیم یا خدمت نخواهی نمود. زیرا من، یهوه خدای تو، خدای غیور هستم و تقصیر پدران را در پسران، نوه‌ها و نتیجه‌های آنانی که از من متنفرند تنبیه می‌کنم، اما به هزاران نسل که مرا دوست دارند و فرمان‌های مرا نگاه می‌دارند، مهربانی می‌کنم.

۳- نام یهوه خدایت را برای سؤاستفاده ادا نخواهی نمود، زیرا یهوه انسانی را که نام او را برای سؤاستفاده ادا می‌کند بدون تنبیه نخواهد گذاشت.

۴- روز سبت را به یادآور و آن را تقدیس نما برای ۶ روز زحمت کشیده، تمام کارهایت را انجام خواهی داد، اما روز هفتم سبتی برای یهوه خدای تو است. آن روز کاری انجام نخواهی داد، نه تو و نه پسر و نه دخترت نه خادمانت مردان یا زنان، نه حیوانات، نه غریبه‌ای که با تو زندگی می‌کند...

۵- به پدرت و مادرت احترام بگذار تا این که در سرزمینی که یهوه خدایت بتو می‌دهد عمری طولانی داشته باشی.

۶- قتل نخواهی کرد.

۷- مرتکب زنا نخواهی گردید.

۸- دزدی نخواهی کرد.

۹- بر ضد همسایه‌ات شهادت دروغ نخواهی داد.

۱۰- به خانه همسایه‌ات طمع نخواهی کرد. به زن همسایه‌ات، یا خادمش مرد یا زن، یا گاو یا الاغش یا هر چه مال اوست طمع نخواهی کرد.

فرامین دهگانه شامل این رهنمودها می‌باشد: تأیید یکتاپرستی بی‌چون و چرا، اعلام خط‌مشی اساسی «اخلاق فطری» به نحوی ساده و مستقیم، و همچنین دستوراتی که روز سبت را به استراحت اختصاص داده است.

در اینجا پایه اخلاقیات، استدلال بشری نیست، بلکه اراده خدا می‌باشد که وجدان ما تنها انعکاسی از آن است. به خاطر همین انگیزه مذهبی است که اخلاقیات کتاب مقدس با هر نوع دیگر اخلاقیات صرفاً انسانی تفاوت دارد (رک ۱۴۸، ۱۵۰، ۱۸۲).

انجیل این قوانین را منسوخ ننموده، بلکه آن را تکمیل کرده و به تحقق رسانده است. (متی ۵: ۱۷؛ لوقا ۱۸: ۱۸-۲۴)

برخی قواعد قانون گذاری مدنی

اصول اخلاقی حاکم بر فرامین دهگانه، مثل يك روح بر تمام قوانین موسایی نفوذ دارد. در مورد مواد قانونی باید گفت که در بسیاری از جهات، با حقوق سنتی سامی ارتباط دارد.

۳۸- الف - عدالت و انعطاف در آداب و رسوم .

اصل قصاص (خروج ۲۱: ۲۳-۲۵)

جان برای جان و چشم برای چشم و دندان برای دندان و دست برای دست و پا برای پا، سوختگی برای سوختگی و زخم برای زخم و لطمه برای لطمه.

در مقابل انتقام جویی بی حساب دوران صحرا، در این مبحث به پافشاری بر حفظ تعادل در آداب و رسوم برمی خوریم (رک ۷ و ۸). اما پر واضح است که دیدگاه مسیحیت از این هم بسیار فراتر می رود (متی ۵: ۳۸-۴۲)

یهوه انتقام گیرنده درماندگان (خروج ۲۲: ۲۰-۲۳)

نباید غریب را آزار دهید یا به او ظلم کنید، زیرا شما به عنوان غریب در سرزمین مصر زندگی می کردید. شما نباید با بیوه زن یا با یتیم خشن باشید؛ اگر با آنها خشن باشید، آنان پیش من فریاد خواهند کرد، و مطمئناً فریاد آنان را خواهم شنید. خشمم زیانه خواهد کشید و شما را با شمشیر خواهم کشت، همسرانتان بیوه و پسرانتان یتیم خواهند شد.

قرض (خروج ۲۲: ۲۴-۲۶)

اگر به برادر فقیرت، خویشاوندانت پول قرض دهی، نباید با او چون رباخوار رفتار کنی: نباید از او بهره بخواهی. اگر ردای دیگری را به عنوان گرو بگیری، باید آن را تا قبل از غروب خورشید به او پس دهی. این تنها پوششی است که دارد؛ این ردایی است که او بدنش را در آن می پیچد؛ در چه چیز دیگری بخوابد؟ اگر پیش من فریاد کند؛ خواهم شنید، زیرا پر از ترحم هستم.

دادرسی (خروج ۲۳: ۶-۸)

در حق هیچ انسان فقیری در شریعت نباید تقلب کنی. از موارد جعلی دوری کن. مواظب باش که انسانی که بی گناه و عادل است به مرگ سپرده نشود، و گناهکاران را تبرئه نکن. نباید رشوه قبول کنی، زیرا رشوه انسان‌های روشن‌بین را کور می‌کند و دعوی عادل را تباه می‌سازد.

دستمزد عادلانه (تثنیه ۲۴: ۱۴-۱۵)

نباید از خادم اجیر شده ای که فقیر و بی چیز است بهره‌کشی کنی، چه یکی از برادران تو باشد و چه غریبه‌ای که در شهر تو زندگی می‌کند. باید هر روز دستمزدش را پرداخته، اجازه ندهی خورشید قبل از پرداخت غروب کند، زیرا او فقیر است و مشتاق آن است؛ اگر نه، ممکن است بر ضد تو از خدا التماس نماید، و این برای تو یک گناه خواهد بود.

سهم فقیر (تثنیه ۲۴: ۱۹-۲۲)

هنگام دروی محصول در مزرعه خویش، اگر از باقه‌ای در آن مزرعه نادیده گذشته‌ای، برای آن بازنگرد. آن را برای غریب، یتیم و بیوه زن بگذار تا یهوه خدایت تو را در تمام کارهایت برکت دهد. وقتی درختان زیتون را می‌تکانی، نباید دوبار بر شاخه‌ها بروی. بگذار هر چه مانده برای غریب، یتیم و بیوه زن باشد. وقتی محصول تاکستان خود را برمی‌دارید، نباید آن را دوباره از نو بچینی. بگذار هر چه مانده برای غریب، یتیم و بیوه زن باشد. بیاد آور که در سرزمین مصر یک برده بودی. به همین دلیل است که این وظیفه را بر تو می‌گذارم تا این فرمان را به مورد اجرا بگذاری.

با مقایسه سه گفتار نخست (اقتباس از قانون کهن عهد) که در فوق دیدیم، با دو متنی که در آخر می‌آیند (اقتباس از کتاب تثنیه)، به میزان پیشرفت انسانیت در ارتباطات اجتماعی پی می‌بریم. سنت موسایی در جهتی که از ابتدا برایش مقرر گشته بود پیشرفت می‌کند. ایده یک خدای محبت که حامی نگهبان بیچارگان و مدافع درماندگان است، نه تنها در روایت‌های انبیاء معمول بود، بلکه در عهد جدید نیز یافت می‌شود (متی ۲۳: ۱۴-۳۳، رساله یعقوب ۵: ۱-۶).

۳۹- ب - قانون گذاری خانوادگی

درباره احترام به پدر و مادر (خروج ۲۱: ۱۵-۱۷)

هر کس پدر یا مادرش را بزند باید بمیرد ... هر کس پدر یا مادر را لعنت نماید، باید بمیرد (ر.ک مرقس ۶: ۷-۱۳).

اقتدار والدین (تثنیه ۲۱: ۱۸-۲۱)

اگر مردی پسری خودش را و عصیانگر دارد که به رأی پدرش یا به رأی مادرش گوش نمی دهد، و حتی وقتی آنها او را تنبیه می کنند، باز به آنان توجهی نمی نماید، پدر و مادرش او را گرفته، نزد بزرگان شهر در دروازه آن محل بیرون می برند. و به بزرگان این شهر خواهند گفت: «این پسر ما خودش را و عصیانگر است و به ما گوش نمی دهد؛ او ولگرد و میخواره است.» سپس همه همشهریان او را تا مرگ سنگسار خواهند نمود. به این وسیله شما باید این بدی را از میان خود دور کنید. تمام اسرائیل آن را شنیده، خواهند ترسید.

این قانون را با رفتار پدر فرزند گمشده مقایسه کنید (لوقا باب ۱۵) تفاوت در کجاست؟

وفاداری در ازدواج (تثنیه ۲۲: ۲۲)

اگر مردی را در حین زنا با زن شوهرداری غافلگیر کنند، هر دو باید بمیرند، مرد زانی و خود زن. به این ترتیب بدی را از اسرائیل دور خواهید کرد.

مقایسه کنید: متی ۵: ۲۷، یوحنا ۸: ۱-۱۱ به نظر شما تفاوت در کجاست؟

طلاق (تثنیه ۲۴: ۱-۴)

در نظر آوریم که مردی با زنی ازدواج کرده است؛ اما آن زن وی را خشنود نساخته زیرا که او را دلزده کرده است در این صورت يك ورقة طلاق تهیه نموده به دستش دهد و سپس او را از خانه اش مرخص کند؛ زن خانه او را ترك نموده، می رود و می تواند با مرد دیگری ازدواج کند.

همان که دیده می شود، ازدواج در این زمان به پاکی اولیه خود بازنگشته است (ر.ک متی ۱۹: ۳-۹).

حق برادر شوهری (تثنیه ۲۵: ۵-۶)

اگر برادران با هم زندگی کنند و یکی از آنان بدون فرزند بمیرد، زن مرد مرده نباید با غریبه‌ای خارج از خانواده ازدواج نماید. برادر شوهرش باید به او درآید و به وظیفه برادر شوهری خود عمل کرده او را زن خویش بسازد، و اولین پسری که آن زن به دنیا می‌آورد نام برادر مرده را به خود خواهد گرفت؛ و بدین ترتیب نام او در اسرائیل محو نخواهد شد.

«حق برادر شوهری» یا ازدواج برادر مرد متوفی با همسر وی: این حق فقط مربوط به برادر شوهر نیست، بلکه نزدیکترین خویش مرد نیز این حق را دارد، همان‌طور که از روایت روت برمی‌آید (۲۴۴). در عهد جدید نیز اشاراتی به این قانون هست (متی ۲۲: ۲۳).

برخی از قواعد قانونگذاری مذهبی

قانونگذاری آداب مذهبی همانند قانونگذاری مدنی در حال گسترش بود، اما سرچشمه قوانین جدید همان قوانین کهن بود. مجموعه‌ای از برخی متون را بدون در نظر گرفتن مراحل پیچیده تکاملی این قوانین، ذیلاً ارائه می‌دهیم.

۴۰- الف - جشن‌ها و مراسم اولیه

اعیاد (خروج ۲۳: ۱۴-۱۹؛ ۳۴: ۱۸ و ۲۲-۲۳)

سالی سه بار جشنی به‌خاطر من برپا خواهد نمود. عید فطیر را نگاه دار و همان‌طور که فرمان داده‌ام، در وقت تعیین شده در ماه ایبب هفت روز نان فطیر بخور، زیرا در آن ماه تو از مصر بیرون آمدی. جشن محصول را نیز باید برپا نمایی، جشن نوبر محصول مزارع کاشته شده تو؛ جشن برداشت خرمن را نیز در پایان سال وقتی میوه زحمات را از مزارع جمع‌آوری می‌کنی. سه بار در سال مردانت باید خود را در حضور خداوند یهوه حاضر سازند.

این قوانین بدون تردید مربوط به زمانی است که قوم اسرائیل از زندگی چادر نشینی به زندگی روستایی روی آورد. هر سه جشن، مراسم کشاورزی بودند: نخستین (عید فطیر) در عید گداز، و دو جشن دیگر (برداشت محصول و حصاد) در عید پنجاهه و خیمه‌ها ادغام گشت.

تقدیم (خروج ۲۰: ۳۴-۲۵؛ ۱۸: ۲۳)

هیچ کس به حضور من تهی دست حاضر نشود.

نباید خون قربانی ذبح شده را بر روی نان فطیر من تقدیم کنی، و پی قربانی تقدیم شده در جشن فصیح نباید برای روز بعد کنار گذارده شود.

بهترین میوه‌های نوبر خاک خود را به خانه یهوه خدایت بیاورید.

بازخريد نخست‌زادگان (خروج ۲۲: ۲۸-۲۹؛ ۳۴: ۱۹-۲۰؛ ۱۳: ۱۲-۱۳)

هر نخست زاده‌ای به من تعلق دارد.

باید نخست‌زاده پسران خود را به من بدهی؛ باید همین کار را با گله‌های گوسفند و گله‌های گاو بکنی: هفت روز نزد مادر خود بماند و در روز هشتم آنرا به من بده. برای نخست زاده‌ی الاغ بره‌ای فدیة بده؛ اگر فدیة ندهی گردنش را بشکن. هر نخست‌زاده از پسرانت را فدیة بده. در مورد رسم فوق به شماره‌های ۱۸ و ۲۹ رجوع کنید.

۴۱- ب - مراسم بره قربانی گذر

مراسم (خروج ۱۲: ۱-۱۱)

این ماه باید برای شما آغاز ماه‌های دیگر باشد، اولین ماه سال شما. در روز دهم این ماه هر مردی باید حیوانی از گله گوسفند بردارد، یکی برای هر خانواده، یک حیوان برای هر خانوار. اگر آن خانوار برای خوردن حیوان کم جمعیت باشد، یک مرد باید با همسایه‌اش، نزدیکترین به خانه‌اش، آن‌طور که تعداد افراد ایجاب می‌نماید بپیوندد. آن باید حیوانی باشد بدون عیب، نر و یکساله؛ می‌توانید آن را از گوسفندان یا بزها بردارید. باید آن را تا روز چهاردهم ماه، موقعی که تمام جماعت جامعه اسرائیل آن را بین دو عصر خواهند کشت، نگاه داری. سپس مقداری از خون باید برده شده بر دو قائمه و سر در جایی که خورده می‌شود، پاشیده شود.

آن شب گوشت باید کباب شده بر آتش خورده شود؛ آن باید با نان فطیر و سبزیجات تلخ خورده شود. هیچ قسمتی از آن را خام یا جوشیده در آب نخورید، بلکه کباب شده بر آتش، سر، پاها و اندرونش. تا صبح هیچ نباید باقی بگذارید: هر چه تا صبح باقی مانده است را باید بسوزانید. آن را این‌گونه خواهید

خورد: با کمربندی به کمرتان، صندل‌ها بر پاهایتان، عصایی در دستتان. آن را با عجله خواهید خورد. این گذری به افتخار یهوه است...

کم کم در جزئیات این رسم بسیار قدیمی دقت‌های بیشتری توسط قانون‌گذاران کهنانتی به عمل آمد. در عین حال معنای آن نیز به مراتب عمیق‌تر شد:

مفهوم مراسم (خروج ۱۲: ۲۴-۲۷)

وقتی به سرزمینی که یهوه بر طبق قولش به شما می‌دهد، وارد می‌شوید، باید این رسم مقدس را نگه دارید. و وقتی فرزندانان از شما بپرسند: «مقصود از این رسم چیست؟» شما به آنها خواهید گفت: «این قربانی گذر به افتخار یهوه است که از خانه‌های پسران اسرائیل در مصر گذشت، و مصر را زد اما خانه‌های ما را خلاصی داد...»

آیین فصیح در ابتدا آیینی «جهت حمایت نخست‌زاده» بود (ر.ک ۲۹)، لیکن به تدریج به «آیین یادآوری» تبدیل شد که گویای رهایی قوم اسرائیل بود. سرانجام همین «آیین یادآوری» به صورت اعلام نبوی نجات مسیحایی در آمد.

از اینجا می‌توان به خوبی دریافت که چرا عیسی آیین قربانی مقدس را در طول شام گذر بنیاد نهاد: «شام مقدس»، سفره مقدس عهد جدید و در عین حال «یادآوری» قربانی نجات بخش می‌باشد. بنابراین گذر یهودیان سمبل نبوی همه آنها، و شام مقدس به نوبه خود گویای ضیافت آسمانی یعنی گذر جاودانی است (ر.ک لوقا ۲۲: ۷-۲۰). جو مذهبی سفره گذر برای کمک به درک شاگردان در مفهوم این امور کاملاً مناسب بود (ر.ک ۴۱۱). سرانجام عهد جدید برای توجیه نجات ما به وسیله خون عیسی، مسیح را به عنوان گذر ما معرفی می‌کند، یعنی آن برة مذبحی که نجات ما از اوست (اول قرنطیان ۷: ۵، اول پطرس ۱: ۱۹، مکاشفه ۵: ۱-۱۳، یوحنا ۱۹: ۳۷).

ج - قربانی گناه

رسم قربانی برای گناه، در تمام مذاهب و ادیان سامی رایج است. اینک متن این قربانی را که طبق قانون‌های کهنانتی در اسرائیل نگاشته شده است، ارائه می‌دهیم.

۴۲ - لاویان ۲: ۴-۱۲

اگر شخصی نادانسته بر ضد یکی از فرمان‌های یهوه گناه کرده یکی از چیزهای منع شده را انجام

دهد؛ در چنین موردی: «اگر کسی که گناه می کند کاهن مسح شده است، که به این طریق قوم را تقصیر کار می کند، پس برای گناهی که مرتکب شده است باید به یهوه يك گاو نر جوان، حیوانی بدون عیب از گله گاو، به عنوان يك قربانی برای گناه تقدیم نماید. باید گاو نر را به قسمت ورودی «چادر اجتماع» بیاورد، او باید دستش را بر سر آن بگذارد و در حضور یهوه آن را قربانی کند. سپس کاهن مسح شده باید کمی از خون گاو نر را برداشته به درون چادر اجتماع ببرد. او انگشتش را در خون فروبرده آن را هفت بار بر پوشش قدس، در حضور یهوه خواهد پاشید. بعد کاهن باید کمی از خون گاو نر را بر شاخ های محراب بخور که در حضور یهوه در چادر اجتماع دود می کند بگذارد.

این است آنچه او از تمام چربی این گاو نر که به عنوان قربانی برای گناه تقدیم شده است، بر می دارد: چربی که احشاء و امعاء را می پوشاند، تمام چربی که بر امعاء و احشاء است، دو کلیه، چربی که بر آنها و بر استخوان های پشت است، توده چربیدار که او از جگر و کلیه ها بر خواهد داشت - و کاهن باید اینها را بر محراب قربانی سوختنی بسوزاند. پوست گاو نر، تمام گوشتش، سرش، پاها، احشاء و امعاء و سرگین، باید بیرون از خیمه به جایی که پاک است، جایی که خاکسترهای چربی دور انداخته شده اند، حمل گردد، و بر هیزم به آتش سوزانده شود.

۱- به پیچیدگی این مراسم که با کمال دقت جزئیات را در نظر می گیرد، توجه کنید. این مراسم به صورتی نمادین قربانی مسیح را که فدیه گناهان شده است اعلام می دارد: ر.ک رساله به عبرانیان ۹: ۱۰ الی ۱۸: ۱۰ (و شماره ۲۲۸). خیمه اجتماع به منزله قدس خدا در بین قوم اوست که چادر نشین می باشند (خروج ۲۵-۲۷).

۲- برداشتی که از این متن از گناه بچشم می خورد، هنوز جنبه ای کاملاً مادی دارد: انسان هنگامی که فرامین خدا را نادانسته می شکند، مرتکب گناه می شود. بنی اسرائیل خود را در برابر خدا آنقدر ناپاک و «نجس» می دانند که در اجرای آیین های کفاره و تطهیر زیاده روی می کنند. با گذشت زمان، برداشت آنها از گناه جنبه ای روحانی تر به خود می گیرد و نهایتاً گناهکار به فکر تطهیری می افتد که جنبه معنوی بیشتری دارد (ر.ک ۲۰۳ و ۲۸۱).

نتایج اطاعت و بی‌اطاعتی

قوم اسرائیل با اطاعت از فرامین، در انتظار پاداش عادلانه‌ای است که قانون‌گذاران آن را به نام خدا تعیین نموده‌اند.

۴۳ - خروج ۲۳: ۲۰-۳۱

«من خود فرشته‌ای جلوی تو می‌فرستم تا حینی که می‌روی از تو محافظت نموده به محلی که آماده کرده‌ام بیاورد. به او احترام بگذار و به تمام آنچه می‌گوید گوش ده. او را به مبارزه دعوت نکن؛ او چنین تقصیری را نمی‌بخشد، زیرا نام من در اوست. اگر با دقت به صدایش گوش دهی و هر چه من می‌گویم انجام دهی، دشمن دشمنانت، بدخواه بدخواهانت خواهم بود. من نان و آب تو را برکت داده، بیماری را از میان شما برخواهم داشت. در سرزمین تو هیچ زنی سقط جنین نخواهد کرد، هیچکدام نازا نخواهند بود و شماره روزهایت را تمام خواهم کرد.

خوف خود را پیش روی تو خواهم فرستاد؛ تمام مردمی را که با آنها برخورد می‌کنی، به اغتشاش خواهم انداخت؛ تمام دشمنانت را برگردانده، از تو فراری خواهم داد و برای مرزهایت، دریای نی‌بوریا و دریای فلسطین، بیابان و رودخانه را تعیین خواهم نمود...»

بنی‌اسرائیل تا آن زمان و تا قرن‌ها پس از آن چیزی از پاداش یا مجازات در آخرت نمی‌دانست. خدا این قوم را چنان‌که هست می‌پذیرد و کم‌کم در طول قرون آن را برای قبول انجیل آماده می‌سازد. وعده‌هایی که خدا بر کوه سینا به قوم می‌دهد، شامل نعمت این دنیا می‌باشد، زیرا بنی‌اسرائیل هنوز آمادگی آن را ندارد که در انتظار چیزی والاتر باشد. خدا همچنین قوم را با تنبیه و مجازات دنیوی تهدید می‌کند: بدبختی‌هایی که بنی‌اسرائیل در تاریخ خود با آنها روبه‌رو می‌شود، باعث می‌گردند تا آنان کم‌کم به اهمیت گناه پی‌برده و در انتظار نجاتی والاتر باشند. این کار روحانی و معنوی از طریق موعظه‌های انبیاء تحقق می‌یابد (ر.ک قسمت دوم این کتاب).

۳- پیشروی در صحرا

سنن مربوط به زندگی بنی‌اسرائیل در صحرا حول محور پیشروی به سوی کوه خدا سپس به سوی سرزمین موعود می‌چرخد. این سنن حاوی روایاتی است که به صورت دنباله‌دار مجسم می‌شود. در اینجاست که شفقت صبورانه خداوند نسبت به قومی «گردنکش» به‌طور بارزی نمایان می‌گردد. به این ترتیب سرگذشت دوران صحرا حالت موعظه‌ای سراسر تصویر را بخود می‌گیرد.

گوساله زرین

این اتفاق دنباله روایت «الوهیست» درباره جریان سینا می باشد. قبل از خواندن متن ذیل بهتر است متون مربوط به این ماجرا را

(۳۴ و ۳۶) مطالعه کنیم.

۴۴ - خروج ۳۲: ۱-۲۰

وقتی قوم دیدند که مدت زیادی گذشت و موسی از کوه پایین نیامد، گرد هارون جمع شده، به او گفتند: «بیا برای ما خدایی بساز که جلوی ما راه رود؛ این موسی، مردی که ما را از مصر آورد، نمی دانیم چه برسرش آمده است.» هارون به آنها جواب داد: «حلقه های طلا را از گوش های زنان و پسران و دخترانتان بیرون آورده آنها را پیش من آورید.» پس همه آنان حلقه های طلا را از گوش هایشان درآورده و پیش هارون آوردند. او آنها را از دست آنان گرفته، و در قالبی، فلز را آب کرده، پیکر گوساله ای را شکل داد. آنان فریاد زدند: «اسرائیل این است خدای تو، که ترا از سرزمین مصر بیرون آورد!» هارون با مشاهده این، محرابی جلوی آن پیکر ساخت. او گفت: «فردا جشنی به افتخار یهوه خواهد بود.»

و بدین ترتیب صبح زود روز بعد قربانی های سوختنی تقدیم نموده قربانی های شراکتی آوردند. بعد همه قوم برای خوردن و نوشیدن نشستند و سپس برخاستند تا خود را سرگرم سازند. سپس یهوه با موسی سخن گفت: «حال برو پایین، زیرا قومت را که از مصر بیرون آوردی مرتد شده اند. آنها در کنار گذاشتن راهی که من برایشان تعیین کردم سریع بوده اند. آنها برای خود از فلز آب شده گوساله ای ساخته اند و آن را پرستش نموده و به آن قربانی تقدیم کرده اند. آنها فریاد زده اند: «اسرائیل این است خدای تو، که تو را از سرزمین مصر بیرون آورد!» یهوه به موسی گفت: «می بینم که این قوم چقدر خودسر هستند! حال بگذار، غضب من بر ضد آنها زیاده کشیده آنان را ببلعد؛ در حالی که از تو ملتی عظیم خواهم ساخت.»

اما موسی به یهوه خدایش التماس نموده، گفت: «یهوه، چرا غضب تو باید برضد این قومت که با دست قوی و بازوی افراشته از مصر بیرون آوردی زیاده کشد؟ چرا بگذاریم مصریان بگویند: «او از بدجنسی آنان را بیرون آورد که آنها را در کوه ها به مرگ سپارد و از روی زمین محوشان سازد؟» غضب سوزانت را کنار بگذار، نرم شده این بدبختی را بر قومت نیاور. خادمات ابراهیم، اسحق و یعقوب را بیاد آور که به آنها بر خودت سوگند خورده این قول را دادی: من فرزندان شما را به اندازه ستارگان

آسمان زیاد خواهم کرد و تمام این سرزمینی را که قول دادم به نسل شما خواهم داد، و آن برای ابد ارث آنها خواهد بود. « پس یهوه نرم شد و بر قومش آن بدبختی را که تهدید نموده بود نیاورد. م
وسی راه خود را به پایین کوه در پیش گرفت... همین که به اردو نزدیک شده گوساله و گروه‌های
رقصنده را دید، خشم موسی زبانه کشید. لوح‌هایی را در دست داشت پایین انداخته بر پای کوه آنها را
شکست ۱ گوساله‌ای را که آنها ساخته بودند گرفته آن را سوزاند و ساییده آرد کرد و بر آب پخش نمود؛ و
پسران اسرائیل را به نوشیدن آن مجبور ساخت.

۱- مفهوم جلد در این روایت. ساختن مجسمه‌های فلزی (قالب‌ریزی شده) طبق شریعت تورات موسی قدغن بود (ر.ک ۳۷). این سنت
معنای کامل خود را در حکومت اسرائیل پس از سال ۹۲۲ ق.م. که بدان هنگام یهوه را تحت شکل گوساله‌ای زرین عبادت می‌کردند باز
می‌یابد. لذا بدون هیچ تردیدی، انبیا در مباحثات جدلی خود علیه این شکل عبادتی که شریعت آن را منع کرده بود، از اتفاق مذکور
استفاده نموده‌اند (ر.ک ۱۰۸)، که خود به خود موعظه‌ای است پرمعنا از نخستین دستور دهگانه.

۲- وساطت موسی. وساطت موسی برای قوم اسرائیل هم‌چون میانجی‌گری ابراهیم برای شهر سدوم است (ر.ک ۱۴)، به اشاراتی که
در باره موضوع وساطت در کتاب مقدس شده است، رجوع کنید). در اینجا با نمونه‌ای قابل ستایش از صبر الهی روبرو می‌شویم، و در عین حال
رفتار خدا نسبت به انسان به گونه‌ای ملموس بر ما آشکار می‌شود.

گور امیال (قبروت هتاوه)

بنی اسرائیل استپ سینا را به سوی «سرزمین موعود» ترک می‌نمایند. در پیشاپیش مهاجران، «صندوقچه عهد» حمل می‌شود که نشانه
حضور یهوه در میان قوم خویش است. اما گذر از صحرا سخت است، و بنی اسرائیل شکایت می‌کنند:

۴۵- اعداد ۱۱

گروهی که به قوم پیوسته بودند، دچار حرص و طمع شدند، و خود پسران اسرائیل دوباره شروع به فریاد کشیدن
کرده، گفتند: «چه کسی به ما گوشت برای خوردن خواهد داد؟ فکر آن ماهی که در مصر مفت می‌توانستیم بخوریم،
خیارها، خربزه‌ها، تره‌فونگی‌ها، پیازها و سیر را بکن! اینجا کم کم تحلیل می‌رویم در حالی که از همه چیز بریده
شده‌ایم؛ چشمان جز این من چیز دیگری نمی‌بیند.

۱- پیش از این دیدیم که روایات الواح تورات دوبار نقل شده است (ر.ک ۳۴ و ۳۵) در سفر خروج آن‌طور که در دست
ماست، داستان گوساله زرین بین آن دو روایت آمده است. آن حرکتی که از موسی در شکستن الواحی که بتازگی دریافت کرده
بود سر می‌زند، در حکم جمله معترضه‌ای است که به منظور ایجاد هماهنگی در دو روایت آمده است.

منا مانند تخم گشنیز بود و شکل مُقل^۲ داشت. قوم به جمع آوری آن پرداخته، در آسیایی آن را خرد می کردند یا در هاون می کوبیدند؛ سپس دردیگی پخته، به صورت کلوچه درمی آوردند. مزه اش مانند کلوچه درست شده با روغن بود. وقتی هنگام شب شبنم بر اردو می نشست، منا نیز بر آن می نشست.

موسی قوم را شنید که شیون می زدند، هر خانواده ای بر در چادرش. خشم یهوه شعله کشید، و موسی بر آن بسیار نگران شد. و با یهوه صحبت کرد: چرا با خدمت اینقدر بد رفتاری می کنی؟ چرا مورد پسند تو واقع نشده ام که بار تمام این قوم را بر من نهادی؟ آیا این من بودم که همه این قوم را آبستن بودم، آیا این من بودم که آنان را بدنیا آوردم که تو باید

به من بگویی: «آنها را در آغوش خود، مانند يك پرستار با نوزادی برسینه اش، به سرزمینی که سوگند خوردم به پدرانشان بدهم، حمل نما؟» از کجا باید گوشت پیدا کنم تا به آنان بدهم؟ زیرا نزد من گریان شده می گویند ما را گوشت بده تا بخوریم. من خود به تنهایی نمی توانم این ملت را حمل کنم؛ سنگینی آن برای من بیش از اندازه است. اگر این طریقی است که می خواهی با من عمل کنی، ترجیح می دهم مرا بکشی! کاش در چشمان تو مورد پسند می بودم، و زنده نمی بودم تا بدیختی ای مانند این ببینم! «

این را به مردم بگو: «برای فردا خود را تقدیس کنید و برای خوردن، گوشت خواهید داشت، حال که در گوش خداوند شیون زده، گفته اید: چه کسی به ما گوشت برای خوردن می دهد؟ چقدر در مصر خوشحال بودیم! پس چنین باد! یهوه به شما گوشت برای خوردن خواهد داد. شما آن را تنها برای يك، یا دو یا پنج یا ده یا بیست روز نخواهید خورد، بلکه برای يك ماه کامل، تا این که از آن زده شده دیگر بویش را نتوانید تحمل کنید.»

موسی گفت: «قومی که گرد منند ششصد هزار سرباز پیاده اند، و تو می گویی: «به آنها برای يك ماه تمام گوشت برای خوردن خواهم داد!» اگر همه گله های گوسفند و گله های گاو کشته می شدند، آیا این برای آنها کافی می بود؟ اگر همه ماهیان دریا جمع آوری می شدند، آیا این برای آنها کافی می بود؟ یهوه به موسی جواب داد: «آیا بازوی یهوه این قدر کوتاه است؟ خواهی دید که قولی که به تو داده ام به حقیقت خواهد پیوست یا نه.»

۲- ممکن است نوعی صمغ معطر باشد که در عربستان یافت می شود.

بادی از یهوه آمده، بلدربچین‌ها را از دریا به داخل راند و آنها را بر اردو پایین آورد. آنان به فاصله یک راهپیمایی یک روزه در دو طرف اردو بر زمین قرار گرفتند. قوم برخاسته، تمام آن روز و شب و تمام روز بعد را به جمع آوری بلدربچین‌ها پرداختند... سپس آنها را دور اردو پخش نمودند. گوشت هنوز حتی نجویده، بین دندان‌هایشان بود، که خشم یهوه بر ضد قوم زیانه کشید. یهوه آنها را با بلای بسیار بزرگی زد. نامی که به این محل داده شد قبروت - هتاوه بود (گورامیال)، زیرا در آنجا بود که مردمی را که از حرص و طمع خود جلوگیری ننموده بودند، دفن کردند.

۱- در این روایت به تعدد جزئیات معمولی آن که بدون آب و تاب به طور خام زندگی صحرائی را بیان می‌دارند توجه کنید: غذایی ناچیزی که آنان را در حسرت مصر گذارده بود، پیدایش بلدربچین‌ها که باد آنها را آورده بود، و شیوع بیماری اسهال که در پی آن آمد. در متن به توضیحی غنی درباره «منا» بر می‌خوریم: به نظر می‌رسد یک نوع صمغ خوراکی است که از بوته یا درخت گز ترشح می‌شود، و کویرتشینان عرب آن را خوب می‌شناسند. به هر صورت، از «منا» در اینجا به عنوان غذایی لذیذ و برتر از سایر خوراک‌ها یاد نشده، بلکه به عنوان طعامی ویژه زمان قحطی یاد شده است. در هرحال، پیدا شدن من در صحرائی بی‌آب و علف نشانه شفقت و محبت خدا در تغذیه قوم خویش است. در قرون بعدی عنوان‌های مختلفی به «من» داده شد: «نانی که از آسمان نازل شد» (خروج ۱۶: ۴)، «گندم آسمان» و «نان فرشتگان» (مزمور ۷۸)، «مائدة فرشتگان، نانی آماده که لذت بخش و مناسب هر سلیقه‌ای است» (حکمت ۱۶: ۲۰-۲۱). اشاره به «من» در یوحنا ۴: ۵۸-۶۸، مربوط به آخرین مرحله تکاملی سنت کتاب مقدس می‌باشد.

۲- به جنبه دراماتیک دوران صحرا که در این واقعه معمولی نهفته است توجه کنید: شکایت مردم، خستگی و یأس موسی، و خشم خدا که در آخرین مجازات روایت مشهود است. ضمناً به شدت هیجان‌گفتگو بین موسی و یهوه نیز توجه کنید: باردیگر این گفتگو به طور ملموس رفتار خدا را در مقابل انسان بیان می‌دارد.

قوم گردنکش

۴۶- اعداد ۱۳-۲۵

این ماجرا در طول سفر به سوی سرزمین کنعان ادامه می‌یابد: یهوه قوم را یاری می‌دهد، لیکن آنان محبت‌های وی را به زودی فراموش می‌کنند. در نتیجه یهوه آنها را مجازات می‌نماید. این مجازات‌ها در حکم تطهیر است و سرانجام به قوم امکان می‌دهد که وارد سرزمین موعود گردند. اکنون کاملاً روشن است که چرا این روایات از نظر پدران اولیه کلیسا به عنوان تطهیر روح تلقی شده، تطهیری که پیش از «ورود به آرامی خدا» باید متحمل آن شویم (ر.ک اول قرنیتیان ۱۰: ۱۳-۱۴، عبرانیان ۷: ۳ الی ۴: ۱۳).

آیا آب آشامیدنی یافت نمی‌شد؟ موسی آب چشمه پیدا می‌کند یا آب شور را قابل نوشیدن می‌نماید. (خروج باب‌های ۱۵ و ۱۷، اعداد باب ۲۰).

از قشادش جاسوسانی برای شناسایی به کنعان اعزام می‌شوند: اسرائیلیان از گزارش آنان به وحشت می‌افتند، و در نتیجه جنگ را رد می‌کنند. خداوند خشمگین می‌گردد و موسی میانجی‌گری می‌نماید. یهوه چنین تصمیم می‌گیرد که هیچ گناهکاری به سرزمین کنعان وارد نشود. قوم با شنیدن این تصمیم حمله می‌برند، لیکن تلفات سنگینی را متحمل می‌گردند. به این ترتیب بنی اسرائیل برای یک نسل دیگر زندگی صحرایی خود را درآوارگی و سرگردانی ادامه می‌دهد. (اعداد باب‌های ۱۳ و ۱۴). شورشیانی چون قورح، داتان و ابیرام، زیر بار اقتدار موسی نرفتند: یهوه تقصیرکاران را نابود ساخت (اعداد بابهای ۱۶-۱۷).

سراخام قبایل به پیشروی پرداخته و سرزمین ادوم را دور زده از طرف شرق به کنعان حمله بردند، اما شکایت‌ها بر ضد موسی همچنان ادامه یافت. نتیجتاً بنی اسرائیل در محاصره مارها و افعی‌ها افتاده و پشیمان شدند. موسی باز مداخله نمود و یک افعی نذری از جنس مفرغ برپاداشت، که نشانه نجات بود (اعداد ۲۱: ۴-۹). انجیل با اشاره به این روایت، از مفهوم سمبولیک آن استفاده می‌کند (یوحنا ۳: ۱۴-۱۵).

پس از آن، نخستین پیروزی‌های نظامی به وقوع پیوست (اعداد باب ۲۱). در مقابل، قوم به محض استقرار در صحرای موآب، در بت‌پرستی و هرزگی رسوم عبادی بومیان فرو رفتند: تنها قتل عام گناهکاران قادر بود خشم یهوه را فرونشاند (اعداد باب ۲۵).

به طور خلاصه باید گفت که کتاب مقدس دربردارنده شهادتی است پرماجرا از مهاجرت قبایل اسرائیل از صحرای سینا تا مرزهای کنعان، که زنده و گویا نوشته شده است. ناگفته نماند که شرح حال این دوران پراز سختی و خشونت می‌باشد. گردآورندگان متون عهد قدیم این یادگارها را ثبت نموده‌اند تا ماجرای روحانی سخت و عمیق این دوران را برای خوانندگان خود زنده کنند. به همین خاطر است که همواره یهوه را در صحنه نشان می‌دهند: یهوه‌ای که به وعده‌هایش عمل می‌کند، یهوه‌ای که خشمگین می‌شود، یهوه‌ای که مجازات می‌کند و یهوه‌ای که می‌بخشد.

نگاهی به آینده

۴۷ - اعداد باب‌های ۲۲-۲۴

از مجموعه این باب‌ها، سرگذشت بلعام را جداگانه مطالعه می‌کنیم. زیرا چشم‌انداز وسیعی به سوی آینده دارد. بالاق بن صفور پادشاه موآب، از ترس پیشروی بنی‌اسرائیل، بلعام را که جادوگری بود خواست تا مهاجمین را لعنت کند، بلعام فرمان پادشاه را اطاعت کرد و براه افتاد و با این‌که در طول راه برایش ماجرای رخ نمود که با لحنی طنزآمیز بیان شده است، اما خود را از مهلکه رها نید. سرانجام به مکان مورد نظر رسید و به جای لعنت، قوم اسرائیل را برکت داد. پیشگویی وی گویای جلال آینده قوم خدا می‌باشد.

چگونه کسی را لعنت کنم، وقتی خدا لعنت نمی‌کند؟

چگونه محکوم نمایم، وقتی خدا محکوم نمی‌نماید؟

... این است قومی که به تنهایی ساکن می‌شود و در میان ملت‌ها محسوب نمی‌شود.

چه کسی می‌تواند غبار یعقوب را بشمارد؟

چه کسی می‌تواند ربع اسرائیل را حساب نماید؟

ایکاش به مرگ عادلان بمیرم!

ایکاش سرانجام من با آنان یکی باشد! (۲۳: ۸-۱۰)

ای یعقوب، چادرهایت چه زیباست!

اسرائیل، منزل‌هایت چه زیباست!

مانند دره‌هایی که تا دور دست گسترده شده‌اند،

مانند باغ‌ها بر ساحل یک رود،

مانند درختان عود کاشته شده بوسیله یهوه،

مانند سروهای آزاد در کنار آب‌ها! ...

مبارک باد هر که ترا برکت دهد

و ملعون باد هر که ترا لعنت کند (۲۴: ۵-۹)

نخستین پیشگویی حاوی اندیشه‌ای بسیار مهم می‌باشد که عبارتست از برگزیدگی و تمایز اسرائیل از دیگر ملل (رک ۱۷).

پیشگویی دوم حاکی از این واقعیت می‌باشد که برکت خدا به ابراهیم، شامل حال بنی‌اسرائیل شده است (رک ۱۱). اکنون آخرین

پیشگویی:

ستاره‌ای از یعقوب رهبری را بدست می‌گیرد،
 عصای سلطنت از اسرائیل برمی‌خیزد.
 اطراف موآب را خواهد شکست
 و جمجمه‌های تمام پسران شیت را
 ادوم ملک او خواهد شد
 اهل سعیر مملوک او خواهند گردید
 اسرائیل قدرتش را بکار می‌برد
 یعقوب دشمنانش را تحت تسلط خود درمی‌آورد... (۲۴: ۱۷-۱۹)

به نظر می‌رسد سخنان ستایش آمیز بلعام مربوط به سلطنت داود است (۶۷ و ۶۸)، اما «ستاره» و «عصای سلطنت» بعدها «وارث حقیقی» داود، یعنی به مسیح موعود نسبت داده می‌شود. از این دیدگاه است که در عهد جدید به پیشگویی بلعام/استناد می‌شود (متی ۲: ۱-۱۱، مکاشفه ۲: ۲۸ و ۱۶: ۲).

مرگ موسی

آخرین رویداد زندگی صحرایی قوم، درگذشت موسی پیش از ورود به کنعان می‌باشد.

۴۸ - تثنیه ۳۴: ۱-۱۰

سپس موسی از دشت‌های موآب به سوی کوه نبو، قلهٔ فسیحه مقابل اریحا بالا رفت، و یهوه تمام آن سرزمین را به او نشان داد؛ ... یهوه به او گفت: «این است سرزمینی که سوگند خوردم به ابراهیم، اسحق و یعقوب بدهم و گفتم: آن را به نسل شما می‌دهم. من گذاشتم که تو آن را با چشمان خود ببینی، اما به آنجا عبور نخواهی کرد.»

آنجا در سرزمین موآب، موسی خادم یهوه، همان‌طور که یهوه فرمان داد، مرد؛ و او وی را در دره، در سرزمین موآب، مقابل بیت فغور دفن نمود؛ اما هرگز تا امروز هیچ کسی قبرش را پیدا نکرده است. موسی وقتی مرد، صد و بیست سال داشت، با چشمانی تار نشده و با نیرویی تحلیل نیافته. پسران اسرائیل برای سی روز در دشت‌های موآب برای موسی گریه کردند. روزهای گریه برای رسوم سوگواری موسی به پایان رسید. یوشع پسر نون از روح حکمت پر بود، زیرا موسی دستانش را بر او گذاشته بود.

او بود که طبق فرمان یهوه به موسی، پسران اسرائیل اطاعتش می نمودند: از آن به بعد هرگز نبیی مانند موسی در اسرائیل نبوده است، مردی که یهوه او را رودررو می شناخت...

نشان دادن خدا در قالب انسان نه تنها شیوه‌ای است ادبی، بلکه در عین حال عظمت آمیخته با هیبت خدا را که در این صحنه بچشم می خورد، برجسته می سازد. شخصیت موسی بر سراسر عهد قدیم مسلط است. پس از وی مکاشفه الهی گسترش یافته، عمیق تر شد و غنی تر گردید. اما هرگز از دامنه دیدگاه اصولی موسی خارج نشد. تنها با ظهور مسیح در تاریخ، یعنی «موسی نوین» یا «منجی عهد جدید» است که می توان از این دیدگاه فراتر رفت.

* * *

فصل چهارم

در سرزمین موعود

استقرار در سرزمین کنعان کار آسانی نبود: بنی اسرائیل در وهله اول با مقاومت شدید کنعانیان روبه‌رو شدند، و بعد با فلسطینیان که در تصرف سرزمین کنعان به آنان رقابت می‌کردند برخورد نمودند. از سوی دیگر مذهب اسرائیلیان که در سینا پایه‌گذاری شده بود، در تماس با تمدن بت پرست، در معرض خطر جدی قرار گرفت. کتب یوشع، داودان و سموئیل مسیر تاریخ این دوره تحولی را تشریح می‌کنند. دوره‌ای که مقدمه ظهور سلطنت اسرائیلی است.

۱- تصرف کنعان

هجوم به کنعان

طبق یکی از قدیمی‌ترین سنن، قبایل بنی اسرائیل به منظور تصرف سرزمین اجدادی خود، کوشش می‌کنند هر یک به‌طور جداگانه قسمتی از آن را فتح نمایند.

۴۹ - داودان ۱

... یهودا به برادر خود شمعون گفت: «با من به داخل قلمروی که به من تخصیص داده شده است حرکت کن، به کنعانیان حمله خواهیم نمود؛ و بعد من نیز به نوبه خود با تو به قلمرو مختص تو حرکت خواهم کرد.» و شمعون با او حرکت نمود... آنها در بازق، ادونی - صدیق را یافته، با او وارد جنگ شدند و کنعانیان و فریزیان را شکست دادند. ادونی-صدیق فرار کرد، اما آنها او را دنبال نموده، گرفتندش و شست‌های دست و پایش را بریدند. سپس ادونی-صدیق گفت: «هفتاد پادشاه با شست‌های دست و پا بریده خرده نان‌های زیر میز مرا جمع می‌کردند. آنچه که من با دیگران کردم، خدا با من

می‌کند. او به اورشلیم برده شد، و در آنجا مرد...

بعد از این، پسران یهودا به پایین رفتند تا به آن کنعانیانی که در کوهستان و در نگب و بیابان زندگی می‌کردند، حمله کنند...

پسران حباب قینی، پدر زن موسی با پسران یهودا از شهر نخل‌ها (اریحا) به داخل بیابان در نگب یهودا در سراسیمه عراد رفتند؛ آنان رفته با عمالقه زندگی کردند... اما یهودا غزه را با قلمروش، یا اشقولون را با قلمروش یا عقرون را با قلمرو آن نگرفت؛ آنها نتوانستند ساکنان آن دشت را بیرون رانند، زیرا آنان عرابه‌های آهنین داشتند. یهوه با یهودا بود، و یهودا کوهستان‌ها را تحت اختیار خود در آورد...

منسی اهل بیت شان و دهات اطراف آن، یا نعنک و دهاتش را، تحت اختیار خود در نیاورد. او ساکنان دور و دهات اطرافش، یا یبلعام و دهات آن، یا مجدو و دهاتش را بیرون نراند؛ در آن نواحی، کنعانیان زمین خود را نگه داشتند. اما وقتی اسرائیلیان قویتر شدند، کنعانیان را به کار اجباری واداشتند، اما آنها را بیرون نراندند. افرائیم نیز کنعانیان را در جازر بیرون نراند؛ به این ترتیب کنعانیان به زندگی خود در میان آنها ادامه دادند... اشیر ساکنان عکو یا صیدون یا احلب یا اکزیب... یا عنیق یا رحوب را بیرون نراند. پس اشیریان در میان ساکنان کنعانی آن سرزمین ساکن شدند، زیرا آنانرا بیرون نراندند.

روایت مربوط به «یهودا» طوری آغاز می‌شود که شخص از خود می‌پرسد، آیا مقصود بیان کارهای برجسته يك قبیله است، یا تنها سخن از کارهای برجسته شخص یهودا یعنی هم‌نام آن قبیله می‌باشد. شیوه ادبی که در اینجا به کار رفته، به خوبی نشان می‌دهد که روایت مربوط به يك گروه ممکن است به جد پایه گذار آن نسبت داده شود. بعضی از روایات دوران پاتریارخ‌ها باید از این دیدگاه مورد مطالعه قرار گیرند (رک ۲۰).

۲- به چگونگی برخورد هر يك از قبایل با بومیان توجه کنید. اگر از این دیدگاه به تصرف سرزمین کنعان بنگریم، قادر خواهیم بود که روایت حماسی یوشع را در قالبی وسیع‌تر جای دهیم، زیرا روایت مزبور بیش از هر چیز نشان دهنده پیروزی‌های قبیله بنیامین است.

دعوت خدا از یوشع

کتابی که نام یوشع را بر خود دارد، تمام تلاش در راه تصرف کنعان را به شخص یوشع که جانشین موسی، در نقش رهبری اتحاد قبایل اسرائیل بود، نسبت داده است:

۵۰- یوشع ۱: ۱-۱۵

هنگامی که موسی، خادم یهوه مرده بود، یهوه با یوشع پسر نون، یاور موسی صحبت نموده گفت: «خادم من موسی مرده است؛ برخیز وقت آن رسیده است - و اینجا از اردن به داخل سرزمینی که به پسران اسرائیل می‌دهم عبور کن، تو و تمام این قوم با تو. من هر جایی را که کف پاهایتان را بر آن می‌نهد به شما خواهم داد، همان‌طور که به موسی اعلام نموده بودم که می‌دهم. از بیابان و لبنان تا رود بزرگ فرات و تا دریای بزرگ بطرف غرب، این قلمرو شما خواهد بود. تا وقتی زنده‌ای هیچکس قادر به ایستادن در برابر تو نیست: همان‌طور که با موسی بودم با تو نیز خواهم بود؛ ترا رها یا ترا ترك نخواهم نمود...»

مؤلف کتاب یوشع، دعوت الهی قهرمان خود را به شیوه‌ای رسمی نشان می‌دهد تا آن‌که ایده اصلی کتاب را برجسته سازد: اینکه تصرف کنعان، تحقق طرح الهی است. بنابراین، اشغال سرزمین موعود به عنوان تحقق طرحی معرفی می‌شود که خدا از پیش در نظر داشت، و این اقدام توسط تمام قبایلی صورت می‌گیرد که تحت رهبری یوشع متحد شده بودند. سنتی که در فوق به آن اشاره شد، به ما اجازه می‌دهد که تنها به این بعد کوچک از واقعیت اکتفا ننموده و به جنبه سمبولیک آن نیز توجه کنیم.

گذر از رود اردن

طبق سنت، این گذر در فصل بهار و هنگام طغیان رودخانه روی می‌دهد. عبور از رود اردن در منطقه مقابل شهر اریحا، قاعدتاً در این فصل از سال امکان پذیر نیست.

۵۱- یوشع ۳-۴

صبح زود یوشع اردو را برچیده با تمام اسرائیلیان از شطیم براه افتاد. آنها به رود اردن رسیده و قبل از آن که عبور نمایند، انجا اردو زدند... یوشع به قوم گفت: «برای فردا خود را تقدیس نمایید، زیرا

فردا یهوه در میان شما عجایی به عمل خواهد آورد... تابوت عهد را برداشته و در جلوی قوم عبور کنید. همین که کاهنان با تابوت عهد یهوه، خداوند تمام زمین، پاهای خود را در آب‌های اردن گذاشتند، آب‌های بالای رود اردن که به پایین جریان دارند، در مسیر خود از حرکت خواهند افتاد و در يك توده ساکن خواهند ایستاد.

بنابراین، وقتی که قوم اردو را برای عبور از رود اردن برچیدند، کاهنان در جلوی قوم صندوقچه عهد را حمل نمودند. همین که حاملان صندوقچه عهد به رود اردن رسیدند،... آب‌های بالای رود ساکن ایستاد و بر فضای پهناوری پشته‌ای ساخت - از آدم تا قلعه صوتان - در حالی که آنهایی که به پایین به سوی دریای عربی، که دریای نمک است جریان داشتند، به کلی از حرکت باز ایستادند. قوم از روبه روی اریحا عبور نمودند...

در روز دهم از ماه اول بود که قوم از رود اردن بالا آمده، در جلجال، شرق اریحا اردوی خویش را بر پا نمودند.

۱- «مفسرین مدرن، ما را متوجه قطع جریان آب این رود بمدت شش ساعت در روز هفتم دسامبر سال ۱۲۶۷ ق.م می‌سازند که بر اثر ریزش عظیمی از رسوبات کناره رود صورت گرفت. پایه این رسوبات به خاطر جریان ماریچی رود فرو ریخت.» (آبل). شکی نیست که خدا از پدیده‌های طبیعی جهت پیشبرد طرح‌های خورش استفاده می‌کند. امروزه بسیاری از مردم فراموش کرده‌اند. همان‌طور که آنچه بر اثر قوانین طبیعی بوجود می‌آید، نتیجه اراده خدا و نشانگر قدرت الهی وی می‌باشد، وقایع استثنایی نیز که آنها را «معجزه» می‌نامیم، نتیجه اراده اوست. در این مورد، برداشت قوم اسرائیل از ما عمیق‌تر می‌باشد. آنان نه در جستجوی علت آنی پدیده‌ها، بلکه جویای مفهوم مذهبی آنها بودند. در متن فوق، گذر از نهر اردن به معنای نهادن نخستین قدم بنی اسرائیل در «سرزمین موعود» است.

۲- به نظر می‌رسد که این متن و متون بعدی با بعضی قسمت‌های کتاب خروج عمداً شباهت دارند. به عنوان مثال، عبور از رود اردن یاد آور عبور از دریای سرخ می‌باشد. در هر دو واقعه، این یهوه است که بر تاریخ مسلط بوده، در رأس قوم خود پیش می‌رود، آنها را می‌شکافد و غیره. بنابراین متن مورد نظر از این دیدگاه جنبه حماسی - مذهبی پیدا می‌کند (رک ۳۰).

فتح اریحا

دو جاسوس از سوی یوشع به اریحا اعزام شدند و در این قلعه، زنی به نام راحاب به آنان مخفیانه پناه داد. یوشع با دریافت گزارش آنها، دستور حمله به شهر را صادر کرد.

۵۲- یوشع ۶: ۱-۲۵

در این هنگام اریحا بر ضد بنی اسرائیل با دقت محافظت می شد؛ هیچ کس بیرون نمی آمد، هیچ کس به داخل نمی رفت. سپس یهوه به یوشع گفت: «اکنون من اریحا و پادشاهش را بدستان تو تسلیم می کنم. همه شما جنگجویان، جنگاوران دلیر شهر را طواف کنید و یکبار شهر را دور زده برای شش روز همین عمل را انجام خواهید داد... در روز هفتم شما هفت بار به دور شهر خواهید گشت... وقتی کرنا نواخته می شود،... تمام قوم باید فریاد جنگ قدرتمندی برآورند و همان وقت دیوار شهر خواهد افتاد. بعد قوم می توانند به شهر حمله برند و هر مردی مستقیم به جلو خواهد رفت.»

یوشع پسر نون... به قوم گفت: «به پیش! به دور شهر رژه بروید... فریاد زنید، حتی یک کلمه هم نگویند؛ بگذارید از شما هیچ شنیده نشود تا روزی که بگویم: فریاد جنگ را بلند کنید. سپس شما باید فریاد زنید...»

یوشع صبح زود برخاست...

آنها یک بار دور شهر رژه رفته و به اردو بازگشتند، و برای شش روز چنین کردند. در روز هفتم هنگام سحر برخاسته و هفت بار دور شهر به همان طریق گشتند... در هفتمین دفعه... یوشع بقوم گفت: «فریاد جنگ را بلند کنید، زیرا یهوه شهر را در دستان شما نهاده است...» وقتی قوم صدای کرنا را شنیدند، فریاد جنگ قدرتمندی بلند کردند و دیوار شهر فرو ریخت. ناگهان قوم به شهر حمله بردند، هر مردی مستقیم به جلو می رفت؛... آنها شهر را و هر چه در آن بود، به غیر از نقره و طلا و چیزهای مفرغی و آهنی سوزاندند؛ اینها را در گنجینه خانه یهوه گذاشتند. اما یوشع زندگی راحاب، خاندان پدرش، و هر که به او تعلق داشت را حفظ نمود.

۱- **دماوری** که در متن فوق دیدیم، شامل دو فن جنگی است: فن اول عبارت بود از راهپیمایی با حفظ سکوت گرداگرد شهر، که با نعره جنگی مهیبی به هدف خود نائل شد، و آن دیگری راهپیمایی به همراه صندوقچه عهد و صدای شنبورهای مقدس بود، که به نشانه همکاری یهوه می باشد (آبل). با آن که دومین سنت معروف تر است، لیکن جهت اختصار تنها به سنت نخست اشاره می کنیم. (مثلاً ویکنور هوگو در کتاب «افسانه قرون» سنت دوم را به کار برده است)

۲- **زمین لرزه** که باعث فرو ریختن دیوار شهر می گردد (به مانند دفعه قبل)، گویای این واقعیت است که یهوه جریانات را رهبری می کند.

۳- **قتل عام** که در پایان صورت می گیرد، آن زمان امری عادی محسوب می شد. شهر به یهوه

تعلق دارد و «حرام» است (حرام شمردن یعنی صرف نظر از تمام غنایم و متعلق دانستن آن به خدا: انسان‌ها و حیوانات کشته می‌شوند، در صورتی که اشیاء گران بها به معبد منتقل می‌گردند. این حرکتی است مذهبی، یعنی «قانون جنگ مقدس» که طبق فرمان خدا صورت می‌گیرد، یا نذری است که ضامن پیروزی می‌باشد.) با توجه به این واقع، می‌توان به تفاوت روحیه آنین آن بریرهای صحرانورد با دیدگاه انجیل پی برد. معیندا خدا یکتا پرستی را به دست‌ان‌ها سپرده بود. آیا این امر به خودی خود ثابت نمی‌کند که یکتا پرستی ثمره تخیلات نبوده، بلکه از طریق الهام به ما شناسانده شده است؟ این مکاشفه ای است که قوم را در طول قرون به تدریج به رشد روحانی می‌رساند. علم باستان شناسی هنوز به نشانه‌های دقیق از ویرانی اریحا دست نیافته، اما می‌توان گفت که این واقع حدود ۱۲۵۰ ق.م رخ داده است.

نبرد جبعون

پس از شهر اریحا، شهر عای که در منطقه‌ای کوهستانی واقع بود به همان سرنوشت دچار شد. ساکنین جبعون به حیل با اسرائیلیان پیمانی بستند. در این زمان فرمانروایان کشورهای همسایه که ضعیف تر بودند، بر ضد جبعون متحد گشتند و جبعونیان، اسرائیلیان را به کمک طلبیدند.

۵۳- یوشع ۱۰: ۷-۱۳

یوشع، شخصاً از جلجال بالا آمده، تمام مردان جنگی ارتشش را با خود آورد. یهوه به یوشع گفت: «از این مردان نترس؛ من آنان را به قدرت تو تسلیم نموده‌ام؛ هیچ يك از آنها قادر به مقاومت در برابر تو نیستند.» یوشع در حالی که در طول شب از جلجال حرکت کرده بود، آنها را بی خبر گرفتار ساخت. یهوه آنها را پیش اسرائیل منهزم ساخت در جبعون آنان را شکست سختی داد؛ در ضمن آنها را به طرف سراشیبی بیت حورون تعقیب نموده تا عزیه به آنان مکرراً حمله نمود. و در حالی که از دست بنی اسرائیل از سراشیبی بیت حورون بیابین فرار می‌کردند، یهوه در تمام راهی که به سوی عزیه می‌رفت بر آنها دانه‌های عظیم تگرگ از آسمان پرتاب نمود، که باعث مرگشان شد. بیشتر آنان زیر دانه‌های تگرگ مردند تا از دم شمشیر بنی اسرائیل. سپس همان روزی که یهوه آموریان را به بنی اسرائیل تسلیم نمود، یوشع خطاب به یهوه با صدایی رسا گفت:

«خورشید، بر جبعون بایست،

و ماه، تو نیز، بر دره ایلون.»

و خورشید ساکن ایستاد، و ماه توقف نمود،
تا این که قوم از دشمنانشان انتقام گرفتند. مگر این در کتاب یا شر نوشته نشده است؟

آن پنج فرمانروایی که در غاری پنهان گشته بودند، کشته شدند. به این ترتیب فلسطین جنوبی به تصرف بنی اسرائیل در آمد و فرمانروایان فلسطین شمالی در نزدیکی دریاچه «مروم» پراکنده شدند.

- ۱- تخیل، تاریخ را به حماسه تبدیل می کند، لیکن ایمان، دست خدا را در این اتفاقات در کار می بیند. متن فوق ترکیبی است از این دو عامل. خدای جنگجو از بالای آسمان برای قوم خود می جنگد و دانه های تگرگ همان گلوله هایی است که به او پرتاب می نماید.
- ۲- علم باستان شناسی حمله به لایحش را که طبق کتاب یوشع اندکی پس از نبرد جبعون صورت می گیرد، تخمیناً بسال ۱۲۳۰ ق.م نسبت می دهد. چند سال بعد فرعون «مرنپ تاه»، اسرائیل را در شمار دشمنانی که در جنوب فلسطین با آنان مبارزه کرده بود آورد.
- ۳- مؤلف در اینجا به روشنی یکی از منابعی را که از آن، جهت نگارش روایت خود استفاده نموده است نام می برد و آن قصیده حماسی کهنی است که در «کتاب عادل» آمده. نگارش یک نبرد به سبک شاعرانه را نمی توان با سبک نگارش یک مورخ مقایسه نمود. بنابراین، استفاده شاعر از شیوه مبالغه، دال بر ثبت یک معجزه نیست.

عهد شکیم

مؤلف پس از نوشتن جریان فتح کنعان به طور خلاصه، و قرار دادن نبرد یوشع در محور آن، به ماجرای تقسیم این سرزمین مابین قبایل می پردازد.

سرانجام یوشع عهد را تجدید می نماید. وی داوران، روسا، مشایخ و افسران را به مقدس شکیم دعوت می نماید و در موعظه ای که قبلاً دیدیم (ر.ک ۱)، آنها را تشویق می کند تا نسبت به خداوند وفادار باشند. اکنون نتیجه این موعظه:

۵۴- یوشع ۱۹:۲۴-۲۴:۳۴:۳۰-۲۵:۲۴-۳۱

یوشع به قوم گفت: «... یهوه خدایی قدوس است، او خدایی غیور است که سرپیچی شما و گناهان تان را نخواهد بخشید. اگر یهوه را برای پیروی خدایان بیگانه ترك نمایید، او در مقابل، شما را پس از آن نیکویی که به شما کرده است، مبتلا و نابود خواهد ساخت.» قوم به یوشع جواب دادند: «نه، ما می خواهیم یهوه را خدمت نماییم.» سپس یوشع به قوم گفت: «شما بر خود شاهد هستید که یهوه را انتخاب نموده اید، که خدمتش نمایید.» آنان جواب دادند، «ما شاهد هستیم.» «پس خدایان بیگانه را که

در میان‌تان هستند دور انداخته، قلب‌هایتان را به یهوه خدای اسرائیل بدهید! « قوم به یوشع جواب دادند، «ما یهوه خدایمان را برای خدمت انتخاب می‌کنیم؛ ما ندای او را اطاعت خواهیم نمود.»

سپس یوشع قربانگاهی برای یهوه خدای اسرائیل بر کوه عیب‌ال بنا نمود... قربانگاهی از سنگ‌های تراشیده نشده که هیچ آلت آهنی بر روی آن کار نکرده بود. آنها بر آن قربانی‌های سوختنی به یهوه تقدیم نمودند و قربانی‌های سلامتی نیز تقدیم کردند.

در آنجا یوشع بر سنگ‌ها نسخه‌ای از شریعتی که موسی برای اسرائیلیان نوشته بود نوشت. سپس تمام اسرائیل با بزرگان و کاتبان و داوران‌شان ... بر دو طرف تابوت و روبروی کاهنان لاوی که ص عهد یهوه را حمل می‌کردند، قرار گرفتند... بعد از آن، یوشع تمام کلمات شریعت را خواند...

آن‌روز یوشع با مردم پیمانی بست؛ او برای آنها در شکیم قانون و آئینی قرار داد... سپس یوشع قوم را مرخص نموده، هر کس به ملک خود بازگشت.

بعد از این امور، یوشع پسر نون... مرد... اسرائیل در زمان حیات یوشع و زمان آن بزرگانی که پس از یوشع زنده بودند، یهوه را خدمت نمودند و تمام کارهایی را که یهوه بخاطر اسرائیل انجام داده بود می‌دانستند.

در این روایت تجدید عهد را با بسته شدن پیمان سینا (۳۶) و همچنین با تجدید آن در زمان یوشیا (۱۴۶) مقایسه کنید- شکیم محل استقرار تابوت عهد و در آن زمان عبادتگاه مشترک تمام قبایل متحد بود. در این هنگام مذهب سینا به کنعان منتقل گشته، خود را در بوتۀ عظیمی از تجربه می‌بیند.

۲- عصر داوران

رویدادهای مهیج عصر داوران

نگارنده کتاب داوران رویدادهای پرهیجان سراسر این دوران را چنین خلاصه می‌کند:

۵۵- داوران ۲: ۱۰-۱۹

...نسل دیگری به دنبال قبلی آمد که نه یهوه را می‌شناخت و نه کارهایی را که او به خاطر اسرائیل انجام داده بود.

سپس پسران اسرائیل آنچه که یهوه را ناخشنود می سازد انجام دادند... آنان یهوه را که آنها را از سرزمین مصر بیرون آورده بود رها کرده و خدایان دیگری از خدایان قوم‌های اطرافشان را پیروی کردند و در برابر آنها تعظیم نمودند؛ آنها یهوه را به‌خشم آوردند... سپس خشم یهوه بر ضد اسرائیل شعله ور شد: او آنها را به‌دست غارتگران سپرد که غارتشان نمودند؛ او آنان را به‌دست دشمنانی که آنها را محاصره کرده بودند، رها نمود، و آنها قادر به مقاومت در مقابل آنان نبودند.

در هر اعزام جنگی، دست یهوه همان‌طور که اخطار نموده و همان‌طور که یهوه به آنان سوگند خورده بود، برای عاجز ساختنشان آنجا بود. به این طریق او آنها را به پریشانی ترسناکی گرفتار ساخت.

سپس یهوه برای آنها داورانی تعیین نمود، و مردان اسرائیل را از دست‌های غارت‌کنندگانشان نجات داد... هنگامی که یهوه برای آنها داورانی تعیین کرد، یهوه با داور بود و تا وقتی که آن داور زنده بود، آنها را از دست دشمنانشان نجات می‌داد، زیرا یهوه دلش برای آنها در حالی که زیر چنگال آهنین ستمگرانشان ناله می‌نمودند می‌سوخت.

اما به‌محض این‌که داور می‌مرد، آنان به‌حال اول باز گشته، حتی بدتر از اجدادشان رفتار می‌کردند. آنها خدایان دیگر را پیروی می‌نمودند؛ آنان را خدمت کرده و در مقابلشان تعظیم می‌نمودند، و از اعمال و راه‌های خودسرانه‌شان در شرارت دست بر نمی‌داشتند.

مؤلف متن که به زمان تثبیه (ر.ک باب ۸) تعلق دارد، دوران داوران را پس از گذشت زمانی طولانی تجزیه و تحلیل می‌کند. وی بر حسب تعالیم تثبیه‌ای، بین رویدادهای سیاسی و مذهبی این دوران پراختشاش، ارتباط مستقیم برقرار می‌کند و ناپساندانی‌های قومی از دید وی نشان خشم یهوه بر بی وفایی قوم خود است. لیکن در پشت تمام این جریان‌ها، متوجه رشد تدریجی این قوم گردنکش می‌باشد.

سرود جنگی دبوره

سیسرا بر بنی اسرائیل ساکن شمال ظلم روا داشته بود. با ندای «دبوره»، باراق فرماندهی جنگ مذهبی را بر عهده گرفت. جنگجویان در پایین کوه تابور به کنعانیان حمله بردند. بارانی سیل آسا در گرفت و بر اثر بارش، زمین گل آلود گردید و عرابه‌های آهنی سی سرا از کار افتاد. او به‌دست یاعیل، همسر مرد چادرنشین قینی که از وی تقاضای مهمانوازی نمود کشته شد (کتاب داوران باب ۴) شعری جنگی که منعکس‌کننده این نبرد می‌باشد، در عهد قدیم ثبت شده است.

۵۶- داوران ۵

پادشاهان، بشنوید! شاهزادگان گوش دهید!
 از من، از من سرودی برای یهوه می تراود.
 یهوه خدای اسرائیل را حمد خواهم گفت.
 یهوه، هنگامی که تو از سعیر حرکت نمودی،
 حینی که سرزمین ادوم را درنور دیدی،
 زمین تکان خورد، آسمان‌ها لرزیدند،
 ابرها هم آب‌ها بارانید.
 کوه‌ها در مقابل یهوه لرزان شدند،
 در مقابل یهوه، خدای اسرائیل.
 در روزهای شمع‌چر پسر عنات،
 شاهراه‌ها ترك شده بود؛
 و مسافران از راه‌های غیر متعارف می رفتند.
 حاکمان در اسرائیل نایاب و نابود شدند،
 تا هنگامی که من دپوره برخاستم،
 مشاوری در اسرائیل برخاست.
 بیدار شو، بیدار شو، دپوره!
 بیدار شو، بیدار شو، سرود جنگ بخوان!
 شجاع باش، برخیز ای باراق،
 ای پسر ابینوعم، اسیران خود را به اسیری ببر
 قلب من برای رهبران اسرائیل سخت می طید،
 با کسانی از قوم که بیباکانه جلو ایستادند.
 شما که بر الاغ‌های ماده سفید سوارید
 و بر سر مسندها می نشینید،
 و شما که شاهراه‌ها را می پیمایید، بخوانید
 به فریادهای قومی شادمان که اطراف آبشخورها گرد آمده اند.»

سپس از قبايلي که به جنگ رفته اند ياد می‌شود، و قبايلي که به جنگ نرفته‌اند مورد شماتت قرار می‌گیرند اکنون شرح حماسی

نبرد:

پادشاهان آمدند، آنها در صف جنگ ایستادند؛
 سپس جنگیدند، آن پادشاهان کنعان،
 در تعنك، بر آب‌های مجدو،
 در حالی که هیچ غنیمت نقره با خود نبردند.
 از اوج آسمان، ستاره‌ها جنگیدند،
 از مدارهایشان بر ضد سی‌سرا جنگیدند.
 سیل قیشون آنان را با خود برد،
 سیل قدیم، سیل قیشون.
 سم‌اسبها زمین را می‌کوبند؛
 به سبب تاختن یعنی تاختن زور آوران ایشان
 یاعیل در میان زنان مبارک باشد
 در میان تمام زنانی که در چادرها ساکنند او مبارک باشد.
 او آب خواست؛ یاعیل به وی شیر داد؛
 در ظرفی ملوکانه برایش خامه آورد.
 دست خود را دراز نمود تا میخ را بریاید،
 دست راست خود را، تا چکش کارگر را بریاید.
 او سی‌سرا را زد، سرش را خرد نمود
 شقیقه‌اش را سوراخ نموده آنرا از هم پاشید.
 نزد پاهایش غلطید، او افتاد، او بی حرکت ماند؛
 جایی که غلطید، همان‌جا مرده افتاد.
 از پنجره خم شده، می‌نگرد،
 مادر سیسرا، از درون شبکه:
 «چرا عرابه‌اش در آمدن تأخیر می‌کند؟
 چرا چرخ‌های عرابه‌اش آهسته می‌آیند؟»

دانشمندترین خاتون‌هایش پاسخ می‌دهد،
 لیکن او سخنان خود را به خود تکرار کرد:
 «بدون تردید آنها غنیمت را یافته، تقسیم می‌کنند:
 یک دختر، دو دختر برای هر مرد جنگی؛
 و برای سیسرا رخت‌های رنگارنگ
 یک رخت، دو رخت قلابدوزی شده برای شانه‌هایش...»
 پس یهوه، همه دشمنان هلاک شوند!
 و بگذار آنانی که تو را دوست دارند مانند خورشید باشند
 وقتی که در قوتش طلوع می‌کند!

تاریخ در این مرحله به حماسه‌ای مذهبی تبدیل می‌شود. سبک آن بسیار گویاست و ملهم از اشعار کنعانی می‌باشد (ر.ک ۳۱)
 واضح است که جو حاکم بر این جنگ مذهبی، از روحیه انجیل بسیار دور می‌باشد (ر.ک ۵۲ و ۵۳).

دعوت خدا از جدعون

جدعون از افراتیسمیان است و کارهای درخشانش با یک حرکت قهرمانانه شروع می‌شود.

۵۷ - داوران ۶: ۲۵-۳۱

آن شب یهوه به جدعون گفت: «گاو هفت ساله پدرت را بگیر، قربانگاه بعل را که به پدرت متعلق است منهدم کن و تمثال اشیره (تیر چوبی) کنار آن را قطع کن. سپس بر بالای این قلعه، برای یهوه خدایت قربانگاهی با بنای دقیق بساز. بعد گاو را بردار و به عنوان قربانی سوختنی بر تیر چوبی مقدس که قطع نموده‌ای بسوزان.» سپس جدعون ده نفر از نوکرانش را انتخاب نموده طبق آنچه که یهوه به او دستور داده بود عمل کرد. اما از آنجایی که برای انجام این کار در روز بیش از اندازه در ترس از خانواده اش و مردم شهر بسر می‌برد، آن را در شب انجام داد. صبح روز بعد، وقتی مردم شهر برخاسته، قربانگاه بعل نابود شده بود، تیر چوبی مقدس کنار آن اکنون قطع شده بود، و گاو به عنوان یک قربانی سوختنی بر قربانگاه تازه ساز سوخته شده بود. سپس بیکدیگر گفتند: «چه کسی اینرا کرده است؟» آنها جستجو

۱- تیر چوبی مقدس که در عبادتگاه‌ها و قربانگاه‌های دوران قبل از یکتا پرستی وجود داشت.

نمودند و تحقیق کرده فریاد زدند: «جدعون پسر یوآش آنرا کرده است.» سپس مردم شهر به یوآش گفتند: «پسرت را بیرون آور زیرا باید بمیرد، از آنجایی که قربانگاه بعل را نابود ساخته و تیر چوبی مقدس کنار آن را قطع نموده است. یوآش به همه آنانیکه گردش جمع شده بودند جواب داد: «آیا شما می خواهید از بعل دفاع نمایید؟ آیا شما می خواهید مدافع حق او باشید؟ ... اگر او يك خداست، بگذارید از خودش دفاع نماید، حال که جدعون قربانگاهش را نابود ساخته است!»

این واقعه، شرحی بسیار گویا از رویدادهای مذهبی آن دوران است. عمل برجسته جدعون، بعل را به مبارزه دعوت می کند. این عمل بازگوکننده حضور روح یهوه بر جدعون می باشد که او را در زمره قهرمانان مذهب سینا می آورد.

جنگ های جدعون

۵۸- داوران ۷ تا ۹

یورش های کوتاه مدیانی ها، سرزمین اسرائیل را زیر و رو کرده بود. آنان محصولات را سوزانده و گله ها را از بین بردند. جدعون همه را به جنگ دعوت می کند بی صبری به مرداب اومردان بزدل و کسانی را که پس از يك راهپیمایی طولانی و بس دشوار برای فرونشاندن تشنگی، خود را با بی صبری به مرداب رسانده بودند، به کنار می زند. او سیصد مرد شجاع را انتخاب نموده، به اردوگاه مدیانی ها شبیخون می زند و دو فرمانده مدیانی را که از آنان کینه شخصی دارد، اسیر می سازد.

زیح و صلمونع با ارتششان در قرقور بودند... جدعون از راه چادرنشینان در طرف شرق نوبح و یجیحیه بالا رفته و هنگامیکه خود را در امان دید، به اردو حمله برد. زیح و صلمونع فرار کردند. وی آنها را تعقیب کرد؛ هم زیح و هم صلمونع، پادهاشان مدیان را به اسارت گرفت. و لشکر ایشان را کاملاً نابود ساخت...

او به زیح و صلمونع گفت: «مردانی که در تابور کشتید - به چه شبیه بودند؟» آنها جواب دادند: «آنها شبیه تو بودند. هر يك مانند شاهزاده ای!» جدعون پاسخ داد: «آنها برادران من، پسران مادر خود من بودند. چون یهوه زنده است، اگر آنها را زنده نگهداشته بودید، شما را نمی کشتم.» سپس به بزرگترین پسرش یتر گفت: «بایست و آنها را بکش.» اما پسر شمشیرش را نکشید؛ او جرأت نکرد؛ هنوز فقط يك پسر بچه بود. سپس زیح و صلمونع گفتند: «خودت بایست، و ما را زده بینداز؛ زیرا قدرت يك مرد به منزله خود اوست.» پس جدعون ایستاده، زیح و صلمونع را کشت؛ و هلال ها را از دور گردن

شترهایشان در آورد. (۸: ۱۰-۲۱)

پس از این پیروزی، افرائیمیان خواستند جدعون را به پادشاهی برسانند، اما وی نمی پذیرفت. لیکن پسر از مرگش، پسر او ابی ملک در شکیم سلطنت را پذیرفت. این ماجرا پایان خوشی نداشت، زیرانی اسرائیل هنوز برای نظام سلطنتی آماده نبود. در جلعاد، داوری دیگر به نام یفتاح بر ضد امونی ها جنگید (طبق روایتی دیگر، بر ضد موآبیان) و بر اثر نذری جاهلانه، دخترش را به دست خویش به عنوان قربانی سر برید.

این روایات سندی است برای شناخت اتفاقات و آداب و رسوم عصر داوران. انتقامجویی جدعون را نباید به دیده بی رحمی نگریست، بلکه به عنوان احقاق حق، زیرا در آن زمان هیچ گونه مرجع قانونی برای تعیین عدالت اجتماعی وجود نداشت. قبلاً دیدیم که بر حسب شریعت موسی، اگر انتقام خون طبق اصل قصاص صورت گیرد، جنبه شرعی پیدا می کند (۲۸). به این ترتیب است که سرنوشت مذهب یهوه در یک مقطع زمانی پراگشتشاش مشخص می شود و رهبران بلند پایه اسرائیل برای جلوگیری از تسلط آئین های بت پرستی بر آن قوم، وادار به مبارزه ای سخت و مداوم می گردند.

شمشون

در کتاب داوران، سرگذشت شمشون از اهمیت خاصی برخوردار است. زیرا شمشون در زمانی زندگی می کرد که بنی اسرائیل تحت تسلط فلسطینیان قرار داشت و به آنان باج می پرداخت. شمشون ضمن دارا بودن مقام داوری، قهرمانی زیرک نیز بود که با اعمال عجیب خود، چندین بار اشغالگران را به ستوه آورد. قدرت خارق العاده شمشون ناشی از نذری است که در بدو تولد برای وی کرده بودند.

۵۹- داوران ۱۳

مردی بود از صرعه از قبیله دان به نام مانوح. زن او نازا بود، هیچ فرزندی به دنیا نیاورده بود. فرشته یهوه به این زن ظاهر شد و به او گفت: «تو نازا هستی و هیچ فرزندی نداشته ای. اما از حالا به بعد شدیداً مواظب خود باش. هیچ شراب یا مشروب قوی ننوش، و هیچ چیز ناپاک نخور. زیرا آستان شده پسری خواهی زایید. هیچ تیغی نباید سرش را لمس نماید، زیرا آن پسر از رحم مادرش نذیر خدا خواهد بود. اوست که نجات اسرائیل از قدرت فلسطینیان را آغاز خواهد نمود.»...

بعد از این تجلی، مانوح و زنش نزد خداوند استغاثه می نمایند و بار دیگر فرشته خداوند بر زن ظاهر می شود:

زن به سرعت دویده به شوهرش خبر داد... مانوح برخاسته به دنبال زنش رفت، و به آن مرد رسیده به او گفت: «آیا تو همان مردی هستی که با این زن صحبت کردی؟» او جواب داد: «من هستم». مانوح ادامه داد: «وقتی حرف‌هایت به انجام رسید، قانون زندگی آن پسر چه باید باشد؟ او چگونه باید رفتار نماید؟» و فرشته یهوه به مانوح جواب داد، «بگذار او نیز از چیزهای که این زن را بر حذر داشتم، پرهیز کند...» سپس مانوح به فرشته یهوه گفت: «به ما افتخار بده که با ما بمانی که برایت بزغاله‌ای تهیه نماییم.» فرشته یهوه به مانوح گفت: «حتی اگر با شما می‌ماندم، غذایتان را نمی‌خوردم؛ اما اگر می‌خواهید یک قربانی سوختنی تهیه کنید، آنرا به یهوه تقدیم نمایید.» سپس مانوح به فرشته یهوه گفت: «اسمت چیست، تا وقتی که حرف‌هایت به انجام می‌رسند از تو تجلیل کنیم؟» فرشته یهوه جواب داد: «چرا اسم مرا می‌پرسید؟ این یک راز است.» سپس مانوح بزغاله و نذر را گرفته، به عنوان قربانی سوختنی بر آن صخره به یهوه که به عمل آورنده رازهاست تقدیم کرد. در حالی که شعله آتش از قربانگاه بطرف آسمان بالا می‌رفت، فرشته یهوه در شعله، جلوی چشم مانوح و زنش بالا رفت و آنها رو به زمین افتادند. مانوح فهمید که این فرشته یهوه بود. و مانوح بزنش گفت: «ما مسلماً خواهیم مرد، زیرا خدا را دیده‌ایم.» زنش به وی جواب داد: «اگر یهوه می‌خواست ما را بکشد، از دست ما یک قربانی سوختنی و نذر قبول نکرده بود و تمام این چیزها را به ما نگفته بود.» آن زن پسری به دنیا آورد و نامش را شمشون گذاشت. آن بچه بزرگ شد و یهوه او را برکت داد؛ و روح یهوه به برانگیختن او آغاز نمود...

شمشون بالغ شد و قدرت خارق‌العاده او باعث وحشت فلسطینیان گردید، زیرا از نیروی وی واهمه داشتند اما همان‌طور که هرکول فریفته اومفال شد، این پهلوان نیز قلبی ضعیف داشت و فریفته دلیله گردید که رازش را دانست و موهایش را چیده، او را بیچاره و ضعیف تسلیم دشمنانش کرد. شمشون به زندان افتاد و کارش چرخاندن سنگ آسیاب بود، اما قلب خود را به سوی خدا بازگرداند و سرانجام یک معبد فلسطینی را ویران نموده، خود زیر ستون‌ها و سنگ‌های آن مدفون شد.

۱- ماجرای شمشون تصویری است از آداب و رسوم، بنابراین سندی تاریخی می‌باشد، اما جزئیاتی که در متن بچشم می‌خورد گویای این امر است که ذوق و تخیلات توده مردم نیز در آن بی‌تأثیر نبوده. نویسنده کتاب داوران به خاطر آن این ماجرا را نوشته است تا شرایط زندگی بحرانی قوم اسرائیل را در آن برهه از زمان نشان داده باشد.

۲- تصویر آغاز زندگی این قهرمان به گونه ای نگاشته شده است که گویای رسالت آینده شمشون می‌باشد. فرشته یهوه در این متن گویای حضور خود یهوه، یا به عبارت دیگر، نشانه‌ای ظریف از ظهور یهوه بر آدمیان می‌باشد. لوقا از این متن برای بیان تولد یحیی تعمید دهنده که او نیز فرزندی بود که از پیش رسالتش تعیین شده بود، استفاده می‌کند (لوقا باب ۱).

کودکی سموئیل

اینک باز در مقابل فرزندى هستیم که رسالتش از پیش معین گشته بود،
و آن سموئیل کوچک است.

۶۰- اول سموئیل ۱-۳

مردی بود از رame تایم - صوفیم از کوهستان‌های
افرائیم بوده و نامش القانه بود... او دو زن داشت، یکی
به نام حنا، و دیگری فننه؛ فننه فرزندانى داشت، اما حنا هیچ
نداشت. هر سال این مرد عادت داشت از شهرش برای
پرستش و قربانی برای یهوه صباوت به شیلوه، برود. دو
پسر عیلی، حفنی و فیخاس، به عنوان کاهنان یهوه در آنجا
بودند.

«حنا» که از عدم باروری خود بیش از حد اندوهگین بود، در یکی از زیارت‌ها به شیلوه از ته دل به درگاه یهوه دعا خواند. خدا
نیازش را برآورده کرد و او را صاحب پسری نمود که نامش را سموئیل نهادند.

وقتی که او را از شیر گرفته بود، وی را با خود به همراه یک گاو نر سه ساله، یک کیل (معادل
۴/۵ تا ۹ گالون) آرد و یک مشک شراب به معبد یهوه در شیلوه آورد.. آنها گاو نر را کشته و مادر
بچه پیش عیلی آمد. او گفت: «اجازه بده، سرور من. زنده باشی، سرور من، من همان زن هستم که اینجا
در کنار تو ایستاده به یهوه دعا می‌کردم. این همان بچه‌ای است که برایش دعا نمودم، و یهوه آنچه را که
از او خواستم به من بخشید. اکنون من او را برای تمام عمرش به یهوه واگذار می‌نمایم. او به یهوه واگذار
شده است.» پس در آنجا خداوند را عبادت نمودند.

هنگامی که القانه به خانه خود به راما رفت، آن پسر برای خدمت به یهوه در حضور عیلی کاهن
ماند... او بر کمرش ایفود کتانی بسته بود. مادرش عادت داشت که برای او قبابی کوچک درست کند که
هر سال وقتی با شوهرش برای تقدیم قربانی سالانه آن بالا می‌آمدند، برایش می‌آورد. ... در آن روزها
کلام یهوه نادر بود و رؤیا مکشوف نمی‌شد. روزی بر حسب اتفاق عیلی در اتاقش دراز کشیده بود.

چشمانش شروع به تار شدن کرده بود؛ دیگر نمی توانست ببیند. چراغ خدا هنوز خاموش نشده بود، و سموئیل در مکان مقدس یهوه، جایی که تابوت خدا قرار داشت، دراز کشیده بود. یهوه سموئیل را خواند او گفت: «اینجا هستم.» سپس پیش عیلی دویده، گفت: «اینجا هستم، زیرا تو مرا صدا زدی.» عیلی گفت: «من صدا نکردم. برگرد و دراز بکش.» ... بار دیگر یهوه ندا کرد، «سموئیل! سموئیل!» سموئیل برخاسته، پیش عیلی رفت و گفت: «اینجا هستم زیرا تو مرا صدا زدی.» او پاسخ داد: «من ترا صدا نزدم پسرم؛ برگرد و دراز بکش.» سموئیل خداوند را هنوز نمی شناخت و کلام یهوه بر او مکشوف نشده بود. بار سوم، دوباره یهوه ندا کرد. او برخاسته، پیش عیلی رفت و گفت: «اینجا هستم، زیرا تو مرا صدا زدی.» در آنوقت عیلی دریافت که این یهوه بود که پسر را صدا می زد، و به سموئیل گفت: «برو و دراز بکش، و اگر کسی صدا بزند بگو: «صحبت کن یهوه، بنده ات می شنود.» پس سموئیل رفته، در جای خود دراز کشید.

در آن وقت یهوه آمده، در کنار ایستاد و مثل دفعات پیش خواند: «سموئیل! سموئیل!» سموئیل جواب داد: «صحبت کن یهوه، بنده ات می شنود.» سپس یهوه به سموئیل گفت: «قصد دارم در اسرائیل کاری کنم که گوش همه کسانی که آن را می شنوند صدا کند. در آن روز به هر چه درباره خانه عیلی گفته ام از اول تا آخر عمل خواهم نمود. من بر خانه او تا به ابد داوری خواهم نمود به سبب گناهی که می داند، چون که پسرانش بر خود لعنت آوردند و او ایشان را منع ننمود. بنابراین برای خاندان عیلی قسم خوردم که گناه خاندان عیلی به قربانی و هدیه تا به ابد كفاره نخواهد شد.»

سپس سموئیل تا صبح هنگامیکه درهای معبد خدا را باز کرد، بی حرکت دراز کشید. او از گفتن آن رویا به عیلی می ترسید. اما عیلی او را صدا زده، گفت: «سموئیل، پسرم» ... و پرسید: «یهوه به تو چه پیامی داد؟ آنرا از من پنهان نکن. خدا این و بیشتر از این را بر سرت آورد، اگر چیزی از آنچه او به تو گفت وا بگذاری.» سپس سموئیل همه چیز را به او گفت و چیزی وانگذاشت. عیلی گفت: «او یهوه است؛ بگذار آنچه که به نظرش خوب است انجام دهد!»

۱- این روایت نوشته هنرمندی بزرگ است، که حاوی نکات ظریفی از لحاظ روان شناسی بوده، خصوصیات افراد را بطور مختصر و گویا تصویر می کند، و ماجرا را با استفاده از روش های ماهرانه بیان نموده، آنرا لبریز از احساسات نهانی ساخته است و در جوی شیرین، جذابیت کودکی و صمیمیت خانوادگی را نشان می دهد. همه این نکات به متن مذکور ارزشی خاص بخشیده، به طوریکه در میان تمام روایات کهن بی نظیر است.

۲- مثل فوق تصویری پر معنا از زندگی يك خانواده اسرائیلی در پایان دوران داوران است. بنی اسرائیل در آن زمان قومی است

اسکان یافته و مذهبش با شرایط زندگی کشاورزی تطبیق پیدا کرده است. شیلوه عبادتگاه قبایل متحد اسرائیل است که بارگاه عهد (صندوقچه عهد) در آنجا به امانت سپرده شده. آنچه در این متن بچشم می‌خورد عبارت است از زندگی روستایی، زیارت‌های سالانه، مراسم ساده و مملو از مفاهیم مذهبی، محیط ساده عبادتگاهی کوچک و روستایی که در آن کاهنی از قبیله لاوی به خاطر پسران بی وفایش به گرفتاری دچار می‌شود و همچنین زندگی روحانی مردم با دعاها و نذرها و غیره.

۳- ماجرای دوران کودکی سموئیل که روشن کننده موضوع دعوت الهی می‌باشد، مانند دیگر روایاتی که پیرامون این محور می‌چرخند به شکلی مؤثر و پر معنا نوشته شده، لیکن از هر متن دیگری در این زمینه تکان دهنده تر است (۱۱، ۲۶، ۵۰).

به دنبال ماجرای این متن، نبرد با فلسطینی‌ها ادامه می‌یابد. پسران عیسی کشته می‌شوند و صندوقچه عهد به دست دشمن می‌افتد. عیسی فوت می‌کند. اما فلسطینیان دچار تردید می‌شوند که مبادا صندوقچه عهد باعث بدبختی آنها شود و بالاخره آن را به قلمرو اسرائیل پس می‌دهند.

سموئیل بزرگ می‌شود و از آنجایی که از روح خدا الهام یافته بود، با شخصیت شناخته شده‌اش داور اسرائیل می‌گردد. اما نباید از نظر دور داشت که آن دوران، کماکان تیره و تاریک است، زیرا فلسطینیان هنوز بر تمام آن سرزمین تسلط دارند. بهبودیان از یکدیگر می‌پرسند، پس وعده‌های یهوه چه خواهد شد؟ این سؤال که از ابتدای کتاب خروج در دل آنان بود، اکنون بار دیگر زنده می‌گردد (۲۵).

* * *

فصل پنجم

شکوه سلطنتی

بنی اسرائیل تا این زمان اتلافی از قبایل بود. با آغاز نظام سلطنت، بنی اسرائیل تبدیل به دولتی مرکزی گردید. که خیلی زود در زمان سلطنت داود و سلیمان به اوج عظمت سیاسی خود رسید و در عین حال، مذهب موسایی در برخورد با بت پرستی کنعان پیروز گردید. این مقطع تاریخی آکنده از جوشش حیات و جوانمردی در صفحات کتاب‌های سموئیل و پادشاهان به رشته تحریر درآمده است.

۱- پیدایش سلطنت: شائول و اوائل دوران داود

درختان در طلب پادشاه

برداشت قوم از سلطنت در دوران داودان چه بود؟ در کتاب عهدعتیق روایتی وجود دارد که در این باره آگاهی کاملی به ما می‌دهد. این روایت به «یوتام» نسبت داده شده است، زمانی که ابی‌ملک پسر جدعون در شکیم، سلطنتی ناپایدار تشکیل داده بود (۵۸).

۶۱- داودان ۹: ۸-۱۵

«روزی درختان بیرون رفتند
تا پادشاهی مسح کنند که بر آنها حکومت کند.
آنان به درخت زیتون گفتند: «پادشاه ما باش!»
درخت زیتون به آنها پاسخ داد: «آیا باید از روغنم که به سبب آن خدا و انسان مرا محترم می‌دارند چشم بپوشم، تا رفته، بر درختان فرمانروایی کنم؟»
سپس درختان به درخت انجیر گفتند:
حال تو آمده پادشاه ما شو!

درخت انجیر به آنان پاسخ داد:
 آیا باید از شیرینی خود چشم‌پوشم، از میوه‌ی عالی خود صرف‌نظر کنم، تا رفته، بر درختان
 فرمانروایی نمایم؟
 سپس درختان به مو گفتند:
 حال تو آمده، پادشاه ما شو!
 مو به آنان پاسخ داد:
 آیا باید از شیرینی خود که خدا و انسان را شاد می‌کند چشم‌پوشم، تا رفته، بر درختان
 فرمانروایی نمایم؟
 سپس همه درختان به بوته‌ی خار گفتند:
 حال تو آمده، پادشاه ما شو!
 و بوته‌ی خار به درختان پاسخ داد:
 اگر شما با کمال ایمان مرا مسح کنید تا بر شما سلطنت کنم، پیش آمده، در سایه‌ی من پناه
 گیرید. اگر نه از بوته‌ی خار آتش خواهد آمد و سروهای لبنان را خواهد بلعید.

*جنبه‌ی کنایه‌ای این متن روشن است. در این گفتگو حس مساوات طلبی جادرنشینیان که به گذشته‌ی خود متکی بوده، غیرتمند نسبت به
 استقلال خود می‌باشند قابل لمس است. همین روحیه سرچشمه‌ی یکی از دو روایتی است که در کتاب مقدس مربوط به نظام سلطنتی اسرائیل
 می‌باشد.*

اسرائیل در طلب پادشاه

۶۲- کتاب اول سموئیل ۸: ۴-۲۲؛ ۱۰: ۱۷-۲۵

پس تمام بزرگان اسرائیل گرد هم آمده و در رامه پیش سموئیل آمدند. آنها به او گفتند: «بین، تو
 پیر و سالخورده هستی و پسرانت راه‌های ترا دنبال نمی‌کنند. پس به ما پادشاهی بده مانند تمام ملت‌های
 دیگر، که بر ما حکومت کند. این که می‌گفتند: «بگذار پادشاهی داشته باشیم تا بر ما حکومت نماید»
 سموئیل را ناخشنود ساخت. پس به یهوه دعا کرد. اما یهوه به سموئیل گفت: «از حرف قوم در هر چه
 که به تو می‌گویند اطاعت کن، زیرا تو نیستی که آنها رد نموده‌اند؛ آنان مرا از حکومت بر آنان رد

کرده‌اند. هر چه از روزی که آنها را از مصر بیرون آوردم بمن کرده‌اند - مرا ترك نموده، خدایان دیگر را خدمت کردند - اکنون به تو می‌کنند. پس باشد، حرفشان را اطاعت کن؛ فقط باید جداً به آنها اخطار کنی و از حقوق پادشاهی که باید بر آنها سلطنت نماید آنان را آگاه نمایی.

سموئیل هر چه را که یهوه گفته بود به قومی که از او پادشاهی می‌خواستند تکرار نمود. او گفت: «اینها هستند حقوق پادشاهی که باید بر شما سلطنت نماید. او پسران شما را گرفته به عرابه‌رانی و سواره نظام خود خواهد گماشت، و آنها در جلوی عرابه‌اش خواهند دوید. او آنها را به‌عنوان رهبران يك هزار و رهبران پنجاه به‌کار خواهد برد؛ او آنها را به شخم زمین شخصی خود و برداشت محصولش و ساختن اسلحه‌های جنگیش و اسباب عرابه‌هایش مجبور خواهد نمود. او هم‌چنین دختران شما را برای عطرکشی، آشپزی و نانوايي خواهد گرفت. وی بهترین مزارع‌تان، تاکستان‌ها و باغ‌های زیتون شما را گرفته، به افسران خود خواهد داد. او بر محصولات و تاکستان‌های شما مالیات يك دهم خواهد بست، تا برای خواجه سربان و افسران تهیه بیند. وی بهترین نوکران و مستخدمه‌های شما، گله‌گاوتان و الاغ‌های شما را خواهد گرفت و آنها را مجبور خواهد نمود که برایش کار کنند. او بر گله‌های گوسفندان مالیات يك دهم خواهد بست، و خود شما بردگان او خواهید شد. هنگامی که آن روز آید، شما به دلیل پادشاهی که برای خود انتخاب نموده‌اید فریاد خواهید کرد، اما در آن روز، خدا به شما پاسخ نخواهد داد.

قوم از شنیدن کلام سموئیل امتناع کردند. آنان گفتند: «نه! ما يك پادشاه می‌خواهیم، تا اینکه به نوبه خود مانند ملل دیگر باشیم؛ پادشاه‌مان بر ما حکومت نموده و رهبرمان خواهد بود و در جنگ‌هایمان خواهد جنگید...» پس یهوه به سموئیل گفت: «صدای آنان را گوش کرده، برایشان پادشاهی مقرر فرما!» سموئیل به مردان اسرائیل گفت: «هر يك از شما به شهر خود بازگرد!»...

سموئیل قوم را در مصفه پیش یهوه گرد هم خواند و به اسرائیلیان گفت: «یهوه خدای اسرائیل صحبت نموده است و می‌گوید: من اسرائیل را از مصر بیرون آورده، شما را از قدرت مصریان و همه آنانی که بر شما ستم می‌نمودند آزاد ساختم. اما شما امروز خدایتان را رد کرده‌اید، او که شما را از همه بلاها و تنگی‌های‌تان نجات داد؛ و گفته‌اید: تو باید بر ما پادشاهی مقرر کنی! پس باشد در مقابل یهوه طبق قبایل و طوایف‌تان قرار گیرید.»

شائول پسر قیس از قبیله بنیامین طبق نوعی گزینش که جزئیات آن برای ما مجهول است، به پادشاهی انتخاب شد.

شائول در حالی که در میان قوم ایستاد، يك سر و شانه از همه آنها بلندتر بود. سپس سموئیل به تمام قوم گفت: «آیا مردی را که یهوه انتخاب نموده است دیده‌اید؟ هیچ کس در تمام قوم نیست که با او برابری کند.» و همه قوم او را تحسین نموده و فریاد زدند: «زنده باد پادشاه!»

۱- مخالفت سموئیل که در واقع سخنگوی مخالفان سلطنت بوده به دو دلیل بوده است: اول دلیل روانشناسی (بماند سخنرانی قبلی) و دلیل دوم مذهبی. اسرائیل دارای حکومت خداوندی بود. شاه وی پهوه بود. باوجود این سموئیل نبی سلطنت را متبرک می‌دارد.

۲- درست است که سنت ضد سلطنتی به بقای خود در نواحی شمال در بین محافل انبیایی ادامه داشت و وقتی اسرائیل تجربه شاهان بد را دید این طرز تفکر ضد سلطنتی موفقیتی بیشتری بدست آورد (۸۷، ۸۸، ۹۲، ۱۰۸). احتمالاً در این دوران بوده است که این روایات شکل واقعی ادبی خود را پیدا کرده است.

تقدیس شائول

روایت دیگری به موازات روایت قبلی، جریان را نوع دیگری نشان می‌دهد:

۶۳- کتاب اول سموئیل ۹:۱ تا ۱۰:۱۶-۱۱:۱-۱۵:۱۰-۲۶:۲۷

در میان مردان بنیامین مردی بود به نام قیس ... که شخص مقتدری بود. او پسری داشت به نام شائول، جوان و خوش اندام در میان بنی اسرائیل کسی خوش اندام تر از او نبود؛ وی از بقیه قوم يك سرو شانه بلندتر بود. در این موقع الاغ‌های ماده قیس پدر شائول گم شده بودند، پس قیس به شائول گفت: «پسرم، یکی از نوکران را با خود برداشته، راه بیفت؛ برو و دنبال الاغ‌های ماده بگرد».

شائول با یکی از خادمینش به صحرا می‌رود اما الاغ‌ها را نمی‌یابد. تصمیم می‌گیرد که راه بازگشت را در پیش گیرد، اما ...

خادم جواب داد: «ببین مرد خدایی در این شهر است، مردی محترم؛ هر چه می‌گوید به حقیقت می‌پیوندد. پس بیایید به آنجا برویم؛ شاید او به راهنمایی ما در سفری که در پیش گرفته‌ایم قادر باشد...» آنها به طرف شهری که مرد خدا در آن بود به راه افتادند.

هنگامی که آنها از سرایشی به سوی شهر بالا می‌رفتند، به دخترانی برخوردند که برای کشیدن آب بیرون می‌رفتند، و به آنان گفتند: «آیا آن رائی اینجاست؟» - دختران جواب دادند: «بله، رائی در جلوی شماس. او امروز به شهر آمده است، زیرا امروز قوم بر مکان بلند يك قربانی دارند. شما او را به محض

ورود به شهر قبل از این که برای غذا به مکان بلند برود، ملاقات خواهید نمود. تا او نیاید قوم غذا نخواهند خورد. زیرا که او می باید اول قربانی را برکت دهد و بعد از آن دعوت شدگان بخورند. پس اینک بروید زیرا که الان او را خواهید یافت...»

پس آنها به طرف شهر بالا رفتند، و در حالی که از دروازه می گذشتند سموئیل به مقابل آنها به سوی مکان بلند بیرون آمد. در این موقع یهوه مکاشفه ای در روز قبل از آمدن شائول به سموئیل داده و گفته بود: «فردا حدوداً همین وقت از سرزمین بنیامین مردی را پیش تو خواهم فرستاد؛ تو باید او را به عنوان رهبر بر قوم من اسرائیل مسح کنی، و او قوم مرا از قدرت فلسطینیان نجات خواهد داد؛ زیرا پریشانی قوم خود را دیده ام و فریادشان به من رسیده است.» وقتی سموئیل شائول را دید، یهوه به او گفت: «این همان مردی است که درباره اش به تو گفتم: «او بر قوم من حکومت خواهد نمود.» شائول بر دروازه رو به سموئیل کرده، گفت: «خواهش می کنم به من بگو خانه رائی کجاست؟» سموئیل به شائول جواب داد: «من آن رائی هستم. در جلوی من به طرف مکان بلند بالا برو. شما امروز با من غذا خواهید خورد. صبح من ترا ترك نموده و هر چه در قلب توست به تو خواهم گفت. راجع به الاغ های ماده ای که سه روز پیش گم کردی، درباره آنها نگران نباش؛ آنان تا حال پیدا شده اند، وانگهی آرزوی تمامی بنی اسرائیل بر کیست؟ آیا بر تو و تمامی خاندان پدر تو نیست؟» شائول سپس جواب داد: «مگر من يك بنیامینی که کوچکترین همه قبایل اسرائیل است نیستم؟ و مگر خانواده من کمترین تمام خانواده های قبیله بنیامین نیست؟ چرا تو چنین کلماتی به من می گویی؟»

شائول وخادمش به همراه سموئیل به مکان بلند بالا رفتند و در سفره آیینی شرکت کردند سپس شب را نزد سموئیل ماندند.

هنگام سحر، سموئیل بر پشت بام شائول را صدا زد: «بلند شو؛ من باید تورا ترك نمایم.» شائول بلند شد، و هردوی آنها، او و سموئیل بیرون رفتند. آنها تا انتهای شهر راه رفته بودند که سموئیل به شائول گفت: «به خادم بگو که راهش را در جلوی ما ادامه دهد، اما تو برای لحظه ای بی حرکت بایست، و من کلام خدا را به تو خواهم شناساند. سموئیل شیشه کوچکی از روغن برداشته آن را بر سر شائول ریخت؛ سپس او را بوسیده گفت: «آیا یهوه ترا مسح نکرده است تا ترا حاکم میراثش بگرداند؟»

سپس سموئیل به شائول علامتی را نشان داد که حقیقت حرف هایش را درک کند. شائول بازگشت. نشان ها و علامت به ظهور پیوست با وجود این شائول تمام جریان را مخفی نگاه داشت. در این بین شاه عمونیان به شهر بابیش جلعاد حمله کرد ساکنان شهر از قبایل متحد یاری خواستند.

اکنون شائول در همان موقع از مزارع، بر پشت گاوهای نریش داخل می‌شد، و گفت: «موضوع چیست؟ چرا قوم گریه می‌کنند؟» آنان به او آنچه را که مردان یابیش گفته بودند توضیح دادند و وقتی شائول این کلمات را شنید، روح یهوه بر او قرار گرفت، و غضبش تحریک شده، به شدت شعله کشید. يك جفت گاو نر برداشت و آن را تکه تکه نموده، به وسیله قاصدانی با این کلمات به سراسر قلمرو اسرائیل فرستاد: «اگر کسی با شائول و سموئیل همگام نشود، با گاوهای نریش چنین خواهد شد!» با این کار، ترسی از یهوه بر قوم افتاد و آنها چون مرد واحد حرکت کردند.

و پس از پیروزی

سموئیل به قوم گفت: «بیایید تا به جلجال برویم و سلطنت را در آنجا از سر نو برقرار کنیم!» پس تمامی قوم به جلجال رفتند. آنجا در جلجال شائول را به حضور یهوه پادشاه ساختند و قربانی‌های سلامتی به حضور یهوه ذبح نموده، شائول و تمامی مردمان اسرائیل در آنجا شادی عظیم نمودند... سموئیل به خانه خود به جبعه رفت و فوجی از کسانی که خدا دل ایشان را برانگیخت همراه وی رفتند. اما بعضی از او باش گفتند: «این شخص چگونه ما را برهاند؟»

۱- توجه کنید این نوشته‌ای که خواندید چقدر روان است. به مشخصاتی که درباره آداب و رسوم بنی اسرائیل در اواخر عصر داوران داده شده است دقت کنید (مقایسه شود با ۶۰). کنعانیان این عادت را داشتند که بر قله کوه‌ها «مکان‌های مقدس» ایجاد کنند تا در آنجا خدایان خود را عبادت نمایند (کلمه مکان بلند از اینجا می‌آید) پس از تصرف کنعان بنی اسرائیل کم‌کم این عبادتگاه‌های قدیمی مشرکین و بت پرستان را به یهوه تخصیص دادند.

۲- روش این روایت در چگونگی معرفی وقایع با روش قبلی منطبق نیست. در این روایت ازدید طرفداران سلطنت گفته شده است که به نظر آنها سلطنت متبرک و موهبتی خداوندی است: سموئیل سخنگوی یهوه، مأموریت شائول را برایش آشکار می‌سازد و او را مسح می‌کند تا قدرت خداوند در او قرار گیرد. با پیروزی شائول بر عمونیان. خداوند فرد برگزیده خود را خود انتخاب کرده است و بعد مجمع عمومی مردم نهاد جدید سلطنت را تصویب می‌نمایند. مخالفین سلطنت در اینجا مردمان بی‌سروپا و عوام معرفی شده‌اند (فرزندان بت‌بلیعال که از نظر اسرائیلیان رئیس شیاطین بود) اختلاف بین دو روایت مسلماً از دید نویسنده و راوی پنهان نبوده است با وجود این، این دو روایت را در کنار یکدیگر آورده است تا مانند مورخی بی‌طرف خود را نشان دهد: به نظر او این‌طور رسیده است که آوردن هر دو روایت مفیدتر است زیرا تجربه دیرینه قرون به او قبولانده است که سلطنت در اسرائیل می‌تواند هم بهترین و هم بدترین نهادها باشد.

۳- **رسم مسح** - از راه این رسم به شاه وظیفه‌ای داده می‌شود که کاملاً مدنی نبوده بلکه مذهبی هم هست. مسح که به معنای تدهین یا ریختن روغن بر سراسر به زبانی عبرانی «مشیح» گفته می‌شود که کلمه مسیح از آن است. در اسرائیل باستان این شاه است که مسیح

یهوه است. بعد در انتظار مسیحی در آینده می‌باشند و آن مسیحی است که شاهی آرمانی است. تا فرا رسیدن آن زمان امید آن است که یهوه به مسیح خود (و به وسیله او قوم او) پیروزی و خوشبختی دهد و این نخستین شکل نجات بخش مسیحایی است.

سلطنت شائول و آغاز دوران داود

۶۴- کتاب اول سموئیل ۱۳-۲۷

شائول حکومت خود را بر اسرائیل مستحکم نمود و همه جا برضد تمام دشمنانش جنگید: بر ضد موآب، عمونیان، ادوم، پادشاه صویه، فلسطینیان؛ به هر جایی که رو می‌کرد پیروز بود. او اعمال شجاعانه بزرگی انجام داد. او عمالقه را شکست داده، اسرائیل را از قدرت غارتگران آنها رهایی داد... جنگی شدید بر ضد فلسطینیان در سراسر زندگی شائول جریان داشت. شائول هر مرد قوی یا دلاوری را که به چشمش می‌خورد به خدمت خود می‌گرفت (۱۴: ۴۷-۵۲).

این روایات دربردارنده فتوحات جنگی دلاوران شائول است:

فتوحات یوناتان پسر شائول در نبرد با فلسطینیان (کتاب اول سموئیل ۱۴-۱۳)،

فتوحات خود شائول در لشکرکشی بر ضد عمالیقیان که موجب رنجش و دوری بین شائول و سموئیل گردید (اول سموئیل ۱۵). خداوند به سموئیل گفت: «تو را نزد یسای بیت لحمی می‌فرستم زیرا که از پسرانش پادشاهی برای خود تعیین نمودم. ظرف خود را از روغن پر کرده و برو»... سموئیل ظرف روغن را گرفته داود را در میان برادرانش مسح نمود. از آن روز و بعد روح خداوند بر داود مستولی شد. و سرانجام فتوحات داود که به عنوان جنگجوی برجسته‌ای به ارتش شائول پیوسته بود، می‌باشد. در روایت‌های عامه، دلاوری‌های شاه آینده در پیروزی او بر جلیات خلاصه شده است. پیروزی که در متن مختصرتری به یکی از «سربازان گارد» نسبت داده شده است (کتاب اول سموئیل ۱۷ و رک به کتاب دوم سموئیل ۹: ۲۱). با گذشت زمان خلق و خوی شائول عوض شد و تندخو گردید و از شهرت سردار جوان خود که وی را داماد و رئیس گارد خود ساخته بود، ترسناک بود (کتاب اول سموئیل ۱۸). یوناتان بیپوده کوشید تا نظر پدر را تغییر داده و جان دوستش را برهاند. داود از ترس بازداشت فرار کرد و نزد سموئیل به رانده رفت (کتاب اول سموئیل ۲۰-۱۹). پشتیبانی رانی

ساخته، نظرها را به سوی داود جلب می‌کند. آیا در وی برگزیدهٔ جدید خداوند را نمی‌دید؟

شائول به تعقیب داود پرداخت. داود به عبادتگاه «نوب» پناه یافت. شائول کاهنان آن معبد را قتل عام کرد. سپس رد پای داود را در نزد شاه فلسطینیان «جت» در صحرای یهودا در کشور موآب پیدا کردند. همه مخالفان و خویشاوندان به وی پیوستند. مدت زمانی در نقش سوارکاری دریدر بود. همه جا به وی خیانت می‌شد و همه جا از تعقیب دشمنان فرار می‌کرد (کتاب اول سموئیل ۲۳-۲۱). در بسیاری از موارد روشن بود که وی مردی آزاده است حتی وقتی فرصت کشتن شائول را یافت از کشتن او صرف‌نظر نمود (کتاب اول سموئیل ۲۶ و ۲۴). تمنای ابیجائیل را که نابال شوهرش او را به سخره گرفته بود پذیرفت و بر حس انتقامجویی خود غلبه کرد (کتاب اول سموئیل ۲۵). سرانجام وقتی از هر طرف در تهدید بود به شهر جت نزد شاه فلسطینیان رفت و مأمو شد تا با راهزنان اسماعیلیه مقابله کند (کتاب اول سموئیل ۲۷). اما در این زمان فلسطینیان متحد کنعانیان در قلعه‌های محکم سنگر گرفته، تصمیم داشتند با ضربه‌ای کار شائول را یکسره نمایند...

تمام این روایات بسیار زنده و جاندار، به قدری دلکش و جذاب است که جا دارد جداگانه در منتخباتی دیگر آورده شود و علاوه بر ارزش‌های تاریخی، مثالهای جالبی از آداب و رسوم آن زمان را برای ما روشن می‌سازد. به هر حال، خواندن آن آدمی را وا می‌دارد که درباره مشیت خداوندی تفکر کند که چگونه از یک فرد فراری و دریدر، بنیان‌گذار بزرگ اسرائیل را بوجود می‌آورد.

مرگ شائول

۶۵- کتاب اول سموئیل ۴:۲۸ تا ۱:۲۹؛ ۱:۳۱-۵

در این هنگام فلسطینیان گردآمده و در شونیم اردو زدند. شائول تمام اسرائیل را گرد آورد و آنان در جلبوع اردو زدند. وقتی شائول اردوی فلسطین را دید، ترسید و در قلبش اضطراب شدیدی افتاد. شائول از خدا مشورت خواست، اما یهوه هیچ جوابی به او نداد، نه به وسیلهٔ رؤیا نه الهام و نه نبی. سپس شائول به خادمانش گفت: «برایم زنی جادوگر پیدا کنید تا با او مشورت نمایم.» بندگان او جواب دادند: «جادوگری هست در عین دور.» بنابراین شائول با مبدل ساختن خود و عوض کردن جامه‌اش، به همراه دو مرد به راه افتاد؛ ملاقات آنان با زن در شب عملی شد. او گفت: «آینده را توسط یک روح برایم آشکار کن. آن کس را که اسمش را به تو خواهم گفت احضار نما.» زن جواب داد: «بین، تو می‌دانی که شائول چه کرده است، که چگونه جادوگران و ساحران را از کشور بیرون رانده؛ پس چرا برای زندگی من تله می‌گذاری که مرا بکشند؟» اما او برایش به یهوه سوگند خورده، گفت: «همانطور که یهوه زنده است، برای این کار هیچ سرزنشی به تو نسبت داده نخواهد شد.» سپس زن پرسید: «چه کسی را برای احضار

نمایم؟» او جواب داد: «سموئیل را احضار کن.» سپس زن سموئیل را دیده با کشیدن فریادی بلند به شائول گفت: «چرا مرا فریب دادی؟ تو شائول هستی.» پادشاه گفت: «نترس! چه می بینی؟» زن به شائول جواب داد: «روحی می بینم که از زمین برمی خیزد.» او پرسید: «او مانند چیست؟» وی پاسخ داد: «مرد پیری است که بالا می آید؛ او در ردایی پیچیده شده است.» پس شائول دانست که آن سموئیل بود و روبرو زمین تعظیم نمود و احترام به جا آورد.

سپس سموئیل به شائول گفت: «چرا مرا احضار کرده، آرامشم را بهم زدی؟» شائول پاسخ داد: «من در پریشانی بزرگی هستم؛ فلسطینیان بر ضد من دست به جنگ می زنند، و خدا مرا ترك کرده و دیگر به من چه به وسیله نبی و چه رؤیا جواب نمی دهد؛ و بنابراین ترا خواسته ام که بمن بگویی چه باید بکنم.» سموئیل گفت: «و چرا تو از من مشورت می خواهی، وقتی یهوه ترا ترك نموده، و بر ضد توست؟...» فردا تو و پسرانت با من خواهید بود؛ و یهوه اسرائیل را به قدرت فلسطینیان تسلیم خواهد نمود.

شائول مغلوب گشته، تمام قد روی زمین افتاد. او از آنچه که سموئیل گفته بود وحشت زده شده بود و علاوه بر این، به دلیل نخوردن طعام در تمام آن روز و تمام آن شب، ضعیف شده بود. سپس آن زن پیش شائول آمد، و با دیدن وحشتش گفت: «بین، بنده ات سخن ترا اطاعت نموده است؛ من زندگی خود را در دستانم گرفته ام، و از فرمانی که تو به من دادی اطاعت کرده ام. پس اکنون تو به نوبه خود آنچه بنده ات می گوید گوش بده. بگذار کمی غذا به حضورت آورم تا خورده، برای سفت قدری تقویت شوی.» اما او امتناع کرده، گفت: «من نخواهم خورد.» اما بندگان و نیز آن زن به قدری اصرار ورزیدند که سرانجام راضی شد. از زمین برخاسته، بر تخت نشست. آن زن صاحب گوساله پرواری بود که فوراً آن را کشت، و مقداری آرد برداشته آن را خمیر کرد، و با آن گرده هایی از نان فطیر پخت. او این ها را در مقابل شائول و بندگان گذاشت؛ و بعد از آنکه خوردند، برخاسته، همان شب براه افتادند.

فلسطینیان همه نیروهای خود را در افیق گرد آوردند در حالی که اسرائیلیان نزدیک چشمه ای در یزرعیل اردو زده بودند. فلسطینیان با اسرائیل جنگ را آغاز کردند، و مردان اسرائیل از مقابل فلسطینیان فرار کرده، بر روی کوه جلبوع کشته شدند. فلسطینیان به سختی شائول و پسرانش را تعاقب نموده، یوناتان، ایبناداب و ملکیشوع را کشتند. جنگ در اطراف شائول شدت گرفت؛ تیراندازان او را خلع سلاح کردند، به طوری که زخمی شده، به وسیله تیراندازان بر زمین افتاد. سپس شائول به سلاحدار خود گفت: «شمشیرت را بکش و آن را در من فرو کن؛ مبدا این نامختونان آمده، مرا مجروح سازند و مرا اقتضاح نمایند. اما سلاحدارش می ترسید و این کار را نکرد. پس شائول شمشیر خود را برداشته بر

آن افتاد. سلاحدارش نیز که دید شائول مرده است، بر شمشیرش افتاده با او مرد...

پس از نبرد، فلسطینیان جسد شاه را لخت کرده و اسلحه‌هایش را به غنیمت بردند و جسد پاره پاره‌اش را بر دیوار «بیت‌شان» آویختند. ساکنان یابیش جلعاد، جسد شاه و پسرانش را برداشته و طبق مراسم خود دفن کردند.

۱- احضار ارواح در شرق باستان، چون یونان باستان اهمیت زیادی داشته است. (ر.ک به هاتف معبد دلف و احضار ارواح در کتاب ادیسه همر) در اسرائیل این قبیل اعمال، جزایش مرگ بود. در آنچه در بالا خواندیم صحنه‌ای از احضار ارواح را به ما نشان می‌دهد. زن جادوگر در ارتباط با ارواح از سوی روح احضار شده با دهان خود سخن گفته است.

۲- آنچه که قابل توجه است: عظمت دلخراش صحنه، جذابیت حکایت و تجزیه و تحلیل روانی در عالیترین شکل آن از شخصیت شائول می‌باشد. با این طرز بیان در آستانه نگارش تاریخ به شیوه امروزی هستیم.

۳- طرز رفتار ساکنان یابیش نشان دهنده اهمیتی است که مراسم دفن مردگان در اعتقادات قدیمی دارد این امر را با برخی از افسانه‌های مشابه یونانی مقایسه کنید. (سلوک آنتیگون را در نظر آورید).

سوگاری داود

داود که به جهت مورد اطمینان نبودن از لشکر فلسطینیان به کناری گذاشته شده بود به هنگام بازگشت از عملیاتی برضد عمالقه به یک فرد فراری از سپاه شائول برخورد کرد و وی همه چیز و بدبختی اسرائیلیان را و چگونگی کشته شدن شائول و پسرش یوناتان را به او گفت (کتاب سموئیل ۳۰-۲۹).

۶۶- کتاب دوم سموئیل ۱: ۱۱-۲۷

سپس داود جامه‌هایش را گرفته پاره کرد، و همه مردان که با او بودند چنین نمودند. آنها تا عصر برای شائول و پسرش یوناتان، برای قوم یهوه و برای خانه اسرائیل ماتم گرفته، گریه کردند و روزه گرفتند، زیرا آنها به وسیله شمشیر افتاده بودند ... سپس داود این مرثیه را خواند:

«جلال تو ای اسرائیل در مکان‌های بلندت کشته شد!

قهرمانان چگونه افتادند؟...

ای کوه‌های جلبوع،
 بگذار بر تو هیچ باران یا شبنم نیارد.
 مزارع موت!
 زیرا در آنجا سپر قهرمانان بی حرمت شد!
 سپر شائول با روغن مسح نگردید...
 شائول و یوناتان محبوب و دوست داشتنی،
 در زندگی و در موت از یکدیگر جدا نشدند،
 آنان از عقاب‌ها تیزتر بودند،
 از شیرها قوی‌تر بودند.
 ای دختران اسرائیل، برای شائول گریه کنید،
 که شما را به قرمز ملبس می‌ساخت،
 و زیورهای طلا بر لباس شما می‌گذاشت!
 قهرمانان چگونه
 در گرما گرم جنگ افتادند؟
 ای یوناتان، بر مکان‌های بلند خود کشته شدی،
 برادرم یوناتان، برای تو دلتنگ شده‌ام!
 برای من تو خیلی عزیز بودی،
 محبت تو برای من عجیب‌تر از محبت زنان بود!...
 چگونه قهرمانان افتادند!
 چگونه رزم‌آوران تلف شدند!...»

این مویه و نوحه دلسوز از برای افتخار سرآینده‌اش بسنده است. بر آن خطوطی از چهره بغرنج و غامض داود، شاه شاعر پیشه سایه افکنده است. این مرثیه در کتاب یاشر گردآوری شده است (ر.ک. ۵۳).

۲- سلطنت داود

آغاز سلطنت

۶۷- کتاب دوم سموئیل ۲ تا ۵-۸

داود که پس از مرگ شائول به یهودا وارد شده بود از طرف بزرگان و شیوخ قبیله خود به شاهی برگزیده شد. در حبرون مسح و تدهین گردید. ابنیر سردار شائول که به ماوراء اردن پناهنده شده بود، پسر جوان شائول، اشبعل را شاه اسرائیل نامید. پس از چند سالی ابنیر داود رابطه ایجاد کرد اما به دلیل خیانت، به دست یوآب برادرزاده و سردار داود کشته شد و در آن حال اشبعل در اثر توطئه دو ماجراجوی دیگر کشته گردید. داود دستور داد قاتلین اشبعل را اعدام کنند و برای ابنیر و همه خانواده شائول مقبره‌ای قابل احترام بر پا کرد. در این زمان از توطئه‌ها و حيله‌های دشمنان خلاص شده بود.

سپس تمام قبایل اسرائیل در حبرون پیش داود آمده گفتند: «ببین، ما از گوشت و خون خودت هستیم. در گذشته وقتی شائول پادشاه مان بود، این تو بودی که اسرائیل را در تمام اعمال بزرگشان رهبری نمودی، و یهوه به تو گفت: «تو مردی هستی که شبان قوم من اسرائیل خواهی بود، تو رهبر اسرائیل خواهی بود.» پس همه بزرگان اسرائیل در حبرون پیش پادشاه آمدند، و پادشاه داود در حبرون، در حضور یهوه با آنان پیمانی بست، و آنان داود را به عنوان پادشاه اسرائیل مسح کردند.

اتحاد شمال (قلمرو اسرائیل) و جنوب (قلمرو یهودا) در شخص داود استوار می‌شود. تحت پرچم سلطنتی وی، وضع سیاسی عوض شد و جنگ با فلسطینیان به فتح اسرائیل انجامید پس از چند سالی فلسطین و کنعان به اسرائیل مالیات می پرداختند، در حالی که نفوذ داود بر دیگر ملل کوچک همسایه نیز گسترش یافت.

اورشلیم، پایتخت سیاسی و مذهبی

سپس اتفاق مهمی روی داد. داود مالک اورشلیم گردید و آنجا را پایتخت خود کرد.

۶۸- کتاب دوم سموئیل ۵: ۶-۹- ۶

داود و مردانش به سوی اورشلیم بر ضد یبوسیانی که آنجا زندگی می کردند حرکت کردند. اینها به داود گفتند: «تو به اینجا داخل نخواهی شد. کورها و شل ها ترا بیرون نگاه خواهند داشت. (شهرت قلعه صهیون این بود که غیر قابل تسخیر است.) اما داود قلعه صهیون را که همان «دژ داود» است فتح کرد...»

داود دوباره همه سربازان برگزیده اسرائیل را گرد آورد. سپس داود با تمامی قومی که همراهش بودند به سوی بعلی یهودا براه افتاد، تا از آنجا صندوقچه عهد خدا را که به اسم یهوه صباوت که بر کروییان نشسته است مسمی است، بیاورد. آنها صندوقچه عهد را بر عرابه ای نو قرار داده، آن را آوردند. داود و همه خاندان اسرائیل در مقابل یهوه با نوای بریطها، چنگها، دایره های زنگی، قاشقکها و سنجها می رقصیدند... آنها تابوت یهوه را به آواز شادمانی و آواز کرنا آوردند... سپس تابوت یهوه را به داخل آورده و درون چادر در مکانی که داود برایش آماده کرده بود گذاشتند؛ و داود در مقابل یهوه قربانی های سوختنی و قربانی های سلامتی تقدیم نمود. و وقتی داود تقدیم قربانی های سوختنی و قربانی های سلامتی را به پایان رساند قوم را در نام یهوه صباوت برکت داد. او سپس در میان تمام قوم، میان کل جماعت اسرائیلیان، مردان و زنان، به هر يك گرده ای نان، يك پاره گوشت، و يك قرص کشمش تقسیم کرد. سپس همه آنها پراکنده شده، هر يك به خانه خود رفت.

۱- زمان رویداد این وقایع باید در حدود يك هزار سال قبل از میلاد باشد. اورشلیم پایتخت تمامی اسرائیل تبدیل به نشانه اتحاد کشور می شود. در مورد صندوقچه عهد (رک ۴۵، ۵۱، ۵۲، ۶۰). در عصر داوران معبد صندوقچه عهد مکان مقدس مشترك قبایل متحد بود: پس از انتقال صندوقچه عهد به اورشلیم، این شهر پایتخت مذهبی سرزمین سلطنتی گردید. با وجود این «مکان های بلند» محلی (عبادتگاه ها) ویران نگردید.

۲- در طی مراسم، داود نقش کهنانت را بر عهده گرفت. و این کاری بود که شائول نکرده بود از این جهت خصلت جدیدی به سلطنت داده شد. بنظر می رسد که فتح اورشلیم در این امر تأثیری بسزا داشته است.

سلطنت اورشلیم که داود آن را تأسیس کرده بود، (در چارچوب مذهب کهن سامی) از آن پس شاهان توماً هم شاه و هم کاهن بودند (رک ۱۲).

مراسم راه پیمایی صندوقچه عهد

با ورود صندوقچه عهد به اورشلیم می‌توان از این قطعه بسیار کهن مزبور که به صورت گفت و شنود است یاد کرد:

۶۹- مزبور ۲۴: ۷-۱۰

ای دروازه‌ها سربرافزاید
ای دروازه‌های جاودانی برافراشته شوید،
تا پادشاه جلال وارد شود!
این پادشاه جلال کیست؟
خدای پرتوان و دلیر!
خدایی که در جنگ، شکست ناپذیر است!
ای دروازه‌ها سربرافزاید!
ای دروازه‌های جاودانی برافراشته شوید،
تا پادشاه جلال وارد شود!
به راستی این پادشاه جلال کیست؟
یهوه صباوت،
پادشاه جلال اوست!

اگر منظور از یهوه صباوت، فرمانده افواج آسمانی دست کم لشکریان آسمانی نباشد (ستارگان و یا فرشتگان بارگاه خداوندی: ۹۳ و ۱۱۴) شاید یادآور جنگ‌های مقدسی باشد که در آن هنگام صندوقچه عهد جلوی لشکریان اسرائیل در حرکت بود (۴۵، ۵۱، ۵۲، ۶۰) این مزبور اندیشه عمیقی را ابراز می‌کند: مالک سرور آفرینش و وجدانها و تاریخ همان یهوه خداوند است و اسرائیل ملت و کشور وی است (رک ۱۸۸) از آن به بعد اورشلیم اقامتگاه وی و شهر شاه بزرگ جاودانی است (۲۹۷، ۲۹۸).

کهانت شاهانه

بسیاری از مفسرین مزبور ۱۱۰ را هم در ستایش شاه پیروزمند و هم شاه کاهن می‌دانند.

۷۰- مزمور ۱۱۰: ۱-۲؛ ۴-۶:

یهوه به خداوند من می گوید:
 «به دست راست من بنشین ،
 دشمنان ترا
 پای انداز تخت تو خواهم ساخت»
 خدا از صهیون ،
 عصای قوت ترا می گستراند ،
 در میان دشمنان خود حکمرانی کن...
 خداوند سوگند خورده است
 و پشیمان نخواهد شد:
 « تو کاهن هستی برای همیشه
 در رتبه ملکی صدق ! »
 خداوند که بدست راست توست
 در روز غضب خود ، پادشاهان را شکست می دهد؛
 در میان امت ها داوری خواهد کرد ،
 و سر شاهزادگان را در زمین وسیع خواهد کوبید...

متن این مزمور خوب باقی نمانده است. اما معنای کلی آن روشن است: پادشاه عامل یهوه و سلطنت وی در این جهان است و خداوند مقام کهنات (قریانگداری) را به او سپرده است (ر.ک ۱۲ ، ۶۸ ، ۷۶)
 اما سخن از کدام پادشاه است؟ بعضی ها عقیده دارند که منظور مزمور ۱۱۰ ، مسیح است. دیگران نظرشان این است که در این مزمور سخن پرارزش یهوه، اول برای داود و سلسله اوست اما بعداً طبق سنت های بعدی یهود ، منظور اصلی مسیح است. حال موضوع هر چه بوده باشد در تفسیر و معنای این متن درباره مسیح موعود در زمان عیسی اتفاق نظر وجود داشته است (متی ۲۲: ۴۴) . همین طور درباره گفتارهای مسیحی، این خود نقطه شروعی برای توضیح دادن نقش کهناتی عیسی است (رساله به عبرانیان ۵: ۱-۱۱ و ۷: ۱-۲۸) و تجلیل و تمجید از او بدین نحو که «بدست راست خداوند» است (اعمال رسولان ۲: ۳۴-۳۵) .

نبوت ناتان

پس از جای گرفتن صندوقچه عهد در اورشلیم به اوج سلطنت داود می‌رسیم. در این هنگام است که ناتان نبی و پیامبر از طرف یهوه به شاه وعده‌ای می‌دهد که اثرات آن بسیار پرمایه بوده است.

۷۱- کتاب دوم سموئیل ۷:۱-۱۷

هنگامی که داود در خانه‌اش ساکن شده بود، و یهوه او را از تمام دشمنان اطرافش آسایش داده بود، پادشاه به ناتان نبی گفت: «بین، من در خانه‌ای از سرو آزاد زندگی می‌کنم در حالی که صندوقچه عهد در یک چادر ساکن است.» ناتان به پادشاه گفت: «برو و هرچه در فکر است انجام بده، زیرا یهوه با توست.»

اما همان شب کلام یهوه بر ناتان نبی آمد: برو به بندهام داود بگو: «یهوه چنین می‌گوید: آیا تو آن مردی هستی که برای من خانه‌ای می‌سازی که در آن ساکن بشوم؟ من از روزی که اسرائیلیان را از مصر بیرون آوردم تا امروز، هرگز در خانه‌ای نمانده‌ام، در خیمه و مسکن گردش کرده‌ام. آیا در سفرم با کل قوم اسرائیل به هیچ یک از داوران اسرائیل که به عنوان شبانان قوم خود اسرائیل انتخاب نموده بودم سخن گفتم که: «چرا برای من خانه‌ای از سرو آزاد نساخته‌اید؟» این است آنچه به بندهام داود باید بگویی: یهوه صباوت این را می‌گوید: من ترا از چراگاه، از رفتن به دنبال گوسفندان گرفتم تا رهبر قوم من اسرائیل باشی؛ من در تمام سفرهایت با تو بوده‌ام؛ در مقابل تو دشمنانت را قطع کرده‌ام. من به تو شهرتی دادم به بزرگی شهرت بزرگانی که بر روی زمین‌اند. من برای قوم خود اسرائیل مکانی تعیین کردم و ایشان را مستقر نمودم تا در مکان خویش ساکن شده، باز متحرک نشوند و شریان دیگر ایشان را مثل سابق ذلیل نسازند...

و وقتی روزهایت به پایان رسیدند و با پدران تو خوابیدی، نسل ترا بعد از تو استوار خواهم ساخت و سلطنت او را پایدار خواهم نمود. اوست که خانه‌ای برای نام من بنا خواهد کرد، و من تخت سلطنتش را برای ابد ائمن خواهم ساخت. برای او یک پدر خواهم بود و او پسری برای من. اگر بدی کند، او را با چوبی مانند آنچه انسان‌ها بکار می‌برند، با ضربه‌هایی مانند آنچه نوع بشر می‌دهد، تنبیه خواهم نمود. با این حال لطف خود را آن طور که از شخص پیش از تو دریغ داشتم از او دریغ نخواهم کرد. خانه تو و سلطنت تو همیشه در مقابل من ائمن ایستاده و تخت برای ابد برقرار خواهد بود.»

ناتان تمام این سخنان و این مکاشفه را کلاً برای داود شرح داد.

۱- سروش ناتان دارای تعبیرها و تفسیرهای مخصوصی است. مهمترین آن (که با حروف ایرانیک نوشته شده است) مستقیماً مربوط به سلیمان پسر داود است که طرحهای اولیه پدر را به انجام می‌رساند. جملات آن که به نشر است آهنگی شعرگونه می‌یابد.

۲- سروش، یادآوری این نکته است که وعده‌های یهوه به اسرائیل به انجام رسیده است. آینده پر از امید است. از آن به بعد سلسله داود که دارای وظیفه سلطنت است به‌طور محکم به نهادهای بنی اسرائیل گره می‌خورد. اما شاه امانت‌دار وعده‌های یهوه و پسر خوانده جاودانی او خواهد بود. اگر روزی هم رسد که خداوند او را تنبیه کند، پس از آن باز وعده الهی و خداوندی به جای خود باقی است. دورنمای نهایی همان سلطنتی تا به ابد مستحکم است که شاهد تحقق مشیت الهی در کامل‌ترین شکل آن بر روی زمین، یعنی سلطنت جهانشمول یهوه می‌باشد. این سروش سرچشمه‌ای بر انتظار مسیح شاهوار است (رک. ۲۴، ۱۲۲، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۸۰، ۲۰۲، ۲۱۳، ۲۳۶، ۳۲۸، ۳۲۹، ۳۳۰).

دو جنایت داود

در نبردی که یوآب، رب عمون، پایتخت عمونیان را محاصره کرده بود، داود در اورشلیم بود. داود عاشق بتشبع، زن «اوربای حتی» سرفرمانده لشکر خویش گردید و او را به کاخ نزد خود برد. وقتی بتشبع به او خبر داد که باردار است، شاه خیلی ناراحت گردید. پس «اوربای» را به اورشلیم حاضر کرد تا شاید این وضع ناجور را بر دوش او گذارد. اما سرفرمانده خیال سازش نداشت و از دیدن زن خود خودداری کرد. داود «اوربای» را به خط اول جبهه فرستاد و او در آنجا کشته گردید.

بتشبع با شایستگی مراسم سوگواری را گذراند و بعد داود او را جزو زنان خود کرد و از او پسری بدنیا آمد. چه کسی جرأت داشت در برابر کارهای شاه حرف بزند؟

۷۲- کتاب دوم سموئیل ۱:۱۲-۲۳

اما آنچه داوود کرده بود یهوه را ناخشنود ساخت.

یهوه، ناتان نبی را پیش داوود فرستاد. او پیش وی آمده، گفت: «در يك شهر دو مرد بودند، یکی ثروتمند، دیگری فقیر. مرد ثروتمند گله‌های گوسفند و گله‌های گاو به فراوانی داشت؛ مرد فقیر هیچ چیز به جز يك بره می‌ش که آن را خریده بود نداشت. او آن بره را می‌چراند، و در کنار خود و فرزندانش رشد می‌کرد،

از نانش خورده و از کاسه‌اش می‌نوشید، بر سینه‌اش می‌خوابید: آن برایش مانند يك دختر بود. وقتی مسافری نزد مرد ثروتمند آمد که بماند، او از گرفتن یکی از گله‌گوسفند یا گله‌گاو خود برای تهیه غذا امتناع کرد. به جای آن، او بره‌ی مرد فقیر را گرفت و آن را برای میهمانش آماده کرد.

خشم داود بر ضد این مرد زیانه کشیده، به ناتان گفت: «همان‌طور که یهوه زنده است، مردی که این کار را کرده سزاوار مرگ است! او باید به خاطر انجام دادن چنین عملی، و چنین بی‌رحمی، بره را چهار برابر جبران کند.»

سپس ناتان به داود گفت: «تو آن مرد هستی. یهوه خدای اسرائیل این را می‌گوید: «من ترا به عنوان پادشاه بر اسرائیل مسح کردم؛ من ترا از دستان شاول نجات دادم؛ من خانه‌ی اربابت را به تو داده زنانش را به آغوش دادم. من خاندان اسرائیل و یهودا را بتو دادم؛ و اگر این کافی نمی‌بود، باز به همین اندازه برایت می‌افزودم. تو چرا به یهوه با انجام چیزی که او را ناخشنود می‌سازد، اهانت نموده‌ای؟ تو با شمشیر اوربای حتی را به کشتن دادی و زن او را برای خود گرفته‌ای...»

داود به ناتان گفت: «من برضد یهوه گناه کرده‌ام.» سپس ناتان به داود گفت: «یهوه به‌نوبه خود، گناه ترا می‌بخشد؛ تو نخواهی مرد. با این همه چون با انجام این عمل یهوه را غضبناک نموده‌ای، فرزندی که برایت زائیده شده است خواهد مرد.» سپس ناتان به‌خانه رفت... یهوه، فرزندی را که زن اوریا برای داود زاییده بود زده‌سختی بیمار شد. داود برای بچه به خدا التماس کرد؛ روزه گرفته، بخانه رفت و شب را بر روی زمین برهنه گذراند. بزرگان خانه‌اش آمده گرد او ایستادند تا وی را وادار به برخاستن از روی زمین نمایند، اما او امتناع کرده، غذا نیز با آنها نمی‌خورد. در روز هفتم بچه مرد. افسران داود می‌ترسیدند به او بگویند که بچه مرده است. آنها اندیشیدند: «هنگامی که بچه زنده بود، هر چه به او گفتیم به ما گوش نکرد چگونه می‌توانیم به او بگوییم بچه مرده است؟ او دست به عملی وحشتناک خواهد زد.» به‌رحال داود، متوجه شد که افسران در میان خود نجوا می‌کنند و فهمید که بچه مرده است. او از افسران پرسید: «آیا بچه مرده است؟» آنان جواب دادند: «او مرده است.» داود از روی زمین بلند شد، حمام کرده به خود روغن زد و لباس‌های نو پوشید. سپس به مکان مقدس یهوه رفته به‌زانو درآمد. در بازگشت به خانه‌اش غذا خواست که در مقابلش گذارند، و خورد. افسران گفتند: «چرا این‌گونه رفتار می‌نمایی؟ وقتی بچه زنده بود، تو روزه گرفته، گریه کردی؛ حال که بچه مرده است، تو بلند شده، غذا می‌خوری؟» او جواب داد: «وقتی بچه زنده بود، من روزه گرفته، گریه کردم، زیرا در این فکر بودم که: چه کسی می‌داند؟ شاید دل یهوه بر من بسوزد و بچه زنده ماند. اما اکنون او مرده است، چرا باید روزه بگیرم؟ آیا

می توانم او را باز بیاورم؟ من به سوی او خواهم رفت اما او نمی تواند به سوی من برگردد...!»

۱- روایت و داستانی بسیار متین و محکمی است که حتی کمال ادبی آن از وراء ترجمه نیز مشهود است. ضرب المثل ناتان نبی مثال خوبی از سبک ادبیات شرق است. برای حفظ یک چنین بی طرفی در دوران باستان آن هم از سوی تاریخ نگار پادشاه، باید وحی و الهام، نایب یهوه را نیز چون مردی بین دیگر مردان که مطیع همان قانون خدایی است نشان می داد.

۲- در تجزیه و تحلیل صفات داود، جوشیدن احساسات، بی رحمی، سنگدلی وی را به همراه ایمان وی می بینیم. او پشیمان است. بعد مطالب طوری حل می شود که مایه تعجب ماست اما طرز تفکر آن زمان را آشکار می سازد - داود بتشیع را نزد خود نگاه می دارد و پسر دوم وی که جانشین داود می گردید به دنیا می آید که همان سلیمان است.

۳- ناتان در برابر داود است که در حالی که وجودش پراز عدالت خداوندی است با سرزنش سخن می گوید اما با زیردستی (داود را وادار می کند که خودش، خودش را محکوم نماید) او از پیامبران بزرگی است که در برابر همه با آزادی حرف می زند زیرا می داند که از طرف خداوند حرف می زند.

شورش ابشالوم

واقعه نگاری که روایت قبلی هم از او است، به بیان سرگذشت درونی سلطنت می پردازد به نظر می رسد که از دیدگاه وی گناه داود آغازگر یک سلسله بدبختی ها شد:

۷۳- کتاب دوم سموئیل ۱۸-۱۹

«عمون»، ارشد و بزرگ شاهزادگان نسبت به «تامار» که ناخواهری وی بود تجاوز کرد. ابشالوم برادر «تامار» عمون را کشت و انتقام خواهرش را گرفت. داود او را تبعید نمود اما پس از مدتی یوآب استدعا کرد که اجازه داده شود، بازگردد. ابشالوم که اکنون به خاطر برتری سنش شاهزاده ارشد بود توطئه کرده، خود را شاه حبرون نامید و به طرف اورشلیم حمله کرد. داود در حالی که مردم وفادار به خود را در شهر وا گذاشت، با تنها محافظش فرار کرده، از نهر اردن رد شد. در حالی که یکی از طرفداران مخفی داود، با ارائه مشورتی گمراه کننده، موجب از بین رفتن ابشالوم گشت و جریان نبرد به نفع داود چرخید. ابشالوم ناگهان خود را تنها دید در حالیکه سربازان شاه او را تعقیب می کردند، در حین فرار به شاخه درخت سقر گیر کرد و برخلاف دستور داود، یوآب ابشالوم را کشت و ششپور پایان جنگ را به صدا درآورده پسر شورش شاه را دفن کرد و مرد مزدوری اهل کوشی را فرستاد تا خبر واقعه را به شاه برساند. سپس کوشی رسید و گفت: «سرورم پادشاه، برایت خبر خوش دارم! یهوه امروز انتقام ترا از هر که با

تو مقاومت می نمود کشیده است. « پادشاه از کوشی پرسید: «آیا ابشالوم جوان سلامت است؟» کوشی جواب داد: «دشمنان سرورم پادشاه، و همه آنانی که بر ضد تو برای آزارت شورش کردند، به سرنوشت آن مرد جوان دچار شوند.» پادشاه لرزید. او به طرف اتاقی که بر دروازه بود بالا رفته، بگریه افتاد، و در حال گریه گفت: «پسرم ابشالوم! پسرم! پسرم ابشالوم! کاش من به جای مرد مرده بودم! ابشالوم، پسرم، پسرم!» به یوآب خبر رسید: «پادشاه اکنون برای ابشالوم گریه و ماتم می کند.» و پیروزی آن روز برای سربازان، به ماتم تبدیل شد، زیرا آنان فهمیدند که پادشاه برای پسرش گریه می کند. پادشاه صورت خود را پوشانده بلند فریاد می زد: «پسرم ابشالوم! ابشالوم پسرم، پسرم!» سپس یوآب پیش پادشاه بدرون رفته گفت: «امروز تو صورت تمام بندگان را از خجالت پوشانده ای در حالی که آنان امروز زندگی تو، پسرانت، دخترانت و همسرانت را نجات داده اند... حالا بلند شو، بیرون آمده به سربازانت قوت قلب بده...» پس پادشاه برخاسته، بر دروازه نشست. تمامی قوم را خبر داده گفتند: «اینک پادشاه نزد دروازه نشسته است.» و تمامی قوم مجهز به اسلحه به حضور پادشاه آمدند...

پس از بازگشت، داود به طرفداران ابشالوم و کسانی که به آنها سؤزن داشت عفو عمومی داد. با آنچه درباره داود گفته ایم وقتی آنها را کنار هم قرار دهیم می توانیم تصویر کامل او را ترسیم نماییم. آیا او شخصیتی ساده بوده است؟ آیا مردی دوست داشتنی بوده است؟ آیا جذاب و فریبنده بوده است؟ چرا؟ البته این قهرمان ایمان يك قدیس مسیحی نیست، آیا تعجب آور است؟

جانشینی دشوار

پس از مرگ ابشالوم مدعی جدیدی پیدا شد.

۷۴- کتاب اول پادشاهان ۱

داود پادشاه پیر و سالخورده شده، هر چند او را به لباس می پوشانیدند، لیکن گرم نمی شد... آنگاه ادونیا پسر حجیت خویشتن را برافراشته، گفت من سلطنت خواهم نمود... او بسیار خوش اندام بود و مادرش او را بعد از ابشالوم زاییده بود. او با یوآب بن صرویه و ابیاتار کاهن مشورت کرد و ایشان ادونیا را اعانت نمودند. اما صادوق کاهن و بنایاهو ابن یهویداع و ناتان نبی و شمعی و شجاعانیکه از

آن داود بودند با ادونیا نرفتند. روزی که ادونیا، گوسفندان و گاو و پرواری ها را نزد سنگ زوحت که به جانب چشمه عین روجل بود ذبح نمود، تمامی برادرانش پسران پادشاه را با جمیع مردان یهودا که خادمان پادشاه بودند، دعوت نمود: اما ناتان نبی و بنایاهو و شجاعان و برادر خود سلیمان را دعوت نکرد.

ناتان و بتشیع یکی پس از دیگری به نزد شاه سالخورده رفتند و وعده او را که تاج و تخت را به سلیمان خواهد داد به او یادآوری کردند و به او خبر دادند که «ادونیا» خود را شاه نامیده است: این خبر موجب ناراحتی وی گردید.

داود پادشاه صحبت کرده گفت: «بتشیع را پیش من بخوانید». و او در حضور پادشاه آمده، مقابلش ایستاد. سپس پادشاه این سوگند را ادا کرد: «همان طور که پیهو زنده است، که مرا از همه بدبختی ها نجات داده، همان طور که برای تو به پیهو خدای اسرائیل سوگند خوردم که پسرت سلیمان باید پس از من پادشاه شود و جای مرا بر تخت بگیرد، آن را همین امروز به همان طور ادا خواهم کرد.» بتشیع زانو زده، رو بر زمین به پادشاه ادای احترام نمود. او گفت: «سرورم پادشاه داود تا ابد زنده باشد!» سپس داود پادشاه گفت: «صادوق کاهن، ناتان نبی، و بنایاهو پسر یهویداع را نزد من بخوانید.» پس آنها به حضور پادشاه آمدند. پادشاه گفت: «بندگان آقای خویش را همراه خود بردارید، پسر من سلیمان را بر قاطر خود من سوار کنید و او را به جیحون ببرید. صادوق کاهن و ناتان نبی در آنجا او را به عنوان پادشاه اسرائیل مسح خواهند نمود؛ سپس شیپور را به صدا در آورده فریاد زنید، «زنده باد سلیمان پادشاه!» بعد شما به دنبالش او به طرف بالا خواهید رفت و او آمده بر تخت من خواهد نشست و در جای من پادشاه خواهد بود، زیرا او مردی است که من به عنوان حاکم اسرائیل و یهودا تعیین کرده ام.»

فرمان های پادشاه در همان وقت به مرحله اجرا درآمد.

همه قوم فریاد زدند: «زنده باد سلیمان پادشاه!» قوم همگی به دنبالش بالا رفتند، در حالی که نوای نی ها و صدای بلند شادمانی و فریادها زمین را می شکافت.

ادونیا و میهمانانش که تا آن موقع غذایشان را به اتمام رسانده بودند، همگی آن سر و صدا را شنیدند. یوآب نیز صدای شیپور را شنیده گفت: «این صدای همه در شهر چیست؟» در حالی که هنوز حرف می زد، یوناتان پسر ابیاتار کاهن رسید. ادونیا گفت: «به درون بیا، تو مردی امین هستی، پس حتماً خبر خوش آورده ای.» یوناتان جواب داد: «بله، سرورمان داود پادشاه، سلیمان را پادشاه ساخته است...»

و بعد صحنه را تعریف می‌کند.

در اینجا همه میهمانان ادونیا ترسان شده، برخاستند و هر یک به طرفی به راه افتادند. ادونیا نیز از ترس سلیمان برخاسته، دوید تا به شاخ‌های قربانگاه ملتجی شود. (او تقاضای پناهندگی می‌کند).

سلیمان ادونیا را بخشید و او در مقابل پادشاه تعظیم نمود.

هنگام مرگ، داود به پسرش نصایحی می‌دهد که حاکی از سیاستی مدبرانه و به‌دور از نرمش و گذشت بود: مخالفانی را که مورد عفو داود قرار گرفته‌اند همواره در نظر داشته باشد و آنان را قبل از آن‌که عمری از ایشان بگذرد و ریشه پیدا کنند از سر راه بردارد!... به همین خاطر با اولین حرکت مشکوکی که از ادونیا و یوآب دیده شده، اعدام گردیدند و ابیاتار به زمین‌های خود به عنایت تعبید گردید. راه برای شاه جوان هموار شده بود.

به اهمیت تدهین و مسح پادشاه توجه کنید. این امر به معنای به سلطنت رسیدن شاه از سوی خداوند است (۶۳-۶۷-۷۰) برای پی‌بردن به هیجانات و روی داده‌های این جانشینی باید بیاد داشت که زمان وقوع این حوادث ۹۷۲ ق.م بوده است. داود بر عصر خود تأثیر زیاد نهاد وی سعی کرد که با عدالت و راستی سلطنت کند و صمیمانه به یهوه وابسته باشد و آیین سینا را پس از دوران سخت داوران به پیروزی برساند. یادبود وی در داستان‌ها و روایات اسرائیلی به عنوان شاه ایده‌آل، همواره باقی خواهد بود. گذشت زمان تیرگی‌ها را می‌زداید و قرن‌ها بعد، بر روی الگوی داود است که مسیح شاهوار در اذهان مجسم می‌شود.

یادبود داود

غیرت داود به یهوه و بارگاه مقدس او و وعده ناتان پیامبر در اوج سلطنت، برای اسرائیل قوم خداوند سرچشمه شوق مذهبی است. همان‌طور که مزمور زیر که بعداً سروده شده است شاهدهی بر این مطلب می‌باشد.

۷۵- مزمور ۱۳۲

ای خداوند برای داود به یاد آور، همه مذلت‌های او را،
چگونه برای خداوند قسم خورد و برای قادر مطلق یعقوب نذر نمود:
«هیچ‌گاه به خیمه خود داخل نخواهم شد،
و به بستر بر نخواهم آمد
به چشمان خود خواب را راه نخواهم داد
و پلک‌های خویش را بر هم نخواهم گذاشت،

تا مکانی برای خدا پیدا کنم
 خانه‌ای برای قادر مطلق یعقوب ...»
 خدا برای داود سوگند یاد کرد
 و به سخن خود وفادار خواهد ماند
 کسی از ذریت توست
 که من بر تخت تو خواهم گذارد ...
 اگر پسران تو عهد مرا نگاه دارند،
 و فرایضی را که به ایشان شناسانده‌ام،
 پسران ایشان نیز تا ابد،
 بر تختی که از برای تو ساخته شده است، خواهند نشست . «
 زیرا که خدا، صهیون را برگزیده است
 به عنوان مسکنی که خواستارش بوده!
 این است آرامگاه من تا ابدالابد،
 زیرا این است مسکنی که می‌خواستم.
 عادلانش را از خوشبختی سرشار کرده، برکت خواهم
 داد؛ و فقیرانش را به نان سیر خواهم ساخت.
 کاهنانش را به نجات ملبس خواهم ساخت،
 و مقدسانش هر آینه ترنم خواهند نمود.
 در اینجا قدرت داود را خواهم رویانید،
 و برای مسیح خود چراغی آماده خواهم ساخت.
 دشمنانش را از شرم خواهم پوشانید،
 و تاج او را بروی شکوفه خواهد داد...»

۱ - منظور از قادر مطلق یعقوب اشاره به کشتی گرفتن یعقوب با خداوند است (ر.ک. ۱۹)

۲ - برای رویدادهایی که به آنها اشاره شد ر.ک. ۷۱ و ۶۸. در این مطلب مسیح یهوه، داود است. چراغی که برایش می‌گذارد بنظر می‌رسد منظور از چراغی که برایش می‌گذارد، مسیح موعود به معنای واقعی باشد که از تبار و خاندان وی است.

۳- سلطنت سلیمان

شاه حکیم و خردمند

آغاز سلطنت سلیمان در روایات و داستان‌های کتاب مقدس خاطره‌ای بسیار دلپذیر بر جای گذاشته است. سلیمان واقعاً شاهی حکیم و خردمند بود.

۷۶- کتاب اول پادشاهان ۳: ۴-۱۵

پادشاه برای قربانی به جبعون رفت، زیرا یکی از بزرگترین مکان‌های بلند در آنجا قرار داشت. سلیمان هزار قربانی سوختنی بر آن قربانگاه تقدیم نمود. در جبعون شب هنگام، یهوه در رؤیایی به سلیمان ظاهر شد. خدا گفت: «آنچه می‌خواهی به تو دهم بطلب». سلیمان جواب داد: ... به بنده‌ات قلبی بده که بفهمد چگونه نیکی و بدی را از یکدیگر تشخیص دهد، زیرا چه کسی می‌تواند بر این قوم تو که این قدر عظیم است حکومت کند؟ یهوه خشنود شد که سلیمان چنین چیزی در خواست نموده بود. یهوه گفت: «از آنجایی که تو این را خواسته‌ای، و برای خود عمر دراز یا ثروت یا جان دشمنان را نخواسته‌ای، بلکه برای خود یک داوری خردمندانه طلبیدی، اینجا اکنون آنچه می‌خواهی انجام

می‌دهم. به تو قلبی حکیم و هوشیار می‌دهم که هیچ کس قبل از تو نداشته و هیچ کس بعد از تو نخواهد داشت. آنچه را نیز نخواسته‌ای، به تو خواهم داد: چنان ثروت و جلالی که هیچ پادشاه دیگری هرگز نداشته است. و اگر راه‌های مرا دنبال نموده، قوانین و فرمان‌های مرا نگاه داری، همان‌طور که پدرت داود آنها را دنبال نمود، به تو عمری دراز خواهم داد.» سپس سلیمان بیدار شد: این یک خواب بود. او به

اورشلیم بازگشته، در مقابل صندوقچه عهد یهوه ایستاد؛ او قربانی‌های سوختنی و قربانی‌های سلامتی تقدیم نمود و ضیافتی برای تمام بندگانش ترتیب داد.

وقایع نگار سپس به برشمردن نمونه‌هایی از حکمت شاهانه می‌پردازد: *اولاً داوری مشهور سلیمان. ثانیاً سازمان بخشیدن به اداره امور مملکت مبنی بر این‌که به جای چارچوب قبایل، دوازده استانداری را برقرار می‌سازد - به این ترتیب قبیله یهودا از مزایای ویژه‌ای برخوردار می‌شود. ثالثاً، شهرت شاه دانشمند، موجب توسعه ادبیات حکمتی در اسرائیل می‌گردد.*

۱ - در «جبعون» سلیمان وظایف کهنات و قربانگذاری‌های را انجام داد (۶۸، ۷۰) هنوز مراسم نیایش در اورشلیم متمرکز نگردیده بود و جایگاه‌های بلند قدیمی بعل که به یهوه تخصیص داده شده بود، اهمیت خود را داشتند. به نظر می‌رسد سلیمان در معبد می‌خوابید تا در رویا کلام خداوند را درک کند.

۲ - حکمتی که در اینجا از آن سخن به میان رفته است دانستن راه و روش عملی مدیری بسیار با تدبیر بوده است (رک به مثال‌هایی که بعداً خواهد آمد). از نظر تفکر و اندیشه کتاب مقدس، فقط خداوند سرچشمه آن حکمت است و تنها اوست که می‌تواند این خرد و حکمت را ببخشد. ادعای این‌که خود شخص می‌تواند نیک و بد را بشناسد تکبری کفرآمیز است (رک ۴).

بناهای سلیمان: معبد

سلیمان که وارث سرزمینی بود که در صلح و صفا بسر می‌برد موفق به اجرای کارهای بزرگ سازندگی و ساختمانی برای عصر خود گردید. بنایی که در بناها چون جواهر می‌درخشید معبد (هیکل) اورشلیم بود.

۷۷- کتاب اول پادشاهان ۵: ۱-۱۰

حیرام پادشاه صور، خادمان خود را نزد سلیمان فرستاد، زیرا فهمیده بود که وی به جانشینی پدرش به عنوان پادشاه مسح شده است و حیرام همیشه دوست داود بود. و سلیمان این پیام را پیش حیرام فرستاد: تو آگاهی که پدرم داود نتوانست معبدی برای نام یهوه خدایش بسازد، زیرا دشمنانش از هر طرف علیه او جنگ می‌کردند، تا این‌که یهوه آنها را تحت اختیار او می‌آورد. اما اکنون یهوه خدایم از تمام جهات به من آسایش داده است: طوری که هیچ دشمنی و هیچ واقعه بدی وجود ندارد. بنابراین من تصمیم دارم برای نام یهوه خدایم معبدی بسازم... پس اکنون بگو تا برای من سروهای آزاد لبنان را قطع نمایند؛ بندگان من با بندگان تو کار خواهند کرد و من برای دستمزد بندگان تو آنچه که تو تعیین کنی خواهم پرداخت. همان‌طور که میدانی ما هیچ‌کس را به مهارت صیدونی‌ها در قطع نمودن درختان

نداریم. وقتی حیرام آنچه را که سلیمان گفته بود شنید شاد شده، گفت: «اکنون یهوه متبارک باد که به داود پسری خردمند داده که بر قوم عظیمش حکومت نماید!» و حیرام به سلیمان پیام فرستاد: «پیغامی را دریافت کرده‌ام، من به نوبه خود هر چه می‌خواهی در مورد چوب سرو آزاد و سرو کوهی تهیه خواهم کرد. بندگان تو این‌ها را از لبنان تا دریا پایین خواهند آورد، و من می‌دهم آنها را از طریق دریا به هر مکانی که تو نام ببری بکشند؛ در آنجا آنها را تخلیه خواهم نمود و تو آنها را تحویل خواهی گرفت. تو به نوبه خود، آن‌طور که اراده من است به ذخایر غذایی اهل خانه من رسیدگی خواهی نمود.»

معبدی که بر پی‌های سنگ‌های تراشیده ساخته شد، علاوه بر دهلیزهای سقف‌دار شامل سه بخش بود: محل گرد آمدن ایمانداران، قدس و قدس‌الاقداص. شبیه این بنا در بناهای آشور، فنیقیه و مصر هم دیده می‌شود. دور تا دور ساختمان، طبقات سه‌گانه‌ای با اتاق‌های مربوط به چشم می‌خورد. در مقابل محل گرد آمدن ایمانداران، دو ستون از برنز استوار است. همه اینها با غنای خاصی تزیین یافته‌اند. در صحن حیاط، در مقابل در ورودی ساختمان اصلی، قربانگاه قربانی سوختنی قرار دارد که با پله‌هایی بدان می‌رسند. به جای قربانگاه قدیمی از سنگ خالص، اسلیمی بین‌النهرینی جایگزین آن می‌گردد که برج طبقه دار کوچکی است (زیگورات). این برج طبقه طبقه، خود، نماد و مظهر کوه مقدسی بود که جایگاه الهی بر آن قرار داشت (راک. ۱۰). قربانگاه بر یکی از صخره‌های دست نخورده در بالای تپه بنا گردیده است که در گذشته بر بالای آن عبادتگاهی کنعانی وجود داشت. در اطراف قربانگاه لوازم عبادتی به چشم می‌خورد: مانند آب نمایی از مفرغ به نشانه دریای اولیه و حوضچه گردان پر از آب برای اجرای آیین‌های طهارتی. قدس‌الاقداص، اتاقی مکعب شکل بدون پنجره و روزن است. جایگاه یهوه غرق در تاریکی اسرار آمیزی است. نماد حضور یهوه، صندوقچه عهد یا همان تخت است. دو فرشته با بال‌ها گسترده تمام عرض اتاق را پوشانده و در حال نگهداری از صندوقچه عهد می‌باشند. این دو چهره بزرگ که بدون شک «دو چهار پای بالدار با صورت انسانی هستند، نماد موجودات ماوراء طبیعی می‌باشند که در خدمت خداوندند. «شکل آنها» ملهم از موجودات ماوراءطبیعه نگهبان و میانجی بین مردم و خدایان باستان خاورمیانه و آسیای میانه بوده است.»

برای اشیاء عبادتی و تزیینات، سلیمان با کمال سخاوت‌مندی مفرغ و روکش طلا را بکار می‌برد، چنان‌که نمونه آن هرگز در اسرائیل دیده نشده بود! هیچ اثری از نمادی انسانی و یا خدایی در آن حرم مقدس به چشم نمی‌خورد. در کنار معبد، کاخ‌های شاهی قرار گرفته‌اند. برای داشتن فضای کافی در میان بناها باحامل خاک فراوان تمام تپه را هم سطح نمودند. این میدانگاه امروز وجود دارد و «حرم‌الشریف» نامیده می‌شود (که همان حرم مقدس مسجد عمر کنونی است).

با مقایسه این معبد با قربانگاه‌های صحرا پی به تحول بزرگ تاریخی بنی اسرائیل می‌بریم. ایشان فاتحین صحرا شدند و تمدن کنعانی را جذب خود نمودند و سلیمان نیز برای خدمت آیین یهوه، از ره آورد های این تمدن بهره جست.

تقدیس معبد

۷۸- کتاب اول پادشاهان ۸: ۱-۱۴ ؛ آیه‌های ۶۲-۶۶

سپس سلیمان بزرگان اسرائیل را در اورشلیم گرد هم خواند تا صندوقچه عهد یهوه را از دژ داود که صهیون است بیاورد ... و کاهنان تابوت و چادر اجتماع را با تمام وسایل مقدسی که در آن بود برداشتند. سلیمان پادشاه و تمام اسرائیل در حضور صندوقچه، گوسفندها و گاوهای نری بی حد و بیشمار قربانی نمودند. کاهنان صندوقچه عهد یهوه را به مکانش، در قدس الاقداس زیر بال‌های کروبیان آوردند ...

در این موقع چون کاهنان از جایگاه مقدس بیرون آمدند، ابر، معبد یهوه را پر کرد، و کاهنان به خاطر ابر دیگر نتوانستند وظایفشان را انجام دهند: جلال یهوه معبد یهوه را پر ساخت. سپس سلیمان گفت:

«یهوه که خورشید را در آسمان‌ها به درخشش درمی آورد،

تصمیم گرفته است که در ابر غلیظ ساکن شود.

آری، من برایت مسکنی ساختم،

مکانی برای تو که تا ابد در آن ساکن شوی.» (آیا

این امر در کتاب عادل نگاشته نشده است؟)

«سلیمان به خداوند چنین دعا کرد: آوازه اسم عظیمت و دست قویت و بازوی دراز تو را خواهند شنید پس چون بیاید و به سوی این خانه دعا کند، آنگاه از آسمان که مکان سکونت توست بشنو و موافق هر آنچه آن غریب از تو استدعا نماید به عمل آور تا جمیع قوم‌های جهان اسم تو را بشناسند و مثل قوم تو اسرائیل از تو بترسند و بدانند که اسم تو بر این خانه ای که بنا کرده‌ام نهاده شده است.» (اول پادشاهان ۸: ۴۲-۴۳).

سپس پادشاه بازگشته، کل جماعت اسرائیل را که

ایستاده بودند برکت داد...

پادشاه و تمام اسرائیل با او در مقابل یهوه قربانی تقدیم نمودند. سلیمان بیست و دو هزار گاو نر و صد و بیست هزار گوسفند به عنوان قربانی های سلامتی به یهوه تقدیم کرد؛ و به این ترتیب پادشاه و همه اسرائیلیان معبد یهوه را تقدیس نمودند... سپس سلیمان و تمام بنی اسرائیل جشنی برای هفت روز برپا نمودند. در روز هشتم شاه قوم را مرخص نمود و ایشان برای پادشاه برکت خواسته، با شادمانی و خوشحالی در قلب خود برای تمام آن نیکویی که یهوه به داود و به قومش اسرائیل نشان داده بود، به خانه های خود رفتند.

تأکید بر روی مفهوم معبد به نشانه حضور خداوند در میان قومش قابل توجه است. مه غلیظ یادآور تجلی یهوه در طوفان است (۸۱). هنگامی که، بر قربانگاه بخور معطر واقع در قدس، مواد معطر می سوزند، دود آن قدس الاقداس را فرا گرفته، مظهر مه غلیظ یعنی مسکن جلال خداوند می گردد. به این ترتیب اعمال مربوط به آیین پرستش، پاسخگوی عمیق ترین اندیشه های مذهبی می شوند. می توان مطالب مذکور را با تجلی خداوند در کوه سینا مقایسه کرد تا موارد تشابه آنها مشخص گردند. در مورد کتاب عادل، ر.ک. ۵۳، احتمالاً این مجموعه در زمان سلیمان گردآوری شده است.

پستی و بلندی های سلطنت بزرگ

۷۹- کتاب اول پادشاهان ۱:۹ تا ۱۱:۱۳

کتاب پادشاهان، افتخارات سلیمان را با زیبایی بسیار بازگو می کند، از قبیل: انجام ماموریت های دریایی در دریای سرخ، برای ایجاد ارتباط بازرگانی با کشور «افیر» (احتمالاً عربستان جنوبی). دیدار ملکه سبا. انباشته شدن مالیات ها و هدایایی که توسط شاه دریافت می شد، نه تنها به او امکان می داد اصطبل های بزرگ بسازد بلکه این امکان را نیز فراهم می آورد که به وسیله اسبان راه مصر و خاورمیانه همواره بازماند.

تمام این کارهای پرخرج، معایب خود را نیز داشت: بیگاری (کار بدون مزد) که بار آن حتی بر دوش مردان آزاد اسرائیل نیز سنگینی می کرد. تعداد زیاد زنان شاه که اغلب خارجی بودند. سلیمان از اینکه زنانش رب النوع های خود را می پرستیدند از این مطلب چشم پوشی کرده و آنها را آزاد گذاشته بود تا جایی که خودش نیز به همراه زنانش در مقابل بت ها زانو می زد. بدین ترتیب یهوه هم برای او خدایی مثل دیگر خدایان شده بود. طرز فکر مبنی بر ادغام اصول عقیدتی در مشرق، سلیمان بنیان گذار معبد را نیز تسخیر کرده بود. غرور، حکمت او را زائل کرد. درخشش سلطنت سلیمان نمی توانست بر روی نقطه ضعف ها سرپوش گذارد.

پیش درآمد بحران

مورخین کتاب مقدس مشکلاتی را که بروز می‌کند به عنوان توبیخ و تنبیهی در مقابل بی‌نظمی‌های دستگاه سلطنت به حساب می‌آورند: «هدد» پسر شاه «ادوم» که داود سلطنت او را بر باد داده بود در کشور خود دوباره زمام امور را به دست می‌گیرد. در دمشق «رزوین الیداع» کشوری مستقل ایجاد می‌کند. مخالفت‌های پنهانی داخلی به پشتیبانی برخی محافل انبیایی آشکار می‌شود. رهبری این مخالفت‌ها بر عهده یربعام رئیس بیگاری خاندان یوسف، می‌باشد.

۸۰- کتاب اول پادشاهان ۱۱: ۲۹-۴۰

یک روز هنگامی که یربعام از اورشلیم خارج می‌شد، اخیای نبی اهل شیلوه در جاده به او برخورد. اخیای ردایی نو پوشیده بود؛ هر دوی آنها تنها در صحرا بودند. اخیای ردای تازه‌ای را که پوشیده بود برداشته، به دوازده تکه پاره نمود و به یربعام گفت: «ده تکه برای خود بردار، زیرا یهوه خدای اسرائیل چنین می‌گوید: «من قصد دارم این قلمرو را از دستان سلیمان گرفته، ده قبیله به تو دهم. اما به خاطر بنده ام داود و به خاطر اورشلیم، شهری که از میان تمام قبایل اسرائیل برگزیده ام یک قبیله را به او می‌دهم؛ زیرا او مرا برای پرستش عشتورت خدای موئث صیدونی‌ها، کموش خدای موآب، ملکوم خدای عمونی‌ها، فراموش کرده است؛ او راه‌های مرا با انجام آنچه در نظر من درست است با نگاه داشتن قوانین و دستورات من همان‌طور که پدرش داود انجام می‌داد، دنبال ننموده است... به این طریق نسل داود را فروتن خواهم ساخت؛ اما نه برای همیشه.»

سلیمان سعی نمود یربعام را بکشد اما او به راه افتاده به مصر پیش شیشق پادشاه مصر فرار کرد، و تا مرگ سلیمان در مصر ماند.

این روایت بعدها نوشته شده. سخنان اخیای نبی نیز همانند سخنان دیگر پیامبران است که در جای دیگر بدان اشاره خواهد شد.

اما دخالت نبی در سیاست، منطبق با شرایط زمان است. انشقاق و پراکندگی قبایل به نشانه خشم یهوه در برابر گناهان سلیمان است: آنان که طبعی مذهبی دارند از این مطلب می‌توانند درس آموزند.

۴- آیین نیایش شاهی

در اینجا امکان این نیست که تمام مزامیر قدیمی را بیادآوریم. فقط منظور ما نشان دادن برخی مثال‌های ویژه از آیین نیایش در عصر سلطنت می‌باشد که نقش شخص شاه را در این نیایش مورد تأکید قرار می‌دهد.

سپاس شاهانه

سپاسگزاری شاه پس از پیروزی بر دشمنان:

۸۱- مزمور ۱۸

ای خدا ، ای قدرت من ، ترا دوست دارم
ای خدا ، صخره من ، قلعه من
ای خدا ، ناجی من ، صخره پناه من
سپر من ، سنگر من و سلاح پیروزی من ...
بندهای مرگ مرا احاطه کرده بودند
سیلاب کشنده مرا ترسانیده بود؛ بندهای هاویه مرا در بر گرفته بود
به دام موت گرفتار شده بودم
در تنگی خود ، خدا را خواندم
و نزد خدای خود فریاد برآوردم
او آواز مرا از معبد خود شنید
و فریاد من ، بگوش او رسید .
زمین متزلزل و مرتعش شده
پایه کوه‌ها بلرزید .
دود از بینی او بر آمد
از دهانش ، آتش سوزان
آسمان را خم کرده ، نزول فرمود ،

و زیر پای وی، ابری تیره می بود
 بر کروی سوار شده، پرواز نمود،
 و بر بال‌های باد پرواز کرد،
 تاریکی را پرده خود و خیمه‌ای گرداگرد خویش بساخت،
 تاریکی آب‌ها و ابرهای متراکم را،
 از تابش پیش روی وی ابرهایش می‌شتافتند،
 تگرگ و آتش‌های افروخته،
 و خداوند از آسمان رعد کرده،
 خدای متعال آوازش را به گوش رساند،
 تیرهای خود را به همه جا پراکنده ساخت،
 و برق‌ها بینداخت و ایشان را پریشان نمود.
 آنگاه عمق‌های آب ظاهر شد،
 و خشکی‌های زمین مکشوف گردید،
 از تنبیه تو ای بهوه،
 از نفخه باد بینی تو.
 از آسمان دستش را پیش آورده تا مرا بگیرد،
 و از آب‌های عمیق بیرون کشد،
 مرا از دست دشمنان زورمندم رهایی داد
 و از خصمانم زیرا که از من تواناتر بودند...
 خدایا، تو نور چراغ من هستی
 تو تاریکی مرا روشن می‌کنی!
 به مدد تو بر فوج‌ها حمله می‌برم،
 و با خدای خود از حصار می‌پریم...
 برای جنگ مرا نیرومند می‌سازی
 مخالفانم را زیر پایم انداخته‌ای.
 دشمنانم از مقابلم می‌گریزند،

و خصمانم را نابود می سازی.
 آنها فریاد برمی آورند، اما رهاننده ای نیست نزد خداوند،
 و ایشان را اجابت نکرد!
 ایشان را همانند غبار در باد سائیدم،
 و مانند گل کوچه آنها را پایمال می نمایم...
 پیروز و پاینده باد خدا، متبارک باد صخره من
 متعال باد خدای نجات من!
 خدایی که برای من انتقام می گیرد،
 و امت ها را به زیر یوغ من درمی آورد!
 مرا از تمامی دشمنانم می رهانی
 و بر مهاجمین پیروز می گردانی
 یهوه، تو را در میان امت ها حمد خواهم گفت،
 و بنام تو سرود خواهم خواند...

در اینجا تشریح طولانی و شاعرانه ای از خدایی که خود را در طوفان متجلی می سازد، ارائه داده شده است. نمادها قراردادی بوده، سنتاً برای یادآوری هرگونه تحلیلی خداوند بر روی زمین به کار برده می شود.
 نمونه های قابل تحسینی از اعتماد به خداوند و به انگیزه های او به چشم می خورد. در نظام بندی امور دنیوی نیز، همه چیز فیض است.
 گمان نمی رود که انطباق دادن دعای مزبور با زندگی روحانی خودمان امری مشکل باشد: آیا سراسر زندگی روحانی ما مبارزه علیه «قدرت تاریکی ها» نمی باشد؟

نیایش برای شاه قبل از لشکر کشی

۸۲- مزمور ۲۰

خدا ترا در روزهای سخت مستجاب نماید!
 و نام خدای یعقوب ترا حفظ کند!
 برای تو از درگاهش یاری فرستد

و ترا از بلندی های صهیون حمایت کند!
 جمیع هدایای ترا بباد آورد
 و قربانی های سوختنی ترا قبول فرماید!
 خواسته های دلت را برآورد
 و تمامی امیدهای ترا به انجام رساند!
 ما پیروزی ترا خواهیم ستود
 با برافراشتن نام خدایمان! ...
 حال می دانم
 خدا به مسیح خود پیروزی می بخشد.
 و از فراز آسمان ها ، او را پاسخ می دهد،
 به قوت نجات بخش دست راست خود.
 قدرت برخی در ارايه ها و بعضی در اسبان است،
 لیکن افتخار ما در ذکر نام یهوه ، خدای ماست.
 ایشان خموده گشته و به خاک خواهند افتاد ،
 لیکن ما برخاسته ایم و استوار برپا خواهیم ماند.
 یهوه ، پادشاه را نجات بده!
 روزی که بخوانیم ما را مستجاب فرما!

مراسم سپاسگزاری جهت شاه!

۸۳ - مزمور ۲۱: ۱-۸

ای خداوند ، در قدرت تو پادشاه شادی می کند،
 و در نجات تو چه بسیار به وجد خواهد آمد.
 او را به آرزوی دلش رساندی
 و آرزوی لبانش را رد نکردی.
 تو برکات و لطف نصیب او ساخته ای ،

و تاجی از طلای خالص بر سر او می‌گذاری.
 حیاتی را که از تو خواست، به‌وی بخشیده‌ای
 و طول ایام را، تا ابدالاباد!
 جلال او به سبب نجات تو عظیم شده،
 از اکرام و حشمت، او را پوشانیده‌ای.
 او را مبارک ساخته‌ای برای همیشه،
 و به حضور خود شادمان گردانیده‌ای.
 آری، پادشاه بر خداوند توکل می‌دارد:
 به رحمت حضرت اعلیٰ جنبش نخواهد خورد...

۱ - نیایش با دیگر اعمال زندگانی شاهانه همراه است: پس از نبردی پیروزمندانه (مزمور ۱۸)، تکیه بر خداوند قبل از شروع یک جنگ (مزمور ۲۰)؛ تبرک در سالگرد تاجگذاری (مزمور ۲۱): بدین ترتیب است که پادشاه آدمی تقدیس شده است.
 ۲ - از لحاظ جنبه دنیوی، این نیایش باید تکمیل گردد تا نیایشی برای ما محسوب شود. اگر دیدگاه این مزامیر وسیع شود می‌توانند دعای ما نیز محسوب شوند. با وجود این در این جا، بیانی زیبا و دلکش از نیایش انسان و عقیده‌ای که بنیان‌گذار آنست وجود دارد: در برابر حرکات خداوند نسبت به انسان، انسان برد رفتار خود را محاسبه می‌کند.

دو نیایش فردی و شخصی

در کنار آیین نیایش شاهانه، به ذکر دو نمونه نیایش می‌پردازیم که لحن آن خصوصی تر و درونی تر است:

تمنا از خداوند

۸۴ - مزمور ۶۱: ۲-۵

ای خدا فریاد مرا بشنو!
 دعای مرا مستجاب فرما!
 از اقصای جهان تو را می‌خوانم،

آن‌گاه که قلبم لبریز از اضطراب است.
 به صخره‌ای که از من بلندتر است
 تو مرا خواهی برد!
 زیرا تو برای من پناهگاهی،
 و برج قوی از روی دشمن.
 می‌خواهم در خیمه‌ی تو ساکن شوم تا ابدالابد،
 و زیر سایه‌ی بال‌های تو پناه برم! ...

اشتیاق به خداوند

۸۵ - مزمور ۶۳: ۲-۹

یهوه، خدای من ترا می‌طلبم.
 جان من تشنه‌ی توست.
 جسم من مشتاق تو است،
 همان‌طور که زمین خشک، تشنه‌ی آب است:
 ترا در قدس دیدم،
 و جلال و نیرومندی ترا مشاهده نمودم.
 ارزش محبت تو از زندگی بیشتر است:
 پس لب‌های من تو را تسبیح خواهد خواند!
 پس تا زنده هستم، ترا متبارک خواهم خواند
 و به نام تو دست‌هایم را بر می‌افرازم،
 جان من سیر شده، از ضیافت تو،
 و به لبان شادی حمد ترا خواهم خواند!
 چون تو را بر بستر خود یاد می‌آورم،
 و در پاس‌های شب در تو تفکر می‌کنم،
 زیرا تو مددکار من بوده‌ای،

و زیر بال‌های تو از شادی فریاد می‌زنم،
جانم با تمام وجود به تو پیوسته است.
زیرا دست راست تو مرا تأیید می‌کند.

این نیایش آن‌قدر کامل است که عهد جدید در واقع چیزی بدان اضافه نمی‌کند. این دعایی بود که مسیح به هنگام نیایش به درگاه پدر می‌سرود. دعای ما نیز باید از آن الهام گیرد: اعتماد به خداوند و اشتیاق به او نمی‌توانست بیانی شیواتر از این داشته باشد

بخش دوم

شهادت انبیا

www.irancatholic.com

فصل ششم

قلمرو اسرائیل

فرزندان پدربزرگان عبرانی تشکیل قوم یهود را دادند. در طول هشت قرن از لحاظ روحانی صاحب میراثی گران بها و سازمان‌هایی بسیار قوی گشتند. در دوران سلطنت داود و سلیمان، کشور به اوج قدرت خود رسید. از آن به بعد ماجراهای اسرائیل آغاز می‌شود. جریان‌ات ناگوار مذهبی که نتیجه بی‌وفایی به یهود بود و جریان‌ات ناگوار سیاسی که حاصل انحطاطی تدریجی بوده، به ویرانی کامل ملی می‌انجامد. در قلب این جریان‌ات ناخوشایند، پیامبران وجدان مذهبی قوم خداوند بودند. و از برکت وجود آنان آیین یهود حفظ گردید و غنای بیشتری یافت و به این ترتیب جان انسان‌ها را به طرزی بی‌وقفه جهت پذیرش انجیل آماده می‌سازند.

۱ - ملتی منقسم

انشقاقی دوگانه

سلطنت سلیمان در خود فنا را پرورش می‌داد. همین‌که شاه بزرگ مرد، اتحاد کشورش از هم گسیخت.

۸۶ - کتاب اول پادشاهان ۴۳: ۱۱ - ۳۲: ۱۲

سلیمان با اجدادش خوابید و در شهر پدرش داود دفن گردید؛ پسرش رحبعام جانشین وی شد. به محض این‌که یربعام پسر نبات خبر را شنید - وی هنوز در مصر بود، جایی‌که از دست پادشاه سلیمان پناهنده شده بود - از مصر بازگشت. رحبعام به شکیم رفت زیرا که تمامی اسرائیل به شکیم آمدند تا او را پادشاه بسازند. آنان این‌را به او گفتند: «پدرت یوغ ما را سخت ساخت؛ اما تو الان بندگی سخت و یوغ سنگینی را که پدرت بر ما نهاد سبک ساز، و ما ترا خدمت خواهیم کرد.» او به آنان گفت: «برای سه روز بروید و سپس پیش من باز گردید.» و قوم رفتند.

پادشاه رحبعام با بزرگانی که وقتی پدرش سلیمان زنده بود در خدمتش بودند، مشورت نموده، پرسید: «پیشنهاد می‌کنید چه جوابی به این قوم بدهم؟» آنها گفتند: «اگر امروز این قوم را بنده شوی و ایشان را خدمت نموده، جواب دهی و سخنان نیکو به ایشان بگویی آنها برای همیشه بندگان خواهند بود.» اما او پندی را که بزرگان به وی دادند رد نموده و با مردان جوانی که با او بزرگ شده و در خدمتش بودند مشورت کرد. او پرسید: «شما چگونه به ما توصیه می‌کنید قومی را که به من گفته‌اند، «یوغی را که پدرت بر ما نهاد سبک نما» جواب دهم؟ مردان جوانی که با او بزرگ شده بودند پاسخ دادند: «این جواب را به این قوم بده: انگشت کوچک من ضخیم‌تر است از کمر پدرم! پس در گذشته پدرم شما را وادار به تحمل باری سنگین نمود. من آن را از این هم سنگین‌تر خواهم ساخت. پدر من شما را با شلاق‌های چرمی می‌زد؛ من قصد دارم شما را با تازیانه‌های سربی بزنم.»

در روز سوم همه قوم پیش رحبعام آمدند... پادشاه با رد کردن پیشنهادی که توسط بزرگان بوی داده شده بود، جوابی تند بقوم داده، به همان‌طور که مردان جوان توصیه نموده بودند با آنان صحبت کرد. او گفت: «پدر من شما را وادار به تحمل باری سنگین نمود، اما من آنرا باز هم سنگین‌تر خواهم ساخت. پدرم شما را با شلاق‌های چرمی می‌زد، من قصد دارم شما را با تازیانه‌های سربی بزنم!»... وقتی تمام اسرائیل دیدند که پادشاه به آرزوهایشان هیچ توجهی نمی‌کند، این جواب را بوی دادند:

«ما چه سهمی در داود داریم؟»

هیچ ارثی در پسر یسی نداریم!

اسرائیل، به چادرهای باز گرد!

داود، از این پس از خانه خود نگاهداری کن!

و اسرائیل بسوی چادرهای خود حرکت کردند...

پادشاه رحبعام، ادورام را که مسئول کار اجباری بود فرستاد، اما اسرائیلیان او را تا مرگ سنگسار کردند؛ که در نتیجه آن پادشاه رحبعام مجبور شد بر عرابه خود سوار شده، به اورشلیم فرار کند...

وقتی تمام اسرائیل شنیدند که یربعام از مصر بازگشته است، او را به مجمع احضار نموده، وی را پادشاه تمام اسرائیل ساختند؛ هیچ کس به غیر از قبیله یهودا به خانه داود وفادار نماند.

یربعام با خود فکر کرد: «این‌طور که معلوم است، پادشاهی به خانه داود باز خواهد گشت. اگر این قوم به سوی معبد یهوه در اورشلیم برای تقدیم قربانی‌ها بالا روند، قلب قوم بار دیگر به سوی رحبعام پادشاه یهودا باز خواهد گشت و آنها من را خواهند کشت...» پس پادشاه در این مورد تفکر کرده، سپس

دو گوساله طلایی ساخت؛ او به قوم گفت: «به قدر کافی به سوی اورشلیم رفته‌اید. اسراییل، این‌ها خدایان تو هستند؛ این‌ها ترا از سرزمین مصر بیرون آوردند.» او یکی را در بیت ئیل بر پا نمود و قوم دسته جمعی آن دیگری را به طرف دان بردند. وی معبد مکان‌های بلند را برپا نموده، کاهنانی از خانواده‌های معمولی تعیین کرد که از پسران لاوی نبودند. یربعام هم چنین جشنی در ماه هشتم، در پانزدهم ماه مانند جشنی که در یهودا برپا می‌شد، به راه انداخت و بالا به سوی قربانگاه رفت. تا قربانی تقدیم کند.

- ۱- به علت‌های این انشقاق توجه کنید که چطور در روایت با مهارت تمام به ما می‌آموزد: که مرد خردمند پند پیران را می‌شنود.
- ۲- در زمان یربعام برپایی مراسم مذهبی در عبادتگاه‌های محلی منع نشده بود. اما مورخ، تاریخ را تحت تاثیر قانون جدیدتر «تثنيه» نگاه می‌کند (۱۴۲) که به موجب آن قانون وجود عبادتگاه‌های متعدد از نظر وی نادرست بوده است.

سرنوشت یربعام و خاندان او

مورخ، پیش از آنکه به روی دادهای سلطنت یربعام توجه کند، متوجه سرنوشت خاندان وی است که در آن نشانه‌هایی از سرنوشت الهی می‌بیند.

۸۷- کتاب اول پادشاهان ۱۴: ۱-۱۷

در آن زمان ابیا پسر یربعام بیمار شد و یربعام به زنش گفت: «بیا، خواهش می‌کنم قیافه خود را تغییر ده به طوری که هیچ کس ترا به عنوان زن یربعام نشناسد، و به شیلوه برو؛ اخیا نبی، آن مردی که پیشگویی کرد که من پادشاه بر این قوم خواهم شد، آنجاست. پیش او برو و ده گرده نان و مقداری غذای خوش مزه و یک کوزه عسل ببر؛ او به تو خواهد گفت که چه اتفاقی برای بچه خواهد افتاد.» زن یربعام چنین کرد: او به راه افتاده، به شیلوه رفت و به خانه اخیا آمد. در این موقع اخیا نمی‌توانست ببیند، چشمانش از پیری تار شده بود، اما یهوه او را مطلع گردانید... پس وقتی اخیا صدای پاهایش را بر در شنید، صدا زد: «داخل شو، زن یربعام! چرا وانمود می‌کنی که کسی دیگر هستی؟ خبر بدی برایت دارم. برو و به یربعام بگو، «یهوه خدای اسراییل چنین می‌گوید: من ترا از قوم برافراشتم و رهبر قوم خود اسراییل ساختم؛ من پادشاهی را از خانه داود جدا کرده، آنرا به تو دادم. اما تو مانند بندهام داود نبوده‌ای که فرمان‌های مرا نگاه داشته، مرا با تمام قلب خود با انجام تنها آنچه در چشمان من درست

است پیروی می نمود؛ تو از همه اشخاص قبل از خودت شرارت بیشتری انجام داده ای، تو رفته، برای خود خدایان دیگری ساخته ای، بت هایی از فلز شکل یافته، و خشم مرا تحریک کرده، پشت خود را به من نموده ای. برای این من بر خانه یربعام بدبختی خواهم آورد، همه ذکوران از خانواده یربعام اعم از اسیر یا آزاد را در اسرائیل، نیست خواهم نمود. تمامی خاندان یربعام را دور می اندازم چنانکه سرگین را بالکل دور می اندازند. هر که از یربعام در شهر بمیرد، سگان بخورند و هر که در صحرا بمیرد، مرغان هوا بخورند، زیرا یهوه سخن گفته است... یهوه اسرائیل را لرزان خواهد ساخت، به همان طور که یک نی در آب می لرزد؛ ریشه اسرائیل را از سرزمین نیکویی که به اجدادشان داد کنده و در ماورای رود آنان را پراکنده خواهد نمود. او اسرائیل را به خاطر گناहانی که یربعام مرتکب شده و اسرائیل را وادار به ارتکاب نموده است و خواهد گذاشت!...» زن یربعام برخاسته، آنجا را ترک نمود. او به «ترصه» رسید و هنگامی که از درگاه خانه گذشت، بچه مرده بود.

طرز تفکر اخبای نبی را از لابلای کلماتی که در خطابه اش به کار برده و با در نظر گرفتن وقایع بعدی، می توان دریافت. البته این طرز تفکر با عبارات متعارفی که عادتاً مورخین کتاب تشبیه آنرا به کار می برند، نگارش شده است (راک. ۹۲) اما با این حال نیز، رفتار اخبا درست مطابق روش هدایتی مرسوم در میان پیامبران بوده است. از آنجایی که انبیاء مأمور دفاع از آیین یهوه بودند بنابراین کار ایشان تنها اعلام وقایع ناگوار به شاهان بی وفا بود.

۲- روایات مربوط به ایلیا و الیشع

خاندان عمری: اخابه و ایزابل

پس از چندی هرج و مرج سیاسی، عمری موفق گردید قدرت را در دست بگیرد. او شهر سامره را بنا می کند. و آغازگر سلسله ای می شود، چنان که پس از او پسرش اخاب به سلطنت می رسد.

۸۸- کتاب اول پادشاهان ۱۶: ۲۹-۳۳

اخاب پسر عمری پادشاه اسرائیل شد... و برای بیست و دو سال در سامره بر اسرائیل سلطنت نمود. اخاب پسر عمری آنچه در نظر یهوه ناپسند بود انجام داد و از همه پیشینیان خود بدتر بود. کم ترین

کاری که کرد پیروی از گناهان یربعام پسر نباط بود : او با ایزابل ، دختر اتبعل پادشاه صیدونی‌ها ازدواج نمود ، و سپس به خدمت بعل و پرستش او پرداخت . برای وی قربانگاهی در معبد بعل که در سامره ساخت برپا نمود . اخاب همچنین يك تیر مقدس اشراء برافراشت و خطاهای دیگری نیز انجام داده ، خشم یهوه ، خدای اسرائیل را از تمام پادشاهان اسرائیل که قبل از او بودند بیشتر تحريك نمود .

۱- در این ملاحظات ناخوشایند صحبتی از جنبه سیاسی درخشان سلطنت اخاب نمی‌شود زیرا که این قبیل مسائل از نظر نویسنده تقدیس شده ، مطالب فرعی به نظر می‌رسند .

۲- «اشراء چوبی است که در زمین فرو می‌کردند و مظهر بت زادولد بود .

ایلیا پیام آور یهوه

در برابر شاه بت پرست ، ایلیای نبی قد برمی‌افرازد :

۸۹- کتاب اول پادشاهان ۱۷: ۱ تا ۱۸: ۱۹

ایلیای تشبی اهل تشبه در جلعاد ، به اخاب گفت: «همان‌طور که یهوه زنده است ، خدای اسرائیل که او را خدمت می‌نمایم ، در این سال‌ها مگر بفرمان من ، نه شبنم و نه باران خواهد بود!...»

بعد از این واقعه ، ایلیا به طرف شرق اردن رفته ، نزدیک نهر کریت پنهان می‌شود . سپس به طرف «حسره» که در سرزمین فنیقیه است ، رفت . در آنجا نزد زن بیوه‌ای اقامت کرد و برای او دو معجزه به انجام رساند: آردش را زیاد کرد و به مقدار روغنش افزود و فرزند مرده‌اش را دوباره برخیزانید .

مدتی طولانی گذشت ، و یهوه در سال سوم خطاب به ایلیا گفت: «رفته ، خود را به اخاب نشان بده ؛ من قصد دارم براین سرزمین باران بفرستم» . پس ایلیا برای نشان دادن خود به اخاب براه افتاد .

اخاب ، کاخدار خود عویدیا را که پنهانی یهوه را عبادت می‌نمود بفرستاد تا برای اسبانش آب و علوفه بیاورد .

هنگامی که عویدیا در راه بود ، به چه کسی جز ایلیا باید برمی‌خورد ؛ با شناختن او بر صورت خود افتاده ، گفت: « پس این تویی ، سرورم ایلیا؟ » او جواب داد «بله ، برو و به اربابت بگو ،» ایلیا

اینجاست». اما عوبدیا گفت: «چه گناهی مرتکب شده‌ام که تو بنده‌ات را در قدرت اخاب گذاره و باعث مرگ من می‌شوی؟ همان‌طور که یهوه خدایت زنده است، ملت یا قلمرویی نیست که ارباب من به جستجوی تو نفرستاده باشد؛ و وقتی آنها می‌گفتند: «او اینجا نیست!». وی آن قلمرو یا ملت را وادار می‌کرد سوگند بخورند که غی‌دانند تو کجا هستی. و اکنون تو به من می‌گویی: «رفته به اربابت بگو: «ایلیا اینجاست». اما به محض این که ترکت نمایم، روح یهوه ترا خواهد برد و نخواهم دانست به کجا؛ من آمده به اخاب خواهم گفت؛ او قادر به پیدا کردن تو نخواهد بود، و مرا خواهد کشت... با این حال بنده تو از جوانیش به یهوه احترام گذاشته است. آیا کسی به سرورم نگفته است وقتی که ایزابل انبیای یهوه را کشتار می‌کرد، من چگونه صد نفر از آنان را، هر بار پنجاه نفر، در غاری پنهان نموده، آنها را با تهیه غذا و آب نگاه داشتم؟ و اکنون تو بمن می‌گویی «برو و به اربابت بگو: ایلیا اینجاست». بله، او مرا خواهد کشت! ایلیا جواب داد: «همان‌طور که یهوه صباوت، کسی که او را خدمت می‌نمایم زنده است، من امروز خود را در مقابل او نشان خواهم داد!»

عوبدیا رفت تا اخاب را یافته و خبر را به وی بگوید، و سپس اخاب رفت تا ایلیا را پیدا کند. وقتی ایلیا را پیدا کرد، اخاب گفت، «پس تو اینجایی، تو تازیانه اسرائیل!» او جواب داد: من نیستم، من تازیانه اسرائیل نیستم، تو و خانواده‌ات هستید؛ زیرا یهوه را ترک نموده و به دنبال بعل‌ها رفته‌اید. اکنون برای تمام اسرائیل فرمان‌هایی بده تا بر کوه کرم‌ل گرد من آیند و همین‌طور آن چهار صد و پنجاه نبی بعل که بر سفره ایزابل می‌خورند...»

۱- شخصیت و رسالت: نام ایلیا معنی دار است: «ال. یاهو» = «یهوه خداست». نبی مذکور مأمور دفاع از سنت‌های موسایی است، در زمانی که آنها را فراموش کرده بودند. و او پیام خدا را با جرأت تمام اعلام می‌کرد. با نبوت خود در مورد خشکسالی علامتی از خشم یهوه را نشان داد و این امر مطابق مقرارت پیمان سینا بوده است (۴۳) اما شاه ایلیا را به جهت نبوت شومش مسئول این بدبختی شناخت.... لذا ایلیا از آنجا بگریخت: رسالت نبی، به راستی دعوتی است پر خطر!

۲ - روح با نفخه بهره: که در متن از آن سخن می‌رود به معنای روح القدس در مسیحیت نیست. بلکه دراصل به معنای باد است که نشانی از خشم خداوند است به (رک. ۳۱) و بعد اشاره‌ای است به «نیروی که به جهان حیات می‌دهد» (رک. ۳۰۲) و سرانجام اشاره به نیروی ماوراء الطبیعه است که در اعمال خارق‌العاده رسولان خداوند دیده می‌شود (ژ. گیه) نبی در واقع با سخنان و اعمالش در دست خداوند است که روحی به وی دمیده شده است. او مردی روحانی و ملهم به معنای اخص کلمه می‌باشد.

۳ - به طرز بیان سوگند توجه کنید و آن را با دومین فرمان از فرمان‌های دهگانه مقایسه کنید (۳۷).

داوری خداوند

۹۰ - کتاب اول پادشاهان ۱۸: ۲۰-۴۶

آخاب، همهٔ اسراییل را گرد هم خوانده انبیاء را بر کوه کرمل جمع کرد. ایلیا در جلوی همهٔ قوم بیرون قدم گذاشته، گفت: «تا کی در میان دو فرقه می‌لنگید؟ اگر یهوه خداست، او را پیروی کنید؛ اگر بعل است، او را پیروی نمایید.» اما قوم به هیچ وجه يك كلمه نگفتند. سپس ایلیا به آنان گفت: «من تنها به عنوان نبی یهوه باقی مانده‌ام در حالی که انبیای بعل چهارصد و پنجاه نفرند. بگذارید دو گاو نر به ما داده شود؛ بگذارید آنها برای خود یکی را انتخاب نموده، قطعه قطعه کنند و بر چوب گذارند، اما آتش بر آن روشن نمایند. من هم به نوبهٔ خود گاو نر دیگر را آماده ساخته، اما بر آن آتش روشن نخواهم کرد. شما باید نام خدای خود را بخوانید، و من نام خدای خود را خواهم خواند؛ خدایی که با آتش جواب می‌دهد، حقیقتاً خداست.» قوم همگی جواب دادند: «قبول است!» ایلیا سپس به انبیای بعل گفت: «يك گاو نر انتخاب کرده، شما اول آنرا آماده سازید زیرا تعداد شما بیشتر است. نام خدای خود را بخوانید، اما هیچ آتشی روشن ننمایید.» آنان گاو نر را برداشته، آماده ساختند، و از صبح تا ظهر نام بعل را خواندند. آنها فریاد می‌زدند: «ای بعل به ما جواب ده!» اما هیچ صدا یا جواب در حالی که آنان به دور قربانگاهی که ساخته بودند رقص پر جست و خیز خود را اجرا می‌نمودند، نبود. ظهر شد و ایلیا آنان را مسخره کرده، گفت: «بلندتر بخوانید، زیرا او يك خداست؛ او خیلی گرفتار است، یا مشغول می‌باشد، یا به يك سفر رفته است؛ شاید در خواب است و بیدار خواهد شد.» پس آنها بلندتر فریاد زده، خود را به طوری که رسمشان بود، با شمشیرها و نیزه زخمی ساختند، تا این که خون از آنها جاری شد. ظهر گذشت، و آنان تا هنگامی که هدیهٔ قربانی تقدیم می‌شود به خواندن وردها ادامه دادند؛ اما هیچ صدا و هیچ جوابی نبود، هیچ توجهی به آنان نشد.

سپس ایلیا به تمام قوم گفت: «به من نزدیک تر شوید» و همهٔ قوم به او نزدیک تر شدند. او قربانگاه یهوه را که خراب شده بود تعمیر نمود... دور قربانگاه گودالی به اندازهٔ گنجایش دو پیمانۀ بذر، کند. او سپس چوب را آماده نمود، گاو نر را قطعه قطعه کرد، و آنرا بر روی چوب گذاشت. سپس گفت: «چهار کوزه آب پر کرده، بر قربانی سوختنی و بر چوب بریزید؛ آنها چنین کردند. او گفت: «آنها بار دوم انجام دهید؛ آنها بار دوم چنین کردند. او گفت: «آنها بار سوم انجام دهید؛ آنها بار سوم چنین کردند. آب گرد قربانگاه جاری شد و خود گودال پر از آب بود. در موقعی که هدیهٔ قربانی تقدیم

می شد، ایلایای نبی قدم به جلو گذاشت و گفت: «یهوه، خدای ابراهیم، اسحق و اسرائیل، بگذار آنها امروز بدانند که تو در اسرائیل خدا هستی، و من بنده توام، که من همه این چیزها را به فرمان تو کرده‌ام. به من پاسخ بده، یهوه، به من پاسخ بده، تا این که این قوم بدانند که تو، یهوه، خدا هستی و قلب‌هایشان را باز پس می‌گیری.»

سپس آتش یهوه افتاده، قربانی سوختنی و چوب را بلعید و آب درون گودال را لیسید. وقتی همه قوم این را دیدند، بر صورت‌های خود افتادند. آنها فریاد زدند: «یهوه خداست». ایلایا گفت: «انبیای یعل را بگیرد: نگذارید یکی از آنها فرار کند.» آنها انبیا را گرفتند و ایلایا آنان را به سوی نهر قیشون پایین برده، در آنجا آنها را قتل عام نمود.

ایلایا به اخاب گفت: «باز گشته بخور و بنوش؛ زیرا صدای باران را می‌شنوم». هنگامی که اخاب باز می‌گشت تا بخورد و بنوشد، ایلایا تا قله کرم‌ل بالا رفت و بر زمین تعظیم نمود، صورت خود را بین زانوهایش گذاشت. او به خادم خود گفت: «اکنون بالابرو، و به دریا نگاه کن.» او بالا رفته نگاه کرد و گفت: «هیچ چیز نیست.» ایلایا گفت: «هفت مرتبه دیگر برو»، بار هفتم خادم گفت: «اکنون ابری است کوچک مثل دست یک انسان، که از دریا بر می‌خیزد.» ایلایا گفت: «برو و به اخاب بگو: عرابه را آماده ساخته و قبل از این که باران ترا باز دارد، پایین برو.» و در همان موقع، آسمان با ابر و طوفان تاریک گشته، باران سیل آسا باریدن گرفت. اخاب بر عرابه‌اش سوار شده و به طرف یرزعیل براه افتاد. دست یهوه بر ایلایا بود، او کمر خود را بست و پیش روی اخاب دوید تا به یرزعیل رسید...

۱ - از آنجا که بعل رب النوع طوفان است، داوری الهی که ذکر آن در بالا رفت به بهترین نحو درک می‌شود و نتیجه‌ای که گرفته می‌شود این است که بعل وجود خارجی ندارد و تنها یهوه خدا است و اوست که به طبیعت فرمان می‌دهد. باران نشانه محبت مجدد اوست. همان‌طور که خشکسالی نشان خشم او بود. در هر زمان خداوند نشان‌هایی که بتوان درک کرد از خود مکشوف می‌سازد و در هر زمان غیرت مذهبی او آشکار می‌شود (رک ۵۲) در این بخش هنوز از معانی انجیلی خیلی دور هستیم! بعداً متوجه اهمیت استثنایی این صحنه خواهیم شد. آنچه فعلاً از آن قابل درک است آموزش اساسی وحی و الهام کتاب مقدس است: کدام یک خدایند یهوه یا بعل؟

۲ - این روایت پرهیجان اشاره به روایتی عام دارد. که خالی از کنایه و طنز نیست و چنان نوشته شده تا هر طرز تفکر ساده لوحانه را متوجه سازد!

ایلیا در کوه حوریب

۹۱ - کتاب اول پادشاهان ۱۹: ۱-۱۸

وقتی اخاب همه آنچه را که ایلیا کرده بود ، و چگونگی سپردن تمام انبیا به مرگ توسط شمشیر را به ایزابل گفت ، ایزابل قاصدی پیش ایلیا فرستاد تا بگوید ، « کاش خدایان با من چنین کنند ، و حتی بیشتر از این ، اگر تا فردا همین موقع زندگی ترا مانند زندگی یکی از آنها نسازم ! » او ترسیده برای زندگیش فرار کرد . وی به بئر شمع ، شهری در یهوذا آمد ، جایی که خادمش را ترك نمود . او خود راهش را ادامه داده و

در سفری يك روزه به داخل بیابان رفت ، و زیر يك بوته دارشیشان (بوته ای خاردار) نشسته ، آرزو کرد که کاش مرده بود . او گفت : « یهوه ، به اندازه کافی کشیده ام . جانم را بگیر ؛ من هیچ بهتر از اجداد خود نیستم . » سپس دراز کشیده ، به خواب رفت . اما فرشته ای او را لمس کرده ، بوی گفت : « برخیز و بخور ! » چون نگاه کرد ، اینك نزدیک سرش قرصی نان بر ریگ های داغ و کوزه ای از آب بود . پس خورد و آشامید و بار دیگر خوابید . فرشته خداوند بار دیگر برگشته ، او را لمس کرد و گفت : « برخیز و بخور زیرا که راه برای تو زیاده است ! » پس برخاسته ، خورد و نوشید و به قوت آن خوراك چهل روز و چهل شب تا حوریب که کوه خدا باشد ، رفت . در آنجا به غاری داخل شده ، شب را در آن به سر برد ...

سپس خود یهوه عبور نمود . بادی نیرومند آمد ، آنقدر قوی که کوه ها را شکافت و صخره ها را در مقابل یهوه متلاشی نمود . اما یهوه در باد نبود . بعد از باد ، زلزله ای آمد . اما یهوه در زلزله نبود . بعد از زلزله آتشی آمد . اما یهوه در آتش نبود . و پس از آتش صدای نسیمی ملایم

آمد. و وقتی ایلیا این را شنید صورت خود را با ردایش پوشاند و بیرون رفته بر در غار ایستاد سپس ندایی به او رسید که گفت: «تو اینجا چه می کنی؟» او جواب داد، من از غیرتی عظیم برای یهوه صباوت پرشده ام، زیرا پسران اسرائیل ترا ترك کرده، قربانگاه هایت را در هم شکسته اند و انبیای ترا به شمشیر سپرده اند. من تنها شخص باقیمانده هستم و آنان می خواهند مرا بکشند.»

یهوه گفت: «برو، از همین راه به بیابان دمشق باز گرد. تو رفته حزائیل را به عنوان پادشاه آرام مسح خواهی کرد. تو ییهو پسر نمشی را به عنوان پادشاه اسرائیل مسح کرده و الیشع پسر شافاط اهل آبل محوله را به عنوان نبی مسح خواهی نمود تا جانشین تو شود؛ و هر کس از شمشیر حزائیل فرار کند، به وسیله ییهو به مرگ سپرده خواهد شد. و هر کس از شمشیر ییهو فرار کند، به وسیله الیشع به مرگ سپرده خواهد شد. اما من هفت هزار تن را در اسرائیل خواهم رهانید که تمام زانوهای ایشان در مقابل بعل خم نشده، و تمام دهان های ایشان او را نبوسیده اند.

۱ - چهل شبانه روز رقمی است قرار دادی (ر.ک ۳۴ و ۳۵ و متی ۲: ۴) از دیدگاه عقیدتی و روانشناسی مذهبی صحنه کوه حوریب برجسته تر نمودار می گردد. ایلیا این نبی شجاع همان طور که بعدها در مورد ارمیای نبی خواهیم دید، هم چنان يك انسان است (۱۷۲ تا ۱۷۵). هنگامی که یأس بر او مستولی می شود برای تقویت ایمانش، درست به جایی می رود که یهوه خود را بر موسی ظاهر کرد و عهد با قومش منعقد نمود (۲۶، ۳۳، تا ۳۶). «موسی و ایلیا که در تجلی خداوند در حوریب به یکدیگر نزدیک شده اند، به هنگام تالو مسیح که همان تجلی عهد جدید است نیز حضور دارند» (ر.پ. دو و).

۲ - این تجلی را با تجلی در سینا مقایسه کنید (۳۳ و ۳۵). معنای زمزمه آرام باد و نسیم را ایلیا به عنوان نشان حضور خداوند در آرامش روح شناخت. این مفهوم نمادی و سمبلیک با عناصر عنان گسیخته که برای انسان حاکی از جنبه دیگری از خداوند می باشند، متضاد است. از آن به بعد حضور خداوند برای انسان ها پیش از پیش جنبه درونی بخود خواهد گرفت (ر.ک ۱۵۵، ۱۷۳).

۳ - سرانجام در سخنان یهوه به ایلیا اشاره هایی به باقی ماندن عادلان است که خداوند آنها را برای خود حفظ نموده است دقت کنید. درباره این مطلب مهم و اساسی ر.ک به ۱۰۴، ۱۲۱، ۲۲۱، - رساله به رومیان ۹: ۲۷ و ۱۱: ۴.

مدافع عدالت

آنچه را اکنون خواهیم خواند بخشی دیگر از زندگانی ایلیا است که قسمت دیگری از رسالت او را نشان می‌دهد.

۹۲- کتاب اول پادشاهان ۲۱: ۱-۲۹

نابوت یزرعیلی تاکستانی نزدیک قصر اخاب پادشاه سامره داشت. و اخاب به نابوت گفت: «تاکستان خود را به من بده تا باغ سبزیجات من شود، زیرا به خانهم متصل است؛ من به تو تاکستانی بهتر به عوض آن خواهم داد، یا اگر ترجیح می‌دهی، قیمت آن را به پول به تو خواهم داد.» اما نابوت به اخاب جواب داد: «یهوه نگذارد که ارث اجداد را به تو بدهم!»

اخاب غمگین و عصبانی از کلمات نابوت یزرعیلی که گفت: «من ارث اجداد را به تو نخواهم داد»، به خانه رفت. زنش ایزابل پیش او آمده، گفت: «چرا این قدر افسرده هستی، که غذا نمی‌خوری؟» او گفت: «من با نابوت یزرعیلی صحبت می‌کردم؛ گفتم: تاکستان خود را یا به عوض پول یا، اگر ترجیح می‌دهی به عوض تاکستانی دیگر به من بده. اما او گفت: «من تاکستانم را به تو نخواهم داد.» سپس زنش ایزابل گفت: «آیا تو الان بر اسرائیل سلطنت می‌کنی؟ بلند شو و بخور؛ شادمان باش، من خود برای تو تاکستان نابوت یزرعیلی را خواهم گرفت.»

پس او به نام اخاب نامه‌هایی نوشته، با مهر او مهر نمود و آنها را به بزرگان و نجبایی که در محل زندگی نابوت زندگی می‌کردند، فرستاد. در نامه‌ها نوشت: «اعلام روزه کنید، و نابوت را در جلوی قوم قرار دهید. وی را با دو شخص بی‌سروپا که او را چنین متهم خواهند کرد، «تو خدا و پادشاه را نفرین کرده‌ای» روبه‌رو نمایید. سپس او را بیرون برده، تا مرگ سنگسار کنید.»...

فرمان‌های سلطنتی، همان‌طور که صادر شده بود به اجرا در آمد.

آنان به ایزابل خبر فرستادند: «نابوت تا مرگ سنگسار شده است.» وقتی ایزابل شنید که نابوت تا مرگ سنگسار شده است به اخاب گفت: «بلند شو! مالک تاکستانی شو که نابوت یزرعیلی به جای پول به تو نمی‌داد، زیرا نابوت دیگر زنده نیست، او مرده است.» وقتی اخاب شنید که نابوت مرده است، بلند شد و تا پایین به سوی تاکستان نابوت یزرعیلی رفته تا مالک آن شود.

سپس کلام یهوه بر ایلای تشبی آمد: «برخیز! برای ملاقات اخاب پادشاه اسرائیل در سامره به پایین

برو. تو او را در تاکستان نابوت خواهی یافت؛ او پایین رفته است تا مالک آن شود. تو این را به او خواهی گفت: «یهوه این را می گوید: تو مرتکب قتل شده ای، اکنون به زور مالک هم می شوی. برای این - یهوه این را می گوید- در جایی که سگ ها خون نابوت را لیسیدند، سگ ها خون ترا نیز خواهند لیسید.» اخاب به ایلیا گفت: «پس تو مرا یافتی، ای دشمن من!» ایلیا جواب داد: «بله من تو را یافتم. به خاطر دو رویت، و چون آنچه برای یهوه ناپسند است انجام داده ای اکنون بر تو بدبختی وارد خواهم آورد؛ نسلت را کلاملاً از بین برده، همه متعلقات نر خانواده اخاب را اعم از اسیر یا آزاد در اسرائیل، نابود خواهم ساخت... سگان آنانی را که در شهر می میرند، خواهند خورد؛ و پرندگان هوا، آنانی را که در صحرا می میرند، خواهند خورد...»

وقتی اخاب این کلمات را شنید، جامه هایش را پاره نموده و بر پوست خود پلاس نهاده، روزه گرفت؛ او در پلاس می خوابید و با قدم های آهسته راه می رفت. سپس کلام یهوه بر ایلای تشبی آمد: «آیا دیده ای اخاب چگونه خود را در مقابل من فروتن ساخته است؟ چون خود را در مقابل من فروتن ساخته است، آن بدبختی را در روزهای او نخواهم آورد؛ بدبختی را در روزهای پسرش بر خانه او وارد خواهم آورد.»

۱ - در اینجا به معنای عدالت اجتماعی باید توجه کرد که قبلاً هم در تورات موسائی گفته شده است (۳۸). در تمام سخنان انبیا بر روی این امر تأکید شده است.

۲ - در نبوت ایلیا از مضامین سنتی بهره گرفته شده است (راک ۸۷). وقایع نگار با شرح روایت فوق، زمینه را برای مرگ دردناک اخاب و خانواده اش آماده می کند. هم چنین اصول عقیدتی را در مورد پاداش و سزا یادآوری می کند.

میکایا پسر یله و مرگ اخاب

در جریان جنگی بر ضد اهالی سوریه اخاب و یهوشافاط پادشاه یهودا برای محاصره «راموت جلعاد» آماده می گردند. آنها با انبیا مشورت می کنند و همه نظر مساعدی می دهند که پیرزومند خواهند شد.

۹۳ - کتاب اول پادشاهان ۲۲: ۷-۲۸

یهوشافاط گفت: «آیا برای مشورت ما هیچ نبی دیگری از یهوه نیست؟» پادشاه اسرائیل به یهوشافاط پاسخ داد: «مرد دیگری هست که توسط او می توانیم با یهوه مشورت نماییم، اما من از او

نفرت دارم زیرا هرگز نبوت مطلوبی برای من ندارد ، فقط چیزهای نامطلوب ؛ او میکایا پسر یله است . « یهو شافاط گفت : « پادشاه نباید چنین چیزهایی بگوید . » بنابراین ، پادشاه اسرئیل یکی از خواجه‌سرایان را احضار نموده ، گفت : « فوراً میکایا پسر یله را بیاور . » ...

قاصدی که رفته بود تا میکایا را احضار نماید گفت : « اینجا تمام انبیاء به يك زبان درباره پادشاه حرف‌های مطلوب می‌زنند . سعی کن مانند یکی از آنها صحبت کنی و موفقیت را پیشگیری نمایی . » اما میکایا جواب داد : « همان‌طور که یهوه زنده است ، آنچه یهوه می‌گوید ، آن را ادا خواهم کرد ! » وقتی او پیش پادشاه آمد ، پادشاه گفت : میکایا آیا ما باید برای حمله به راموت جلعاد بتازیم ، یا باید دست نگه داریم ؟ » او جواب داد : « بتازید و فتح کنید . یهوه آن را به قدرت پادشاه تسلیم خواهد نمود . » اما پادشاه گفت : « چقدر باید ترا سوگند دهم که به نام یهوه چیزی غیر از حقیقت به من نگویی ؟ » سپس میکایا سخن گفت :

« همه اسرئیل را دیده‌ام که بر کوه‌ها پراکنده‌اند .

مانند گوسفندانی بدون شبان . »

و یهوه گفت : « اینجا هیچ صاحبی ندارند ،

بگذارید هر کدام به خانه خود روند . »

در اینجا پادشاه اسرئیل به یهوشافاط گفت : « آیا به تو نگفتم که او هرگز نبوت‌های مطلوبی بمن نمی‌دهد ، و فقط چیزهای نامطلوب را اعلام می‌کند ؟ » میکایا ادامه داد : حداقل به کلام یهوه گوش بده . من یهوه را بر تختش نشسته دیده‌ام ؛ تمام لشکر آسمان در حضور او بر راست و برچپش ایستاده بودند . یهوه گفت : « چه کسی اخاب را در تاختن به سوی مرگ خود در راموت جلعاد فریب خواهد داد ؟ » در اینجا یکی به این‌طور سخن راند و دیگری به آن‌طور تکلم نمود . سپس روح جلو آمده ، در مقابل یهوه ایستاد . او گفت : « من او را فریب خواهم داد . » یهوه پرسید : « چگونه ؟ » او جواب داد : « من رفته در دهان تمام انبیای او روحی کاذب خواهم شد . » یهوه گفت : « تو او را فریب خواهی داد ، موفق خواهی شد . برو و آن را انجام بده . » پس خداوند روحی کاذب در دهان جمیع انبیای تو گذاشته است و خداوند درباره تو سخن بد گفته است . »

سپس صدقیا پسر کنعنه بالا آمده ، بر رخسار میکایا زد . او پرسید : « از چه طریق روح یهوه مرا ترك کرد ، که با تو سخن بگوید ؟ » میکایا در جواب گفت : « این چیزی است که آنروزی که برای پنهان شدن به اتاق اندرونی فرار کنی خواهی دید . » پادشاه اسرئیل گفت : « میکایا را گرفته ، به آمون حاکم شهر و

شاهزاده یوآش بسپارید، و بگویید: «اینها هستند دستورات پادشاه: این مرد را در زندان انداخته، هیچ چیز جز نان و آب به او ندهید تا اینکه من صحیح و سالم باز گردم.» میکایا گفت: «اگر توضیح و سالم باز گردی، یهوه توسط من صحبت ننموده است!»

اخاب برای شرکت در نبرد، قیافه خود را تغییر داد. اما با تیری از پای در آمد...

۱- فرق بین کسانی که نبوت شغلشان بوده و کسانی که خداوند عطیه نبوت را به ایشان بخشیده بود، آشکار می شود. نبرد و مبارزه بر ضد انبیاء متملق درباری در تمامی زندگانی انبیایی واقعی دیده می شود. در مورد شرایط این گروه دوم از انبیاء به قواعد کتاب تثنیه رجوع شود (۱۴۴)

۲- رویای میکایا را با رویای یعقوب (۱۸) موسی و مشایخ (۳۴) اشعیاء (۱۱۴) و حزقیال (۲۰۰) مقایسه کنید. به طرز بیانی که توسط نبی به کار برده شده است توجه کنید. یهوه در جهان توسط فرستادگان خود عمل می کند. این فرستادگان از يك سو فرشتگان یعنی اعضای لشکر آسمان می باشند و از سوی دیگر روحی است که به سوی انبیاء می فرستد (یادداشت شماره ۸۹). چون قادر متعال است لذا مسئول هر چه فرا رسد اوست: همانا اوست که کسانی را که نیت پلید آنها را می داند کور می گرداند تا هلاک شوند (شماره های ۱۱۴ و ۱۸۷ را مقایسه کنید). اخاب جزو این دسته از افراد است و زمان سزای او فرا رسیده است

دعوت الیشع به سوی خداوند

این بخش دنباله سفر ایلیا به کوه حوریب است (۹۱)

۹۴- کتاب اول پادشاهان ۱۹: ۱۹-۲۱

ایلیای نبی، الیشع بن شافاط را یافت که شیار می کرد و دوازده جفت گاو پیش وی بود و خودش با جفت دوازدهم بود. چون ایلیا از او می گذشت ردای خود را بر وی انداخت. الیشع گاوها را ترك کرده، از عقب ایلیا دوید و گفت: «بگذار که پدر و مادر خود را ببوسم و بعد از آن در عقب تو آیم.» او وی را گفت: «برو و برگرد، زیرا به تو چه کرده ام؟» الیشع از عقب او برگشته، يك جفت گاو را گرفت و آنها را ذبح کرده، گوشت را با ابزار گاوان پخت و به کسان خود داد که خوردند و برخاسته، از عقب ایلیا رفت و به خدمت او مشغول شد.

گرویدن الیشع به سوی خداوند را با نمونه هایی که انجیل معرفی می کند مقایسه کنید: «لوقا ۵: ۱-۱۱ و ۲۷: ۲۲ و ۵۷: ۹-

۲۱۸و۱۸: ۲۳-۱۸. «در چه چیزی با دیگر دعوت‌های انبیایی تفاوت دارد؟» (۱۰۶، ۱۱۴، ۱۵۵، ۱۸۹).

الیشع جانشین ایلیا

ایلیا از صحنه تاریخ ناپدید می‌گردد اما کارهای وی به وسیله الیشع ادامه می‌یابند

۹۵- کتاب دوم پادشاهان ۲: ۱-۱۵

ایلیا و الیشع از جلیجال براه افتادند، و ایلیا به الیشع گفت: «خواهش می‌کنم اینجا بمان، زیرا یهوه مرا تنها به بیت‌ئیل می‌فرستد». اما الیشع پاسخ داد: «همان‌طور که یهوه زنده است، و همان‌طور که تو خود زنده هستی، ترا رها نخواهم کرد!» و آنها به سوی بیت‌ئیل پایین رفتند. پسران انبیایی که در بیت‌ئیل زندگی می‌کردند بیرون آمدند تا الیشع را ملاقات نمایند و گفتند: «آیا می‌دانی که یهوه قصد دارد سرور و ارباب ترا امروز با خود ببرد؟» او گفت: «بله، می‌دانم، ساکت باشید». ایلیا گفت: «الیشع، خواهش می‌کنم اینجا بمان، یهوه مرا تنها به اریحا می‌فرستد». اما او جواب داد: «همان‌طور که یهوه زنده است، و همان‌طور که تو خود زنده‌ای، ترا رها نخواهم کرد!» و آنها تا اریحا به رفتن ادامه دادند. پسران انبیایی که در اریحا زندگی می‌کردند به سوی الیشع رفته، گفتند: «آیا می‌دانی که یهوه قصد دارد امروز سرور و ارباب ترا با خود ببرد؟» او گفت: «بله، می‌دانم، ساکت باشید». ایلیا گفت: «الیشع خواهش می‌کنم اینجا بمان، یهوه مرا تنها به اردن می‌فرستد». اما او جواب داد: «همان‌طور که یهوه زنده است و همان‌طور که تو خود زنده‌ای، ترا رها نخواهم نمود!» و آنها با یکدیگر به رفتن ادامه دادند.

پنجاه نفر از پسران انبیاء به دنبال آنان رفتند، و هنگامی که هر دوی آنها در کنار اردن ایستادند، آنان در فاصله‌ای دورتر توقف کردند. ایلیا ردای خود را برداشته، آن را به هم پیچید و بر آب زد؛ و آب به چپ و راست تقسیم شد، و هر دوی آنان بر خشکی عبور نمودند. وقتی عبور کردند، ایلیا به الیشع گفت: «خواست خود را بگو. قبل از این که از نزد تو برداشته شوم چه می‌توانم برای انجام دهم؟» الیشع جواب داد: «بگذار از دو برابر ارث روح تو سهم داشته باشم». ایلیا گفت: «درخواست تو چیزی است مشکل، اگر در حالی که از نزد تو برداشته می‌شوم مرا ببینی، همان‌طور که می‌خواهی می‌شود؛ اگر نه، چنین نخواهد شد.» در این موقع همان‌طور که پیش می‌رفتند و در حال رفتن صحبت می‌کردند،

عرب‌ها ای از آتش ظاهر شد، با اسبانی از آتش، ایشان را از یکدیگر جدا کرد؛ و ایلیا در گردباد به آسمان بالا رفت. الیشع آن‌را دیده، فریاد زد: «پدرمن! پدر من! عرابه اسرائیل و اسبان‌ش!» سپس دیگر او را ندید و لباس‌هایش را گرفته به دو نیم پاره کرد. او ردای ایلیا را که افتاده بود برداشته، بازگشت و بر ساحل اردن ایستاد. وی ردای ایلیا را برداشته، آب را زد. او فریاد زد: «یهوه، خدای ایلیا کجاست؟» او آب را زد، که به راست و چپ تقسیم شد، و الیشع از آن گذشت. پسران انبیاء او را در آن فاصله دیده، گفتند: «روح ایلیا آمده تا بر الیشع قرار گیرد»؛ آنها رفتند تا او را ملاقات نمایند و در مقابل وی بر زمین تعظیم نمودند.

۱ - جوهر و اساس روایت در جمله آخری است: روح ایلیا بر الیشع قرار گرفته است. رسالت ایلیا در الیشع ادامه می‌یابد. ردای ایلیا به نشانه این میراث است. اما الهام عطیه‌ای صرفاً الهی است و نه بر طبق خواسته بشر. الیشع از روح الباس بهره دو چندان می‌برد: سهم دو برابر در قاعده تقسیم ارث به پسر ارشد و بزرگ تعلق دارد.

۲ - در اینجا روایت و داستانی عامیانه وجود دارد که قبل از آن که جمع‌آوری گردد در بین انبیاء زبان زد بوده است. تکرار مرتب جملات این نوع حکایت، نیاز به تعریف آنچه که شگفت‌انگیز است را نشان می‌دهند. هر چند این طرز بیان تاریخ با آنچه امروز مرسوم است متفاوت می‌باشد، با وجود این دارای نکات جالب روان‌شناسی است.

۳ - **بالا رفتن ایلیا به آسمان.** شاگرد در رویا چنین می‌بیند که استادش به جای سرازیر شدن در گودال گور از طرف یهوه با جلال تمام به آسمان بالا برده می‌شود. این برای نخستین بار است که در کتاب عهد عتیق، فکر پاداش آسمانی پس از مرگ به میان می‌آید. البته نه بمعنای يك قاعده عمومی برای همه بلکه در يك مورد خاص. تصویر عرابه آتشین و اسب‌های آتشین، تصویری سنتی و مرسوم است و یادآور ظهور خداوند در طوفان می‌باشد (۸۱).

معجزه الیشع

در روایات کتاب مقدس به الیشع معجزات چندی نسبت داده می‌شود. به جا خواهد بود که لااقل یکی از معجزه‌های وی را در زیر بیاوریم:

۹۶ - کتاب دوم پادشاهان ۴: ۸-۳۷

يك روز در حالی که الیشع در راه شونیم بود، زنی والامقام که آنجا زندگی می‌کرد، او را وادار نمود

که در آنجا مانده، غذا بخورد. بعد از آن وی همیشه وقتی از آن راه می‌گذشت به آنجا به جهت نان خوردن میل می‌کرد. آن زن به شوهرش گفت: «ببین، من مطمئنم مردی که دائم از راه ما می‌گذرد باید مرد مقدس خدا باشد. بگذار برای او اتاق کوچکی بر پشت بام ساخته، تختی در آن برایش قرار دهیم، و یک میز و صندلی و چراغ؛ تا هر وقت پیش ما می‌آید بتواند آنجا استراحت کند.» یک روز وقتی او آمد، به سوی اتاق بالایی حرکت نموده، دراز کشید. او به خادمش جیحزی گفت: «زن شوئی ما را صدا کن.» او صدایش کرد و زن آمده، در مقابل او ایستاد. الیشع گفت: «به او این را بگو: «ببین، تو برای ما این همه زحمت کشیده‌ای، چه می‌توانم برایت انجام دهم؟ آیا چیزی هست که میل داری برای تو به پادشاه یا به فرمانده ارتش گفته شود؟» اما او جواب داد: «من با قوم خود که در اطرافم هستند زندگی می‌کنم.» او پرسید: «پس چه می‌توان برای او کرد؟» جیحزی پاسخ داد: «خوب، او پسری ندارد و شوهرش پیر است.» الیشع گفت: «او را صدا کن.» خادم او را صدا کرد و او بر در ایستاد. وی گفت: «سال دیگر همین موقع، پسری در آغوش خود خواهی گرفت.» اما زن گفت: «نه، سرورم، خادم خود را فریب نده.» اما آن زن آستان شد، و در وقتی که الیشع گفته بود، پسری به دنیا آورد.

بچه بزرگ شد؛ یک روز او پیش پدرش که با دروگران بود بیرون رفت، و به پدرش فریاد زد: «آه، سرم! سرم!» پدر به خادمی گفت که او را پیش مادرش حمل کند. او پسر را برداشته پیش مادرش برده و پسر بر زانوی او نشست تا ظهر، که مرد. زن به طبقه بالا رفته، او را بر تخت مرد خدا قرار داد، در را بر او بست و بیرون رفت. او شوهرش را صدا زده، گفت: «یکی از خادمان را با یک الاغ برای من بفرست. من باید با عجله پیش مرد خدا بروم و باز گردم.» او پرسید: «چرا امروز پیش او بروی؟ ماه نو و سبت هم که نیست.» اما زن جواب داد: «اشکالی ندارد.» الاغ را داد تا زین کردند، و به خادمش گفت: «به جلو هدایت کن و برو! تا وقتی که دستور نداده‌ام افسار را نکش.» او به راه افتاده، پیش مرد خدا بر کوه کرمل رسید؛ وقتی او زن را از دور دید، به خادمش جیحزی گفت: «ببین، زن شوئی ما میاید! اکنون دویده او را ملاقات کن و از او بپرس، «آیا سالم هستی؟ آیا شوهرت سالم است؟ آیا فرزندان سالم است؟» زن جواب داد: «بله.» وقتی به مرد خدا آنجا بر کوه رسید، پاهایش را گرفت. جیحزی قدم به جلو گذاشت تا او را به زور دور کند. اما مرد خدا گفت: «او را رها کن؛ در روحش تلخی است و یهوه این را از من پنهان داشته است، او به من نگفته است.» زن گفت: «آیا من از سرورم یک پسر خواستم؟ آیا نگفتم: مرا فریب نده؟»

الیشع به جیحزی گفت: «کمر خود را ببند و عصای مرا در دست خود بگیر و برو. اگر کسی را

ملاقات می‌کنی، به او سلام نکن؛ اگر کسی به تو سلام کند، جوابش را نده. تو عصای مرا بر بچه دراز خواهی نمود.» اما مادر بچه گفت: «چنان‌که یهوه زنده است، و چنان‌که تو خود زنده‌ای، رهایت نخواهم کرد.» سپس او برپا شده، به دنبالش رفت. جیحزی جلوتر از آنها رفته و عصا را بر بچه دراز نموده بود، اما هیچ صدا یا عکس‌العملی نبود. او بازگشت تا الیشع را ملاقات کند و به او گفت: «بچه بیدار نشده است.» سپس الیشع به آن خانه رفته و در آنجا روی تخت او بچه، مرده بود. او داخل شده در را بر هر دوی آنان بست و به یهوه دعا کرد. سپس از تخت بالا رفته خود را بر روی بچه دراز نمود و دهانش

را بر دهان او، چشمانش را بر چشمان وی، و دستان خود را بر دستانش گذاشت، و بر وی خم گشت، گوشت بچه کم‌کم گرم شد. سپس بلند شده، در خانه به این طرف و آن طرف قدم زد و بعد بر آمده بر وی خم شد تا هفت بار. سپس بچه عطسه‌ای نموده، چشمانش را باز کرد. «بعد او جیحزی را احضار نموده، گفت: «زن شوغی ما را صدا کن؛ و او صدایش کرد.» وقتی زن پیشش آمد، گفت: «پسرت را بردار.» زن به‌درون رفته، بر پاهایش افتاد و بر زمین تعظیم نمود؛ و پسر خود را برداشته، بیرون رفت.

۱- در دعا‌های روزهای دوشنبه و سه‌شنبه سومین هفته روزه بزرگ دو معجزه دیگر نیز از الیشع یاد شده است: شفای نعمان سرلشکر سوری و معجزه زیاد کردن روغن. دو معجزه مشابه‌ای هم در کتاب مقدس به ایلیا نسبت داده شده است. این چنین معجزات قویاً و بدون تردید نه فقط در زندگانی مسیح بلکه حتی در زندگانی برخی از قدیسیں معاصر مانند «پیرکورتوآرس» و «دن‌یسکو» نیز مورد شهادت است.

۲- با وجود این، نوشتن وقایع به زبان مردم، که در بردارنده نشانه‌های مربوط به قهرمانان آن است، برای بیان ارزش‌های اخلاقی با روشی آزاد بوده. در دوران قرون وسطی تاریخ قدیسیں را این چنین می‌نگاشتند. این

سبك ادبی با شهادت‌های بسیار ساده و منظمی که در انجیل‌ها آمده بسیار متفاوت می‌باشد. در اینجا می‌توان جنبه‌های کیفی روایت را که مملو از هیجان و زیبایی است مورد تحسین قرار داد.

الیسع و انقلاب ییهو

الیسع بر سیاست دوران خود نفوذ بسیاری داشته است. رسالتی که در کوه حوریب به ایلیا سپرده شد، توسط الیسع به کمال رسید. (۹۱). ییهو شاه مسح شده اسرائیل قدرت را بدست می‌گیرد.

۹۷- کتاب دوم پادشاهان ۹: ۱-۱۶

الیسع نبی یکی از پسران انبیاء را خوانده، به او گفت: «کمر خود را ببند و، این حقه روغن را بردار، و به راموت-جلعاد برو. وقتی آنجا رسیدی، ییهو پسر یهوشافاط پسر نمشی را جستجو نما. سپس هنگامی که او را یافتی، به وی بگو که بلند شده همراهانش را ترك کند، و او را به يك اتاق اندورنی ببر. حقه روغن را سپس بر سرش بریز، و بگو: «این است کلام یهوه: من ترا به عنوان پادشاه اسرائیل مسح کردم». آن وقت در را باز کرده، به سرعت هرچه تمام تر فرار کن.»

مرد جوان آنجا را به سوی راموت جلعاد ترك نمود، وقتی رسید، افسران ارتش را با یکدیگر نشسته یافت. او گفت: «فرمانده، برای شما پیامی دارم». ییهو پرسید: «برای کدام يك از ما؟» وی جواب داد: «برای شما فرمانده». پس ییهو برخاسته، به درون خانه رفت. و مرد جوان روغن را بر سر وی ریخته گفت: «یهوه خدای اسرائیل این را می‌گوید: «من ترا به عنوان پادشاه بر قوم یهوه یعنی اسرائیل مسح کردم. تو خانواده اربابت اخاب را متلاشی خواهی کرد، و من انتقام خون خادمانم انبیا و تمام خادمان یهوه را از ایزابل و کل خانواده اخاب خواهم گرفت.» این را گفته، در را گشود و بگریخت.

یهو بیرون پیش افسران اربابش آمد. آنها از او پرسیدند: «آیا همه چیز خوب پیش می‌رود؟ چرا این مرد دیوانه پیش تو آمد؟» او جواب داد: «شما این شخص و طریقه صحبتش را می‌شناسید». آنها فریاد زدند: «این بهانه است! زود باش، به ما بگو.» وی پاسخ داد: موضوع صحبتش این بود - او گفت: «یهوه این را می‌گوید: من ترا به عنوان پادشاه اسرائیل مسح کردم» پس از آن همه آنها ردهای خود را برداشته، زیر او بر پله‌های بدون پوشش پهن کردند؛ آنها شیپور را به صدا در آورده، فریاد زدند: «یهو پادشاه است!»... ییهو گفت: «اگر رأی شما این است، نگذارید هیچ کس از شهر فرار کند تا

رفته این خبر را به یرزعیل ببرد . « سپس ییهو بر عرابه خود سوار شده، آنجا را به قصد یرزعیل ترک نمود ؛ یورام در آنجا بستری بود ، و اخزیا پادشاه یهودا برای ملاقات وی فرود آمده بود .

شورش با موفقیت به انجام رسید : یورام پادشاه اسرائیل و اخزیای پادشاه یهودیه ، ایزابل ملکه مادر ، تمام خاندان اخاب ، شاهزادگان یهودیه که به دیدار اخزیا آمده بودند و سرانجام کاهنان و طرفداران بعل یکی پس از دیگری کشته شدند . روایت عتلیا به همین شورش مربوط می شود و اثرات آن در یهودا ادامه می یابد . الیشع در زمان سلطنت « یواش » نوۀ ییهو که به پیری کامل رسیده بود درگذشت .

۱- می توان به « عتلیا » نوشته « راسین » شاعر قرن هفدهم فرانسه رجوع کرد که سرشار از اشارات به وقایع مزبور است . ۲- هیچ نوشته ای نمی توانست به این خوبی موقعیت مبهم مذهب اسرائیل را در زمان پادشاهان بیان کند . اسرائیل توأمأً يك دولت و يك مجمع مذهبی است . زمانی که پادشاهان بی ایمان هستند ، چگونه می توان مذهب را جز از طریق انقلاب سیاسی ، نجات داد ؟ هنوز راه درازی در پیش است تا اسرائیل بتواند میان امور روحانی و سیاست تمایزی قائل شود . آیا بشریت امروزی علی رغم وجود انجیل توانسته است به چنین درکی نائل شود ؟ اعمال سیاسی انبیا (در اینجا الیشع) را می توان با در نظر گرفتن طرز تفکر آن زمان توجیه نمود .

۳ - عاموس نبی

پیامبر عدالت اجتماعی

در زمان سلطنت پر رونق یربعام دوم ، عاموس نبی ، مادی گرایی ثروتمندان را به شدت محکوم می نماید .

۹۸ - عاموس ۶: ۱-۷

وای بر کسانی که در صهیون
راحت و آسوده زندگی می کنند ،
و بر آنانی که خود را در کوه
سامره در امان حس می کنند ،
آن مردان مشهور این والاترین

ملت‌ها، که خاندان اسرائیل به عنوان
 محتاج پیش آنها می‌رود! ...
 بر تخت‌های عاج می‌خوابند،
 و بر بسترها دراز می‌شوند.
 بره‌های گله گوسفند،
 و گوشت گوساله‌های پروار شده در طویله
 را می‌خورند؛
 با صدای چنگ می‌سرایند،
 و مانند داود نغمه‌هایی اختراع می‌کنند.
 شراب را از کاسه پر می‌نوشند،
 و برای تدهین خود از بهترین عطریات استفاده می‌کنند.
 اما به جهت مصیبت یوسف غمگین نمی‌شوند!
 بنابراین ایشان با اسیران اول به اسیری خواهند رفت،
 و صدای عیش کنندگان دور خواهد شد!

۹۹ - عاموس ۵: ۶-۷؛ ۱۰-۱۵

زندگی راحت حکمرانان امکان نداشت مگر با اعمال بی‌عدالتی‌های اجتماعی. عاموس آن موارد را به شدت افشاء می‌کند.

یهوه را بجویید و زنده خواهید ماند،
 اگر نه او مانند آتش بر خانه یوسف تاخته،
 آن را خواهد سوزاند در حالی که هیچ کس در بیت ئیل قادر به خاموش ساختن شعله‌ها نخواهد
 بود.
 زحمت و سختی برای آنانی که عدالت را به افسستپین تبدیل نموده،
 راستی را به زمین میاندازند؛
 ایشان از آنانی که در محکمه حکم می‌کنند تقرب دارند؛
 و از آنانی که با درستی صحبت می‌کنند بیزارند.

پس ، چون مرد فقیر را پایمال نموده ،
مالیات‌های گندمش را بزور گرفتید -
آن خانه‌هایی را که از سنگ تراشیده ساخته‌اید ،
هرگز در آنها زندگی نخواهید نمود ؛
و آن تاکستان‌های با ارزشی را که کاشته‌اید ،
هرگز شراب آنها را نخواهید نوشید .
زیرا می‌دانم که جرمهای شما بسیار است ،
و گناهانتان عظیم :
شکنجه‌گران نیکان ، رشوه‌خواران ،
که فقیران را در محکمه از حق ایشان منحرف می‌سازید! ...
نیکویی را بجویند و نه بدی را
که زنده بمانند ،
و تا آن‌که یهوه ، خدای صباوت ، حقیقتاً با شما باشد
چنان که می‌گویید .
از شرارت متنفر باشید ، نیکویی را دوست بدارید ،
عدالت را بر در محکمه ثابت نمایید ،
شاید که یهوه خدای لشکرها ،
بر بقیه یوسف رحمت نماید! ...

به زیر و بم‌های متوالی این خطابه توجه کنید: ابتدا دعوت به توبه، سپس نمایش اتهامات و سرانجام عبارت تهدید آمیز...

۱۰۰ - عاموس ۸: ۴-۱۲

زیرا که خداوند داوری است آماده تنبیه خطاکران:

ای شما که می‌خواهید فقیران را ببلعید ،
و مسکینان زمین را هلاک کنید ، این را بشنوید!
و مگویید: «ماه نو کی خواهد گذشت

تا غله را بفروشیم،
و روز سبت تا انبارهای گندم را بگشاییم؟
پیمانۀ را کوچک و مثقال را بزرگ ساخته،
در میزان ها تقلب نماییم!...
حتی پس مانده گندم را هم خواهیم فروخت!...»
یهوه به جلال یعقوب قسم خورده است که
هیچ کدام از اعمال ایشان را هرگز فراموش نخواهم کرد!...
آن روز - این خداوند یهوه است که سخن می گوید -
کاری خواهم کرد که خورشید در ظهر غروب کند ،
و زمین را در روشنی آشکار روز تاریک خواهم نمود .
قصد دارم جشن های شما را به مجالس ترحیم ،
و تمام سرودهای شما را به سوگواری تبدیل کنم ؛
کمرهای شما را در پلاس گذارده ،
همۀ سرهایتان را خواهم تراشید .
آنها ماتمی چون ماتم برای تنها پسر خواهم ساخت .
و آخرش را مانند روز تلخی خواهم گردانید!
بین چه روزهایی در حال آمدن هستند - این خداوند یهوه است که سخن می گوید -
روزهایی که قحطی بر کشور خواهم آورد ،
نه يك قحطی نان ، نه يك خشکسالی آب ،
بلکه از شنیدن کلام یهوه .
آنها از دریا تا دریا لنگ لنگان رفته ،
از شمال تا شرق سرگردان شده ،
کلام یهوه را جستجو خواهند نمود ،
اما آنها را نخواهند یافت!...

پس از ایراد این ادعا نامه یهوه داوری خود را اعلام کرده، آن را با بیان بلاهای روز یهوه پایان می رساند . در بین تنبیه های گفته شده
متوجه می شویم که خداوند قصد دارد کلام خود را از قومش پس بگیرد و این بزرگترین بدبختی است .

۱۰۱ - عاموس ۵: ۱۸-۲۰

با وجود این، کسانی که در دوران این نبی زندگی می‌کردند تصویری صحیح از روز یهوه نداشتند. به خیال ایشان، این روز پیروزی نهایی است که اسرائیل هم سهم خود را در آن دارد می‌باشد. عاموس سعی می‌کند آنها را از این خیال باطل بیرون آورد.

وای بر آنانی که مشتاق روز یهوه هستند!
روز یهوه برای شما چه معنایی خواهد داشت؟
معنی آن تاریکی خواهد بود، نه روشنایی،
مانند وقتی که مردی از دهان شیر فرار می‌کند،
و خرسی به او برخورد؛
مثل کسی که به خانه داخل شده، دست خود را بر دیوار بکشد،
و ماری او را بگزد!
آیا روز یهوه، تاریکی نخواهد بود و نه روشنایی!
ظلمت غلیظی که در آن هیچ درخشندگی نباشد!

جلال یهوه ارتباطی با پیروزی دنیوی قوم او ندارد، بلکه به اخلاق مربوط می‌شود. در اینجا چنان اندیشه‌ی والایی از خداوند ارائه داده می‌شود که نظیر آن را در سراسر شرق باستان نمی‌توان یافت.

یهوه و قوم حق ناشناس او

وقتی خداوند نشانه‌های رحمتی را که به قوم اسرائیل در گذشته ارزانی داشته است خاطر نشان می‌سازد، ادعا نامه یهوه جنبه تأثرآوری بخود می‌گیرد.

۱۰۲ - عاموس ۳: ۲؛ ۹: ۱۲

من شما را فقط از تمامی قبایل زمین شناختم:
پس عقوبت تمام گناهان شما را بر شما خواهم رسانید!...
من اموریان را که قامت ایشان مانند قد سرو آزاد

بود و مثل بلوط تنومند بودند، پیش روی شما هلاك ساختم.
 میوه ایشان را از بالا،
 و ریشه های ایشان را از پایین تلف نمودم.
 این من بودم که شما را از سرزمین مصر بیرون آوردم،
 و برای چهل سال شما را در بیابان رهبری نمودم،
 تا صاحب کشور آموریان شوید.
 بعضی از پسران شما را انبیا،
 و بعضی از جوانان شما را نذیره قرار دادم.
 آیا این حقیقت ندارد، پسران اسراییل؟
 -این یهوه است که سخن می گوید -
 اما شما نذیره ها را وادار به نوشیدن شراب کردید،
 و به انبیا امر نموده، گفتید:
 «نبوت نکنند».

در مورد نذیره به شماره ۵۹ رک

هر قدر خداوند بیشتر به اسرائیلیان نعمت ارزانی می داشت آنان سنگدل تر می شدند و از نیکی های خداوند سوء استفاده می کردند. آن وقت خداوند به ایشان تذکراتی داد اما باز اعتنائی ننمودند زیرا که قدر ناشناس بودند

۱۰۳ - عاموس ۴: ۶-۱۲

من نظافت دندان را در جمیع شهرهای شما،
 و احتیاج نان را در جمیع مکان های شما به شما دادم،
 و با این وجود شما هرگز پیش من باز نگشتید!
 -این یهوه است که سخن می گوید -
 و من، در حینی که سه ماه تا درو مانده بود باران را از شما منع نمودم،
 و بر يك شهر بارانیدم و بر شهر دیگر نبارانیدم،
 با این همه شما هرگز پیش من باز نگشتید!

-این یهوه است که سخن می گوید -
 شما را بباد سموم و یرقان مبتلا ساختم،
 و باغ ها و تاکستان های شما را خشکاندم؛
 ملخ ها درختان انجیر و زیتون شما را بلعیدند؛
 و با این همه شما هرگز پیش من بازنگشتید!
 -این یهوه است که سخن می گوید -
 بر شما طاعونی مانند طاعون مصر فرستادم؛
 با شمشیر مردان جواناتان را کشتم،
 و اسبان شما را بردند؛
 و عفونت اردوهای شما به بینی شما بر آمد؛
 و با این همه شما هرگز پیش من باز نگشتید!
 -این یهوه است که سخن می گوید -
 همان طور که خدا سدوم و عموره را برانداخت، شما را برانداختم،
 و مانند مشعلی که از میان آتش گرفته شود بودید؛
 و با این همه هرگز پیش من باز نگشتید!
 -این یهوه است که سخن می گوید -

بلاهای طبیعی، علائم خشم خداوند است. روایت بلاهای مصر را با گفتار مزبور مقایسه کنید (۲۸).

بدین ترتیب، تاریخ بنی اسرائیل به صورت درامی با دو شخصیت ظاهر می گردد:

یهوه و قوم گردنکش (ر.ک به ۴۴ تا ۴۶). تعلیم و تربیت قوم بنی اسرائیل از میان رحمت ها و عقوبت ها می گذرد.

این بار یهوه را رای بر آن است که جزایی اساسی رساند تا فراموش نکنند:

۱۰۴ - عاموس ۹: ۸-۱۰

اینک چشمان خداوند یهوه بر مملکت گناهکار می باشد
 تا آن را از سطح زمین محو سازم.
 با این حال قصد ندارم آن را کاملاً نابود سازم،

- این یهوه است که سخن می گوید -
 زیرا اینک من امر فرموده،
 خاندان اسرائیل را در میان همه ملت ها تکان خواهم داد ،
 همان گونه که گندم در الک تکان داده می شود :
 و دانه ای بر زمین نخواهد افتاد !
 همه گناهکاران قوم من به وسیله شمشیر خواهند مرد !
 همه آنانی که می گویند :
 «بلا به ما نخواهد رسید و ما را در نخواهد گرفت!»...

تنبیه ای که به زودی واقع می شود معنای روز یهوه را روشن تر می سازد . کسانی از بنی اسرائیل باقی خواهند ماند ، کسانی که عادلند .
 (ر.ک به روایت طوفان نوح شماره ۹) عاموس نبی آنچه را بعداً روی خواهد داد بیان نمی کند . این احتمال وجود دارد که امیدهایی که از گذشته بدان دل بسته بوده اند موکول به زمان بعد از این تنبیه داوری خداوندی گردد ، یعنی موکول به زمان های آخر می شود . با شماره ۹۱ مقایسه کنید .

بر ضد تزویر و ریای عبادت

سراخام باید نکته مهمی از پیام عاموس را ذکر کرد و آن طرد تزویر و ریای مذهبی است .
 وی در عبادتگاه سلطنتی بیت نیل (بدون تردید در زمان اجرای مراسم جشن) به موعظه ای مجادله آمیز (توهین آمیز) بر می خیزد :
 موعظه او خطاب به زائرین چنین است :

۱۰۵ - عاموس ۴: ۴-۵ ؛ ۵: ۲۱-۲۴

به بیت نیل بروید ، و گناه کنید ،
 به جلجال ، آمده ، گناه را زیاد کنید !
 هر صبح قربانی های خود را تقدیم کنید
 و هر سه روز عشرهای خود را !
 و قربانی های تشکر با خیمرمایه بگذرانید ،
 و هدایای داوطلبانه را ندا کرده ، اعلان نمایید ،

زیرا این است آنچه شما را خوشحال می‌نماید ، پسران اسرائیل .
از جشن‌های شما متنفرم و آنها را خوار می‌شمارم
و عطر محفل‌های مقدس شما را استشمام نخواهم کرد!
و هدایای آردی به من تقدیم می‌نمایید ،
هدایای شما را نمی‌پذیرم!
و از نگاه کردن به قربانی‌های گاووان پروار شده خود داری می‌نمایم .
آهنگ سرودهای خود را از من دور کن ،
زیرا نغمهٔ بریط‌های تو را گوش نخواهم کرد!
اما بگذارید عدالت مانند آب ،
و راستی چون نهری پایدار جاری شود .

مذهب واقعی شامل حرکات بی‌معنای ظاهری نیست ، بلکه خواستار کارهای پسندیده و اطاعت از تورات است (مقایسه کنید :

۱۱۸، ۱۱۷ متی ۲۳: ۱۶-۱۸)

اما عاموس ، رفتاری پیشه کرده که باعث بوجود آمدن اختلاف بین خود و کاهنان معبد گردید که در واقع از آیینی دفاع می‌کردند که
معنای واقعی خود را از دست داده بود .

۱۰۶ - عاموس ۷: ۱۰-۱۵ [۸: ۳+]

سپس امصیا ، کاهن بیت‌ئیل به یربعام پادشاه اسرائیل
چنین پیام فرستاد : « عاموس در قلب خانهٔ اسرائیل بر ضد
تو نقشه می‌چیند ؛ کشور دیگر قدرت تحمل آنچه که او
می‌گوید را ندارد . زیرا چیزی که وی می‌گوید این است :
یربعام به وسیله شمشیر کشته شده ، و اسرائیل دور از
کشور خود به تبعید خواهد رفت . » امصیا به عاموس
گفت : « دور شو ، ای رایی ؛ به سرزمین یهودا باز گرد ؛ نان
خود را آنجا به دست آور ، نبوت خود را آنجا انجام بده .
بیش از این در بیت‌ئیل نبوت نمی‌خواهیم ؛ این مکان مقدس

سلطنتی و معبد ملی است. « عاموس به امصیا پاسخ داد: «من نبی نبودم، و به هیچ یک از پسران انبیاء تعلق نداشتم، من یک چوپان بوده و از درختان افرا مراقبت می کردم: اما این یهوه بود که مرا از چوپانی گله گوسفند گرفت، و یهوه بود که گفت: برو و بر قوم بنی اسرائیل نبوت نما!...»

[«شیر غرش کرده است، کیست که نترسد؟»]

خداوند یهوه تکلم نموده است، کیست که نبوت ننماید؟...]

دلایل اختلاف روشن است: عاموس می داند که دعوت الهی جهت نبوت دارد. این مشاخره نبی خداوند با کهنات رسمی، مقدمه ای بر وضع دردناک ارمیاء نبی می باشد (۱۶۵) همچنین رو در روی عیسی و کاهنان اعظم اورشلیم نیز به همین دلایل بوده است.

۴ - هوشع نبی

ادعای یهوه بر ضد اسرائیل

هوشع، همانند عاموس، گناهان بنی اسرائیل را به طرزی سخت گیرانه برمی شمارد:

۱۰۷ - هوشع ۴: ۱-۴

پسران اسرائیل، به کلام یهوه گوش دهید،
زیرا یهوه علیه ساکنان کشور اعلام جرم می نماید.
نه وفایی است، و نه دلسوزی،
نه هیچ معرفتی از خدا در کشور:
تنها شکستن عهد و دروغ، کشتار، دزدی
زنا و خشونت، قتل پس از قتل!
به همین دلیل است که کشور در حال ماتم است، و همه کسانی که در آن زندگی می کنند از
پا در می آیند،
حتی حیوانات وحشی و پرندگان آسمان،
و ماهیان دریا تلف می شوند...

با این سرزنش‌های سخت یهوه، گویی ندای فرمان‌های دهگانه بگوش می‌رسد (۳۷). علائم خشم خداوند در آفات کشاورزی است. مقایسه کنید با عاموس (۱۰۳).
سرزنش‌ها و ملامت‌های دیگری هم هست که مربوط به زندگی سیاسی و نظام عبادتی اسرائیل است. اینجا یهوه است که سخن می‌گوید.

۱۰۸ - هوشع ۸: ۴-۷؛ ۱۱-۱۳

آنها پادشاهان منصوب کرده‌اند، اما نه با موافقت من،
و شاهزادگان انتخاب نموده‌اند، اما بدون اطلاع من.
از نقره و طلای خود بت‌ها ساخته‌اند،
تا منقطع شوند.
سامره، از گوساله‌ات منزجرم،
خشم من بر ضد آن زیانه می‌کشد.
آن شیء را يك کارگر ساخت،
این نمی‌تواند خدا باشد!
البته گوساله سامره خرد خواهد شد!
آنان باد را می‌کارند، و گردباد را درو خواهند نمود، ...
افرایم قربانگاه پشت قربانگاه ساخته است،
پس قربانگاه‌ها برایش باعث گناه شد.
هزاران حکم شریعت برای او نوشتم:
اما آنها را مثل چیز غریب شمردند!
آنها قربانی کردن را دوست دارند؛ خوشت، بگذار قربانی کنند!
آنان گوشت را دوست دارند؛ خوشت بگذار آن‌را بخورند!
یهوه در اینها هیچ لذتی نمی‌برد.
اما اکنون، شرارت ایشان را بیاد آورده،
گناهان‌شان را تنبیه خواهم نمود!...

۱ - راه و رسم نبی را در برابر نهاد سلطنتی باید در کنار روایت ضد سلطنتی قرار داد (۶۱ و ۶۲)

درباره گوساله زرین به شماره های ۸۶ و ۴۴ ر.ک. (طبق کتاب)

۲ - هوشع نیز مانند عاموس در برابر تظاهرات دینی مبارزه می کند. پرهیزکاری واقعی نسبت به خداوند اطاعت از دستورات تورات است. در اینجا افرایم معادل بنی اسرائیل، یعقوب، یوسف و سامره است... قبیله افرایم که با قبیله منسی «خاندان یوسف» را تشکیل می دهند، قبیله حاکمه قلمرو بنی اسرائیل بود. (پایتخت قلمرو بنی اسرائیل سامره است).

تصاویر شاعرانه

هوشع شاعر است، نبوت های وی از تصاویر زندگی روستایی گرفته شده است.

۱۰۹ - هوشع ۴: ۱۶؛ ۱۰: ۱-۲؛ ۱۳: ۷-۸

به درستی که اسرائیل مثل ماده گوساله ای سرکش، سرکشی نموده است.

حال، یهوه چگونه ایشان را مثل بره ها در مرتع وسیع بچراند؟ ...

اسرائیل يك درخت انگور با شکوه بود

که مقدار زیادی میوه می داد.

هر چه میوه اش بیشتر شد،

قربانگان های بیشتری ساخت؛

هر چه سرزمینش نیکوتر شد،

تمثیل هارا نیکوتر بنا کرد...

یهوه قصد دارد قربانگاه های آنها را خراب کرده،

تمثال ایشان را منهدم سازد...

بنابراین آنها مانند ابرهای صبح،

و مانند شبی که به زودی می گذرد هستند،

مثل کاه که از خرمن پراکنده می شود،

و مانند دود که از روزن برآید...

پس من برای ایشان مثل شیر خواهم بود ،
و مانند پلنگ به سر راه در کمین خواهم نشست .
و مثل خرسی که بچه هایش را از وی ربوده باشند .
برایشان حمله خواهم آورد و پرده دل ایشان را خواهم درید .
سگ ها آنان را خواهند بلعید ،
و حیوانات وحشی آنها را تکه تکه خواهند نمود .

بعضی از این تصاویر تبدیل به موضوعات متداول در کتاب مقدس می شوند . مثلاً تصویر شبان (۳۱۱ و ۲۱۵ و ۲۱۱ و ۲۰۲ و ۱۷۹) یا تاک (درخت مو) (۲۱۲ و ۱۵۷ و ۱۱۹) این اصطلاحات در کتاب عهد جدید نیز تکرار خواهد شد .

ازدواج سمبلیک نبی

زندگی زناشویی نبی برای او تجربه بسیار رنج آوری خواهد بود . در اثر آن ، نبی بهتر از هر شخص دیگری که قبل از او بوده است ، محبت خدا را نسبت به انسان ها درک خواهد کرد .

۱۱۰ - هوشع ۱: ۲-۹ ؛ ۳: ۱-۵

یهوه به هوشع گفت: «برو و زنی زانیه و اولاد زناکار برای خود بگیر ، زیرا که این زمین از یهوه برگشته ، سخت زناکار شده اند .» پس رفت و جومر دختر دبلایم را گرفت و او حامله شده ، پسری برایش زایید . یهوه به هوشع گفت: «او را یزرعیل («خدا پراکنده می سازد») نام بنه زیرا که بعد از اندک زمانی انتقام خون یزرعیل را از خاندان ییهو خواهم گرفت و مملکت خاندان اسرائیل را تلف خواهم ساخت .» ... پس بار دیگر حامله شده ، دختری زایید . یهوه به هوشع گفت: «او را لوروحامه («دوست داشته نشده») نام بگذار زیرا که غمی خواهم خاندان اسرائیل را دوست بدارم و بر او رحمت کنم .» چون لوروحامه را از شیر بازداشته بود حامله شده ، پسری زایید . یهوه به هوشع گفت: «نام او را لوعمی («قوم من نیست») بخوان زیرا که شما قوم من نیستید و من خدای شما نیستم!»

ازدواج هوشع دارای معنای نمادین است و فرزندان او با نام های سمبلیکشان مانند اعلامیه های زنده ای هستند که به معنای روگردانی اسرائیل و نبوت پاداشی است که در حال آمدن است .

به نظر می رسد که بعدها همسر هوشع به او خیانت کرده و شوهر خود را ترک کرد و نهایتاً برده می شود و با وجود رنج فراوانش ،

هوشع اقدامی سمبلیک می‌کند: زن بی‌وفا و خائن را می‌بخشد و او را به خانه باز می‌گرداند و خود هوشع جریان را این چنین تعریف می‌کند:

یهوه به من گفت: «برای بار دوم رفته به زنی که مورد محبت شوهر خود بوده اما با این وجود یک زناکار است دوست بدار، همان‌طور که یهوه بنی اسرائیل را دوست می‌دارد با این که آنان به خدایان دیگر رو می‌آورند و عاشق نان‌های کشمش‌ی هستند». پس من او را به پانزده شکل نقره و یک و نیم پیمانۀ جو خریدم و به او گفتم: تو برای روزهای بسیاری باید خود را در آرامش برای من نگاه داری، هرزگی نکنی یا خود را به دیگران تقدیم ننمایی؛ و من نیز نسبت به تو همین کار را خواهم کرد. زیرا برای روزهای بسیار پسران اسرائیل بدون پادشاه، بدون رهبر، بدون قربانی یا و بدون تمثال نگاه داشته خواهند شد... سپس پسران اسرائیل باز خواهند گشت؛ آنان یهوه خدایشان را جستجو خواهند نمود...

۱ - در اینجا، در زندگی هوشع نماد بخشایش خداوندی آشکار است: اسرائیل قوم زناکار یهوه، تنبیه خواهد شد. اما باز یهوه وی را چون عروسی محسوب خواهد کرد. این است رفتار خداوند نسبت به گناهکار.

۲ - ازدواج هوشع تجسم عهد میان یهوه و اسرائیل است، چنان‌که پذیرفتن بی‌وفای بخشوده شده، تجسم عهد جدید است. هوشع اولین کسی است که فرا رسیدن این عهد جدید را اعلام می‌دارد، عهدی که در آن محبت بخشاینده خداوند نسبت به انسان‌ها در کاملیت خود به منصه ظهور می‌رسد.

یهوه و عروس بی‌وفایش

در گفتاری انبیایی معنای نمادین ازدواج هوشع آشکار می‌شود. خداوند روی سخنش با فرزندان اسرائیل است قومی که چون عروسی بی‌وفا رفتار می‌کند.

۱۱۱ - هوشع ۲: ۱-۲۴

ننگ مادرتان را آشکار کنید، ننگ او را آشکار نمایید،
زیرا او زن من نیست
و من هم شوهرش نیستم.
بگذارید هرزگی هایش را از خود رفع نماید...
و اگر نه او را همانند بیابانی وا خواهم گذاشت؛

مثل زمین خشك گردانیده، به تشنگی خواهم کشاند!
 بچه‌هایش را دوست نخواهم داشت ،
 زیرا آنها بچه‌های هرزگی هستند .
 آری ، مادر آنان هرزگی نموده است ،
 او که آنها را آستان بود ، خود را خوار کرده است .
 او گفت : « من می‌خواهم به دنبال عاشقانم (خدایان کاذب) بروم
 که به من نان و آب و پشم و کتان و روغن و شربت می‌دهند »...
 او نمی‌دانست که من بودم که گندم و شیره و روغن را به او می‌دادم
 و نقره و طلایی را که برای بعل صرف می‌کردند، برایش می‌افزودم!
 پس من گندم خود را در فصلش،
 و شیره خود را در موسمش باز خواهم گرفت
 و نیز پشم و کتان خود را...
 به تمام شادمانی او ، جشن‌هایش ، ماه‌های نو او ، سبت‌هایش و همهٔ اعیاد رسمی او پایان
 خواهم داد ...
 درختان انگور و درختان انجیرش را ویران خواهم کرد ...
 قصد دارم آنها را به بیشه‌ای تبدیل کنم،
 برای حیوانات وحشی ، که در آن تاخت و تاز نمایند ...
 تصمیم دارم او را مجبور به پرداخت قیمت تمام روزهایی که
 به بعل‌ها تقدیمی می‌سوزاند بنمایم ...
 او مرا فراموش کرده است .
 -این یهوه است که سخن می‌گوید -
 برای همین است که من قصد دارم راه او را با خارها ببندم ،
 و او را محصور کنم به طوری که راه خود را نتواند پیدا کند ؛ ...
 سپس او خواهد گفت : « پیش اولین شوهر خود باز خواهم گشت ،
 آن زمان از امروز خوشحال‌تر بودم » .
 برای همین است که من می‌خواهم او را فرا بخوانم

و بیرون به بیابان هدایتش نمایم
و با قلبش سخن بگویم.
قصد دارم تاکستان‌هایش را به او پس دهم،
و درهٔ عخور را به دروازهٔ امید مبدل سازم؛
در آنجا مانند ایام جوانیش،
و مثل روزی که از مصر بیرون آمد، به من پاسخ خواهد داد.
وقتی آن روز آید - این بیهوده است که سخن می‌گوید -
او مرا «شوهر من» خواهد خواند ...
دیگر مرا «یعل من» نخواهد خواند ...
من به خاطر او با جانوران وحشی پیمانی خواهم بست،
با پرندگان آسمان و خزندگان روی زمین؛
کمان، شمشیر و جنگ را در کشور خواهم شکست،
و او را در امنیت بخواب فرو خواهم برد.
ترا برای ابد نامزد خود خواهم نمود،
با راستی و عدالت ترا نامزد خواهم کرد،
با مهربانی و محبت؛
ترا با وفاداری نامزد خود خواهم ساخت،
و تو بیهوده را خواهی شناخت ...
من آسمان‌ها را خطاب خواهم کرد،
و آنها زمین را خطاب خواهند کرد؛
و زمین، گندم و شیر و روغن را خطاب خواهد کرد ...

۱- نکات گوناگون این مثل همسر زانیه و بخشوده شده را با مثل فرزند گم‌گشته در انجیل تحزیه و تحلیل نمایید (لوقا ۱۵). در کدام يك از این دو مثل محبت بخشاینده خداوندی با کلماتی موثرتر و شگفت‌تری بیان شده است؟
۲- تشریحی که عهد جدید ارائه می‌دهد، نکاتی از گذشته را به امانت می‌گیرد از قبیل: رهایی از مصر، اقامت در صحرا، عهد، ورود به سرزمین موعود (تاکستان‌ها) از طریق درهٔ عخور که مشرف به اریحاست. زمان‌های آخر، همانند مراسم نامزدی جدید. دورهٔ خروج از مصر و اقامت در صحرا را از سر نو آغاز خواهد نمود. اما برتری عهد جدید نسبت به عهد قدیم انکار ناپذیر است. در این هنگام خدا وعده

می دهد که به انسان فضایی را که از او انتظار دارد ببخشد و قوم خود را در صلح و رونق بهشت آسای مستقر سازد . زمان های آخر که هم زمان است با محو شدن هرگونه خاطره گناه، در حقیقت همانند آغاز نوین تاریخ بشر خواهد بود . آیا در این جا، بیان واضحی از نظریه نجات، آن گونه که ایمان مسیحی بر ما آشکار می سازد، ارائه نشده است؟

یهوه و فرزندان حق ناشناس

در کنار این مثال همسر بی وفا ، هوشع نبی از مثال فرزند گمشده نیز آگاه است .
خداوند این چنین می گوید :

۱۱۲ - هوشع ۱: ۱۱-۹

هنگامی که اسرائیل يك بچه بود ، او را دوست داشتم ،
و پسر مرا از مصر به بیرون خواندم .
اما هر چه بیشتر آنان را خواندم ، بیشتر از من دور شدند ؛
برای بعل ها قربانی گذرانیدند ،
و به جهت بت های تراشیده بخور سوزانیدند ...
من خود به افرایم راه رفتن را آموختم ،
من آنان را در آغوش خود گرفتم ؛
اما آنها نفهمیدند که من از ایشان مراقبت می کردم .
با عنان های مهربانی آنها را هدایت نمودم ،
و با ریسمان های محبت ایشان را جذب کردم ،
من مانند کسی بودم که بچه اش را به گونه خود می چسباند .
و خوراک پیش روی ایشان نهادم ...
آنها مجبور خواهند بود که به مصر باز گردند ،
و آشور برایشان حکمرانی خواهد کرد ...
شمشیر بر شهرهایشان هجوم خواهد آورد و ایشان را
به سبب نیات پلیدشان خواهد بلعید ...

-افرایم چگونه تو را ترك كنم؟
ای اسرائیل ، چگونه تو را تسلیم نمایم؟
چگونه می توانم مانند ادمه با تو رفتار كنم ؟
یا با تو مانند صیوئیم معامله نمایم ؟
قلب من در اندرونم منقلب شده ،
و تمام احشایم می لرزد .
حدت خشم خود را جاری نخواهم ساخت ،
افرایم را دوباره از بین نخواهم برد ،
-زیرا من خدا هستم ، نه انسان ؛
من در میان شما آن قدوس هستم ،
و میل ندارم که نابود سازم ...

ادمه و صیوئیم از شهرهای کنار بحرالمت هستند که با شهر سدوم یکجا نابود شدند (۱۴) «احشا و قلب کلماتی هستند که به طرزی ملموس فضیلت رحمت را نشان می دهند . ما هم در مورد شخص بی رحم می گوئیم قلب ندارد .
مبارزه ای است دلخراش بین خشم و بخشایش خداوند که در سراسر درام نجات به چشم می خورد . توجه کنید چگونه تمام مثال هایی که هوشع آورده همه مربوط به مذهب قلب است . آیا این خدای پدر که هوشع از آن سخن می گوید همان خدای مذکور در انجیل نیست ؟ (رجوع کنید به متی ۲۵: ۳۴-۳۷ و ۷: ۱۱) .

مسأله روی آوردن به خداوند

هوشع ، در مورد روی آوردن به خداوند صدای خود را بلندتر می نماید . اکنون او پاسخ بنی اسرائیل را مجسم می کند . اما خداوند به پاسخ بنی اسرائیل اطمینانی چندان ندارد زیرا روی آوردن به خداوند ، کار بسیار مشکلی است .

۱۱۳- هوشع ۶: ۱-۶

بیایید ، به سوی یهوه باز گردیم .
زیرا که او پاره کرده است و ما را شفا خواهد داد ؛
وی ما را زده است ، اما شکسته بندی خواهد نمود !

بعد از دو روز ما را زنده خواهد کرد و در روز سوم ما را خواهد برخیزانید،
و در حضور او زیست خواهیم نمود.
پس خداوند را بشناسیم؛ او را جستجو کرده، خواهیم یافت،
او بر ما مثل باران، مثل باران بهاری که زمین را سیراب می کند، خواهد آمد
افرایم، با تو چه کنم؟
اسرائیل، با تو چه کنم؟
نیکویی تو مثل ابرهای صبح،
و مانند شبنم است که بزودی می گذرد...
زیرا که رحمت را دوست دارم و نه قربانی را؛
و معرفت خدا را بیشتر از قربانی های سوختنی...

خداوند فریب نمی خورد. او می داند که کیفیات روحی انسان هر چند نیکو، همگی سطحی هستند. بنابراین، آنچه را که ا و خواهان
است، مذهبی است عمیق که بر اساس رحمت و معرفت خداوندی استوار است. منظور از رحمت حالتی است که ما بهم از محبت بی شائبه
نسبت به خدا باشد (مانند محبت زن به شوهر و نیز محبت فرزند نسبت به پدر). معرفت خداوندی نیز شامل معرفتی است که بر عمل استوار
است و نه بر حرف و نظر. مثلاً تبعیت از احکام تورات نشانه ای از این نوع معرفت است. این همان مذهب انجیل است که پیش روی ماست.
(متی ۱۳: ۹).

* * *

فصل هفتم

اشعیا نبی و دوران او

یکی از بزرگترین انبیاء بنی اسرائیل در قرن هشتم، اشعیا نبی است. ایلیا و الیشع، عاموس و هوشع نبی رسالت خود را در قلمرو شمالی (اسرائیل) به انجام رساندند. اما اشعیا که از خاندان بزرگ زادگان یهود بود کلام خداوند را در قلمرو جنوبی (یهودا) و در شهر اورشلیم اعلام داشت. درکار انتقاد دلیر بود و مشاور شاهان بود، همچنین بر امید نجات مسیحایی با چهره تابناک مسیح، پسر داود شهادت می داد. مقام و نفوذ او مرزهای دورانش را بشکافت. پس از وی شاگردانش کارش را ادامه دادند.

۱- پیام انبیایی اشعیا

دعوت اشعیا

از اشعیا روایت بسیار جذابی از رویای خارق العاده ای که بر او ظاهر شد، باقی مانده است. در این رؤیا بود که وی به رسالت انبیایی فرا خوانده می شود:

۱۱۴- اشعیا ۶: ۱-۱۳

در سال مرگ عزیا پادشاه، خداوند یهوه را بر تختی بلند نشسته دیدم؛ دنباله لباسش مکان مقدس را پر کرد؛ در بالای آن سرافین ایستاده بودند، هر کدام با شش بال: دو بال برای پوشاندن صورت، دو بال برای پوشاندن پاها و دو بال برای پرواز کردن. و آنان یکدیگر را به این طریق صدا می زدند، قدوس، قدوس، قدوس است یهوه صباوت. جلالش تمام زمین را پر می سازد.

اساس آستانه از آواز او که صدا
می زد، لرزید و معبد ازدود پر
شد، من گفتم:
وای بر من که هلاک شده ام زیرا
که مرد ناپاک لب هستم،
و در میان قوم ناپاک لب ساکنم،
و چشمانم پادشاه، یهوه صبايوت را دیده
است.
سپس یکی از سرافین، در حالی که در
دستش اخگری که با انبری از روی قربانگاه
برداشته بود داشت، به طرف من پرید. او
دهان مرا با آن لمس نموده، گفت:
حال ببین، این لب های ترا لمس نموده است،
گناهت برداشته شده،
جرمت پاک گشته است.
سپس صدای خداوند را شنیدم که می گفت:
چه کسی را بفرستم؟ که پیام برنده ما خواهد بود؟
جواب دادم، من اینجا هستم، مرا بفرست... او گفت:
«برو، و به این قوم بگو،
البته خواهید شنید اما نخواهید فهمید،
و هر آینه خواهید نگریست اما درك نخواهید کرد.
قلب این قوم را سخت بساز،
و گوش هایش را سنگین؛
چشم هایش را ببند،
مبادا با چشم هایش ببیند،
با گوش هایش بشنود،

با قلبش بفهمد ،
و بازگشت نموده ، شفا یابد . «
سپس من گفتم ، « تا کی ، خداوند ؟ » او جواب داد :
« تا وقتی که شهرها ویران شده و متروک گردند ،
خانه ها بدون مستاجران باقی بمانند ،
و زمین خراب و ویران شود ،
و یهوه قوم را بیرون براند ،
خلا عظیمی در کشور خواهد بود .
و اگر حتی يك دهم قوم باقی بماند ، بار دیگر تلف خواهد گردید .
مثل درخت بلوط و چنار ،
که اگر قطع گردد ، تنها تنه آن ، باقی می ماند . »

۱ - دیوار با خداوند - اشعیاء نبی در معبد که بارگاه خداوندی است ، می باشد .

یهوه مانند پادشاهی در میان فرشتگان که همان سرافین ها بودند و موجوداتی آسمانی اند و نام آنها به معنای آتشین است و شاید شبیه کرویپان بوده اند ، به نظرش ظاهر می گردد (رک به زیرنویس ۳ شماره ۶) . اندیشه ای بسیار والا از تقدس خداوندی ارائه داده شده است که انسان به هر حال در برابر آن خود را گناهکار احساس می کند . برای آن که نبی بتواند کلام خداوند را بیان دارد باید پاک گردد (مقایسه کنید با ۲۶، ۳۴، ۳۵، ۲۰۰)

۲ - رسالت انبیایی - اشعیاء از منشاء الهی رسالت خود آگاه است (رک ۱۰۶، ۱۷۲ و بعد از آن و ۱۸۹) باید دعوت خداوند را به دیگران اعلام دارد . اما از آنجا که مردم سنگدلند برایشان عقوبتی و جزایی در نظر دارد . با وجود این از این قوم تعدادی باقی خواهند ماند ، بقیه مردمان عادل که از برکت آنان تاریخ به جریان خود ادامه می دهد (مقایسه کنید با عاموس نبی ۱۰۴) در اینجا خلاصه ای از عقاید برجسته اشعیاء وجود دارد . موضوع فرو بستگی و سنگدلی باز در انجیل در گفتارهای عیسی تکرار خواهد شد (متی ۱۳: ۱۴-۱۵؛ یو ۱۲: ۴۱) .

روز یهوه

نوشته ترسناک عاموس نبی را در مورد روز یهوه خواندیم (۱۰۱) اشعیاء همین مطلب را با تفصیل در شعری آورده است که متأسفانه بر اثر جریانات روزگار به آن آسیب رسیده است .

۱۱۵ - اشعیا ۶: ۱۹-۵: ۱۴-۱۶؛ ۲: ۲۱

آری، تو قوم خود یعنی خاندان یعقوب را ترك کرده‌ای،
 زیرا که مانند فلسطینیان پر شده است از فالگیر و جادوگر...
 سرزمین او پر است از نقره و طلا
 و گنج‌هایی بیش از حد شمارش؛
 سرزمین پر از اسب‌هاست
 و عرابه‌های بی شمار؛
 سرزمین او پر است از بت‌ها [و مجسمه‌های بی شمار].
 آنها در برابر صنعت دست‌های خویش،
 که به انگشت‌های خود ساخته‌اند سجده می‌کنند!...
 شخص فانی فروتن خواهد گردید، انسان بزر آورده خواهد شد؛...
 به میان صخره‌ها بروید،
 در غبار مخفی شوید، در برابر وحشت یهوه،
 و درخشش عظمت شاهوار او،
 هنگامی که بر می‌خیزد
 تا زمین را به لرزه در آورد!...
 آری، آن روز، روز یهوه صباوت خواهد بود!
 به‌ضد همه غرور و تکبر
 به‌ضد همه آنچه که عظیم است، تا آنرا پایین آورد،
 به‌ضد همه سروهای لبنان
 و همه بلوط‌های باشان
 به‌ضد تمام کوه‌های مرتفع
 و تمام تپه‌های بلند،
 به‌ضد همه برج‌های رفیع
 و همه استحکامات،
 به‌ضد تمام کشتی‌های ترشیش

و تمام چیزهای قیمتی ...
 غرور انسانی حقیر خواهد گردید ،
 تکبر مردان به پایین آورده خواهد شد .
 در آن روز ،
 تنها یهوه متعال گشته ،
 و تمام بت‌ها نابود خواهند شد .
 به درون حفره های صخره و غارهای زمین داخل شوید ،
 در برابر وحشت یهوه ،
 و درخشش عظمت شاهوار او ،
 هنگامی که بر می خیزد ،
 تا زمین را به لرزه در آورد ! ...
 از این سبب هاویه حرص خود را زیاد کرده ،
 و دهان خویش را بی حد باز نموده است .
 و جلال و شوکت ایشان و هر که در ایشان شادمان باشد در آن فرو می رود ...
 مردان ذلیل خواهند گردید ،
 و چشمان متکبران پست خواهد شد .
 و یهوه صباپوت به انصاف متعال خواهد بود ،
 و خدای قدوس به عدالت تقدیس کرده خواهد شد !
 در آن روز ، انسان به درون شکاف های صخره ها ،
 و درزهای تخته سنگ ها پناه خواهد برد ،
 در برابر وحشت یهوه ،
 و درخشش عظمت شاهوار او ، وقتی برخیزد ،
 تا زمین را به لرزه در آورد .

توجه کنید که غرور و تکبر انسان تا چه حد از نظر خداوند مذموم است . روز یهوه یکی از موضوعات اساسی انبیاء است . خداوند برای استقرار سلطنتش بر زمین ، اول دست به داوری بزرگی خواهد زد که شکوهش در کوبیدن دشمنان دیده خواهد شد . اصول اعتقادی مسیحیت درباره واپسین داوری این موضوع را که زبان زد انبیاء است بیشتر گسترش خواهد داد . در صحنه های هنری بارها دیده ایم آلهایی

که لعنت گردیده‌اند به دهان اژدها (لویاتان) فرو رفته‌اند. در شعری که خواندید سرچشمه آن همین تصویر است هر چند هاویه (اقامتگاه مردگان) از نظر اشعیاء نبی همان دوزخ در تفکر مسیحی نیست.

لعن

بیان نفرین ولعنت یکی از سبک‌های ادبی است که اغلب انبیا از آن استفاده کرده‌اند. دامنه آن حتی تا به انجیل هم می‌رسد (لوقا: ۲۴-۲۶). در اینجا اشعیاء نبی به همان هرج و مرج اجتماعی که موجب تنفر عاموس نبی نیز بود حمله‌ور می‌گردد.

۱۱۶- اشعیاء ۵: ۸؛ آیه‌های ۱۱-۱۲؛ آیه‌های ۲۰-۲۳

وای بر آنانی که خانه بر خانه می‌افزایند
و مزرعه به مزرعه متصل می‌کنند
تا این که همه جا به آنها متعلق شده،
و آنان تنها ساکنان آن سرزمین گردند...
وای بر آنانی که از صبح زود
به دنبال مسکرات می‌روند،
و شب دیر می‌نشینند تا شراب ایشان را گرم نماید!
در بزم‌های ایشان عود و بربط و دف و نای و شراب می‌باشد.
اما به فعل خداوند نظر نمی‌کنند،
و به عمل دست‌های وی نمی‌نگرند!...
وای بر کسانی که شرارت را نیکویی، و نیکویی را شرارت می‌خوانند،
که تاریکی را جانشین نور می‌سازند
و نور را جانشین تاریکی،
که تلخ را به جای شیرین
و شیرین را به جای تلخ قرار می‌دهند...
وای بر آنانی که خود را عاقل می‌پندارند

و معتقدند که زیرک می باشند .
وای بر کسانی که مجرمین را برای رشوه ای تبرئه نموده
و در بدهی مرد نیکو کلاهبرداری می کنند .

ریشه هرج و مرج میان انسان ها فقدان حکمت و ترک احکام تورات است . به راستی دیوانگی انسان نظم نیکی و بدی را واژگون می سازد . (رک به ۴ و ۵) در اینجا شباهت گفتار اشعیا نبی و عاموس نبی بسیار چشمگیر است (رک ۹۸ تا ۱۰۰) .

بر ضد تزویر و ریای مذهبی

اشعیا نبی نیز مانند عاموس، تزویر و ریای مذهبی را که مایه خشم و سزاوار عقوبت خداوندی است پست می شمارد .

۱۱۷ - اشعیا ۲۹: ۱۳-۱۴

یهوه گفته است : « چون این قوم تنها با دهان خود به من نزدیک می شود ،
و به لب های خویش مرا تمجید می نماید ،
اما دل خود را از من دور کرده اند ،
و ترس ایشان از من وصیتی است که از انسان آموخته اند ،
بنابراین من بار دیگر با این قوم عمل عجیب و غریب به جا خواهم آورد ،
و حکمت حکیمان ایشان باطل ،
و فهم فهیمان ایشان مستور خواهد شد! ...

کارهای شگفت ، پاداش هایی است که یهوه با آنها اسرائیل را تنبیه خواهد کرد و در اینجا به معنای معجزه نیست . پدیده های طبیعی درست همانند رویدادهای مهم تاریخی از نظر آنان که به مسائل با دید مذهبی نگاه می کنند ، خود علامت و نشان هایی است . تمامی این بخش باز در انجیل متی ۱۵: ۸-۹ تکرار شده است .
در خطابه انتقاد آمیز شدید الحنی ، اشعیا به طعنه های خود بعد می بخشد :

۱۱۸ - کتاب اشعیا نبی ۱: ۱۱-۲۰

یهوه می گوید: از کثرت قربانی های شما مرا چه فایده؟

از قربانی‌های سوختنی قوچ‌ها و پیه گوساله‌ها سیر شده‌ام.
و به خون گاوها و بزها رغبت ندارم!
وقتی می‌آیید تا خود را در برابر من حاضر کنید ،
چه کسی از شما خواست که درگاه مرا پایمال نمایید ؟
هدایای بی‌ارزشتان را دیگر برایم نیاورید ،
دود آنها مرا بیزار می‌کند .
و ماه‌های نو ، سبت‌ها و اجتماعات نیز...
منی توانم گناه را با محفل مقدس تحمل نمایم .
از ماه‌های نو و عیدهای شما نفرت دارم
آنها بر من سنگینی می‌کنند ،
از تحمل آنها خسته شده‌ام .
وقتی دست‌های خود را دراز می‌کنید ،
چشمان خود را بر می‌گردانم .
شما دعا‌های خود را چند برابر می‌کنید ،
من نخواهم شنید .
دستان شما آغشته به خون است ،
بشوید ، خود را پاک نمایید .
اعمال اشتباه خود را از جلوی چشم من بردارید .
از بدی کردن دست بردارید .
نیکویی کردن را بیاموزید ،
عدالت را جستجو کنید ،
به مظلومان یاری نمایید ،
نسبت به یتیم عادل باشید ،
از بیوه زن دفاع کنید ...
حال بیایید این مسئله را حل کنیم ،
یهوه می‌گوید .

با این که گناهانتان مانند ارغوان است ،
 مثل برف سفید خواهند شد ؛
 و اگر مثل قرمز سرخ باشد ،
 مانند پشم خواهند شد .
 اگر اطاعت نمایید ،
 چیزهای نیکوی زمین را خواهید خورد .
 اما اگر ابا نموده ، تمرد کنید ،
 شمشیر شما را خواهد خورد .

اشعیاء نبی در مقابل توقعات اخلاقی تورات بسیار حساس است . بدون آنها ، آیین عبادی تبدیل به مراسم ظاهری پیچی می گردد (ر.ک. ۱۰۵) . این گفتار بدان معنی نیست که اشعیاء اصولاً آیین را محکوم می کند ، بلکه او قبل از هر چیز مردم را به توبه و تطهیر روح فرا می خواند .

مثل تاك (مو)

با استفاده از سبك آوازه‌های عامیانه ، اشعیاء در تمثیلی سراسر تهدید ، خشم خداوند را علیه اسرائیل به ترتیب زیر خلاصه می کند :

۱۱۹ - اشعیاء ۵: ۱-۷

می خواهم سرودی برای
 محبوبم بسرایم ، سرود سرشار
 از محبت درباره تاکستانش .
 محبوبم تاکستانی داشت ،
 بر دامنه یك تپه حاصلخیز .
 او خاك را كنده ، آن را از
 سنگ پاك كرد ، و درختان
 انگور مرغوب در آن كاشت .
 در وسط آن برجی بنا نمود ،

آنجا چرخستی نیز در زمین
کند .

او انتظار داشت که باغ انگور بدهد ،
اما آنچه که داد انگور بد بود . و اکنون ، ساکنان
اورشلیم و مردان یهودا ، از شما می خواهم داوری
کنید مابین من و تاجکستانم . برای تاجکستان
خود چه می توانستم انجام
دهم که انجام نداده ام ؟
انتظار داشتم که انگور بدهد . چرا در عوض
انگور بد آورد ؟ لهذا ،
به شما خواهم گفت که قصد دارم با تاجکستانم چه
کنم : حصارش را برمی دارم و چراگاه خواهد شد ،
دیوارش را منهدم می سازم و پایمال خواهد گردید .
آن را خراب می کنم که نه پازش و نه کنده خواهد شد ،
و خار و خس در آن خواهد رویید .
به ابرها فرمان خواهم داد
تا هیچ باران بر آن نیارزند .
آری ، تاجکستان یهوه صباپوت
خانه اسرائیل است ،
و مردان یهودا
آن گیاه برگزیده .
او انتظار عدالت را داشت ، اما تعدی یافت ،
و برای عدالت انتظار کشید و اینک فریاد شد! ...

در مورد مضمون تاجکستان به ۱۰۹ ر.ک

مفهوم مثال روشن است . با مرقس ۱۲: ۱-۱۲ مقایسه شود .

۲- دوران سلطنت احاز

اشعیاء باور به خداوند را موعظه می نماید

نخستین موعظه اشعیاء در دوران سلطنت یوتام است. پس از مرگ او، احاز پسرش به جای وی می نشیند.

۱۲۰- کتاب دوم پادشاهان ۱۶:۱-۵

در سال هفدهم فقه پسر رملیا، احاز پسر یوتام پادشاه یهودا شد. احاز وقتی بر تخت نشست ۲۰ ساله بود، و ۱۶ سال در اورشلیم سلطنت نمود. او آنچه را که برای یهوه خدایش خوشایند بود انجام نداد، همان طور که جدش داود انجام داده بود. او رفتار پادشاهان اسرائیل را دنبال نمود، به طوری که حتی پسرش را از میان آتش گذرانید و بدین گونه از اعمال شرم آور ملت هایی که یهوه از حضور بنی اسرائیل بیرون کرده بود، تقلید نمود. او قربانی ها و بخور بر مکان های بلند، بر تپه ها و زیر هر درخت سبز تقدیم می کرد.

در همان هنگام بود که رصین پادشاه آرام و فقه پسر رملیا، پادشاه اسرائیل به لشکر کشی بر ضد اورشلیم مبادرت کردند. آنها احاز را محاصره نمودند...

شاهان سوریه (قلمرو آرامی دمشق) و اسرائیل خواستند احاز را در پیمانی بر ضد پادشاه آشور وارد کنند... او رد کرد لذا به این فکر افتادند که او را از سلطنت پایین آورند و برای دفع طلسم بود که احاز پسرش را از آتش رد کرد. هدف این رسم دوران توحش کنعانی، دور کردن بدبختی و بلا از کسی بوده است که دچار آن گردیده و پسر در این موارد جور پدر را می کشد. (ر.ک. ۱۵). پیش از آن که شاه بدین مرحله رسد اشعیاء او را تشویق کرده بود که فقط به خداوند توکل داشته باشد:

۱۲۱- اشعیاء ۷:۱-۹

خبر به خانه داود آورده شد. آنها گفتند: «آرام در افرائیم اردو زده است.» سپس قلب پادشاه و قلب های قوم مانند وقتی که درختان جنگل در مقابل باد می لرزند لرزید. یهوه به اشعیاء گفت: «با پسرت شاریاشوب رفته، احاز را در انتهای آبراه استخر بالایی بر جاده مزرعه «رختشو» ملاقات نما، و به وی بگو:

«توجه نما ، آرام باش ، ترسی نداشته باش ،
نگذار دلت ضعیف شود
به خاطر دو ته مانده نیم سوز در حال خاموش شدن ...
یا به خاطر این که آرام ، افرائیم و پسر رملیا
نقشه کشیده اند تا ترا نابود سازند ، و گفته اند :
بیایید یهودا را فتح کنیم و آنرا محاصره کرده ، به جهت خویشتن تسخیر نماییم
و در آنجا پادشاهی بگماریم ،
پسر طئیل را !»
خداوند یهوه اینرا می گوید :
این به حقیقت نخواهد پیوست ؛ این نخواهد شد !
زیرا که سر آرام دمشق ،
و سر دمشق ، رصین است ،
سر افرائیم ، سامره است ،
و سر سامره ، پسر رملیا می باشد ...
اگر باور نکنید ،
هر آینه ثابت نخواهید ماند .»

۱ - به نظر می رسد همان طور که گفته شد این متن ناقص است . قبل از آخرین آیه باید گفته شود : « و ... سر یهودا اورشلیم است و سر اورشلیم یهوه . » « در آخرین آیه با کلمات بازی گردیده که ترجمه آن ناممکن است : « باور کردن » و « ثابت ماندن » در زبان عبرانی از يك ریشه است . در این مورد باید پی برد که امر ایمان در افکار اشعیا چقدر پراهمیت است زیرا فضیلت اساسی قوم یهوه ، قوم مسیحایی باید ایمان باشد .

۲ - نام پسر اشعیا « شاریاشوب » یعنی « آن بقیه ای که باز خواهد گشت » می باشد . این نام گذاری شاید حاکی از الهامی بسیار موثر به هنگام تولد طفل باشد :

آن روز بقیه اسرائیل و باز ماندگان یهودا
از اعتماد بر مردی که آنان را می زند دست بر خواهد داشت
و حقیقتاً بر یهوه ،

آن قدوس اسرائیل تکیه خواهند نمود.
بقیه‌ای باز خواهند گشت، بقیه یعقوب،
به سوی خدای نیرومند. (۲۰:۲۱-۲۱)

این کلام و سرودش ربانی در بردارنده این معناست که بقیه قوم و برجستگان وفادار به سوی خداوند روی خواهند آورد که این خود موضوعی اساسی در ایمان اشعیا بوده است (ر.ک ۱۱۴). نام بردن از پسر نبی، بمانند نام بردن از فرزندان هوشع يك یادآوری دائم و پیوسته است همان‌طور که اشعیا نبی در جای دیگر گفته است:

«من و فرزندان من که یهوه به من داده است
در اسرائیل علامت و نشانه هستیم
از سوی یهوه» (۱۸:۸)

۳ - از این پس اقدامات اشعیا روشن‌تر می‌گردد. وجود پسر در کنار پدر دعوتی برای گرایش به سوی خداوند است.
اگر به خدای روی آورده شود، احاز می‌تواند کاملاً به یهوه که خدای قوی و تواناست و شاه اسرائیل است تکیه کند اما اگر تحقق نیابد قوم یهوه تنبیه خواهد گردید و فقط بخشی از آن به سوی خداوند خواهند رفت. در قسمت آخر، گفتار اشعیا لحن ترسناکی بخود می‌گیرد.
در بقیه روایت و داستان پی‌به‌پی ایمانی احاز خواهیم برد.

سزای بی‌ایمانی و وعده مسیح

۱۲۲ - اشعیا ۷: ۱۰-۲۲

اشعیا بار دیگر احاز را مخاطب قرار داده، گفت: «از یهوه خدایت نشانه‌ای برای خود بخواه که یا از اعماق هاویه، و یا از بلندی‌های بالا آید.» احاز جواب داد: «خیر، من یهوه را در آزمایش قرار نخواهم داد.»

سپس اشعیا گفت:

«حال بشنوید، خاندان داود:

آیا شما با لبریز کردن صبر انسان‌ها قانع
نشده‌اید

که می خواهید صبر خدای مرا نیز لبریز نمایید ؟
 بنابراین ، خود خداوند ،
 به شما نشانه ای می دهد .
 آن چنین می باشد : اینک باکره حامله شده ،
 و به زودی پسری خواهد زایید
 که او را عمانوئیل خواهند خواند .
 سرشیر و عسل خواهد خورد ،
 تا آن که بداند چگونه شرارت را به عقب زده
 نیکویی را انتخاب کند .
 زیرا قبل از آن که این بچه بداند چگونه
 شرارت را به عقب زده ،
 خوبی را انتخاب نماید ،
 سرزمینی که دو پادشاه آن ترا به وحشت می اندازند
 متروک خواهد شد .
 یهوه زمان هایی برای شما ،
 و قومتان و خانه پدرتان پیش خواهد آورد ،
 که از زمان هایی که افریم از یهودا جدا شد تا حال نیامده باشد .
 در آن روز واقع خواهد شد که یهوه برای مگس هایی که به کناره های نه‌رهای مصرند
 و زنبورهایی که در زمین آشورند صفیر خواهد زد
 و تمامی آنها بر آمده ، در وادی های ویران و شکاف های صخره ،
 و بر همه بوته های خاردار و همه مرتع ها فرود خواهند آمد...
 آن روز هر مردی
 یک گوساله و دو گوسفند پرورش خواهد داد ،
 و به خاطر فراوانی شیری که می دهند ، سرشیر خواهد خورد .
 تمام آنهایی که در کشور باقی مانده اند ،
 سرشیر و عسل خواهند خورد... »

این کلامی است بسیار نامعلوم ولی مشهور! به نخستین فکری که در آن برخورد می‌کنیم اعلام پاداش است. همان‌طور که در کلام زیرین نیز در همان اوضاع و احوال چنین بیان شده است:

۱۲۳ - اشعیا ۸: ۵-۸

یهوه بار دیگر مرا خطاب کرده، گفت:
چون که این قوم آب‌های شیلوه را که به ملایمت جاری می‌شود خوار شمرد،
و در مقابل رصین
و پسر رملیا می‌لرزد،
خداوند بر ضد شما
آب‌های نیرومند و عمیق رودخانه را برخواهد آورد:
و از بستر خود به بیرون لبریز گشته،
همه سواحلش را سرشار خواهد کرد.
آب، یهودا را فرا گرفته، طغیان نموده، بیرون خواهد ریخت،
و آنرا تا گردن زیر سیل خواهد پوشاند،
و بال‌هایش گسترده خواهند شد،
بر تمامی پهنه کشور تو، ای عمانوئیل.

۱ - شیلوه، چشمه مقدس معبد اورشلیم است که در پای تپه صهیون قرار دارد. منظور از رودخانه، رود فرات است یعنی رود آشور. پس اشعیا، هجوم و حمله دیگری از آشوریان را اعلام می‌دارد که پس از ویران کردن سوریه و اسرائیل به یهودیه حمله ور خواهند شد تا آنها را به خاطر بی‌ایمانی به سزا رسانند: اشعیا نشانه‌های خشم الهی را بیان می‌دارد. البته به زبان نمادین سخن از این حمله در میان است: در متن دوم با بیان طغیان رود و در متن اول با اعلام گروه مکسان و زنبوران.

۲ - اما مطلب مهم‌تری وجود دارد: مزده تولد عمانوئیل (یعنی = خدا باماست).

این شخص با این نام نمادین چه از نظر ایمان یهود و چه مسیحی همان مسیح پسر داود است که در دیگر نبوت‌های اشعیا نیز از او سخن گفته شده است (۱۲۶، ۱۲۷).

شاید نبی در اینجا اشاره به نجاتی می‌کند که در دوران او زیانزد همه بوده است؟ به هر حال، فرا رسیدن زمانی را وعده می‌دهد که آن را با صفات فردوس تصویر کرده است. در این باب حتی از زبان متداول در متون مربوط نیز کمک می‌گیرد. مثلاً خامه و غسل در افسانه‌های

فنیقی غذای بت‌ها پوده است. در کتاب مقدس هم به همین خاطر وقتی صحبت از سرزمین موعود است، سرزمینی است که در آن شیر و عسل جاری است. عمانوئیل هم از کره و عسل می‌خورد و نتیجه آن که وقتی به سن بلوغ رسد بر خلاف آدم در فردوس زمینی، او بدی را کنار زده و خوبی را انتخاب خواهد کرد. (ر.ک ۵) بنابراین، در این فردوس حاصلخیز که سرزمین مقدس خواهد شد تمام افراد این باقیمانده کوچک به فراوانی شیر و عسل خواهند یافت.

اما درباره مادر عمانوئیل، نبی برای معرفی او از لغتی استفاده می‌کند که به معنای دختری جوانی است که به سن ازدواج رسیده، اما هنوز صاحب فرزند نگردیده است. اگر در اینجا از به کار بردن کلمه *Vierge* «باکره» خودداری می‌کند برای آن است که خوانندگان آن روز، به چنین مادری باور نمی‌آوردند اما در متن یونانی کتاب مقدس چنین آمده است:

«الکون باکره باردار شده و پسری خواهد زائید...» و بدین ترتیب به وضوح يك تولد معجزه آسا بیان می‌گردد.

۳ - به هر حال، باید گفت که متن این پیام زیاد روشن نیست، مخصوصاً دو زمانی که به کار برده که اگر دقت کنید در هم ادغام شده‌اند. نبی در آینه فکری خود نمودار آینده را گنجانیده است: اگر عمانوئیل باید به زودی به جهان آید سزای قوم بی‌ایمان و دیر باور پیش از آن که او به سن بلوغ رسد روی خواهد داد و دوران فردوس گون سلطنت وی خیلی زود پس از بالا، فرا خواهد رسید. و بدین ترتیب نشان امید در پیامی تهدید آمیز مخفی است.

بدین جهت است که تفسیر کنندگان گوناگون گمان برده‌اند عمانوئیل، پسر احاز است (یعنی حزقیا) یا پسر اشعیا. به هر حال، کسی است که در زمان نبی به سر می‌برده است (که البته بر اساس این تفسیر هم متن مذکور ارزش مژده نجات مسیحایی خود را از دست نمی‌دهد). اما این تفاسیر چندان موافق با متن به نظر نمی‌رسند. بهتر است که در آن به نبوتی توجه کرد که مستقیماً به مژده تولد مسیح اشاره می‌کند. (ر.ک متی ۱: ۱۸-۲۵). هیچ پیام دیگری برای بیان تزلزل و ناپایداری ایمان احاز مناسب‌تر از این نمی‌توانست باشد.

۱۲۴ - کتاب دوم پادشاهان ۱۵: ۲۹-۳۰-۱۶: ۷-۱۰

احاز پند اشعیا را گوش نکرد و کمک آشور را به کمک یهوه ترجیح داد. در کتاب پادشاهان جنگ آشور بر ضد دمشق و اسرائیل مختصراً نوشته شده است.

احاز، قاصدانی پیش تغلت فلاسر پادشاه آشور فرستاد تا بگوید: «من خادم و پسر تو هستم. آمده مرا از دست پادشاه آرام و پادشاه اسرائیل که می‌خواهند بر ضد من جنگ نمایند نجات بده.» و احاز نقره و طلائی را که در معبد یهوه و در خزانه قصر یافت می‌شد برداشته و آن را به عنوان هدیه‌ای برای پادشاه آشور فرستاد. پادشاه آشور این درخواست را پذیرفت و بر ضد دمشق رفته آن را گرفت؛ او ساکنان آن را به قیر تبعید نموده، رصین را کشت.

پادشاه احاز برای ملاقات تغلت فلاسر پادشاه آشور به دمشق رفت...
در روزهای فقه پادشاه اسرائیل تغلت فلاسر پادشاه آشور آمده عیون، آبل بیت معکه، یانوح،
قادش، حاصور، جلعاد و جلیل، تمام سرزمین نفتالی، را گرفت و ساکنانشان را به آشور تبعید نمود.
هوشع پسر ایله بر ضد فقه پسر رملیا توطئه‌ای چید؛ او آن پادشاه را کشته، جانشینش شد.

سرزنش فرزندان حق ناشناس

نبرد بر ضد دمشق و اسرائیل، سرزمین یهودیه را به خاک سیاه نشاند و احتمالاً این باز برای اشعیاء نبی فرصتی بود که مردم را به توبه
و استغفار دعوت نماید.

۱۲۵ - اشعیاء ۱: ۲-۹

ای آسمان‌ها بشنوید؛ زمین، توجه نما
زیرا یهوه سخن می گوید،
من پسران پروردم، آنان را بار آوردم،
اما آنان بر ضد من شوریدند.
گاو نر صاحب خود را می شناسد
و الاغ آخور اربابش را،
اسرائیل هیچ نمی داند،
قوم من هیچ نمی فهمند.
وای بر امت خطاکار و قومی که زیر بار گناه می باشند،
وای بر نسل شریران و پسران مفسد!
آنان یهوه را ترك نموده، آن قدوس اسرائیل را تحقیر کرده اند،
آنها از او رو برگردانده اند.
چرا دیگر شما را بزنم،
شما که زیاده فتنه می کنید؟
تمام سر بیمار است، تمام قلب ضعیف شده؛

از كف پا تا سر تندرستی درآن نیست:
 بلکه جراحت و کوفتگی و زخم متعفن
 که نه بخیه شده و نه بسته گشته و نه با روغن التیام شده است.
 سرزمین شما متروکه است، و شهرهایتان سوخته،
 مزارعتان را - بیگانگان در جلوی چشم شما می خورند...
 دختر صهیون وا گذاشته شده است،
 مانند کلبه ای در يك تاکستان،
 مثل سایبانی در يك زمین خربزه،
 چون يك شهر محاصره شده.
 اگر یهوه صباوت برای ما چند بازمانده فی گذاشت،
 باید مثل سدوم می شدیم.
 و مانند عموره می گشتیم...

در مورد مضمون «خدای پدر» ر.ک به ۱۱۲ و متی ۲۵:۶-۳۳. رساله به رومیان ۸:۱۵-۱۶. در این مضمون هم عطوفت الهی و هم ناسپاسی آدمی به چشم می خورد. درباره اصطلاح «یقیت» ر.ک ۱۲۱.

امید به نجات

پس از نبرد آشوریان (مقارن ۷۳۲ ق.م) ساکنان شمال اسرائیل ناچار گردیدند که تبعید را بپذیرند (ر.ک به ۱۲۴) در حین این رویداد دلخراش، اشعیا نبی هر چند اهل جنوب و یهودیه بود، ضربه ای را که بر قوم یهوه خورده بود حس می کرد و با وجود همه بدبختی ها از امیدی که وعده داده شده بود در ابعاد و سیع تری سخن می راند:

۱۲۶ - اشعیا ۹:۱-۶

قومی که در تاریکی راه می رفت،
 نور عظیمی دیده است؛
 و بر ساکنین زمین سایه موت،
 نوری تابیده است.

تو و وجد ایشان را افزون تر ساخته‌ای،
و شادی ایشان را عظیم گردانده‌ای.
آنها در حضور تو شادی می‌کنند
همان‌گونه که مردان در هنگام درو شادی می‌نمایند،
همان‌گونه که مردان هنگام تقسیم غنایم خوشحالند.
زیرا یوغی که بر او سنگینی می‌نمود،
و عصای گردنش،
یعنی عصای جفا کننده‌ی وی را شکستی، چنان که در روز مدیان کردی.
کفش‌های پرغوغای جنگاوران،
و ردای آغشته به خون،
برای سوختن و هیزم آتش خواهند بود.
زیرا برای ما فرزندی زائیده،
و پسری به ما بخشیده شده است
و پادشاهی بر شانه‌های او گذارده شده؛
و این است نامی که به او می‌دهند:
«عجیب و مشیر و خدای قدیر و پدر سرمدی و سرور آرامش».
ترقی سلطنت و آرامش او را بر کرسی داود و بر مملکت وی انتها نخواهد بود،
تا آن‌را به انصاف و عدالت از الان تا ابدالابد ثابت و استوار نماید!
غیرت یهوه صباپوت این‌را به جا خواهد آورد!

۱- امید اسرائیل طبق پیام ناتان پس از داود مربوط به جانشینان وی است. (۷۱) در این متن اشعیا به فکر روزی است که این امید به وقوع خواهد پیوست: روز نجات که تمام دشمنان اسرائیل در هم خواهند شکست (در باره روز «مدیان» به ۵۸ ر.ک) صلح، حق و عدالت در زیر سایه سلطنت پسر آرمانی و ایده‌آل داود رشد خواهند کرد، پسری که نام‌های نمادین آن نشان دهنده «خصوصیت‌های والای مذهبی قهرمانان هم‌نژادش یعنی حکمت سلیمان، دلیری داود صفات برجسته مذهبی موسی و پدران قوم» می‌باشند (کتاب مقدس اورشلیم).
درخشان‌ترین دوران سلطنت داود و سلیمان برای اشعیا نبی همه تصویری از سلطنت مسیح موعود است.
۲- اما باید باز جلوتر رفت. حق و عدالت و به‌خصوص صلح از نشانه و خصوصیات دورانی است که با زندگانی شاد فردوس اولین

پیوند یافته است (ر.ک ۱۲۲ و ۱۲۲۷ و در نزد انبیاء دیگر ۱۱۱، ۲۰۵، ۲۲۱). اشعیاء با اصطلاحات سمبلیک، رهایی و نجات بشریت درد کشیده را مژده داده و از پیش تولد مسیح شاهوار پسر داود را می ستاید. پی بردن به این ارزش عقیدتی متن مهتر از آنست که بدانیم در چه اوضاعی اعلام شده است (همان طور که برخی عقیده دارند که این متن به مناسبت تولد فرزندى از سلسله شاهان گفته شده باشد). عین این تعلیم در پیام دیگری نیز به شرح زیر آمده است:

۱۲۷ - اشعیاء ۱۱: ۹-۱۱

نهالی از تنه یسی بیرون آمده،
شاخه ای از ریشه هایش خواهد شکفت.
روح بیهوه بر او قرار خواهد گرفت،
روح حکمت و بینش،
روح مشورت و قدرت،
روح معرفت و ترس بیهوه.
او به ظواهر داوری نخواهد کرد،
و بر حسب شایعه حکمی نخواهد نمود.
بلکه مسکینان را به عدالت داوری خواهد کرد،
و به جهت مظلومان زمین، به راستی حکم خواهد نمود.
جهان را به عصای دهان خویش زده،
شریران را به نفس لب های خود خواهد کشت.
کمریند کمرش عدالت خواهد بود،
و کمریند میانش، امانت.
گرگ با بره سکونت خواهد داشت،
و پلنگ با بزغاله خواهد خوابید،
و گوساله و شیر با هم،
و طفل کوچک آنها را خواهد راند.
و گاو با خرس خواهد چرید،
و بچه های آنها با هم خواهند خوابید.

شیر مانند گاو نر کاه خواهد خورد،
و طفل شیرخوار بر سوراخ مار بازی خواهد کرد؛
و طفل از شیر باز داشته شده، دست خود را بر خانه افعی خواهد گذاشت.
و در تمامی کوه مقدس من ضرر و فساد نخواهد بود...

یادآوری پرحشمتی از سلطنت مسیحایی ارائه داده شده است.

بر روی سه مضمون تأکید شده است: اولاً روح که مسیح یهوه را تبدیل به پادشاه نبوی می کند، ثانیاً حکمت (ر.ک. به ۷۶) و ثالثاً مضمون عدالت که با مطالب دوران اشعیا در تناقض است (۱۱۵، ۱۱۶). سعادت‌تی که به همراه این سلطنت ایده آل می آید، همان تصویر بهشت اولیه است. معنای سمبول‌های آخر که در دیگر ادبیات شرقی نیز آمده است، عبارت است از تصویر دنیایی بدون نقص و تکامل یافته که در آن خونی ریخته نمی شود (ر.ک. به ۱۸۴).
میکاه نبی که معاصر اشعیاء نبی نیز بود از امیدی مشابه یاد می کند:

۱۲۸ - میکاه ۵: ۱-۵

و تو ای (بیت الحم) افراته!
گرچه در میان قبایل یهودا، کوچکترین هستی،
از تو، کسی بیرون خواهد آمد که بر اسرائیل
حکمرانی خواهد نمود،
منشاء او از قدیم و از ایام ازل بوده است.
بنابراین یهوه ایشان را تا زمانی که «زن حامله
بزاید» تسلیم خواهد نمود...
او خواهد ایستاد و در قوت خداوند،
و در کبریای اسم یهوه حکمرانی خواهد نمود.
اهالی به آرامی ساکن خواهند شد زیرا که او تا اقصای زمین بزرگ خواهد شد.
او سلامتی خواهد بود، زمانی که آشور به زمین ما داخل شده، آنرا تسخیر نماید،
او ما را خواهد رهانید...

قبیله افراته همان قبیله یهودا است که داود نیز از آن قبیله بود.

بیت لحم شهری است که این قبیله سرانجام در آنجا سکنی گزید (محتماً این کلمه بعداً توسط ویرایشگری وارد متن شده است)
لذا پیام میکاه نبی بر ریشه خانوادگی مسیح تکیه می‌نماید. اما بر حسب سنت‌ها و روایات منظور این طرز نامیدن اشاره‌ای به محل تولد وی است (متی ۱: ۶-۷).
منشاء باستانی مسیح شاهوار را با مراجعه به قدمت خانواده‌اش می‌توان دریافت و نه با در نظر گرفتن اینکه مشیت الهی از ازل بر او قرار گرفته بود. جمله: «زن حامله بزاید.» همان مضمون «دختر جوان» مادر عمانوئیل را به‌خاطر می‌آورد «۱۲۲».

۳- ویرانی سامره و اصلاحات حزقیا

روز یهوه بر سامره

نخستین تبعید که به سال ۷۳۲ (ق.م) روی داد موقوف نشد قلوب مردمان را چه در اسرائیل (قلمرو شمالی) و چه در یهودیه (قلمرو جنوبی) به سوی خداوند بگرداند. لذا نبوت‌ها هم‌چنان وقوع فجایع را اعلام می‌دارند. میکاه نبی، ویرانی آتی سامره را پیشگویی می‌کند:

۱۲۹- میکاه ۱: ۲-۹

ای جمیع قوم‌ها بشنوید!
و ای زمین و هر چه در آن است گوش بدهید!
یهوه می‌خواهد بر ضد شما شهادت دهد،
خداوند، در حالی که از قصر مقدس خود بیرون می‌آید.
زیرا ببینید، یهوه از قدس خود بیرون می‌آید،
او پایین می‌آید و بلندی‌های زمین را می‌پیماید.
حینی که او می‌رود، کوه‌ها آب می‌شوند،
دره‌ها از یکدیگر گسیخته‌اند،
مانند موم در مقابل آتش،
مانند آبی که بر مکان شیب‌داری ریخته شده است.
تمام اینها به‌خاطر جرم یعقوب،

و گناه خاندان اسرائیل می باشد .
 جرم یعقوب چیست ؟
 آیا سامره نیست ؟
 گناه خاندان یهودا چیست ؟
 آیا اورشلیم نمی باشد ؟
 مصمم هستم که سامره را خرابه ای در بیرون شهر گردانم ،
 جایی که در آن بوته های انگور کاشته خواهد شد .
 سنگ هایش را بدرون دره غلطان خواهم ساخت ،
 بنیادهایش را برهنه خواهم نمود ...
 این است که می خواهم ماتم گرفته ، سوگواری نمایم ،
 برهنه و عریان راه خواهم رفت .
 مانند شغال زوزه های تلخ خواهم کشید ،
 و مانند شتر مرغ نوحه گری خواهم نمود .
 زیرا که جراحات های وی علاج ناپذیر است چون که به یهودا رسیده است ،
 و به دروازه های قوم من یعنی به اورشلیم داخل گردیده است ...

آشور که موجب ویرانی سامره می گردد فقط عامل خشم خداوند است .

به این علت است که ویرانی شهر گناهکار و محکوم با صحنه ای خشمگین و ترسناک از ظهور یهوه همراه است . برای این که حضور

خداوند را در این رویدادها بفهمیم ، نبی آن را به صورت شعر و با استفاده از سمبل های مذهبی بیان کرده است .

ویرانی سامره

نبوت نبی علیه سامره دیری نپایید که به تحقق پیوست . به سال ۷۲۲ (ق.م) پایتخت اسرائیل به زیر ضربات لشکریان آشور افتاد .

۱۳۰ - کتاب دوم پادشاهان ۱۷: ۳-۲۴

שלמנسر پادشاه آشور به ضد هوشع ، پادشاه اسرائیل برآمد . هوشع بنده او شد و برایش پیش کشی آورد . اما پادشاه آشور در هوشع خیانت یافت زیرا که رسولانی نزد سؤا پادشاه مصر فرستاده بود و

پیشکش مثل هر سال نزد پادشاه آشور نفرستاد. لذا در نهمین سلطنت هوشع، پادشاه آشور او را بند نهاد و به زندان انداخت. پادشاه آشور تمامی سرزمین را تصرف نموده، به سامره برآمد و آن را سه سال محاصره نمود... هنگامی که پادشاه آشور سامره را تسخیر کرد، ساکنین آن را به آشور به اسیری برد... سپس مردمانی از بابل، کوت، عوا، حمات و سفروایم آورده، ایشان را به جای بنی اسرائیل در شهرهای سامره سکونت داد...

این امر واقع شد، از این جهت که بنی اسرائیل به یهوه خدای خود که ایشان را از زمین مصر، از زیر دست فرعون، پادشاه مصر بیرون آورده بود. گناه ورزیدند و خدایان دیگر را پرستش کرده، بر وفق فرایض امت‌هایی که یهوه از حضور بنی اسرائیل اخراج نموده بود، عمل کردند...

معهدا، یهوه توسط جمیع انبیا و راثیان به اسرائیل امر فرموده بود که: «از طریق‌های زشت خود بازگشت نمایید و اوامر و فرایض مرا موافق تمامی شریعتی که به پدران شما امر فرمودم و به واسطهٔ بندگان خود انبیا نزد شما فرستادم، نگاه دارید!»

اما ایشان اطاعت ننموده، گردن‌های خود را مثل گردن‌های پدران ایشان که به یهوه خدای خود ایمان نیاوردند، سخت گردانیدند. آنها فرایض او و عهدی که با پدران ایشان بسته و شهاداتی را که به ایشان داده بود ترك نمودند...

ویرانی سامره به وقایع نگار کتاب تثنیه، اندیشه‌های اخلاقی که به بهترین طرزی افکار درونی و روحیه او را نشان می‌دهد الهام می‌بخشد. در این ماجراهای دردناک که ارادهٔ خداوند بر آن قرار گرفته است، وی تحقیق تهدیدهای انبیا و کیفر قوم اسرائیل را می‌بیند. در نوشته‌های او امر وفاداری آن قدر مهم و روشن است که احتیاج زیادی به توضیح و تفصیل ندارد. وقایع، خود روشنگر امر می‌باشند. از سال ۷۲۲ (ق.م) ایمان داران اورشلیم دارای همین گونه اندیشه‌ها بوده‌اند. ویرانی سامره، نشانهٔ تهدید آمیزی برای یهودیه محسوب می‌شد.

تهدید اورشلیم

در سال ۷۱۶ (ق.م) حزقیا به جای پدرش احاز به سلطنت نشست. وضع اخلاقی سرزمین یهودیه هم چنان تأسف آور بود تا آنجایی که میکاه نبی همان سرنوشتی که سامره دچار آن شده بود برای اورشلیم نیز پیش بینی نمود:

۱۳۱ - میکاه ۳: ۹-۱۲

ای رؤسای خاندان یعقوب،
و ای داوران خاندان اسرائیل، این را بشنوید!
شما که از عدالت متنفرید
و تمام آنچه را که راست است منحرف می سازید،
شما که صهیون را با خون بنا می کنید،
و اورشلیم را با جرم!
رؤسای ایشان برای رشوه داوری می نمایند،
و کاهنان ایشان برای اجرت تعلیم می دهند،
و انبیای ایشان برای نقره فال می گیرند،
و با این همه بر یهوه تکیه نموده، می گویند،
«آیا یهوه در میان ما نیست؟
هیچ شرارتی بر ما وارد نخواهد آمد.»
بنابراین، به سبب شما، صهیون مثل مزرعه شیار خواهد شد،
و اورشلیم به توده های سنگ،
و کوه معبد به بلندی های جنگل مبدل خواهد گردید!

این متن را با متن عاموس نبی مقایسه کنید (۹۸-۱۰۰). این کلمات و سخنان تند و سخت سرانجام نتایج خود را بروز داد. حزقیای جوان تحت تاثیر تهدیدهای میکاه و شاید موعظه های اشعیا از همان سال های اول سلطنت خود در صدد اصلاحات مهم مذهبی برآمد (رک. ۱۶۵).

اصلاحات دینی حزقیا

مورخ جدیدتر کتاب های تواریخ ایام با استفاده از بیان مختصر کتاب پادشاهان و دیگر منابع کهناتی ویژه در مورد اصلاحات حزقیا چنین نوشته است:

۱۳۲ - کتاب دوم تواریخ ایام ۲۹-۳۰

او بود که در اولین ماه سال اول پادشاهیش درهای خانه یهوه را گشوده، آنها را تعمیر نمود. سپس کاهنان و لاویان را آورده، در میدان شرقی جمع نمود و به آنها گفت: «به من گوش دهید، لاویان! اکنون خود را پاک نموده و خانه یهوه خدای اجداد ما را تقدیس کنید، آنچه را که ناپاک است از مکان مقدس بیرون اندازید. زیرا که اجداد ما خیانت ورزیده، آنچه را که یهوه خدایمان را ناخشنود می ساخت انجام داده اند... پس خشم یهوه بر یهودا و اورشلیم افتاده است و ایشان را محل تشویش و دهشت ساخته است...»

مأموران دینی، تطهیر مقرر شده را بانجام می رسانند. کتاب پادشاهان خیلی دقیق می گوید که ستون های نذری و تیرهای چوبی مقدس (اشبیره ها) و همچنین ماری از مفرغ را که می گفتند متعلق به موسی بوده است (رک ۴۶) و مردم برای آن آیین خرافی برگزار می کردند، خراب نمودند.

پس حزقیا پادشاه صبح زود برخاست و رؤسای شهر را جمع کرده، به خانه خداوند برآمد. و ایشان هفت گاو و هفت قوچ و هفت بره و هفت بز را آوردند تا برای مملکت و قدس و یهودا قربانی گناه بشود... و چون به گذرانیدن قربانی سوختن شروع نمودند، سرودهای خداوند را بنا کردند و کرناها در عقب آلات داود پادشاه اسرائیل نواخته شد... و چون قربانی های سوختنی تمام شد، پادشاه و جمیع حاضران با وی رکوع کرده، سجده نمودند...

پس خدمت خانه خداوند آراسته شد. حزقیا و تمامی قوم شادی کردند، چون که قوم را مستعد ساخته بود، زیرا این امر ناگهان واقع شد. و حزقیا نزد تمامی اسرائیل و یهودا فرستاد و مکتوبات نیز به افرایم و منسی نوشت تا به خانه خداوند بیایند و عید گذرا را برای یهوه خدای اسرائیل نگاه دارند...

پس قاصدان با مکتوبات از جانب پادشاه و سرورانش به تمامی اسرائیل و یهودا رفته، گفتند: «ای بنی اسرائیل، به سوی یهوه بازگشت نمایید!... مثل پدران و برادران خود که به یهوه خدای پدران خویش خیانت ورزیدند مباشید: که ایشان را محل دهشت گردانیده است!... اگر به سوی خداوند بازگشت نمایید، برادران و پسران شما به نظر آنانی که ایشان را به اسیری برده اند التفات خواهند یافت و به این زمین مراجعت خواهند نمود، زیرا که یهوه خدای شما مهربان و رحیم است و اگر به سوی او بازگشت نمایید، روی خود را از شما برخواهد گردانید...»

پس گروه عظیمی در اورشلیم برای نگاه داشتن عید فطیر، جمع شدند... ایشان مذبح هایی را که در

اورشلیم بود، خراب کردند و همه مذبح های بخور را خراب کرده به رودخانه قدرون انداختند. سپس گذر را ذبح کردند... و تمامی جماعت مشورت کردند که عید را هفت روز دیگر نگاه دارند، پس هفت روز دیگر را با شادمانی نگاه داشتند... از ایام سلیمان، پسر داود، پادشاه اسرائیل، مثل این در اورشلیم واقع نشده بود.

۱ - در این روایت اشتباهات تاریخی چندی وجود دارد چنان که از تاریخ متأخر آن و سبک ادبی کتاب تواریخ ایام برمی آید (هم چنین به نظر نمی رسد که قبل از دوران تبعید، کاهنان و لاویان دو گروه مجزا از یک دیگر بوده باشند). ولی به هر حال دارای اطلاعات جالبی نیز هست.

۲ - حزقیای در اصلاحاتی که به عمل آورد به بت پرستی حمله ور شد. علاوه بر آن با دعوت همه ایمان داران به یهود به اورشلیم (اهالی یهودیه و «بقایای» اسرائیل) برای برگزاری هر چه باشکوه تر عید گذر، در واقع دوران پر شوکت سلیمان را تجدید کرده و تمرکز آیین عبادی چنان که در دوران سلیمان رواج داشت دوباره احیاء کرد.

سلطنت نهایی خداوند در معبدش

در زمان برگزاری گذر بزرگ، زمان حزقیای، نویدی بر زبان ها بود که معبد که محل اقامت یهوه است، نه فقط مرکز اسرائیل بلکه مرکز سراسر جهان خواهد شد:

۱۳۳ - اشعیاء ۴۰:۲-۴ = میکاه ۴:۱-۴

در ایام آخر، واقع خواهد شد
که کوه خانه خداوند بر قله کوه ها ثابت خواهد شد،
و فوق تل ها برافراشته خواهد گردید.
تمام ملت ها به سوی آن روان خواهند شد،
قوم های بی شمار به طرفش خواهند آمد؛ و خواهند گفت:
«بیایید تا به کوه خداوند،
و به خانه خدای یعقوب برآییم،
تا طریق های خویش را به ما تعلیم دهد،

و به راه‌های وی سلوک نماییم؛
 زیرا شریعت از صهیون صادر خواهد شد،
 و کلام یهوه از اورشلیم؛
 او امت‌ها را داوری خواهد نمود،
 و بر قوم‌های بسیاری حکومت خواهد کرد.
 ایشان شمشیرهای خود را برای گاو آهن
 و نیزه‌های خویش را برای اره‌ها خواهند
 شکست.
 ملت بر ضد ملت شمشیر نخواهد گرفت،
 و بار دیگر جنگ را نخواهند آموخت.
 و هر کس زیر مو خود و زیر انجیر خویش خواهد
 نشست،

و ترساننده‌ای نخواهد بود، زیرا که دهان یهوه تکلم نموده است!

پیام، دورنمای آینده نامشخص است. بعد از وحی‌های نبوی مربوط به سلطنت مسیحایی (۱۲۶، ۱۲۷، ۱۲۸)، در اینجا به جنبه دیگری از «زمان‌های آخر برمی‌خوریم، یعنی سلطنت خداوند بر سراسر گیتی. این سلطنت مقوله‌ای است اخلاقی و مذهبی، زیرا که اساس آن بر روی بازشناسی جهان شریعت نهاده شده است.

۲- بشریت با بازیابی خدای یکتا، اتحاد خود را که به وسیله گناه گسسته شده بود، به دست می‌آورد: معبد به عنوان مرکز جهان، نقطه مقابل برج بابل یعنی پراکندگی است (۱۰). دو متن مزبور یکی روشنگر دیگری است.

۳- زمانی که «آرامش» بر اریکه قدرت قرار می‌گیرد، با یادآوری آرامش فردوس (۱۲۷)، نقطه مقابل کینه‌ای است که از ابتدا میان «فرزندان آدم» (۷) به ظهور رسید. تصویر آخر به واقعیتی زمینی و ملموس اشاره می‌کند. اما باید یادآور بود که اسرائیلیان، در این دوره، نمی‌توانستند خوشبختی بعد از مرگ را در ذهن خود مجسم سازند: تربیت روحانی ایشان می‌بایست در آتیه به تکامل برسد.

۴ - دوران تهاجمات سناخریب

ضدیت با سیاستی صرفاً انسانی

هنگام به قدرت رسیدن سناخریب (۷۰۵ ق. م) مصر، یهودیه و ملل مجاور را به اتحادی بر ضد پادشاه آشور برمی انگیزد. مشاوران حزقیا با این سیاست موافق بودند. اشعیاء نبی به جهات مذهبی با آن مبارزه می کند. از نظر وی تنها خداوند حامی اسرائیل است.

۱۳۴ - اشعیاء ۳۱: ۱-۳

وای بر آنانی که به جهت کمک به مصر فرود آیند،
و بر اسبان تکیه نمایند،
و بر عرابه ها، از آن رو که کثیرند،
و بر سواران از آن رو که بسیار قوی اند توکل کنند
اما هرگز به سوی آن قدوس اسرائیل نگاه نمی کنند،
و با یهوه مشورت نیز نمی نمایند ...
مصری يك انسان است، نه يك خدا،
اسبانش جسم می باشند، نه روح؛
یهوه دست خود را دراز خواهد کرد
تا اعانت کننده را بلغزند،
و اعانت شده را افتان گرداند،
و هر دو ایشان هلاک خواهند شد!

اعلام دلهره و رهایی

با وجود این تهدیدات، حزقیا به گروه مخالفان آشور می پیوندد. سناخریب برای جنگ آماده می شود و اورشلیم با کوشش تمام خود را برای محاصره ای احتمالی آماده می کند. بدان هنگام اشعیاء نبوت می کند که شهری که محاصره خواهد شد به اضطرابی عظیم دچار خواهد شد اما ... یهوه که همه رویدادها و ماجراها در دست قدرتمند اوست اورشلیم را رهایی خواهد بخشید.

۱۳۵ - اشعیا ۲۹: ۱-۸

وای بر اریئیل ، اریئیل ،
 شهری که داود در آن اردو زد .
 سال بر سال اضافه کنید ،
 و عیدها دور زنند :
 سپس اریئیل را محاصره خواهم نمود ،
 مانند داود بر ضد تو اردو خواهم زد .
 راحت را با نرده‌های میله‌دار سد خواهم کرد ،
 و بر ضد تو عملیاتی برای حمله ترتیب خواهم داد .
 تو افتاده به زیر - از زمین سخن خواهی گفت ،
 کلام تو از میان غبار پست خواهد گردید .
 صدايت از زمین مانند صدای يك روح بر خواهد خاست ،
 تو در يك زمزمه از میان غبار سخن خواهی گفت .
 ناگهان ، بدون انتظار ،
 از سوی یهوه صبايوت دیداری خواهی داشت
 با رعد ، زلزله ، خروش نیرومند ،
 گردباد ، طوفان ، شعله آتش فرو برنده .
 گروه بیشمار دشمنانت مانند غبار ریز پراکنده خواهند شد ،
 و گروه ظالم مانند کاه در هوا ؛
 گروه تمام ملت‌های در حال جنگ با اریئیل
 مثل يك خواب ، مثل رویایی در شب نیست خواهند گردید .
 و همه آنانی که بر ضد او می‌جنگند ،
 نیروهای متجاوزی که وی را محاصره نموده‌اند ،
 مانند مرد گرسنه‌ای خواهند بود که خواب می‌بیند که غذا می‌خورد ،
 و با شکمی خالی بیدار می‌شود ،
 و مانند مرد تشنه‌ای که خواب می‌بیند که آب می‌نوشد ،

و در ضعف بیدار گشته ، گلویش خشک است ؛
برای گروه تمام ملت‌هایی که
با کوه صهیون جنگ آغاز می‌نمایند چنین خواهد شد .

۱- **اورشلیم** نامی است سمبولیک که معنی تحت‌اللفظی آن شیر خدا (اسدالله) می‌باشد. اما شاید صحیح‌تر آن باشد که «اورشلیم» خوانده شود که در این صورت تحول لغوی کلمه قدیمی اورشلیم یعنی «اوری شالم» خواهد بود. به این ترتیب می‌بینیم که نام خدا (ال) به جای (شالم) که الهه‌ای محلی بوده است می‌نشیند. در این حالت معنای آن «بنیاد خداوند» است که به نظر قابل قبول تر می‌رسد.

۲- زیبایی سبک ادبی در پیام نبوی مزبور قابل توجه است: متن در عین موجز بودن ساده است و تصاویر زنده و درخشانند. رهایی به صورت تظاهر خداوند در طوفان (تجلی) ترسیم شده است که این تصویرسنتاً در مورد مداخله خدا در تاریخ به کار برده شده است (ر.ک ۱۲۹)

اورشلیم محاصره شده، سپس آزاد می‌گردد

کتاب پادشاهان مفصلاً از نبرد سناخریب بر ضد شهر اورشلیم سخن می‌راند. بر یک سلسله وقایع نگاری اولیه و مختصر، دو روایت همانند راجع به نجات شهر پیوند خورده است که مفصل تر است. در اینجا کوشش خواهیم نمود که با کنار یگدیگر قرار دادن بخش‌هایی از سه روایت، نگاه جامعی بر حوادث را ارائه دهیم (این سه بخش در زیر از یگدیگر مشخص گردیده است).

۱۳۶- کتاب دوم پادشاهان ۱۸:۱۳ تا ۱۹:۳۶

در سال چهاردهم حزقیا پادشاه، سنخاریب پادشاه آشور شهرهای حصار دار یهودا را مورد حمله قرار داده، آنها را گرفت... (۱۸:۱۳)

پادشاه آشور از لاکیش رئیس ساقیان را با نیرویی عظیم به پیش حزقیا پادشاه در اورشلیم فرستاد. او به اورشلیم رفت و هنگامیکه به آنجا رسید، مسیری نزدیک آبراه برکه بالایی را که در جاده‌ای که به طرف مزرعه رختشو می‌رود است برگزید. او پادشاه را احضار نمود. الیاقیم پسر حلقیا ناظر قصر، شبناى منشی و یوآخ پسر آساف وقایع نگار به سوی او بیرون رفتند. رئیس ساقیان به آنان گفت: به حزقیا بگویید: «سلطان بزرگ، پادشاه آشور چنین می‌گوید: چه چیزی تو را این قدر مطمئن می‌سازد؟ آیا گمان میبری که کلمات خالی به خوبی مشورت و قوت جنگ است؟ بر چه کسی اتکا داری که جرأت می‌کنی بر ضد من شورش نمایی؟ ما می‌دانیم که تو بر آن نی- بوربای شکسته یعنی مصر که دست شخص را که بر آن تکیه می‌نماید می‌خراشد و سوراخ می‌کند اتکا داری... پس حال با آقايم پادشاه

آشور شرط ببند و من به تو دو هزار اسب خواهم داد اگر بتوانی سوارکارانی بر آنها بگذاری. چطور توانستی شخصی از کمترین خادمان اربابم را نپذیری؟ و با این همه برای عرابه‌ها و سواران به مصر اتکا نموده‌ای!...»

الیاقیم، شبننا و یوآخ به رئیس ساقیان گفتند: «خواهش می‌کنیم که با خدامان خود به ارامی صحبت کن، زیرا ما آنرا می‌فهمیم. با ما به زبان یهودی در گوش قومی که بر استحکامات هستند صحبت نکن.» اما رئیس ساقیان گفت: «آیا فکر می‌کنید سرورم مرا اینجا فرستاد تا این چیزها را به اربابان یا به شما بگویم؟ برعکس، سختم به قومی بود که بر استحکامات نشسته‌اند و مثل شما محکوم هستند که فضولات خود را خورده و بول خود را بنوشند.»

سپس رئیس ساقیان ایستاده و با فریاد بلندی به زبان یهودی صدا زد: «به کلام سلطان بزرگ، پادشاه آشور گوش دهید. پادشاه چنین سخن می‌گوید: «نگذارید حزقیا شما را فریب دهد. او برای نجات دادن شما از دست من بی‌قدرت خواهد بود. نگذارید حزقیا شما را به اتکا بر یهوه راضی کرده، بگوید: یهوه حتماً ما را نجات خواهد داد!... آیا خدای امت‌های دیگر، کشور خود را از قدرت پادشاه آشور رهایی داده است؟ خدایان حمات و ارفاد کجا هستند؟ یا خدایان سفروایم؟... خدایان سرزمین سامره کجایند؟ آیا آنها سامره را از دست من نجات دادند؟ بمن بگویید کدامیک از تمام خدایان هر سرزمینی، کشور خود را از دستان من نجات داده‌اند، که یهوه قادر به رهانیدن اورشلیم باشد؟».

آنان سکوت کرده، در جواب هیچ نگفتند، زیرا پادشاه فرمان داده بود که پاسخی داده نشود. الیاقیم پسر حلقیا ناظر قصر، شبنای منشی و یوآخ پسر آساف وقایع نگار، با جامه‌های پاره، به پیش حزقیا رفته و آنچه‌را که رئیس ساقیان گفته بود گزارش دادند.

حزقیا پادشاه با شنیدن این امر جامه‌هایش را پاره نموده، پلاس پوشید و به معبد یهوه رفت [۷:۱۸ تا ۱۹:۱]

حزقیا این دعا را در حضور یهوه گفت: «یهوه صباوت خدای اسرائیل، که بر کروییان به تخت نشسته‌ای، تو تنها خدای تمام ممالک زمین هستی!...

یهوه، گوش ده، و بشنو.

یهوه، چشمان خود را باز کن و بین.

کلمات سنخاریب را بشنو

که برای توهین به خدای زنده فرستاده است.»

یهوه، این راست است که پادشاهان آشور تمام ملت‌ها را نابود ساخته‌اند، آنان خدایان ایشان را بر آتش انداخته‌اند، زیرا اینها خدایان نبودند، بلکه کار دستان انسان‌ها، چوب و سنگ، و بدین ترتیب آنها را نابود کرده‌اند. اما اکنون یهوه خدای ما، التماس می‌کنم، ما را از دستش رهایی بده و بگذار تمام ممالك زمین بدانند که تنها تو خدا هستی ای یهوه». [۱۹:۱۵-۱۹]

حزقیا، الیاقیم ناظر قصر، شبناى منشی و بزرگان کهنه را پوشیده در پلاس پیش اشعیاى نبی پسر آموص فرستاد. آنان به او گفتند: این است آنچه حزقیا می‌گوید: «امروز روز رنج، تنبیه و خواری است. کاش یهوه خدای تو کلمات رئیس ساقیان را که اربابش پادشاه آشور برای توهین به خدای زنده فرستاده است بشنود، و کاش یهوه خدایت کلماتی را که شنیده است تنبیه کند. دعای خود را به حضور خداوند برای آن بقیه‌ای که مانده‌اند تقدیم نما.»

هنگامیکه وزیران حزقیا پادشاه پیش اشعیاى آمدند، او جواب داد: «به ارباب خود بگوئید: یهوه اینرا می‌گوید: از کلماتی که شنیده‌اید یا کفرهایی که نوکران چاپلوس پادشاه آشور بضد من بر زبان رانده‌اند نترسید. من می‌خواهم روحی در او قرار دهم تا هنگامیکه شایعه‌ای بشنود به کشور خود باز گردد، و در کشورش او را با شمشیر بزیر خواهم آورد.» ... [۱۹:۲-۷]

پس این است آنچه یهوه درباره پادشاه آشور می‌گوید:

«او به این شهر وارد نخواهد شد،

و به اینجا تیر نخواهد انداخت؛

و در مقابلش با سپرنخواهد آمد،

خاک‌ریزی برضدش نخواهد ساخت.

از جاده‌ای که به پیش آمده، باز خواهد گشت!

وی به این شهر داخل نخواهد شد. این یهوه است که سخن می‌گوید.

من از این شهر مراقبت نموده، آن را نجات خواهم داد،

به خاطر خود و به خاطر خادمم داود.» [۱۹:۳۲-۳۴]

سپس حزقیا پادشاه یهودا این پیغام را به پادشاه آشور در لاکیش فرستاد: «من در اشتباه بوده‌ام. از من برگرد و آنچه را که بر من بگذاری ادا خواهم کرد.» پادشاه آشور سیصد وزنه نقره و سی وزنه طلا از حزقیا پادشاه یهودا خواست، و حزقیا تمام نقره را در معبد یهوه و در خزانه قصر سلطنتی یافت شد به او داد. در آن هنگام بود که حزقیا طلا را از درهای معبد خداوند و از ستون‌هایی که پادشاه یهودا آنها را

به طلا پوشانده بود، کنده، آن را به پادشاه آشور داد... [۱۶-۱۳:۱۸]. ساقی بازگشته، پادشاه آشور را یافت که با لبه جنگ می کرد. ساقی اکنون می دانست که پادشاه آشور لاکیش را ترک کرده بود، زیرا با خبر شد که ترهاقه پادشاه حبشه علیه او وارد کارزار گردیده است». [۹-۸:۱۹]

همان شب فرشته یهوه بیرون رفته صدو هشتاد و پنج هزار مرد را در اردوی آشوری به زمین زد. بامدادان، چون برخاستند، اینک همه آنها لاشه های مرده بودند. سنخاریب اردوی خود را برچیده، آنجا را ترک نمود؛ وی به خانه بازگشته، در نینوا ماند. [۳۵:۱۹-۳۶]

۱ - نگارش وقایع اولیه با آنچه در اسناد آشور نوشته شد کاملاً با هم مطابقت دارد. (ر.ک به کتاب مقدمه درباره شناخت عهد عتیق و عهد جدید).

اما دو روایت بعدی که شبیه بهم می باشند، قصد داشتند خواننده را به درام مذهبی که در آن نهفته است متوجه کنند: و آن برخورد غرور شاه آشور با قدرت یهوه است.

۲ - پس از خواندن پایان وقایع اولیه چنین درک می گردد که سنخاریب به مالیات پرداختن از جانب حزقیال رضایت می دهد. اما پایان روایت دوم چنین می نمایاند که مداخله مصریان باعث آن می گردد که سنخاریب از ادامه نبرد صرف نظر کرده و در نتیجه اورشلیم نجات می یابد. به این ترتیب به شکرانه رویدادهایی که مشیت الهی بر آنها قرار گرفته بود وعده نجات داده شده بنام یهوه از سوی اشعیاء به تحقق می رسد. برای تأکید بیشتر بر دیدگاه مذکور روایت سوم با سبکی حماسی، طبق گفتاری که آخرین بلای مصر را به یاد می آورد، به پایان می رسد (۳۰). آیا این امر اشاره به جنگی خونین بین مصریان و آشوریان دارد که موجب کشتار بزرگی از نیروهای سنخاریب می گردد؟ و با احتمالاً طبق نظر برخی از مورخین بر اساس اطلاعات تأیید نشده و گردآوری گردیده از سوی هردوت، اشاره به ظهور مرضی مسری در میان آشوریان دارد. بیشتر امکان دارد که این طرز بیان استفاده از بیانی متداول در جهت روشن گرداندن مداخله یهوه در تاریخ بشری باشد. (ر.ک. ۱۳۵). نویسنده روایت سوم با بیانی حماسی تحلی خداوند را یادآوری می کند حال آنکه يك وقایع نگار به شرح يك سلسله رخ دادهای بشری اکتفا می کرد. کم نیستند مورخینی که معتقدند که سنخاریب دوباره اورشلیم را محاصره کرده است، يك بار در سال ۷۰۱ ق.م (سالی که واقعه نگار وقایع اولیه به آن اشاره کرده) و بار دوم در سال ۶۸۹ ق.م.

کلام یهوه علیه آشور

نبوت های اشعیای نبی در مورد عقوبت آتی آشور که مغرور از فتوحات خود، ابزاری در دست خشم خداوند می گردد، در ارتباط با

وقایعی است که ذکر آن رحمت:

۱۳۷ - اشعیاء ۱۰: ۵-۱۵

وای بر آشور که عصای غضب من است،
و عصایی که در دست ایشان است خشم من می باشد!
او را بر امتی منافق می فرستم،
و نزد قوم مغضوب خود مأمور می دارم،
تا غنیمتی برپایند و غارتی ببرند،
و ایشان را مثل گل کوچه ها پامال سازند.
اما او چنین گمان نمی کند و دلش بدین گونه قیاس نمی نماید:
بلکه مراد دلش این است که امت های بسیار را هلاک و منقطع سازد.
او می گفت: «به قوت دست خود و به حکمت خویش،
چون که فهمیم هستم اینرا کردم،
مرزهای قوم ها را منتقل ساختم
و خزاین ایشان را غارت نمودم...
دست من ثروت قوم ها را مثل آشیانه ای گرفته است،
به طوری که تخم های رها شده را جمع کنند، من تمامی زمین را جمع کردم،
و کسی نبود که بال بجنیانند،
یا دهان خود را بگشاید یا جیک جیک کند!»
آیا تبر بر کسی که با آن می شکند فخر خواهد نمود؟
یا اره بر کسی که آنرا می کشد افتخار خواهد کرد؟
مثل این است که بگویم عصا دست کسی را که می زند هدایت می کند،
یا چوب، دست را به حرکت در می آورد!....

خداوند تاریخ را هدایت می کند و به هر قومی وظیفه ای داده است! اسرائیل قوم او و آشور وسیله خشم وی است.

گناه آشور چیست؟ آیا می توان آن را با گناه فرعون (۲۷) مقایسه کرد و آیا درست همان است؟

و سرانجام اعلام روز بیهوده بر علیه آشور:

۱۳۸ - اشعیا ۳۰: ۲۷-۳۳

اینک یهوه، از جای دور می آید:
 در غضب خود سوزنده و در ستون غلیظ.
 لب هایش پر از خشم،
 و زبانش مثل آتش سوزان است.
 نغمه او مثل رودی در حال طغیان،
 تا به گردن می رسد.
 تا آنکه امت ها را به غریال مصیبت ببیزد،
 و دهنه ضلالت را بر چانه قوم ها بگذارد...
 یهوه جلال آواز خود را خواهد شنواید،
 و فرود آوردن بازوی خود را با شدت غضب،
 و شعله آتش سوزنده، و طوفان و سیل و تگرگ، ظاهر خواهد ساخت.
 زیرا که آشور به آواز یهوه شکسته خواهد شد،
 و او را با عصا خواهد زد.
 و هر بار، عصای قضا را که یهوه بر او خواهد آورد، نصیبش خواهد شد...
 زیرا که توفت از قبل مهیا شده است
 و حفره ای عمیق و وسیع آماده است.
 کاه و چوب کم نخواهد آمد،
 و نفس یهوه مثل نهر گوگرد، آن را مشتعل خواهد ساخت...

در اینجا خطوطی سنتی از تجلی خداوند در رعد و طوفان ترسیم شده است (۱۳۶، ۱۳۵، ۸۱). شاید رهایی سال ۷۰۱ ق.م. با بیانی
 تعزلی و شاعرانه سروده شده است. اما اشعیا بسی دورتر را می نگرد: ویرانی نینوا در سال ۶۱۲ ق.م. کیفر کامل تکبر آشوری را تحقق
 می بخشد (۱۶۳، ۱۶۴). درسی که در وحی مزبور نهفته است به آسانی قابل اطلاق است به هرگونه قدرت بشری که مغرور از نیروی خویش،
 در مقام مبارزه با خداوند بر می آید (ر.ک. ۳۹۲، ۳۸۳، ۳۷۸).

فصل هشتم

جریانات دوران تثنیه

محققین متفق القولند که «قانون تثنیه» همان تورات موسایی است که به تناسب اوضاع و احوال زمانه در اواخر قرن هشتم ق. م در محیط کهناتی در سرزمین شمال تهیه شده و عمیقاً تحت تأثیر نبوت‌هایی انبیایی چون ایلیا و هوشع نبی، تنظیم گردیده است و بدین ترتیب به نحوی شاهدهی بر زنده بودن اثر موسی در طول قرون متوالی می‌باشد. برای بیان بهتر جنبه‌های سنتی آن، نگارندگان، کتاب تثنیه را به شکل موعظه‌ای از سوی موسی به بنی اسرائیل نوشته‌اند البته در این فصل با کنار گذاشتن جنبه‌های اجتماعی (ر.ک به ۳۸-۳۹) به جنبه‌های برجسته مذهبی آن و صفحاتی چند که نشان دهنده دیدگاه روحانی آن است می‌پردازیم.

۱ - سنت تثنیه

عکس‌العمل در برابر بت پرستی

طبق شریعت موسی بت پرستی ممنوع بود (۳۷). اما قبلاً دیدیم که در قرن‌های نهم و هشتم (ق.م) چه مبارزاتی بر ضد آن در گرفته بود. کتاب تثنیه این عکس‌العمل نجات بخش را علیه بت پرستی مهاجم، در قالب قانون می‌ریزد.

۱۳۹ - کتاب تثنیه ۱۸: ۹-۱۲

چون به زمینی که یهوه خدایت به تو می‌دهد داخل شوی، یاد بگیر که موافق رجاسات آن امت‌ها عمل نمایی، در میان تو کسی یافت نشود که پسر یا دختر خود را از آتش بگذرانند و نه فالگیر و نه غیب‌گو و نه افسونگر و نه جادوگر و نه ساحر و نه سؤال کننده‌ای از اجنه و نه رمال و نه کسی که از مردگان مشورت می‌کند. زیرا هر که این کارها را کند، نزد خداوند مکروه است و به سبب این رجاسات است که یهوه خدایت آنها را از حضور تو اخراج می‌کند.

۱۴۰- تثنیه ۱۷: ۲-۵

برای مؤثر واقع شدن این ممانعت‌ها، قانون پاداش‌های سختی‌تری را در نظر می‌گیرد:

اگر کسی اعم از مرد یا زن در میان تو در هر شهری که یهوه خدایت به تو می‌دهد وجود دارد، که با شکستن عهد خود آنچه در نظر یهوه خدایت ناخوشایند می‌باشد انجام می‌دهد، که رفته خدایان دیگر را خدمت نموده، پرستش می‌کند، یا خورشید یا ماه یا هر لشکر آسمانی را آنچه من منع نموده‌ام - و از آن اطلاع یافته، بشنوی، اگر پس از رسیدگی دقیق به حقیقت آن پی‌برده شد و تأیید گردد که این چیز منفور در اسرائیل انجام گرفته است، باید مرد یا زن مقصر در این عمل شریانه را بیرون دروازه‌های شهر ببری، و در آنجا آن مرد یا زن را تا مرگ سنگسار کن.

این فرمان آن قدر قاطع بود که دربار پدران و مادران و خویشاوندان هم اجرا می‌گردید:

۱۴۱- تثنیه ۱۳: ۷-۱۲

اگر برادر تو، پسر پدرت یا مادرت، یا پسر یا دختر تو، یا همسرت که به او دلبسته‌ای، یا دوستی که زندگی خود را با وی شریک هستی، اگر هر کدام از اینها در نهان سعی در فریب دادن تو نموده، بگوید: «بیا خدایان دیگر را خدمت کنیم...» نباید به وی راه داده، یا به او گوش دهی، نباید به او هیچ رحمی بنمایی، تو نباید جان او را نجات دهی، نباید تقصیر وی را بپوشانی. تو باید او را بکشی؛ دست تو باید در بلند شدن بر ضدش، برای کشتن او اولین باشد. دست همه قوم سپس خواهد آمد. باید او را تا مرگ سنگسار کنی، زیرا سعی نموده است تا ترا از یهوه خدایت که ترا از سرزمین مصر، از خانه بردگی بیرون آورد گمراه کند. تمام اسرائیل آن را شنیده، خواهند ترسید و دیگر هرگز دوباره چنین شرارتی در میان شما انجام نخواهد داد.

۱- این احکام را با دو فرمان نخستین فرمان‌های دهگانه مقایسه کنید (۳۷). در مورد وجود کارهای ناپسند رک به شماره‌های ۵۷، ۶۵، ۸۸، ۹۰، ۱۰۸، ۱۱۱، ۱۲۰، ۱۳۲ و غیره...

آیا این خرافات در زندگانی معاصر مجدداً خود نمایی نکرده و همان پاداش‌ها بر آن مقرر نشده است؟

۲- شدت پاداش ما را متحیر می‌سازد. اما برای تربیت قوم «گردنکش» ضروری بود. شخص گناهکار از میان قوم خدا، رانده می‌شد: در واقع این نوعی راندن از جامعه و تکفیر بوده و به قتل رساندن در اینجا فقط جنبه عملی امر را در بر دارد آن‌هم در دورانی که

اطلاعی از جزای آن دنیا نداشتند. درباره روش و رفتار در برابر والدین به لوقا ۱۴: ۲۶-۳۲ ر.ک. آیا سخنان عیسی در این باره ملایم‌تر بوده است؟

سنت وحدت معبد

احکام تثنیه در عین حال که علیه بت پرستی قیام کرده، عبادت بر جایگاه‌های بلند را نیز محکوم می‌کند چرا که موجب آن همه سوء استفاده‌های بسیاری گردیده بود:

۱۴۲- تثنیه ۱۲: ۲-۷

شما باید تمام مکان‌هایی را که ملت‌های رانده شده به وسیله شما، در آنجا خدایان خود را بر کوه‌های بلند، بر تپه‌ها، و زیر هر درخت افشانی خدمت کرده‌اند، نابود سازید؛ شما باید قربانگاه‌هایشان را شکسته، ستون‌های آنها را خرد نمایید، تیرهای مقدسشان را قطع کنید، اشکال تراشیده شده خدایان آنها را به آتش بکشید و آن مکان را از اسمشان پاک سازید.

نسبت به یهوه چنین رفتار نمائید: شما باید یهوه خدایتان را تنها در محلی که خود وی از میان قبایلتان انتخاب می‌کند تا نامش را در آنجا قرار دهد بجوید. در آن جا شما قربانی‌های سوختنی خود و ذبایح‌تان، ده یک‌های خود، تقدیمی‌های از دست‌هایتان، تقدیمی‌های نذری خود و تقدیمی‌های داوطلبانه‌تان، نخست زادگان گله گاو و گوسفند خود را خواهید آورد؛ آنجا شما در حضور یهوه خدایتان خورده و برای تمام آنچه که دستانتان تقدیم کرده‌اند شما و افراد خانه‌تان شادی خواهید نمود و به خاطر آن یهوه خدایتان به شما برکت خواهد داد...

در دوران چادر نشینی و در زمان داوران، تمام قبایل همبسته اسرائیل دارای یک عبادتگاه مرکزی بودند. عبادتگاهی که جایگاه صندوقچه عهد بود (۳۶، ۵۴، ۶۰) اما طبق رسوم و عادت، عبادت یهوه مانند دوران پدرسالاران بر «مکان‌های بلند» آزاد بود (۱۱، ۱۳، ۱۵، ۵۷، ۶۳، ۷۶). تأسیس عبادتگاه سلطنتی اورشلیم به نشانه بازگشت به سوی تمرکز فعالیت‌های دینی بوده است (۶۸، ۷۷، ۷۸). این معبد دارای همان احترام عبادتگاه قبایل متحد بود و جایگاه یهوه در بین قومش محسوب می‌شد (۷۸، ۱۱۴، ۱۴۶).

تفرقه و دوگانگی سیاسی، مانع این تمرکز شد: هنوز ایلیا نبی بر جایگاه‌های بلند قربانی می‌کرد

(۹۰) اما خطر بت پرستی که در عبادتگاه‌های محلی نفوذ کرده بود، بیش از پیش از سوی انبیا اعلام می‌شد (۱۰۸، ۱۱۱) لذا تمرکز فعالیت‌های دینی به منزله تنها راه فیصله بخشیدن به این پراکنده‌گی‌ها بود. اصلاحات حزقیای زمینه به تحقق پیوستن این مهم را فراهم کرده بود (۱۳۲). از لحاظ تشنیه، این امر، اصلی اساسی به حساب می‌آمد.

رسالت و تشخیص انبیا

نگارندگان کتاب تشنیه این کتاب را در اوج دوران انبیا می‌نوشتند و سعی داشتند انبیا را چون سخنگویان یهوه و وارثین اصلی روحیه موسی معرفی نمایند. این معنای تمام سخنانی است که ایشان از دهان قانون گذار بنی اسرائیل نقل می‌کند:

۱۴۳ - تشنیه ۱۸: ۱۵-۱۹

زمانی که یهوه خدایت، نبی را از میان تو، از برادرانت، مثل من برای تو مبعوث گرداند، او را بشنو. این همان چیزی است که در حوریب، در روز اجتماع، از یهوه خدای خود مسئلت نموده، گفתי: «آواز یهوه، خدای خود را دیگر نشنوم، و این آتش عظیم را دیگر نبینم، مبادا بمیرم!» لذا یهوه به من گفت: «آنچه گفتند، نیکو گفتند. نبی را برای ایشان، از میان برادران ایشان مثل تو مبعوث خواهم کرد و کلام خود را به دهانش خواهم گذاشت تا هر آنچه که به او امر فرمایم به ایشان بگوید. هر کسی که سخنان مرا که او به اسم من گوید، نشنود، من از او حساب پس خواهم گرفت.»

آگاهی از الهی بودن دعوت انبیا از شهادت خود انبیا نشأت می‌گیرد (۱۰۶، ۱۱۴ و...) متنی را که در بالا خواندیم در کتاب اعمال رسولان در مورد عیسی مسیح بکار رفته است (کتاب اعمال رسولان ۴: ۲۰-۲۳).

آیا او به راستی نبی خدا به معنای اخص کلمه که بر سنت موسی و دیگر الهام یافتگان بزرگ بنی اسرائیل، نقطه پایان نهاد نیست؟ نهایتاً آنچه که اهمیت دارد تشخیص پیامبران حقیقی از پیامبران دروغین است. در این باره قانون تشنیه دارای دو قاعده است: نبی واقعی نه انجام اعمال مغایر تورات را توصیه می‌نماید و نه دستور به خدمت و عبادت خدایان دیگر می‌دهد و آنچه را هم بگوید، روی می‌دهد.

۱۴۴ - تشنیه ۱۳: ۲-۴؛ ۱۸: ۲۰-۲۲

اگر در میان تو، نبی یا بیننده خواب برخیزد و آیت یا معجزه‌ای برای تو ظاهر سازد و آن آیت یا معجزه واقع شود و به تو بگوید: «برویم و خدایان غیر را پیروی نموده، عبادت کنیم» سخنان آن نبی یا بیننده خواب را مشنوی. زیرا که یهوه خدای شما، شما را امتحان می‌کند تا بداند که آیا یهوه خدای خود را به تمامی دل و به تمامی جان خود محبت می‌نمایید...

اگر نبی جسارت نموده، به اسم من سخن گوید که به گفتنش امر نفرمودم یا به اسم خدایان غیر سخن گوید، آن نبی البته باید کشته شود. اگر در دل خود بگوید: «سخنی را که خداوند نگفته است چگونه تشخیص دهم؟» هنگامی که نبی به اسم خداوند سخن گوید، اگر آن چیز واقع نشود و به انجام نرسد، این امری است که خداوند نگفته است، بلکه آن نبی آن را از روی تکبر گفته است، پس از او نترس.

این قاعده تشخیص در زمانی که انبیای بت پرستان و کسانی که نبوت را به عنوان شغلی پیشه می‌کردند رو به افزایش بود بسیار مهم و اساسی بود (رک ۹۳، ۹۱، ۱۳۱...)

به درستی که مهم ایمان است زیرا خداوند اجازه می‌دهد که انبیاء دروغین نیز علائمی آشکار نمایند تا بدین طریق قوم خود را امتحان کند (رک متی ۲۴: ۲۳-۲۷). یا چنان‌که پاسکال در کتاب «اندیشه‌ها» گفته است: «معجزات مشخص‌کننده ایمان و ایمان مشخص‌کننده معجزات است.»

۲ - اصلاحاتی نافرجام

سلطنت شرارت بار منسی (۶۴۲۰-۶۸۷ ق.م)

تشنیه در بردارنده آموزش ایده آل‌ها و آرمان‌هایی بوده است، اما نه تنها کاربرد آن به زودی به مرحله اجرا در نیامد بلکه برعکس، این کتاب در دوران سلطنت منسی بدست فراموشی سپرده شد. به طوری که رفتار مذهبی منسی کاملاً بر خلاف رفتار مذهبی حزقیا بود:

۱۴۵ - کتاب دوم پادشاهان ۲۱: ۱-۱۶

حزقیا با پدران خود خوابید و پسرش منسی به جایش سلطنت نمود. وقتی منسی بر تخت نشست دوازده ساله بود و... سال در اورشلیم پادشاهی کرد. اسم مادرش حفصیه بود. او هر چه در نظر یهوه

ناخوشایند بود انجام داد و اعمال خجالت آور ملت‌هایی را که یهوه از حضور پسران اسرائیل رانده بود تقلید کرد. وی مکان‌های بلندی را که پدرش حزقیا نابود نموده بود از نو ساخت، او قربانگاه‌هایی برای بعل بنا نمود و تیری مقدس مانند آنچه اخاب پادشاه اسرائیل کرده بود ساخت. او در معبد یهوه، جایی که خداوند درباره‌اش گفته بود: «اسم خود را در اورشلیم خواهم گذاشت» مذبح‌هایی برای تمامی لشکر آسمان بنا نمود. او پسرش را از آتش گذراند. وی پیشگویی و جادوگری کرده، با احضار گندگان ارواح و ساحران مراوده می‌نمود. او اعمال بسیار دیگری که از نظر یهوه ناخوشایند بود انجام داد و به این ترتیب خشم او را تحریک نمود...

پس خداوند توسط بندگان خود انبیاء تکلم نموده، گفت: «چون که منسی پادشاه یهودا این اعمال شرم‌آور را بجا آورد و بدتر از جمیع اعمال اموریانی که قبل از او بودند عمل نمود و به بت‌های خود، یهودا را نیز مرتکب گناه نمود-یهوه، خدای اسرائیل چنین می‌گوید: اینک من بر اورشلیم و یهودا بلا خواهم رساند که گوش‌های هر که آن‌را بشنود صدا خواهد کرد. بر اورشلیم ریسمان سامره و ترازوی خانه اخاب را خواهم کشید و اورشلیم را پاک خواهم نمود به‌طوری که کسی بشقاب را زدوده و واژگون ساخته، آنرا پاک می‌کند. بقیه میراث خود را پراکنده خواهم ساخت و ایشان را به دست دشمنانشان تسلیم خواهم نمود و برای جمیع دشمنانشان یغما و غارت خواهند شد، چون که آنچه در نظر من ناپسند است به عمل آوردند، از روزی که پدران ایشان از مصر بیرون آمدند تا امروز خشم مرا به هیجان آوردند. علاوه بر این منسی خون بی‌گناهان را بیش از حد ریخت طوری که سراسر اورشلیم را پر کرد...

سلطنت آمون (۶۴۲، ۶۴۰ ق.ک) تغییری در موقعیت حاکم بر وقت بوجود نیاورد و یوشیا (۶۴۰، ۶۰۹ ق.م) به هنگام نشستن به تخت شاهی فقط هشت ساله بود.

۱ - این تصویر از سلطنت منسی را با بحران‌های سابق مقایسه کنید: زمان داوران (۵۵) سلطنت اخاب در اسرائیل (۸۸). تناقض موجود در متون مذکور با اصلاحات حزقیا چشمگیر است (۱۳۲).

۲ - از زمان سلطنت منسی، متن انبیایی در دست نیست. مورخ تثنیه نگار محتملاً با بیانی بسیار کلی (ر.ک به ۸۷، ۹۲) می‌خواهد تشریح نماید که چه تصمیم الهی موجب تعیین رفتار منسی بوده است. از دید وی ویرانی اورشلیم بسال ۵۸۶ ق.م علی‌رغم کوشش اصلاح گرایانه یوشیا - پادشاه آن بوده است.

۳ - مراد از جنود یا لشکریان آسمان در متن، ستایش ستارگان است.

اصلاحات یوشیا

ناگهان در سال ۶۲۲ ق.م بر اثر اتفاقی، جریانات کاملاً تغییر چهره داد. یوشیا که در آن هنگام بیست و شش ساله بود به کاتب خویش شافان دستور داد که در اجرای کارهای تعمیر معبد نظارت نماید. به هنگام عملیات ساختمانی نسخه خطی بدست آمد که همان سنت نامه تثنیه بود.

۱۴۶ - کتاب دوم پادشاهان ۲۲-۲۳

حلقی کاهن اعظم به شافان کاتب گفت: «من کتاب شریعت را در معبد یهوه پیدا کرده‌ام.» حلقی کتاب را به شافان داد که آن را خواند. شافان نویسنده پیش پادشاه رفت... و پادشاه را خبر داده، گفت: «حلقی کاهن به من کتابی داده است»؛ و شافان آن را با صدای بلند در حضور پادشاه خواند. پادشاه با شنیدن محتویات کتاب شریعت، جامه‌هایش را پاره نموده، فرمان زیر را به حلقی کاهن، اخیکام پسر شافان، عکبور پسر میکایا، شافان نویسنده و عسایا وزیر پادشاه داد: «رفته، با یهوه از طرف من و قوم و تمام یهودا درباره محتویات این کتاب که پیدا شده است مشورت نمایید. خشم یهوه باید بسیار عظیم باشد که بر ضد ما شعله‌ور است زیرا اجدادمان به سخنان این کتاب گوش نداند تا موافق هر آنچه دربار ما مکتوب است عمل نمایند»...

مأموران یوشیا برای مشورت به نزد حلدیه نیبه رفتند که او از دو چیز خبر داد: اولاً پاداشی وحشتناک برای یهودا و اورشلیم بی‌وفا و ثانیاً برکتی شخصی برای یوشیا که به خاطر رفتار پسندیده خود این بدبختی را نخواهد دید.

سپس پادشاه تمام بزرگان یهودا و اورشلیم را پیش خود احضار نمود، و پادشاه با همه مردان یهودا و همه ساکنان اورشلیم، کاهنان، انبیاء و تمام قوم، از درجات بالا یا پایین به طرف معبد یهوه بالا رفت. او در گوش آنها همه چیز را که در کتاب عهد یافت شده در معبد گفته شده بود خواند. پادشاه کنار ستون ایستاده، در حضور یهوه عهدی بست که یهوه را پیروی نموده، فرمان‌ها و احکام و شریعت او را با تمام قلب و جان خود نگاه دارد، تا سخنان عهد را همان گونه که در آن کتاب نوشته شده است اجرا نماید. تمام قوم به پیمان اظهار وفاداری کردند.

پس از این تجدید عهد و پیمان یوشیا در صدد اجرای اصلاحات عمقی بر اساس سنت تثنیه برآمد. او از یهودا کلیه مظاهر بت پرستی کنعان را برانداخت چه از مجسمه، ستون، عبادتگاه، مکان‌های بلند و جز آن... تمام عبادتگاه‌های یهوه مگر معبد اورشلیم را و تمامی

اثاثیه عبادتی ممنوع را که بر حسب رسم وارد مراسم عبادی گردیده بود از بین برد. حتی این اصلاحات را به بخشی از قلمرو اسرائیل که بر آن نفوذی چند داشت به کار گرفت.

پادشاه این فرمان را به تمام قوم داد: «به افتخار یهوه خدایتان فصحی برگزار نمایید، به طوری که در این کتاب عهد آمده است». هیچ فصحی مانند این هرگز از روزهایی که داوران بر اسرائیل حکومت می کردند یا سراسر کل دوران پادشاهان اسرائیل و پادشاهان یهودا برگزار نشده بود. این امر در هجدهمین سال پادشاه یوشیا واقع شد که چنین فصحی به افتخار یهوه در اورشلیم برگزار گردید. هیچ پادشاهی پیش از او مانند وی با تمام قلبش، تمام جان خود، تمام قدرتش، در وفاداری کامل نسبت به شریعت موسی، به یهوه رو نکرده بود؛ و هم چنین دیگر هیچ پادشاهی مثل او دیده نشد. با این حال، یهوه از حرارت خشم عظیمش که بر ضد یهودا به خاطر تمام اعمال تحریک آمیزی که منسی انجام داده بود، زبانه می کشید چشم پوشی ننمود. یهوه اعلام کرد: «من یهودا را نیز به همان طور که اکنون اسرائیل را رانده ام، از خود دور خواهم نمود؛ اورشلیم، این شهر را که بر گزیده بودم، و معبدی را که گفته بودم: «نام خود را در آن خواهم گذاشت»، دور خواهم انداخت.

روش و رفتار یوشیا نمایی از ویژگی ایمان او را به ما ارائه می دهد، بدین معنا که وی ایمان داری از سلك یهویست است که آماده شنیدن سخن انبیاء می باشد. این مراسم تجدید عهد با مراسم مشابه قابل مقایسه است (۳۶، ۵۴). اصلاحات یوشیا دنباله اصلاحات حزقیال و در جهت تکمیل آن بود (۱۳۲). پس از یوشیا، آیین گذر که از ابتداء مراسمی خانوادگی بود، فقط در اورشلیم موافق شریعت وحدت معبد برپا می گردید.

مرگ یوشیا

کوشش یوشیا نهایتاً باعث برقراری اصلاحات گردید. اما این اصلاحات ادامه چندانی نداشت. به سال ۶۰۹ ق.م شاه به طرز دلخراشی کشته شد.

۱۴۷ - کتاب دوم پادشاهان ۲۳: ۲۹-۳۰

فرعون نکوه پادشاه مصر بر پادشاه آشور به رود فرات بر آمد و یوشیا پادشاه به مقابله او برآمد. اما نکوه در مجدو در اولین برخورد او را کشت. خادمانش جسد وی را با عرابه از مجدو حمل کردند؛ آنان

او را به اورشلیم آورده، در قبر خودش دفن نمودند. مردم کشور یهو آهاز پسر یوشیا را گرفته، او را مسح کردند، و به‌جانشینی پدرش پادشاهی وی را اعلام نمودند.

این مرگ دلخراش، تردیدی در میان یهودیان ایمان‌دار به اصلاحات، بوجود آورد. از دید دیگران این امر نشانه آن بود که یهوه اصلاحات را تأیید نمی‌کرد. از روز به تخت نشستن جانشین یوشیا، سیاست اصلاحات مذهبی به‌کناری نهاده شد و قوم خداوند به‌گمراهی رفتند. دنباله‌ماجرای در زندگانی ارمیاء نبی باز می‌یابیم (۱۶۵ و دنباله آن) کوشش اصلاحات مذهبی سرانجام نافرجام ماند، اما با وجود این روح این اصلاحات در بین مومنین به آن همچنان زنده ماند.

۳ - دیدگاه روحانی تشنیه

دیدگاه روحانی تشنیه، در لابه‌لای گفتارهایی که شریعت نامه را احاطه کرده است و در بسیاری از آثار تاریخی از کتاب یوشع بن نون گرفته تا کتاب پادشاهان، بیان گردیده است. بسیاری از متونی که در قبل آمد ناشی از این مکتب فکری است (۲، ۴، ۵، ۵۵، ۸۰، ۸۶، ۸۸، ۹۲، ۱۳۰، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷). آنچه که مربوط به گفتارها می‌شود، همانند شریعت نامه، از زبان موسی خطاب به قوم به‌هنگام ورود به کنعان ابراز شده است.

محبت به خداوند و رعایت تورات

۱۴۸ - ثنیه ۴:۶-۱۸

بشنو، اسرائیل: یهوه خدای ما یهوه واحد است. تو یهوه خدای خود را با تمام قلبت، با تمام جان خود، و با تمام قوت دوست خواهی داشت. بگذار این کلماتی را که من امروز بر تو اصرار می‌نمایم بر قلبت نوشته شود. تو آنها را برای فرزندان تکرار کرده و آنها را چه حین استراحت در خانه‌ات یا راه رفتن در بیرون، هنگام دراز کشیدن یا برخاستن خود بگو؛ تو آنها را بر دست خود به‌عنوان یک علامت ببند و در میان چشمانت عصابه باشد. آنها را بر سر درهای خانه خود و بر دروازه‌های خواهی نوشت. وقتی یهوه ترا در سرزمینی که به پدرانت سوگند خورد آورد... هنگامی که خورده سیر شدی، مواظب باش یهوه را که ترا از سرزمین مصر، از خانه بندگی بیرون آورد فراموش نکنی. باید از یهوه خدایت بترسی، باید او را خدمت نمایی، به اسم وی باید سوگند بخوری.

به دنبال خدایان دیگر، خدایان قوم‌های اطرافت نرو، زیرا یهوه خدای تو که در میان زندگی می‌کند خدایی غیور است؛ خشم وی می‌تواند بر ضد تو شعله کشیده و از روی زمین محوت نماید... و آنچه به چشمان یهوه درست و نیکوست انجام ده تا این که خوشبخت شده و مالک سرزمین ثروتمندی شوی که یهوه برای پدران تو قسم خورد.

آغاز این متن قسمتی از دعایی است که به عبری (شمع = سمع = بشنو) می‌باشد که یهودیان آن را روزانه ادا می‌کنند. در روزگار عیسی مسیح برخی از فریسیان آن را مویه مو عمل می‌کردند بدین گونه که با چسبانیدن آیات در حاشیه لباس خود آن را بر خود حمل می‌کردند (متی ۲۳: ۵).

۱۴۹ - تثنیه ۷: ۶-۱۱

تو قومی هستی که برای یهوه خدایت تقدیس گشته‌ای؛ این تو هستی که یهوه خدایت برگزیده است تا از میان تمام قوم‌های زمین قومی مخصوص برای خود او باشی.

اگر خداوند دل خود را با شما بست و شما را برگزید از این سبب نبود که از سایر قوم‌ها کثیرتر بودید، زیرا که شما از همه قوم‌ها قلیل‌تر بودید. لیکن از این جهت

که خداوند شما را دوست می‌داشت و می‌خواست قسم خود را که برای پدران شما خورده بود به جا آورد، پس خداوند شما را با دست قوی بیرون آورد و از خانهٔ بندگی از دست فرعون پادشاه مصر نجات داد. پس بدان که یهوه خدای تو اوست خدا، خدای امین که عهد و رحمت خود را با آنانی که او را دوست می‌دارند و اوامر او را بجا می‌آورند تا هزار پشت نگاه می‌دارد، اما شخصاً آنانی که او را دشمن می‌دارند تنبیه می‌کند. و به هر که او را دشمن دارد، تأخیر ننموده، مکافات رسانده، هلاک می‌گرداند. پس اوامر و فرائض و احکامی را که من امروز به جهت عمل نمودن به تو امر می‌فرمایم نگاه‌دار.

۱- رفتار روحانی آدمی نسبت به خداوند باید ناشی از ترس آمیخته با احترام و محبت باشد. این حکم اساسی است که دیگر دستورات و احکام را در بر می‌گیرد زیرا نتیجه آن رعایت تورات است و همچنین دلیلی اساسی برای کوشش اخلاقی است. مقایسه شود:

متی ۲۲: ۳۴-۴۰، مرقس ۱۲: ۲۸-۳۴، لوقا ۱۰: ۲۵-۲۸، رساله به رومیان ۸: ۹-۱۳ و از این جاست که اخلاق مسیحیت یهودی تبار از دیگر روش‌های اخلاقی کاملاً مشخص و جدا است.

۲ - محبت آدمی به خداوند فقط يك احساس نیست بلکه اطاعت از تورات است که این محبت را می‌رساند. مقایسه شود متی ۲۱: ۷ و رساله اول یوحنا ۳: ۶-۶. مسلماً در این امر اندیشه پاداش موعود نیز در بین هست (هنوز بحث در خصوص پاداشی دنیوی و فردی و شخصی است) اما متن، بر روی محبت خداوند نسبت به بنی اسرائیل نیز تأکید دارد، قومی که به عهد فرا خوانده شده و به خداوند تعلق دارد (عیسی مسیح سایر اقوام جهان را نیز به همین مقام دعوت نمود). محبت آدمی به خداوند، پاسخ به محبتی است که از قبل پیش قدم شده بود.

پیش از انجیل، اخلاق مذکور در کتاب تشنیه يك اخلاق ناشی از محبت است (رساله اول یوحنا ۴: ۷-۱۱). از اینجا بدین نکته پی می‌بریم که عهد عتیق را به صورت قانون ناشی از ترس، در برابر عهد جدید به عنوان قانون ناشی از محبت قرار دادن چقدر اشتباه است!

۱۵۰- تشنیه ۳۰: ۱۱-۱۴

خداوند با بخشیدن تورات به ما، راه دوست داشتن وی و سلوك مطابق میل او را آسان ساخته است:

این حکمی که من امروز به تو امر می‌فرمایم برای تو مشکل نیست و از تو دور نیست. نه در آسمان است که بگویی: «کیست که به آسمان برای ما صعود کرده، آن را نزد ما بیاورد و آن را به ما بشنوند تا به عمل آوریم؟» نه آن طرف دریاست که بگویی: «کیست که برای ما به آن طرف دریا عبور کرده، آنرا نزد ما بیاورد و ما را بشنوند تا به عمل آوریم؟» بلکه این کلام بسیار نزدیک تو است و در دهان و دل توست تا آن را به جا آوری.

استفاده از این متن را در رساله به رومیان ۵: ۱۰-۱۳ ملاحظه کنید. آن کس که از تورات اطاعت کند کلام خداوند را در قلبش بنا می‌کند. مزبور ۱۱۹ تمجید و تعریفی طولانی از محبت به تورات بوده و سرچشمه شادی برای ایمان‌داران است (۳۱۴).

احکام تورات سرچشمه حکمت

انسان در پی این حکمت است. یهود با بخشیدن تورات خویش به قومش آنها را به زیور حکمت آراسته است:

۱۵۱ - تثنیه ۴: ۵-۸

ببینید ، همان طور که یهوه خدایم به من فرمان داده است ، به شما قوانین و رسومی را که باید در سرزمینی که داخل شده آن را از آن خود خواهید نمود به جا آورید ، تعلیم می دهم . آنها را نگاه دارید ، آنها را به جا آورید ، و آنها دانایی و فهم شما را به اقوام نشان خواهند داد . وقتی آنان از تمام این قوانین آگاه شوند با تعجب خواهند گفت : « هیچ قوم دیگری مانند این ملت عظیم و دانا و خردمند نیست . » و حقیقتاً کدام ملت عظیم است که خدایانش به طوری که هر وقت ما یهوه خدای خود را می خوانیم نزدیک ماست به آنها نزدیک باشند ؟ و کدام ملت عظیم است که قوانین و رسومش به پای این شریعت کاملی که من امروز جلوی شما می گذارم میرسد ؟

۱ - انطباق یافتن حکمت و احکام تورات به طور غیر مستقیم علیه حکمت دروغین انسان متکبر و مغرور به بدل می پردازد ، انسانی که مدعی چشم پوشی از خداوند است (مقایسه کنید ۵ و ۷۶ و ۱۱۵ و ۱۱۷) .
 ۲ - به تأکید بر نزدیکی خداوند توجه کنید . فرد ایمان داران در جستجوی حضور خداوند است اما خداوند به طور دردناکی در اوج آسمان ها بس دور به نظر می رسد . در اسرائیل با خواندن نام خداوند در معبدش ، حضور او در میان خویش به شکل مرموزی میسر می شود . این نوع حضور الهی مقدمه ای بر حضور او در راز قربانی مقدس است .

نصایحی بر علیه غرور

۱۵۲ - تثنیه ۸: ۷-۲۰ - ۴: ۹-۶

یهوه خدایت ، تو را به درون سرزمینی نیکو می آورد ، سرزمین نهرا و چشمه ها ، آب ها که در دره ها و تپه ها از اعماق بالا می آیند ، سرزمین گندم و جو ، بوته های انگور ، انجیرها ، انارها ، سرزمین زیتون ها ، روغن ، عسل ، سرزمینی که بدون محدودیت در آن نان خواهی خورد ، جایی که به هیچ چیز احتیاج نخواهی داشت ، سرزمینی که در آن سنگ ها از آهن هستند ، جایی که تپه ها برای مس کنده می شوند . تو خورده ، سیر خواهی شد و یهوه خدای خود را در سرزمین ثروتمندی که به تو داده است متبارک خواهی خواند ... در قلب خود نگو... ، « این به خاطر عدالت خود من می باشد که یهوه مرا مالک این سرزمین نموده است » ؛ ... به خاطر شرارت این ملت ها و به خاطر نگاه داشتن کلامی که به پدران شما ، سوگند خورده است که یهوه خدایت آنها را از حضور تو بیرون می نماید . پس در واقع مطمئن باش که

بخاطر عدالت تو نیست که یهوه این سرزمین ثروتمند را برای مالکیت به تو می دهد ، زیرا تو قومی گردنکش هستی... مواظب باش در قلب خود نگویی: « نیروی خود من و قوت دست خودم این توانگری را از آن من ساخت. » یهوه خدایت را بیاد آور: او بود که این نیرو را به تو داده ، تا توانگری پیدا کنی ، تا عهد خود را که برای پدرانیت قسم خورده بود استوار بدارد... مطمئن باش که اگر یهوه خدایت را فراموش کنی ، اگر خدایان دیگر را پیروی کنی ، اگر آنها را خدمت نموده ، سجد کنی - امروز به شما هشدار می دهم - به طور حتم از بین خواهید رفت . مانند ملت هایی که یهوه پیش روی شما هلاک می سازد ، به همان گونه شما هلاک خواهید شد از این جهت که قول یهوه ، خدای خود را نشنیدید!

۱ - در وصف سرزمین موعود - تصرف این سرزمین مایه شادی و مایه اساسی امید بنی اسرائیل است . اگر مفهوم این شادی انسانی به نظر مادی آید با شور و محبت نسبت به خداوند که پیشتر گفتیم در تعادل خواهد بود . اصطلاح « مالک سرزمین شدن » در ادبیات یهود جای معنای شادی موعود از سوی خداوند به انسان را می گیرد (واریثین زمین رک به متی ۵: ۴) .

۲ - در این برده از زندگی قوم اسرائیل به مانعی بر می خوریم که با حیات روحانی شدیداً در تناقض است و آن غرور می باشد . آدمی نه می تواند به قوت خویشتن بالاد و نه به درستکاری خود . همه چیز بخشش خداوندی است و همه چیز فیضی است که سزاوار آن نیستیم . بدین ترتیب دیدگاه روحانی تشنیه از پیش خبر از عهد جدید می دهد (رساله اول به قرنتیان ۱: ۲۶-۳۱ ، رساله به رومیان ۳: ۲۱-۲۷) .

نیایش از برای اسرائیل

با وصف تقدیس معبد سلیمان ، مورخ تفسیه نگار ، جریان روایت خویش را قطع می نماید تا رشته سخن را برای نیایشی تحسین برانگیز به شاه بسپارد . این دعا به خوبی بیانگر برخی جنبه های روحانی است که در متون قبلی به آن اشاره شد:

۱۵۳ - کتاب اول پادشاهان ۸: ۲۳-۵۱

یهوه ، خدای اسرائیل ، خدایی مانند تو که نسبت به عهد خود و محبتت به سوی خادمات هنگامی که با تمام قلب خود در راه تو قدم بر می دارند امین هستی ، نه بالا در آسمان و نه زیر بر زمین وجود دارد ... روز و شب بگذار چشمانت بر این خانه ، بر این مکانی که تو گفته ای: « نام من آنجا خواهد بود » باشد . به دعایی که خدمت در این مکان تقدیم خواهد نمود گوش گیر .

« استدعای خادم خود و قومت اسرائیل را در حالی که در این محل دعا می کنند بشنو . از آسمان که محل سکونت توست ، بشنو ؛ و وقتی می شنوی ، ببخش ...

هنگامی که قوم تو اسرائیل به خاطر این که برضد تو گناه نموده اند به وسیله دشمن شکست بخورند ، اگر پیش تو باز گردند و نامت را تمجید گفته ، به سوی تو دعا نمایند و در این معبد از تو استدعا نمایند ، از بالای آسمان او را بشنو. گناه اسرائیل ، قومت را ببخش و او را به سرزمینی که به پدرانش داده ای بازگردان!...

اگر قرار باشد در این سرزمین قحطی ، و یا باد سموم یا یرقان ، ملخ یا کرم آید ، اگر دشمن این قوم بنا باشد دروازه های شهرش را محاصره نماید ، اگر هرگونه بلا یا مرضی باشد ، اگر کسی در قلب خود احساس پشیمانی نموده ، با دراز کردن دستانش به سوی این معبد دعا یا استدعا نماید ، از آسمان که خانه تو آنجاست بشنو ؛ ببخش و با هر کس طبق شایستگی رفتارش عمل نما ؛ زیرا تو هر قلبی را می شناسی ، تنها تو قلب های تمام نوع بشر را می شناسی - تا آن که ایشان در تمام روزهایی که بر روی زمینی که به پدران ایشان داده ای زنده باشند ، از تو بترسند ؛ و اجنبی که به قومت اسرائیل متعلق نمی باشد نیز اگر به خاطر نام تو از کشوری دور دست آید ... اگر آمده در این معبد دعا نماید ، از آسمان که خانه تو آنجاست شنیده ، تمام آنچه که اجنبی می خواهد ارزانی کن ، تا آنکه همه قوم های زمین نام ترا بشناسند و مانند قومت اسرائیل ، بتو احترام گذارند ، و بدانند که نام تو به معبدی که ساخته ام داده شده است ...

اگر آنان بضد تو گناه کنند- زیرا هیچ کس نیست که گناه نکند- و تو بر آنها خشمگین شده ، آنان را تسلیم دشمن نمایی ، و فاتحانشان آنها را به کشور دور یا نزدیک به اسیری ببرند ، اگر در سرزمین تبعیدیشان به خود آمده توبه کنند ، و در سرزمین فاتحان خود از تو استدعا نموده بگویند : « ما گناه کرده ایم ، عصیان ورزیده و شریرانه رفتار نموده ایم » ، و اگر در کشور دشمنانی که آنها را اسیر کرده اند با تمام قلب و جان خود باز به سوی تو رو نمایند و به تو دعا کرده به طرف سرزمینی که تو به اجدادشان دادی ، بطرف شهری که انتخاب نموده ای ، و به طرف معبدی که من برایت ساخته ام باز گردند ، از آسمان ، جایی که خانه توست شنیده ، تقصیرهایی را که قومت برضد تو مرتکب گردیده اند و تمام عصیان هایی که ورزیده اند ، بر آنان ببخش ، عطا کن که موجب خشنودی فاتحان خویش شوند تا این که بر آنها ترحم کنند ؛ زیرا آنان قوم تو و وارث تو می باشند که از مصر ، آن کوره آهن ، بیرون آوردی .

۱- در این نیایش اشاره هایی به برخی از حوادث تاریخی بعدی شده است مانند : تبعید به بابل ، پراکندگی یهودیان در بین بت پرستان و نفوذ آیین بت پرستان در آیین یهود . به طوری که از این متن بر می آید آیین یهود درهایش بر روی همگان باز بوده است (رک به ۲۴۲ و ۲۴۵) .

۲ - نگارنده از مفهوم یاداش چه معنایی به دست می دهد؟ آیا این معنا مانع از وجود مفهومی دقیق از حقوق خداوند، تکالیف انسانی، گناه و رحمت الهی است؟ (مقایسه کنید با ... ۱۱۱ و ۱۰۳ و ۸۹ و ۴۵، ۴۸).
 ۳ - به تأکیدی که بر معنای معبد در اینجا شده است دقیقاً توجه کنید که به نشانه حضور خداوند در بین آدمیان می باشد. پس از دوران تبعید به بابل سراسر حیات مذهبی یهود که عمیقاً تحت تأثیر کتاب تشنیه بوده است، به دور محور معبد می چرخد. سپس خداوند، نشانه دیگری از حضور خود در این جهان را جایگزین معبدی که به دست بشر ساخته شده است می نماید و آن عبارتست از بدن عیسی مسیح، پسر خدا که جسم گردید (ر.ک. یوحنا ۲: ۲۱ و مرقس ۱۴: ۵۸).

فصل نهم

ارمیا نبی و دوران وی

پشت قوم خداوند در زیر بار تجربه‌ای بزرگ خرد می‌گردد. شهر مقدس که خداوند آنجا را جایگاه خود کرده بود به زودی به ویرانه‌ای مبدل خواهد شد و پادشاه و برگزیدگان قوم بنی اسرائیل به اسارت می‌روند. خداوند ارمیا نبی را برای این لحظات دردناک نگاه داری نموده بود. اعلام وقوع پاداشی بسیار نزدیک و پس از بروز آن باز ندای امید را به گوش‌ها رساندن: این است رسالت دوگانه نبی. ارمیا این رسالت را با رنج فراوان بجای می‌آورد و سرنوشت دلخراش وی انسان را به اندیشه شکنجه و درد مسیح فرو می‌برد.

۱- پیام توبه

موعظه صفیای نبی

حدود سال ۶۳۰ ق.م. هنوز وضع و روحیه اخلاقی دوران منسی در قلمرو یهودا (سرزمین جنوبی) بر جای مانده بود (۱۴۵) در چنین اوضاع و احوالی صفیای نبی، روش عاموس، میکاه و اشعیا نبی را پی‌گیری کرده و مردم هم‌زمان خود را به توبه دعوت می‌کند و خطری که ایشان را تهدید می‌کند به توصیف می‌آورد که همان «روز یهوه» باشد.

۱۵۴- صفیا ۱:۷، ۱۴-۱۸، ۲:۱-۳

در برابر خداوند یهوه خاموش باشید!
زیرا روز یهوه نزدیک است.
آری، یهوه قربانی آماده ساخته،
وی میهمانانش را تقدیس نموده است...

روز عظیم یهوه نزدیک است،
 نزدیک است و با شتاب تمام می آید...
 آن روز روز غضب است،
 روز تنگی و اضطراب،
 روز خرابی و ویرانی،
 روز تاریکی و ظلمت،
 روز ابر و ظلمت غلیظ،
 روز صدای شیپور و فریاد جنگ
 بر ضد شهرهای حصاردار
 و به ضد برج های بلند.
 مردمان را چنان به تنگ می آورم،
 که مانند نابینایان راه خواهند رفت.
 خونشان مثل غبار پراکنده خواهد شد،
 و گوشت ایشان مانند فضولات ریخته
 خواهد شد.

در روز غضب یهوه و در آتش غیرت او،
 نه نقره و نه طلای ایشان می تواند ایشان را برهاند...
 ای امتی که حیا ندارید، فراهم آید و جمع شوید،
 قبل از آن که مانند کاهی که می گذرد، رانده شوید
 قبل از آن که حدت خشم یهوه بر شما وارد آید.
 یهوه را بجوید،
 همه شما، فروتنان روی زمین،
 که فرمان هایش را اطاعت می نمایید.
 درستی را بطلبید،
 فروتنی را بجوید،
 شاید که در روز خشم یهوه، در امان مانید...!

با شماره‌های ۱۰۱، ۱۱۵، ۱۲۹ مقایسه شود. در تصویر «روز یهوه»، دامنه آن تا به روز داوری واپسین کشیده می‌شود. آهنگ «روز خشم ۱» از این متن الهام یافته است. اشاره به فروتنان زمین و دعوت به فروتنی در خور توجه است: فلسفه روحانی «فقیران یهوه» از همین دوران نشأت می‌گیرد. (ر.ک به فصل ۱۷)

رسالت ارمیا نبی

شخصیت صفتیابی نبی در زیرانوار شخصیت ارمیا نبی که چند سالی از وی جوانتر بود به دست فراموشی سپرده می‌شود. ارمیا نبی رسالت انبیایی خود را که حدود سال ۶۲۵ ق.م بوده است برای ما بجا گذاشته است:

۱۵۵- ارمیا ۴: ۱-۱۰ و ۱۳-۱۶

کلام یهوه بر من نازل شده، گفت:
«قبل از آن که ترا در رحم شکل دهم، ترا شناختم
قبل از آن که به دنیا آیی ترا تقدیس نمودم؛
ترا برای ملت‌ها به عنوان نبی انتخاب کردم.»
من گفتم، «آه، خداوند یهوه؛ ببین، من غمی دانم چگونه صحبت کنم: من يك بچه‌ام!»
اما یهوه پاسخ داد،
«نگو «من يك بچه‌ام».
اکنون به پیش آنانی که ترا به سویشان می‌فرستم رفته
هر چه به تو فرمان می‌دهم بگو.
از آنها نترس،
زیرا من با تو هستم تا از تو حمایت نمایم-
این یهوه است که سخن می‌گوید!»
سپس یهوه دست خود را دراز کرده، دهان مرا لمس نمود و بمن گفت:
«حال من کلام خود را در دهانت می‌گذارم.
بدان که امروز تو را بر امت‌ها و ممالك مبعوث کردم،
تا از ریشه برکنی و منهدم سازی،

۱- به رکوئیم‌های برلیوز، وردی، موزار و... رجوع شود.

بنا نمایی و بکاری. «
 کلام یهوه بار دیگر به من رسیده، گفت: «چه می بینی؟»
 گفتم: «دیگی جوشنده می بینم که رویش از طرف شمال است.»
 یهوه گفت:
 بلایی از طرف شمال بر تمام سکنه این زمین پخش خواهد شد.
 زیرا اکنون می خواهم همه قلمروهای شمال را فرا خوانم -
 این یهوه است که سخن می گوید.
 آنها خواهند آمد، و هر کدام تخت خود را
 جلوی دروازه های اورشلیم،
 و بر تمامی حصارهایش گرداگرد،
 و برضد تمام شهرهای یهودا برپا خواهد داشت.
 می خواهم برضد آنان داوری های خود را صادر کنم،
 به خاطر تمام شرارتشان؛ زیرا مرا ترك کردند،
 و برای خدایان غیر بخور سوزانیدند،
 و اعمال دست های خود را سجده نمودند.»

۱- این دعوت را با دعوت اشعیا نبی مقایسه کنید (۱۱۴): رفتار متفاوت ایشان دال بر اختلاف خوی ایشان می باشد. آیا در پیامی که آورنده آن بوده اند تفاوتی هست؟ آنچه در اینجا در خور توجه است، اندیشه سرنوشتی است که از پیش تعیین گردیده است. از طرفی وسعت یافتن دور نما نیز حائز اهمیت است: ارمیاء نبی رسالت خویش را در دوران پر آشوب تاریخی که مورد توجه ملل بی شماری خواهد بود، به جای آورده است.

۲- رؤیای دوم، مستقیماً موضوعات اولین رسالت ارمیا را مهیا می سازد مانند: تهدید علیه قوم روی گردان از خدا، اعلام «نگون بختی که از شمال می آید». تصویر، توسط يك رویداد معمولی زندگی روزانه، اشاره شده است، اما الهام خداوندی، جلوه ای از آینده را برای نبی مکشوف می سازد.

ارتداد قوم خداوند

اولین موضوع موعظه ارمیاء، افشای گناهان قوم خداوند می باشد. در این موعظه ها که متعلق به دوران جوانی وی است، شخصیت

ناآرام او آشکار می‌شود:

۱۵۶ - ارمیاء ۲: ۲-۱۳

یهوه چنین می‌گوید:

هیجان جوانی تو و محبت نامزد شدن تو را،
 حینی که از عقب من در بیابان و در زمین لم یزرع می‌خرامیدی به‌خاطر می‌آورم.
 اسرائیل برای خداوند مقدس و نویر محصول او بود:
 هر که از آن می‌خورد، مجرم شده، بلا بر او مستولی می‌شد...
 پدران شما در من چه بی‌انصافی یافتند،
 که از من دوری ورزیدند و اباطیل را پیروی کرده، خود نیز باطل شدند.
 هرگز نگفتند، «یهوه کجاست»،
 که ما را از سرزمین مصر بیرون آورده،
 ما را در بیابان و زمین ویران و پر از حفرة،
 و زمین خشك و سایهٔ موت،
 و زمینی که کسی از آن گذر نکند و آدمی در آن ساکن نشود، رهبری نمود؟
 من شما را به سرزمین بستان‌ها آوردم،
 تا میوه‌ها و چیزهای خوب آن را بخورید.
 اما چون داخل آن شدید،
 زمین مرا نجس ساختید و میراث مرا مکروه گردانیدید!
 کاهنان هرگز نپرسیده‌اند، «یهوه کجاست؟»
 آنانی که شریعت را مستقر می‌نمایند هیچ‌گونه آگاهی از من ندارند.
 شبانان بر من عاصی شدند،
 و انبیاء برای بعل نبوت کرده،
 در عقب چیزهای بی‌فایده رفتند.
 پس يك‌بار دیگر باید شما را به محاکمه بکشم
 -این یهوه است که سخن می‌گوید-...

به جزیره‌های کتیم گذر کرده،
 قاصدان به قیدار بفرستید!
 به دقت تعقل نمایید و دریافت کنید که آیا حادثه‌ای مثل این واقع شده است:
 آیا هیچ امتی خدایان خویش را عوض می‌کند،
 (با آن‌که آنها خدا نیستند!)
 اما قوم من جلال خویش را به آنچه فایده‌ای ندارد عوض نمودند.
 ای آسمان‌ها متحیر باشید،
 و به خود لرزیده، به شدت مشوش شوید
 -این یهوه است که سخن می‌گوید-
 زیرا قوم من دو کار بد کرده است:
 مرا که چشمه آب حیاتم ترك نموده،
 و برای خود حوض‌ها کنده‌اند،
 حوض‌های شکسته‌ای که آب را نگاه نمی‌دارند...

درجاهای دیگر، بدگویی، صوری را به عاریت می‌گیرد که نزد پیشینیان/ارمیاء به آن برخورد کرده‌ایم:

۱۵۷ - ارمیاء ۲: ۲۱-۲۲، ۳: ۱۹-۲۰

من تو را مو اسیل از تخم نیکو کاشته بودم،
 پس چگونه نهال مو بیگانه برای من گردیده‌ای؟
 اگر چه خود را با اشنان بشویی،
 و صابون برای خود زیاده به کاربری،
 گناه تو پیش من رقم شده است
 -این خداوند یهوه است که سخن می‌گوید...-
 و گفتم، می‌خواهم تو را در میان پسران قرار دهم،
 و زمین مرغوب و میراث زیباترین امت‌ها را به تو دهم،
 پس گفتم: مرا «پدر» خواهی خواند و از من دیگر مرتد نخواهی شد!

اما مثل زنی که به شوهر خود خیانت ورزد،
خاندان اسرائیل به من خیانت ورزیدند!...

۱- در این متون به تصاویری که بیان کننده محبت خداوندی نسبت به بنی اسرائیل و روی گردانی قوم خداوند است توجه کنید. این موعظه را با موعظه هوشع نبی (۱۰۹، ۱۱۱، ۱۱۲) و اشعیا نبی (۱۱۹، ۱۲۵) مقایسه کنید. ارمیا موضوع را در قالب روش های محکم انبیایی بیان می دارد. اما بیش از آنان، ارمیا شاهد راستین ایمان قلبی است، و بدین جهت موعظه وی هنوز به همان شدت اولیه خویش مؤثر است.

۲- به اهمیت افکار و اندیشه های وی درباره دوران صحرا و فتح توجه کنید (رک به طرح اعتقاد نامه بنی اسرائیل: ۱ و ۲) از دید ارمیا این دوران طلایی اسرائیل بوده است (با هوشع نبی مقایسه شود ۱۱۱).

هجوم شمالی

تنبیه الهی که ارمیا سایه آن را دیده بود، به صورت حمله ای از سوی شمال پدید آمد که اسرائیل را به زیر ضربات خود افکند (رک ۱۵۵):

۱۵۸- ارمیا ۶: ۲۲-۲۶

یهوه چنین می گوید:
اکنون قومی از سرزمین شمال می آید،
و امتی عظیم از اقصای زمین خواهند برخاست.
و کمان و نیزه خواهند گرفت.
ایشان مردان ستم کیش می باشند که ترحم ندارند.
آواز ایشان مثل دریا در خروش است،
و بر اسبان سوار شده، مثل مردان جنگی،
به ضد تو ای دختر صهیون صف آرایی خواهند کرد!
آوازه این را شنیدم و دست های ما سست گردید،
تنگی و درد مثل زنی که می زاید ما را در گرفته است:
«به صحرا بیرون مشوید و به راه مروید،

زیرا که شمشیر دشمنان و خوف از هر طرف است!
 ای دختر قوم من! پلاس بپوش!
 و خویشان را در خاکستر بغلطان!
 ماتم پسر یگانه و نوحه‌گری تلخ برای خود بکن،
 زیرا که تاراج کننده ناگهان بر ما می‌آید.

شاید یادبودی از تهاجم آشوریان (۱۳۶) و یا همچنین حمله سواران سکایی است که الهام بخش این تصویر بوده‌اند. اما به روشنی از هیچ قومی سخن در میان نیست.

به ناگاه دامنه این منظره گسترش می‌یابد: ارمیاء نبی این هجوم مرموز را با استفاده از روایت سنتی «روز بیهوش» توصیف می‌کند:

۱۵۹ - ارمیاء ۴: ۱۹-۳۱

قلب من در اندرونم مشوش گردیده، ساکت نتوانم شد،
 زیرا که آواز کرنا و نعره جنگ را شنیده‌ام.
 «ویرانی بر ویرانی» اعلان شده، زیرا که تمام سرزمین غارت شده است.
 در يك لحظه خیمه‌هایم نابود شده،
 در يك چشم بهم زدن پرده‌هایم به تاراج رفته است
 از آواز «سواران و تیراندازان»،
 تمام اهل شهر فرار می‌کنند و به جنگل‌ها داخل می‌شوند،
 و بر صخره‌ها بر می‌آیند و تمامی شهرها ترك شده،
 احادی در آنها ساکن نمی‌شود...
 تا به کی پرچم را ببینم و آواز کرنا را بشنوم؟...
 به سوی زمین نظر انداختم: و اینك تهی و ویران بود،
 و به سوی آسمان: و هیچ نور نداشت.
 به سوی کوه‌ها نظر انداختم و اینك متزلزل بود،
 و تمام تل‌ها از جا متحرك می‌شد.
 نظر کردم و اینك آدمی نبود،

و تمام مرغان هوا فرار کرده بودند.
 نظر کردم و اینک بوستان‌ها بیابان گردیده،
 و همه شهرها از حضور خداوند و از حدت خشم وی خراب شده بود!
 آری یهوه چنین می‌گوید:
 «تمامی زمین خراب خواهد شد لیکن آن‌را بالکل فانی نخواهم ساخت.
 از این سبب جهان ماتم خواهد گرفت و آسمان از بالا سیاه خواهد شد.
 زیرا که این‌را گفتم و اراده نمودم و پشیمان نخواهم شد،
 و از آن بازگشت نخواهم نمود!»
 و تو، چه می‌کنی، خود را به قرمز ملبس می‌سازی،
 و به زیورهای طلا خود را می‌آرایی،
 و چشمان خود را از سرمه جلا می‌دهی؟
 لیکن خود را به عبث زیبایی می‌دهی،
 زیرا که یاران تو تو را خوار شمرده، قصد جان تو دارند!

به لحظات بی‌وقفه این شعر مرثیه گونه تحسین برانگیز توجه کنید:

- رنج نبی، هماوا با قوم خود، در برابر هجوم و حمله اعلام شده منعکس می‌گردد.
- روز یهوه که در آن فاجعه‌ای در سطح کائنات روی می‌دهد و آفرینش زیر و زیر می‌شود (ر.ک. ۱۱۵، ۱۵۴). این تصاویر در روایات مکاشفه‌ای مربوط به آخرت نیز دیده می‌شود (ر.ک. مرقس ۱۳: ۲۴-۲۵، مکاشفه یوحنا ۱۲: ۶-۱۷، ۱۶: ۱۷-۲۱).
- وحی الهی که پاداش حتمی قوم یهوه را اعلام می‌کند.
- خطاب به اورشلیم برای بیان بیهودگی کوشش‌های سیاسی وی (بازگشت به موضوع همسر بی‌وفا).
- یادآوری لحظات احتضار اسرائیل.
- ارمیاء با نقطه نظر کاملاً مذهبی به وقایع می‌نگرد. اما چه وسعت نظری! علاوه بر این به کیفیت ادبی قطعه مزبور توجه نمایند که ضرورتاً هرگونه ترجمه‌ای از قدر آن می‌کاهد.

۲- دوران اصلاحات یوشیا

دعوت به سوی خداوند

در دورانی که یوشیا اصلاحات بزرگ خود را به انجام می‌رساند (حدود سال ۶۲۲ ق.م)، ارمیاء در ردهٔ محقر خویش، توبه را چنین موعظه می‌کند:

۱۶۰- ارمیاء ۳: ۱۲-۱۳ و ۲۱-۲۵، ۴: ۱-۴

«ای اسرائیل مرتد، رجوع نما!
 - خداوند می‌گوید- بر تو غضب نخواهم نمود؛
 زیرا که رئوف هستم- یهوه می‌گوید-
 و تا به ابد خشم خود را نگاه نخواهم داشت.
 فقط به گناهانت اعتراف نما
 که بر یهوه خدای خویش عاصی شدی،
 به سوی خدایان غیر متمایل شدی
 و آواز مرا نشنیدی- یهوه چنین می‌گوید!...»
 آواز تضرعات و گریهٔ بنی اسرائیل از بلندی‌ها شنیده می‌شود،
 زیرا که راه‌های خود را منحرف ساخته و یهوه خدای خود را فراموش کرده‌اند.
 «اینک نزد تو می‌آیم زیرا که تو یهوه، خدای ما هستی...»
 به درستی که نجات اسرائیل در یهوه خدای ما است،
 حال آن‌که بعل، ثمرهٔ کار پدران ما را تلف کرده است...
 در خجالت خود بخوابیم، و رسوایی ما را بپوشانند،
 زیرا که هم ما و هم پدران ما به یهوه، خدای خویش گناه ورزیده‌ایم...»
 «اسرائیل، اگر می‌خواهی بازگشت نمایی،- خداوند چنین می‌گوید!-
 می‌توانی نزد من بازگشت نمایی!
 اگر اعمال شرم آور را از خود دور نمایی، پراکنده نخواهی شد!

اگر «به حیات یهوه» قسم بخوری، در نهایت راستی و انصاف،
 آنگاه امت‌ها آرزو خواهند کرد که همچون تو متبارک و مفتخر گردند. «
 زیرا خداوند به مردان یهودا و اورشلیم چنین می‌گوید:
 «زمین‌های خود را شیار کنید و دیگر در میان خاها مکارید!
 خویشان را برای خداوند مختون سازید،
 و غلقه دل‌های خود را دور کنید،
 مبدا حدت خشم من به سبب بدی اعمال شما مثل آتش
 صادر شده، افروخته گردد!»

در مورد موعظه باز آمدن و گرایش به سوی خداوند به نکات مشابه آن در آثار هوشع رجوع کنید (۱۱۳) ارمیا نبی نه تنها اهالی یهودا بلکه بقایای قوم بنی‌اسرائیل را نیز به سوی خداوند دعوت می‌نماید (وطن ارمیا «عناتوت» در بخشی که در گذشته جزو اسرائیل بود، قرار داشت).

یادآوری آوای ملت‌مسانه اسرائیلیان ممکن است اشاره‌ای به اصلاحات یوشیا باشد. اما ارمیا بر ضرورت دگرگونی درونی تأکید می‌کند: آنچه که در قلب می‌گذرد مهم است (در مورد ختنه رک به ۱۸۶) از راه «روی آوردن به خداوند» است که وعده‌های عهد تحقق می‌یابد (۴۳-رک ۱۱) با این اندیشه آخرین موضوع وعده‌های نجات مسیحایی به موعظه ارمیا راه پیدا می‌کند.

امید به بازسازی

اگر یهودا و باقیمانده قوم اسرائیل صمیمانه به اصلاحات مذهبی روی آورند، ارمیا نجات ایشان را تضمین می‌کند. وی از پیش، تابلویی از بازسازی اسرائیل شمالی که به یهودا پیوند می‌خورد، همانند ایام خوش صحرا یا دوران سلطنت داود و سلیمان، پیش روی ما می‌گذارد:

۱۶۱ - ارمیا ۲: ۳۱-۶

یهوه چنین می‌گوید:
 قومی که از شمشیر رستند در بیابان فیض یافتند.
 اسرائیل به سوی محل آرامگاه خود می‌رود،
 از دور یهوه به وی ظاهر می‌شود:

من تو را با محبت ازلی دوست داشتم،
 از این جهت تو را به رحمت جذب نمودم.
 ای باکره اسرائیل ! تو را بار دیگر بنا خواهم کرد
 و تو بنا خواهی شد،
 بار دیگر با دف‌های خود خویشتن را خواهی آراست،
 و در رقص‌های شادی آفرین بیرون خواهی رفت.
 بار دیگر تاکستان‌ها بر کوه‌های سامره خواهی کاشت.
 آری، روزی خواهد آمد که دیده بانانت بر کوهستان افرایم ندا خواهند کرد:
 «برخیزید و نزد یهوه خدای خود به صهیون برآید!»

محبت یهوه برای قومش با مثال‌های نامزدی بیان شده (ر.ک ۱۵۶ و مقایسه شود با هوشع ۱۱۱) به یاد بود دوران صحرا، یاد بود دوران سلطنت آمیخته می‌گردد یعنی به زمانی که معبد مرکز مملکت بود. اصلاحات یوشیا موجب تجدید حیات این عصر طلایی گردیده بود. بنابراین ارمیاء نبی مژده بخشایش و تسلا را می‌دهد:

۱۶۲ - ارمیاء ۳۱:۱۵-۲۰

آوازی در رامه شنیده شد - ماتم و گریه بسیار تلخ -
 این راحیل است که برای فرزندان خود گریه می‌کند،
 و برای فرزندان خود تسلی نمی‌پذیرد...
 یهوه چنین می‌گوید:
 «آواز خود را از گریه و چشمان خویش را از اشک باز دار!
 برای اعمال خود اجرت خواهی گرفت:
 ایشان از سرزمین دشمنان مراجعت خواهند کرد.
 برای عاقبت تو امید هست: فرزندان به حدود خویش خواهند برگشت.
 افرایم را شنیدم که برای خود ماتم گرفته، می‌گفت:
 مرا تنبیه نمودی و متنبه شدم،
 مثل گوساله‌ای رام نشده.

مرا برگردان تا برگردانیده شوم - زیرا که تو یهوه خدای من هستی!...»
 آیا افرایم پسر عزیز من یا ولد ابتهاج من است،
 زیرا هرگاه به ضد او سخن می‌گویم، او را تا به حال به یاد می‌آورم؟
 به همین دلیل است که احشای من برای او به حرکت می‌آید.
 آری بر او ترحم خواهم نمود.
 -یهوه چنین می‌گوید!

در متن فوق یادآوری از راحیل مادر یوسف و بنیامین (قبایل مرکزی بنی اسرائیل) صرفاً جنبه شاعرانه دارد. افرایم در اینجا مظهر قلمرو شمال است. یهوه فرزند گمگشته خویش را (ر.ک هوشع ۱۱۲) با پاسخ به ندای پشیمانی پر تواضع‌اش، می‌بخشاید. البته تمامی این وعده‌ها شرط دارد. باید دید که آیا اصلاحات یوشیا عمیقاً قادر به دگرگونی قلب‌ها می‌باشد. البته چنین نخواهد شد. قوم برگزیده بدین ترتیب متوجه نیازی که به فیض الهی برای درمان و نجات دارد پی می‌برد.

ویرانی نینوا

در حالی که در یهودیه درام روحانی به وقوع می‌پیوندد، داوری خداوند علیه آشور به دست بابلیان که با مآدها همدست شده‌اند به تحقق می‌رسد (۱۳۷ و ۱۳۸): نینوا در سال ۶۱۲ ق.م سقوط می‌کند. این رویداد باعث تهیج انبیایی چون حزقیل نبی و ناحوم نبی می‌گردد.

۱۶۳ - حبقوق ۱: ۶-۱۱

اینك آن امت تلخ و تندخو یعنی كلدانیان را بر می‌انگیزانم،
 كه در وسعت جهان می‌خرامند،
 تا مسكن‌هایی را كه از آن ایشان نیست به تصرف آورند.
 ایشان هولناك و مهیب می‌باشند.
 حكم و جلال ایشان از خود ایشان صادر می‌شود.
 اسبان ایشان از پلنگ‌ها چالاكتر و از گرگان شب تیزروترند.
 سواران ایشان جست و خیز می‌كنند، از جای دور آمده‌اند.
 ایشان مثل عقابی كه برای خوراك بشتابند، می‌پرنند.
 جمیع ایشان برای ظلم می‌آیند؛

وحشت از جلوی ایشان می رود.
 اسیران را مثل ریگ جمع می کنند.
 این قوم پادشاهان را استهزا می کنند،
 و سروران، مسخره ایشان می باشند.
 بر همه قلعه ها می خندند و خاک را توده نموده، آن را مسخر می سازند.
 مثل باد به شتاب رفته، عبور می کنند؛
 قوت ایشان خدای ایشان است...

۱۶۴ - ناحوم ۱:۳-۱۴ و ۱۵-۱۹

وای بر شهر خونریز که تمامش از دروغ و قتل مملو است،
 و غارت از آن دور نمی شود!
 آواز تازیانه ها و صدای غرغر چرخ ها و جهیدن اسبان و جستن عرابه ها!
 سواران هجوم می آورند و شمشیرها براق و نیزه ها لامع می باشد!
 کثرت مجروحان و فراوانی مقتولان و لاشه ها را انتها نیست:
 بر لاشه های یکدیگر می افتند!...
 برای محاصره ات آب بیاور؛ قلعه های خود را مستحکم ساز؛
 به گل داخل شو و ملاط را پا بزن و کوره آجرپزی را مرمت نما!
 با وجود این آتش تو را خواهد سوزانید و شمشیر تو را منقطع خواهد ساخت...
 برای شکستگی تو التیامی نیست و جراحت تو علاج نمی پذیرد.
 هر که آوازه تو را می شنود بر تو دستک می زند،
 زیرا کیست که شرارت تو به طور مداوم بر او وارد نمی آمد؟

این وصف روز خشم یهوه علیه نینوا است. و همچنین نمونه ای از تنبیهی است که تمام نیروهای ضد خداوند دچار آن می شوند. غرور

بابل نیز این کشور را با سرنوشتی مشابه رویه رو گرداند.

۳- نبی تحت تعقیب و آزار

پس از مرگ دلخراش یوشیا به سال ۶۰۹ ق.م، اصلاحات وی فراموش گردید (۱۴۷). ارمیا نبی که دیگر مردی پخته و کامل شده بود به موعظه‌های توبه و بازگشت از گناه که متعلق به زمان جوانی‌اش بود باز می‌گردد. او مدت بیست سال تمام با کار شکنی‌ها و مخالفت‌ها مقابله نمود.

گفتار معبد

یکی از موعظت‌های جسورانه نبی خطاب به جمعیتی که در معبد گرد آمده بودند، سرو صدای زیادی بر پا کرد.

۱۶۵- ارمیا ۲۶:۱، ۲۶:۷-۲۴

در ابتدای سلطنت یهوایا قیم پسر یوشیا، پادشاه یهودا، این کلام از جانب یهوه بر ارمیا نازل شد: «به دروازه خانه خداوند بایست و این کلام را در آنجا ندا کن: ای تمامی یهودا که با این دروازه‌ها داخل شده، خداوند را سجده می‌نمایید، کلام یهوه را بشنوید!

یهوه صبا یوت، خدای اسرائیل چنین می‌گوید: طریق‌ها و اعمال خود را اصلاح کنید و من شما را در این مکان ساکن خواهم گردانید. به سخنان دروغ توکل ننمایید و نگویید: «اینجاست معبد یهوه! معبد یهوه! معبد یهوه!»... آیا مرتکب دزدی و زنا و قتل نمی‌شوید و به دروغ قسم نمی‌خورید و برای یعل بخور نمی‌سوزانید و به دنبال خدایان غیر که نمی‌شناسید نمی‌روید؟... و بعد به حضور من در این خانه که به اسم من مسمی است می‌ایستید و می‌گویید: «در محل امن هستیم!» آیا این خانه‌ای که به اسم من مسمی است در نظر شما مغارة دزدان شده است؟ اینک من نیز این را دیده‌ام- یهوه چنین می‌گوید!- به مکان من که در شیلو بود و نام خود را اول آنجا قرار داده بودم، بروید و آنچه را که به سبب شرارت قوم خود اسرائیل به آنجا کرده‌ام ملاحظه نمایید.

بسیار خوب! حال که رفتار شما این‌گونه است- یهوه چنین می‌گوید!- در آنجا که مصرانه با شما صحبت کردم اما نشنیدید، شما را خواندم اما جواب ندادید، از این جهت به این خانه که به اسم من مسمی است و شما به آن توکل دارید و به مکانی که به شما و به پدران شما دادم. به نوعی که به شیلو عمل نمودم، عمل خواهم کرد. شما را از حضور خود خواهم راند به طوری که جمیع برادران شما یعنی تمامی نسل افرایم را راندم...»

و کاهنان و انبیا این سخنان را که ارمیاء در خانه خداوند گفت، شنیدند. چون ارمیاء از گفتن هر آنچه خداوند او را مأمور فرموده بود که به تمامی قوم بگوید، فارغ شد، کاهنان و انبیاء او را گرفته، گفتند: «البته خواهی مرد! چرا به اسم یهوه نبوت کرده، گفتی که این خانه مثل شیلوه خواهد شد و این شهر خراب و غیر مسکون خواهد گردید؟» پس تمامی قوم در خانه خداوند نزد ارمیاء جمع شدند.

و چون رؤسای یهودا این چیزها را شنیدند، از خانه پادشاه به خانه خداوند برآمده، به دهنه دروازه جدید خانه یهوه نشستند. کاهنان و انبیاء، رؤسا و تمامی قوم را خطاب کرده، گفتند: «این شخص مستوجب قتل است زیرا چنان که به گوش‌های خود شنیدید، به خلاف این شهر نبوت کرد.»

پس ارمیا جمیع سروران و تمامی قوم را مخاطب ساخته، گفت: «خداوند مرا فرستاده است تا همه سخنانی را که شنیدید به ضد این خانه و به ضد این شهر نبوت نمایم. پس الان راه‌ها و اعمال خود را اصلاح نمایید و قول یهوه خدای خود را بشنوید تا خداوند از این بلایی که درباره شما فرموده است پشیمان شود. اما بدانید که اگر مرا به قتل رسانید، یقین بدانید که خون بی‌گناهی را بر خویشتان و بر این شهر و ساکنانش وارد خواهید آورد، زیرا حقیقتاً خداوند مرا نزد شما فرستاده است تا همه این سخنان را به گوش شما برسانم.» آنگاه رؤسا و تمامی قوم به کاهنان و انبیاء گفتند: «این مرد مستوجب قتل نیست زیرا به اسم یهوه، خدای ما به ما سخن گفته است.» برخی از مشایخ سرزمین برخاسته، خطاب به تمامی جماعت قوم گفتند: «میکای مورشتی در ایام حزقیا پادشاه یهودا، نبوت کرد و به تمامی قوم یهودا تکلم نموده، گفت: یهوه صباوت چنین می‌گوید: «صهیون را مثل مزرعه شیار خواهند کرد و اورشلیم خراب شده، کوه معبد به بلندی‌های جنگل مبدل خواهد گردید...» آیا حزقیا پادشاه یهودا و تمامی یهودا او را کشتند؟ خیر، بلکه از خداوند ترسید و نزد خداوند استدعا نمود و خداوند از آن بلایی که درباره ایشان گفته بود پشیمان گردید؟...» به سبب حمایت اخیقام پسر شاخان، ارمیا به دست قوم سپرده نشد تا او را به قتل رسانند.

۱- باب هفتم دربردارنده موعظه در معبد است و باب بیست و ششم بیان‌کننده مجموعه حوادث. با این باب زندگی نامه ارمیاء که

توسط باروخ منشی وی نوشته شده، آغاز می‌گردد.

روشی را که بدان ارمیاء دین و آئین اصیل را در نظر دارد با احکام دهگانه (۳۷)، موعظه‌های پیشینیان خود (۱۰۵، ۱۰۷، ۱۱۸)

و روش مسیح (متی ۲۴: ۱-۲۱، ۱۲: ۱۳-۲۳، ۱۶: ۲۴) مقایسه نماید. از انبیاء تا مسیح، رشته‌ای ناگسستنی موجود است که آن

کوشش در جهت خلوص اخلاقی است که به نشان صداقت مذهبی است. بدون آن هر چه هست تزویر و تکبر و ادعا و خرافات می‌باشد.

این صحنه قابل مقایسه با حکم مرگ مسیح (متی ۲۶: ۶۱) و استیفان (اعمال رسولان ۶: ۱۱-۱۲). است: دلیل قاتلان، همیشه

یکی است (رک متی ۲۱: ۳۴-۴۱، ۲۳: ۲۹-۳۹).

نشان تجرد

ارمیا به دیگر مرد پخته و کاملی شده است. بر اساس الهامی الهی، وی ازدواج نکرده بود، که این خود امری بسیار شگفت آور برای يك يهودی، آن هم در آن زمان بود. اما اصل آن بود که وی نیز بماند هوشع نبی (۱۱۰) و اشعیا نبی (۱۲۱) از برای هموطنان خود با انتخاب راه و روش زندگانی خویش «يك نشان و يك دلالت» باشد.

۱۶۶- ارمیا نبی ۱۶: ۱-۹

سخن يهوه مرا بدین منوال مخاطب ساخت:

«تو در این مکان نباید زنی گرفته یا پسر و یا دختری داشته باشی. زیرا يهوه این را در مورد پسران و دخترانی که در این مکان به دنیا خواهند آمد، درباره مادرانی که آنان را به دنیا می آورند، و درباره پدرانی که آنها را در این سرزمین مولود می سازند می گوید: آنان مرگی بی رحمانه خواهند داشت، بدون عزاداری و دفن نشده خواهند مرد؛ آنها مثل فضولاتی که بر زمین گسترده شده است خواهند بود؛ آنان به وسیله شمشیر و قحطی بپایان خود خواهند رسید، و اجسادشان برای پرندگان هوا و حیوانات زمین غذا خواهد بود.

به درون هیچ خانه ای که در آن ماتم است نرو؛ برای ایشان تعزیت منما، زیرا من آرامش خود یعنی احسان و رحمت خویش را از این قوم خواهم برداشت. این يهوه است که سخن می گوید- آنها، چه بزرگ و چه کوچک، بدون تدفین یا عزاداری، در این سرزمین خواهند مرد؛ برای آنها خویشتن را مجروح نخواهند ساخت و موی خود را نخواهند تراشید. برای عزاداری به خاطر مردگان، نان را پاره نخواهند کرد؛ به خاطر پدر یا به خاطر مادر پیاله تعزیت را نخواهند نوشید...

«و به خانه ای که در آن جشن است برای نشستن با آنان خوردن و نوشیدن وارد نشو. زیرا يهوه صباوت، خدای اسرائیل، اینرا می گوید: اکنون در جلوی چشمان تو، در روزهای خودت، فریادهای خوشحالی و شادمانی، و آواز داماد و عروس را خاموش خواهم ساخت.

تمامی این نشانه ها دارای يك معنا می باشند: ارمیا نبی به قوم يهود که با سنگدلی در راه بد قدم بر می دارد بلای قریب الوقوعی

را خبر می دهد.

شفاعتی ناممکن

هر شفاعتی بعد از این از جانب نبی به جهت قوم بیپهوده خواهد بود، همان طور که شفاعت ابراهیم از برای شهر سدوم نیز بی فایده ماند (۱۴) و همچنین شفاعت موسی از برای عبرانیان گناهکار (۴۴). یهوه به وی اعلام کرد که تصمیم غیر قابل بازگشتی در مورد عقوبت ایشان اتخاذ شده است:

۱۶۷- ارمیاء ۱۶:۷ (= ۱۴:۱۱) ۱۵-۳

«تو، به نوبه خود، نباید برای این قوم میانجیگری کرده یا تقاضا و یا دعایی از طرف آنان بنمایی؛ برای من دلیل نیاور، زیرا به تو گوش نخواهم داد...»
یهوه بمن گفت، «حتی اگر موسی و سموئیل در حضود من ایستاده بودند، جان من به این قوم مایل نمی شد. آنها را از جلوی چشمم بران؛ آنان را دور کن! و اگر از تو بپرسند، «کجا برویم؟» به آنها بگو، «یهوه این را می گوید:

آن که مستوجب موت است به موت!

آن که مستحق شمشیر است به شمشیر!

آن که سزاوار قحطی است به قحط!

و آن که لایق اسیری است به اسیری!

آنها را به چهار نوع مجازات می سپارم: شمشیر برای کشتن، سگان برای دریدن، پرندگان آسمان و حیوانات زمین برای بلعیدن و برای نابود ساختن...»

دیگر یهوه به ندای شفاعت کنندگان گوش فرا نمی دهد. پس چه کسی خواهد توانست بخشایش گناهکاران را از وی بخواهد؟
سرودهای خادم یهوه به این پرسش پاسخ می دهند (۲۲۸).

شکست مصر در کرکمیش

یک واقعه بزرگ که در سال ۶۰۵ ق.م رخ نمود ارمیاء را نسبت به راز اراده خداوندی آگاه می دارد. نکوہ فرعون مصر که در برابر جاه طلبی های بابل مقاومت می کرد در کرکمیش به کرانه فرات شکست خورد. ارمیاء در این شکست، داوری خداوند را علیه مصر می نگرد:

۱۶۸ - ارمیاء ۴۶: ۳-۱۲

سپر‌ها را حاضر کنید و برای جنگ نزدیک آید!
ای سواران، اسب‌ها را بیارید و سوار شوید!
با خودهای خود بایستید! نیزه‌ها را صیقل دهید و زره‌ها را بپوشید!
ای اسبان برآید! و ای عرابه‌ها تند بروید! و شجاعان بیرون بروند.
ای اهل حبش و قوت که سپرداران هستید، وای لودیان که کمان را می‌کشید!
چه می‌بینم؟ ایشان هراسان شده به عقب برمی‌گردند.
شجاعان ایشان خرد شده و به عقب نمی‌نگرند.
خوف از هر طرف می‌باشد - یهوه چنین می‌گوید! -
تیز روان فرار نکنند و زور آوران رهایی نیابند؛
به طرف شمال به کنار نهر فرات می‌لغزند و می‌افتند!
این کیست که مثل رود نیل سیلان می‌کند و آب‌های او مثل نهرهایش متلاطم می‌گردد؟
چه کسی می‌گفت: «من سیلان کرده، زمین را خواهم پوشاند،
و شهر و ساکنانش را هلاک خواهم ساخت؟»
آن روز روز یهوه صباوت، روز انتقام تا از دشمنان خود انتقام بگیرد!
شمشیر هلاک کرده، سیر می‌شود و از خون ایشان مست می‌گردد.
آری، خداوند یهوه صباوت،
در زمین شمال، نزد نهر فرات، ذبحی دارد.
ای باکره، دختر مصر به جلعاد برآی و بلسان بگیر!
درمان‌های زیاد را عبث به کار می‌بری، برای تو علاج نیست.
امت‌ها رسوایی تو را می‌شنوند و جهان از ناله تو پر شده است،
زیرا که شجاع بر شجاع می‌لغزد و هر دوی ایشان با هم می‌افتند...

در اینجا دوباره با يك موضوع نبوتی یعنی «روز خشم یهوه» روبه‌رو می‌شویم. وصفی زیبا از نبرد داده شده است. اما بیش از همه، این رویداد از برای ارمیاء يك نشانه است: بابل همان «دشمن مرموز شمال» است که در موعظه‌های قبلی یهوه نیز از آن سخن به میان رفته است (۱۵۸، ۱۵۹) و داوری خداوند را بر یهودا قیود می‌آورد.

کاسه خشم

همزمان با نبرد کرکمیش، کلام یهوه از زبان ارمیاء چنین شنیده می‌شود:

۱۶۹ - ارمیاء ۲۵: ۱۵-۱۶، ۲۷-۳۱

یهوه این را به من گفت، «این پیاله شراب را از دست من گرفته، تمام ملت‌هایی را که ترا پیش آنان می‌فرستم به نوشیدن آن مجبور کن. بگذار نوشیده، تلو تلو خورند و در برابر شمشیری که به میانشان می‌فرستم عقل و هوش خود را از دست بدهند»...

«تو به آنها خواهی گفت، «یهوه خدای اسرائیل، این را می‌گوید: بنوشید! مست شوید! قی کنید! با شمشیری که به میان شما می‌فرستم، بیفتید، تا هرگز برنخیزید!» اگر آنها در گرفتن پیاله از دستت و نوشیدن آن خودداری ورزند، به آنان خواهی گفت، «یهوه صباوت این را می‌گوید: شما باید بنوشید! زیرا من اکنون بدبختی را با شهری که نام مرا برخود دارد آغاز می‌کنم. آیا شما بی‌عقوبت خواهید ماند؟ مسلماً نه، زیرا بعد از آن شمشیری را برضد تمام ساکنان زمین احضار خواهم نمود - این یهوه صباوت است که سخن می‌گوید.»

بگذار نبوت تو شامل تمام این کلمات باشد، و به آنان بگو:

«یهوه از بالا می‌غرد،

وی صدای خود را از مکان مقدس سکونتش می‌شنواند،

او بر ضد مرتع خویش بلند می‌غرد،

او مانند آنانی که انگور را پایمال می‌نمایند با صدای بلند فریاد می‌زند.

صدا به تمام ساکنان زمین می‌رسد،

به دورترین نقاط جهان.

زیرا یهوه ملت‌ها را متهم ساخته،

همهٔ انسان‌های گناهکار را برای داوری احضار می‌نماید:

شریران را به سوی شمشیر رها می‌کند.

- این یهوه است که سخن می‌گوید!...»

در این برهه از تاریخ، بابل در حکم شمشیر خداوند است (مقایسه شود با ۱۳۷) در این متن رسالت ارمیاء به عنوان «نبی همه ملل»

آشکار می‌گردد: وی نه تنها سرنوشت اسرائیل بلکه تمامی ملل همسایه را که به زیر ضربات بابل در خواهند افتاد، اعلام می‌دارد.

طومار نبوت‌ها

در پرتو این ایمان نوین، ارمیاء به نخستین موعظه‌های نبوتی خویش رجوع می‌کند تا به مدد آنها وقایع روز را توضیح دهد:

۱۷۰ - ارمیاء ۳۶

در سال چهارم یهوایقیم، این کلام از جانب خداوند بر ارمیاء نازل شده، گفت: «طوماری برداشته، همه کلامی را که من به تو درباره اورشلیم... از روزی که با تو در زمان یوشیا سخن گفتم تا امروز، بر آن بنویس. شاید هنگامی که خاندان یهودا همه بلایی را که می‌خواهم برایشان وارد بیاورم، بشنوند، هر شخصی از راه شریانه خود بازگردد، تا من عصیان و گناهانشان را ببخشم.» بنابراین ارمیاء، باروخ پسر نیریا را احضار کرد، و از دهان ارمیاء، تمام کلامی را که یهوه بوی گفته بود بر طومار نوشت.

همین موقع، در پنجمین سال یهوایقیم، در نهمین ماه، دعوتی برای روزه در حضور یهوه به خاطر تمام سکنه اورشلیم و به خاطر تمام مردمی که از شهرهای یهودا به اورشلیم آمده بودند، به عمل آمد. سپس ارمیاء به باروخ این فرمان را داد: «چون من محبوس هستم و نمی‌توانم به خانه خداوند داخل شوم، تو خود باید رفته و از طوماری که از دهان من نوشتی، در روز پرهیز تمام کلام یهوه را برای قوم در این معبد بخوانی؛ ... شاید آنان به حضور خداوند استغاثه نمایند، هر کدام از راه شریانه خود باز گردند، زیرا عظیم است خشم و غضبی که یهوه با آن این قوم را تهدید نموده است.» باروخ پسر نیریا دقیقاً فرمانی را که ارمیاء نبی به وی مبنی بر خواندن تمام کلام یهوه از کتاب در معبد او داده بود اجرا کرد... وی کلام ارمیاء را از کتاب خواند؛ این در اتاق جمریا، پسر شافان منشی اتفاق افتاد...

خبر به گوش بزرگان قوم رسید. ایشان باروخ را خواستند و وی سخنان ارمیاء را به آنان بازگفت. سراسیمه تصمیم بر آن گرفتند

که شاه را آگاه سازند.

سپس مقامات رسمی به باروخ گفتند، «بهتر است که تو و ارمیاء پنهان شوید؛ و به هیچ کس نگویند که کجا هستید». آنها هم پیش پادشاه در تالار قصر رفته، طومار را در اتاق الیشامع نویسنده به امانت سپردند. و آنان پادشاه را از تمام ماجرا با خبر ساختند.

پادشاه یهودی را به دنبال طومار فرستاد، و او آن را از اتاق الیشاماع نویسنده آورده، برای پادشاه و همه مقامات رسمی که گرد پادشاه ایستاده بودند خواند. پادشاه در اتاق های زمستانی خود نشسته بود. به همراه آتشی که در يك منقل روبه روی وی می سوخت. هر زمان که یهودی سه یا چهار ستون می خواند، پادشاه آنها را با قلمتراش می برید و آنها را به درون آتشی که در منقل بود می انداخت، تا این که تمام طومار در آتش منقل سوخت. اما نه پادشاه و نه هیچ يك از خادمانش حتی پس از شنیدن تمام این کلام، متوجه خطر نشدند، یا جامه های خود را پاره ننمودند؛ ... او به شاهزاده یرحمییل و سراپا پسر عزرییل و شلیما پسر عبدئیل فرمان داد تا باروخ منشی و ارمیای نبی را دستگیر کنند. اما یهوه آنها را مخفی نموده بود.

پس از آن ارمیاء باز از نو طومار خود را با اضافه کردن مطالبی علیه یهوایقیم دیکته کرد.

این بخشی از نخستین مجموعه آثار ارمیاء بود که متشکل از وحی های قدیمی است که از نظر نبی هنوز معتبر و قابل اجرا برای مسائل روز است (۱۵۵ تا ۱۵۹). در این روایت می توان به تجزیه و تحلیل وضع و رفتار ارمیاء، باروخ، بزرگان سرزمین، شاه و خادمانش پرداخت. خود روایت گزیده ای است از اثر باروخ. چنان که از متن برمی آید، بعد از موعظه معروفی در بالا ذکر آن رفت، ورود ارمیاء به معبد قدغن شده بود (۱۶۵).

سبوی شکسته

پس از گذشت زمانی چند از این ماجرا، ارمیاء دست به کاری نمادین زد که سراپا تهدید بود.

۱۷۱ - ارمیاء ۲۰: ۶ تا ۱۹: ۱

یهوه به ارمیا گفت، «برو کوزه ای سفالین بخر. چند تن از بزرگان قوم و عده ای کاهن با خود ببر و به سوی دروازه کوزه گران برو... تو باید این کوزه را در مقابل مردانی که با تو هستند شکسته، به آنان بگویی، «یهوه صبايوت این را می گوید: قصد دارم این قوم و این شهر را درست همان طور که شخصی کوزه يك کوزه گر را می شکند، بشکنم، که دیگر قابل تعمیر نباشد.»

هنگامی که ارمیا از جایی که یهوه او را برای نبوت فرستاده بود بازگشت، رفته در تالار معبد یهوه ایستاد و تمام قوم را خطاب کرد: «یهوه صبايوت، خدای اسرائیل، این را می گوید: «آری، من

قصد دارم هر بدبختی را که تهدید نموده ام، بر این شهر و بر تمام شهرهای اطرافش وارد آورم، زیرا آنها بسیار خود سر شده و از شنیدن کلام من خودداری نموده اند.»

در این هنگام فشحور کاهن، پسر امیر، که ناظر اول در معبد یهوه بود، ارمیا را که نبوت می نمود، شنید. فشحور ارمیا را زده، و سپس او را بر دروازه بالایی بنیامین، نزدیک معبد یهوه در کنده ای (وسیله شکنجه) گذاشت. روز بعد، فشحور ارمیا را از کنده بیرون آورد؛ ارمیا به وی گفت: «خداوند اسم تو را نه فشحور بلکه ماجور مایبب (وحشت از هر طرف) خوانده است. زیرا یهوه این را می گوید، «قصد دارم ترا به دستان وحشت تسلیم نمایم، تو و تمام دوستانت را... تمام یهودا را نیز، به دست پادشاه بابل تسلیم خواهم نمود؛ او آنها را به عنوان اسیر به بابل برده و به شمشیر خواهد سپرد. و همه ثروت این شهر... همه گنج های پادشاهان یهودا را به دشمنانشان که آنان را غارت نموده و گرفتار نموده، به بابل خواهند برد تسلیم خواهم نمود. در مورد تو فشحور، و تمام خاندانت، شما به اسارت خواهید رفت! به بابل خواهی رفت و در آنجا خواهی مرد! همانجا دفن خواهید شد، تو و همه دوستانت که به آنان نبوت دروغ نموده ای.»

به کلمات و سخنان تندی که آورده شده است دقت کنید. ارمیاء باید شدت عمل به خرج می داد تا اگر شنوندگان ندای وی را نپذیرند لا اقل باقیمانده کوچک اسرائیل به سوی خدا باز گردند و بفهمند که نبوت نبی حقیقت دارد. و اما ارمیاء برای تأیید سخنانش به نشان زود رسی اشاره می کند و آن تبعید فشحور بسال ۵۹۸ ق.م بوده است. در مورد کوزه شکسته باید گفت که نبوتی کامل بوده است (رک متی ۲۰: ۱۹-۲۱).

بحران بزرگ اخلاقی ارمیاء

ارمیاء خجالتی و کم رو در واقع نشان داد که قهرمانی پر جرأت است. اما در برابر شکست های پی در پی ناشی از وعظ و خطابه خویش و دسیسه هایی که علیه وی در جریان بود، احساس می کند که یأس از هر سو وی را در بر گرفته است. به سوی خداوند دست به شکایت برده، و خواهان اجرای عدالت می گردد؛

۱۷۲ - ارمیاء ۱۸: ۱۸-۲۳

آنان گفتند: «بیایید بر ضد ارمیا نقشه ای بچینیم. زیرا که شریعت از کاهنان و مشورت از

حکیمان و کلام از انبیاء ضایع نخواهد شد. بیایید با زبان خودش او را بزنیم؛ بیایید با دقت به هر کلمه‌ای که می‌گوید گوش دهیم. «

یهوه، به من گوش ده،
و آواز دشمنان مرا بشنو!
آیا بدی به عوض نیکویی ادا خواهد شد؟...
(زیرا آنان در حال کندن يك گودال برای من می‌باشند.)
بیاد آور که چگونه در حضور تو می‌ایستادم
تا به خاطر آنها التماس کنم،
تا غضب ترا از آنان دور نمایم!
پس پسرانشان را به قحطی تسلیم کن،
به لبه شمشیر آنها را رها نما!
کاش زنانشان بدون فرزند و بیوه گردند.
کاش مردان ایشان به سختی کشته شوند،
و جوانان ایشان در جنگ به شمشیر مقتول گردند!
بگذار فریادهایشان از خانه‌های آنان دوبار منعکس گردد
هنگامی که تو ناگهان غارتگران را بر آنها می‌آوری!
زیرا آنان گودالی کنده‌اند تا مرا بگیرند،
و دام‌ها برای پای‌هایم پنهان کرده‌اند.
اما تو، یهوه،
همه نقشه‌های جنایتکارانه آنها را بر ضد من می‌دانی!
تقصیر آنان را نبخش.
گناهشان را از جلوی چشمت محو نساز
بلکه ایشان به حضور تو لغزائیده شوند!
هنگامی که زمان خشم تو می‌رسد با آنها عمل کن.

این لعن و نفرین به نظر شگفت آور می‌نماید. اما در زمانی که از جزای و پاداش دنیای باقی بی‌اطلاع بودند، موضوع کاملاً قابل درک است چه اگر خداوند بدکاران را در این جهان به پاداش نرساند پس داوری و عدالتش کجاست؟ ضمناً نباید فراموش کرد، شخصی که

چنین سخن می‌گوید، زندگانی خود را در راه خدا نهاده است و لحظه‌ای از دور کردن هموطنان خویش از گناه باز نایستاده است تا به نیستی نگرایند.

۱۷۳ - ارمیاء ۲۰: ۷-۹

ارمیاء نه تنها از شکست‌ها، بلکه ارمیاء از رسالت خویش نیز رنجور است، چرا که وی را تنها به اعلام بلایاء واداشته و به همین جهت در معرض توهین مخاطباتش قرار می‌گرفت. وی غم جانکاه دل خویش را در نیایشی به خداوند چنین می‌گوید:

ای یهوه مرا فریفتی، پس فریفته شدم.
از من زور‌آورتر بودی و غالب شدی!
تمامی روز مضحکه شدم و هر
کس مرا استهزاء می‌کند.
زیرا هرگاه می‌خواهم تکلم
نمایم، ناله می‌کنم و به ظلم
و غارت ندا می‌دهم.
آه که کلام یهوه تمامی روز
برای من موجب عار و
استهزاء گردیده است...
اما اگر بگویم: «او را ذکر
نخواهم نمود و بار دیگر به
اسم او سخن نخواهم گفت!»
آنگاه در دل من مثل آتش
افروخته شد و در
استخوان‌هایم بسته گردید،
و از خودداری خسته شده، باز
نتوانستم ایستاد...

این آگاهی به رسالت الهی را که بر آدمی تحمیل گردیده با شهادت مشابه آن نزد عاموس نبی (۱۰۶) مقایسه کنید. در اینجا

شیوایی بیان انبیایی هر چه زنده تر بگوش می‌رسد.

۱۷۴ - ارمیاء ۲۰: ۱۴-۱۸

با همه اینها، ارمیاء در حالی که به خاطر رسالتش از پا افتاده است. درست مانند ایلیا در زمان یأس (۹۱) آرزوی مرگ می‌کند:

ملعون باد روزی که در آن مولود شدم!
 مبارک باد روزی که مادرم مرا زایید!
 ملعون باد کسی که پدرم را مژده داد و گفت:
 «برای تو پسری زاییده شده است!»
 و او را بسیار شادمان گردانید!
 و آن شخص مثل شهرهایی که یهوه بر آنها شفقت ننموده، واژگون ساخت بشود!
 و فریادی در صبح و نعره جنگ در ظهر بشنود،
 زیرا که مرا از رحم نکشت تا مادرم قبر من باشد،
 و رحم او همیشه آبستن ماند!
 چرا از رحم بیرون آمدم تا مشقت و غم را مشاهده نمایم،
 و روزهایم در خجالت تلف شود؟ ...

این موضوع مجدداً با شکوه بیشتر در کتاب ایوب تکرار می‌گردد (۲۵۶)

۱۷۵ - ارمیاء ۱۵: ۱۰-۲۰

اما بحران روحی ارمیاء به نقطه اوج خود می‌رسد، در رسالت خویش شك می‌ورزد و بدان هنگام خداوند رسالت او را احیاء می‌کند:

وای بر من، مادرم، زیرا تو مرا زاییده‌ای
 تا برای تمام سرزمین مرد کشمکش و اختلاف باشم.
 من نه قرض می‌دهم و نه قرض می‌گیرم،

با این همه تمام آنها مرا نفرین می کنند.
 در حقیقت، یهوه، آیا منتهای کوشش خود را برای خدمت تو نکرده ام،
 آیا به خاطر دشمنانم در برابر تو پا در میانی ننمودم
 در زمان بدبختی آنها و درماندگی شان:
 یهوه، تو این را خوب می دانی!...
 وقتی سخنانت یافت شد، آنها را خوردم و کلام تو شادی من شد...
 در مجلس عشرت کنندگان ننشستم تا قلب خود را به شادی بسپارم:
 به سبب دست تو به تنهایی نشستم، زیرا که مرا از خشم مملو ساختی.
 چرا رنج من دائمی،
 و جراحت مهلك و علاج ناپذیر می باشد؟
 آیا تصمیم داری برای من نهی فریبنده
 با آب های ناپایدار باشی؟
 در اینجا یهوه پاسخ داد:
 «اگر برگردی،
 ترا به خدمت خود باز خواهم گرداند؛
 و اگر افکار عالی بر زبان آوری، و نه افکار پست را،
 به عنوان دهان خود من خواهی بود.
 آنها به سوی تو باز خواهند گشت،
 اما تو نزد ایشان بازگشت نخواهی نمود.
 من تو را برای این قوم دیوار برنجین حصاردار خواهم ساخت.
 آنان برضد تو خواهند جنگید،
 اما بر تو مسلط نخواهند شد،
 زیرا من با تو هستم
 تا ترا نجات دهم و ترا رها سازم
 -این یهوه است که سخن می گوید!-»

این متن بر تأثیر را با روایت مربوط به رسالت ارمیاء مقایسه کنید (۱۵۵). در مورد اشاره ای که به امر تجرد نبی شده است به

شماره ۱۶۶ رجوع کنید. ارمیاء با وفاداری کامل به ندای الهی، باز رسالت خویش را صمیمانه بر عهده می‌گیرد و این برای مردی که هنوز آگاهی به پاداش اخروی ندارد، عملی قهرمانانه محسوب می‌شود که از عشقی پاک به خداوند نشأت یافته است. عهد عتیق نیز دارای قدیسین خویش می‌باشد، که آگاه به نبرد درونی ایمان بوده‌اند.

۴- در برابر فاجعه

بردگی در بابل

به سخنان ارمیاء توجه‌ای نشد. برای بر هم زدن توطئه‌های دربار اورشلیم بسال ۵۹۸ ق.م. نبوکدنصر شهر را در محاصره گرفت. یهو یاقیم شاه یهودا تسلیم گردید. وی و بزرگان یهودا و گروهی زیاد از صنعتگران به بابل تبعید گردیدند. جانشین وی صدقیا سوگند وفاداری یاد نمود اما بسال ۵۹۴ ق.م. تحت تأثیر انبیاء درباری، وی نیز به دام توطئه‌ها در افتاد. از دید ارمیاء این سیاست بیهوده و بی‌معنا بود.

آنچه فوریت داشت روی آوردن به خداوند بود. بردگی بابل پاداش خداوندی است که باید آن را پذیرفت. نبی برای آن‌که مطلب را بتواند بهتر بفهماند دست به اشاره‌های پر معنا می‌زند:

۱۷۶ - ارمیاء ۲۷: ۲-۱۱

یهوه این‌را به من گفت: «برای خود طناب‌ها و یوغی ساخته آنها را برگردنت بگذار. سپس برای پادشاه ادم، پادشاه موآب، پادشاه امونیان، پادشاه سور، پادشاه صیدون، به وسیله فرستادگانی که به اورشلیم نزد صدقیا پادشاه یهودا آمده‌اند، خبر بفرست. برای اربابانشان به آنها چنین پیغام بده: «یهوه صبا یوت، خدای اسرائیل، این‌را می‌گوید: شما باید به اربابانتان این‌را بگوئید: من با قدرت عظیم خود و بازوی افراشته، زمین، انسان و حیواناتی را که بر زمین هستند ساختم. و می‌توانم آن‌را به هر کس که بخواهم بدهم. در حال حاضر تمام این کشورها را به نبوکدنصر پادشاه بابل، خادم خود، تسلیم نموده‌ام؛ من حتی حیوانات وحشی را نیز در خدمت او گذاشته‌ام. هر ملت یا قلمروی که به نبوکدنصر پادشاه بابل

تسلیم نشود، و گردن خود را بر یوغ پادشاه بابل خم نسازد، با شمشیر، قحطی و طاعون تنبیه خواهم نمود- این یهوه است که سخن می گوید- تا وقتی که آن را به قدرت وی تسلیم کنم. اما ملتی که گردن خود را بر یوغ پادشاه بابل خم ساخته تسلیم او شود من وی را در آرامش بر خاک خود رها خواهم نمود- این یهوه است که سخن می گوید- تا آن را کشت کرده در آن بماند. «

از دید کسانی که امر سیاست را بالاتر از مسایل روحانی قرار داده بودند مطمئناً ارمیا خائن محسوب می شد.

تبعیدیان به بابل و باقی ماندگان اسرائیل

الهامی نوین بر ارمیا آشکار ساخت که تنها امید بنی اسرائیل همان گروه هایی هستند که به بابل برده می شوند. اینان همان باقی ماندگان اسرائیل هستند که روی به خداوند آورده، بازسازی آینده در دست های آنان خواهد بود (ارمیا ۲۵: ۱-۱۰) لذا این نامه را بدیشان می نویسد:

۱۷۷- ارمیا ۲۹: ۴-۱۴

یهوه صبايوت، خدای اسرائیل این را به تمام تبعید شدگانی که از اورشلیم به بابل تبعید گشته اند می گوید، «خانه ها ساخته، ساکن شوید؛ باغچه ها کاشته، هر چه بار می آورند بخورید؛ زنان گرفته، پسران و دختران داشته باشید؛ برای پسرانتان زنان انتخاب نمایید، برای دخترانتان شوهران پیدا کنید، تا اینان بتوانند به نوبه خود پسران و دختران به دنیا آورند؛ شما باید در آنجا افزایش یابید و کم نشوید. برای خیریت کشوری که شما را به آن تبعید نموده ام کار کنید؛ به خاطر آن به حضور یهوه دعا نمایید، زیرا سعادت شما به سعادت آن بستگی دارد. زیرا یهوه این را می گوید: چون مدت هفتاد سال بابل سپری شود، شما را ملاقات نموده، در جهت بازگرداندنتان به این مکان قول خود را به خاطر شما انجام خواهم داد. نقشه هایی که برای شما در فکر دارم می دانم - این یهوه است که سخن می گوید - نقشه هایی برای آرامش، نه بدبختی، و آینده ای پر از امید برای شما اندوخته ام. سپس وقتی مرا می خوانید، و نزد من تضرع می کنید، شما را اجابت خواهم کرد. هنگامی که به دنبال من می گردید، مرا پیدا خواهید نمود، وقتی با تمام قلب خود به دنبال من می گردید؛ به شما اجازه خواهم داد که مرا بیابید (-این یهوه است که سخن می گوید- اسیران شما را باز خواهم آورد، و از همه ملتها و مکان هایی که شما را به آنجا مهاجرت داده ام جمع خواهم نمود- این یهوه است که سخن می گوید. من شما را به محلی که از آن

تبعیدتان کردم باز خواهم آورد...»

ارمیا یک دوره اسیری دراز مدتی را پیش بینی می‌کند (هفتاد سال یک قرارداد است). نکته مهم و اساسی از دید وی روی آوردن جامعه تبعیدی به خداوند است تا یهوه وعده‌هایی را که قرن‌ها پیش بدیشان داده بود جامه عمل بپوشاند. در مورد این نکته اخیر، نبی هیچ شک و تردیدی باقی نمی‌گذارد.

دوران محاصره اورشلیم

سیاست توطئه آمیز اورشلیم باعث دخالت تازه نبوکدنصر می‌گردد. در دوران محاصره، ارمیا تحت نظر گروه‌های ملی افراطی است. از اساس فکری خود هرگز روی بر نمی‌گرداند اما با خطرناکترین دوران زندگانی خود مواجه می‌گردد:

۱۷۸ - ارمیا ۳۷:۵-۲۱، ۳۸:۱-۱۳

در این هنگام ارتش فرعون از مصر بیرون آمدند و کلدانی‌ها که اورشلیم را محاصره نموده بودند، هنگام شنیدن این خبر از پیش اورشلیم رفتند...

با استفاده از فرصت مناسب ارمیا بفکر افتاد که از شهر خارج شده و به طرف سرزمین بنیامین برود تا مسایل خانوادگی و ارثی خود را سرو صورتی دهد.

او بر دروازه بنیامین بود که برثیا پسر شلمیا پسر حنania، که رئیس کشیکچیان بود ارمیای نبی را دستگیر نموده، گفت: «تو به سوی کلدانی‌ها فرار می‌کنی!» ارمیا پاسخ داد: «این دروغ است! من بسوی کلدانی‌ها فرار نمی‌کنم.» اما برثیا به سخنان وی گوش نمی‌داد و او را دستگیر نموده، پیش مقامات برد. مقامات که بر ارمیا خشم نموده، او را زدند و او را در منزل یوناتان نویسنده که به صورت زندان درآمد بود حبس کردند. بدین طریق ارمیا خود را در سلولی زیر زمینی یافته، برای مدتی طولانی آنجا ماند.

پادشاه صدقیا بدنبالش فرستاده و به طور خصوصی در قصر خود از او سؤال کرده پرسید: «آیا از یهوه سخنی هست؟» ارمیا جواب داد: «آری هست،» او گفت: «تو به قدرت پادشاه بابل تسلیم خواهی شد.» سپس ارمیا به پادشاه صدقیا گفت: «به تو یا خادمانت یا این قوم چه بدی کرده‌ام، که مرا در این زندان گذاشته‌ای؟ انبیای شما که نبوت می‌کردند: پادشاه بابل به شما یا این مملکت حمله نخواهد نمود

اکنون کجا هستند؟ بگذار سرور من پادشاه اکنون از گوش دادن به من خشنود گردد؛ بگذار خواهش من مورد قبول تو واقع گردد. نگذار من به خانه یونانان نویسنده پس فرستاده شوم، اگر نه آنجا خواهم مرد.» سپس پادشاه صدقیا فرمانی داد، و ارمیا در صحن زندان نگهداشته شده، روزانه يك گرده نان از خیابان نانوایان تا روزی که در شهر نانی مانده بود بوی داده می شد...

اما شفطیا پسر متان، جدلیا پسر فشحور، یوکل پسر شلمیا و فشحور پسر ملیکا سخنانی را که ارمیا به تمام قوم می گفت شنیدند: «یهوه چنین می گوید: هر کس در این شهر بماند به وسیله شمشیر، قحطی یا طاعون خواهد مرد؛ اما هر که آن را ترك نموده به کلدانی ها تسلیم گردد زنده خواهد ماند... یهوه این را می گوید: این شهر مسلماً به قدرت ارتش پادشاه بابل، که آن را فتح خواهد نمود، داده خواهد شد.»

بنابراین، رهبران با پادشاه صحبت کردند: «تمنا این که این مرد کشته شود، او بدون شك قلب سربازان باقیمانده در شهر و همه قوم را نیز، با این طرز صحبت سست می کند...» پادشاه صدقیا پاسخ

داد: «چنان که می دانید او در دستان شماست، زیرا پادشاه بر ضد شما قدرتی ندارد.» پس آنان ارمیا را گرفته او را با پایین بردن به وسیله طناب به درون سیاه چال ملکیا در صحن زندان انداختند. هیچ آب در چاه نبود، بلکه تنها گل بود، و ارمیا به درون گل فرو رفت.

اما عبدملك حبشی، که يك خواجه سرای وابسته به قصر بود شنید که ارمیا به درون چاه گذاشته شده است. هنگامی که پادشاه بر دروازه بنیامین نشسته بود، عبدملك از قصر بیرون آمده با پادشاه صحبت کرده، گفت: «سرورم پادشاه، این مردان با چنین رفتاری نسبت به ارمیای نبی کاری شرارت آمیز انجام داده اند: آنان او را به درون سیاه چال انداخته اند که در آنجا خواهد مرد.» در اینجا پادشاه به عبدملك حبشی این فرمانرا داد: «از اینجا سه مرد همراه خود برده ارمیای نبی را قبل از آنکه بمیرد از چاه بیرون بکش.» عبدملك مردان را با خود برداشته به درون قصر از زیر خزانه داخل شد و از آنجا مقداری پارچه های پاره و پوشیده برداشته، آنها را به وسیله طناب به سوی ارمیا در چاه فرستاد. سپس عبدملك

حبشی به ارمیا گفت: «این پارچه‌های مندرس و پوسیده را زیر بغل خود در زیر طناب‌ها بگذار.» ارمیا این کار را کرد. سپس آنها ارمیا را با طناب‌ها ببالا آورده او را از چاه بیرون کشیدند. و ارمیا در صحن زندان ساکن شد...

از آن پس صدقیا باز با ارمیا مشورت کرده و همان پاسخ‌ها را دریافت داشت و بنظر می‌رسد که حاضر به پیروی اندرزهای ارمیا است اما او می‌ترسید، هم از اهالی یهودا که دشمنانش بودند و هم از افسرانی که مقاومت را رهبری می‌کردند. سرانجام ارمیا را با این سفارش که از مذاکرات چیزی به کسی نگوید روانه کرد...

رفتار ارمیا، سران، شاه و صاحب منصب حبشی را تجزیه و تحلیل کنید. در اینجا دو دیدگاه مختلف با هم برخورد می‌نمایند: بنی اسرائیل ملتی دنیوی بنامند دیگر ملل، است یا جامعه دینی و قوم یهود می‌باشد؟ ارمیا تنها علیه همگان در حفظ این مفهوم دینی قوم بنی اسرائیل پای می‌فشارد.

سخنان امید بخش

در سال ۵۸۶ ق.م محاصره کنندگان سوراخی در دیوار شهر پدید می‌آورند و صدقیا با تعداد کمی از همراهانش سعی می‌کنند مخفیانه و شبانه بگریزند. وقتی صدقیا به اریحا رسید به صف کلدانیان گرفتار آمد و در منطقه ریله بر کرانه رود اورنتس وی را به حضور نبوکدنصر آوردند. تمامی پسرانش را در برابر چشمانش سر بریدند و سپس شاه فاتح چشمان وی را از حلقه به در آور و وی را به طرف بابل فرستاد. تمام نخبگان قوم نیز به اسارت رفته و تبعید گردیدند و در یهودا فقط دهقانان فقیر باقی ماندند. با ارمیا به احترام رفتار شد، وی نزد جدلیا ماند که حاکم آن منطقه گردیده بود.

هنگام بروز این فاجعه، نبی سالخورده به سخنانی پر از امید دست یافت و به موعظه‌های سابق خود که متعلق به عصر اصلاحات دینی یوشیا بودند (۱۶۱-۱۶۲) وعده‌های نوین مسیحایی را اضافه نمود. و بدین ترتیب از همان زمان، بازگشت تبعیدیان را به شیوایی سروده است:

۱۷۹- ارمیا ۳۱: ۱۰-۱۴

ملت‌ها، به سخن یهوه گوش دهید.

این‌را به جزایر دور دست بگویید،

او که اسرائیل را پراکنده نمود، وی را جمع می‌کند،

او همان‌طور که يك شبان از گله گوسفندش نگاهبانی می‌کند، از وی محافظت می‌نماید.

زیرا یهوه یعقوب را فدیه داده،
 او را از دستی قوی تر از خودش رهایی داده است!...
 آنها آمده، به بلندی‌های صهیون با شادی فریاد خواهند زد،
 آنان از چیزهای نیکوی یهوه بهره خواهند برد،
 یعنی از ذرت و روغن و شراب،
 گوسفندان و گاوهای نر؛
 جانشان مانند باغ سیراب خواهد شد،
 و دیگر هرگز غمگین نخواهند بود.
 در آن هنگام باکره به رقص شادی خواهد کرد،
 مردان جوان و پیران خوشحال خواهند بود؛
 ماتم آنان را به شادمانی تبدیل خواهد کرد،
 آنها را تسلی داده، پس از گرفتاری‌هایشان به آنان شادی خواهم داد،
 کاهنانم را با غذاهای غنی رفع خستگی داده،
 و قوم من از چیزهای نیکویم سیر خواهند شد!

در پس آنچه گفته شد می‌توان خاطره‌هایی از مصر و ورود به سرزمین موعود را حدس زد. ارمیاء نبی وعده باز خرید و نجات را می‌دهد که قوم خداوند را به سوی شادمانی راهنمایی می‌کند. تصویری که از نجات در مسیحیت هست، با این اندیشه تفاوت اساسی ندارد: اما دیدگاه ارمیاء هنوز محدود به یک شادی زمینی است. مقایسه کنید با کتاب تثنیه (۱۵۲). خداوند برای روزگار آینده شادی برتری را محفوظ داشته است. به هر حال، در اندیشه ارمیاء نبی خوشبختی مادی نشان و علامت لطف پروردگار است که با گرایش درونی به سوی خداوند به دست آمده است، لذا باید توجه داشت که در اینجا از اخلاقیات مادی گریزانه و منفعت پرستی کاملاً به دور هستیم.

۱۸۰ - ارمیاء ۲۳: ۵-۶

خاطره پادشاهی داود الهام بخش متن زیر است که در عین حال اشاره ایست به نبوت ناتان (۷۱) و به مسیح شاهوار در کتاب اشعیا
 نبی:

ببینید، روزهایی می آیند-این یهوه است که سخن می گوید-
 که من شاخه‌ای عادل برای داود بر خواهم خیزاند،
 او با فطانت سلطنت خواهد نمود،
 و انصاف و عدالت را در سرزمین مجرا خواهد داشت.
 در روزهای وی یهودا نجات یافته
 و اسرائیل در امنیت زندگی خواهد کرد.
 و این نامی است که او به آن خوانده خواهد شد:
 یهوه- عدالت - ما.

علاوه بر این که قطعه فوق ارزش مربوط به خود را دارا می‌باشد در ضمن دارای طعنه‌ای نیز نسبت به صدق پادشاه می‌باشد که معنای
 نام وی این است: «یهوه عدالت من است».
 سرانجام در درون وعده های مسیحایی ارمیاء، ندای عهدی جدید به گوش می‌رسد:

۱۸۱ - ارمیاء ۳۱: ۳۱-۳۴

روزهایی می آیند-این یهوه است که سخن می گوید- که عهدی تازه با خاندان اسرائیل خواهم
 بست، اما نه عهدی مانند آن که با اجدادشان بستم، در روزی که آنان را دستگیری نمودم تا از سرزمین
 مصر بیرون آورم. آنها آن عهد مرا شکستند، با آن که من ارباب ایشان بودم. این عهدی است که هنگام
 فرا رسیدن آن روزها، با خاندان اسرائیل خواهم بست- این یهوه است که سخن می گوید. در عمق
 درونشان شریعت خود را، با نوشتن آن بر قلب‌هایشان خواهم نهاد. سپس من خدایشان خواهم بود و آنان
 قوم من خواهند بود. دیگر احتیاجی به آن که همسایه سعی در یاد دادن به همسایه داشته باشد، یا برادر
 به برادر بگوید: «شناختن یهوه را بیاموز!» نیست. آنها همگی مرا خواهند شناخت، از خرد و بزرگ. این
 یهوه است که سخن می گوید- زیرا خطای آنان را بخشیده و دیگر گناهشان را بیاد نخواهم آورد...

به همین ترتیب در «زمان آخر» کار یهوه دوباره آغاز می‌گردد: نجات نوین و ورودی جدید به سرزمین مقدس، پادشاهی جدید و معبدی
 جدید... عهد نوینی که ارمیاء با صدای بلند آن را اعلام می‌دارد در پیوستگی پیمان موسایی است، اما تفاوتی نیز در بر دارد: خداوند
 فقط احکام و شریعت خویش را نخواهد شناساند بلکه قلب‌ها را به مهر و محبت و عمل بدان بر خواهد انگیزد (را. ۱۴۸، ۱۵۰، ۱۷۷)

خلاصه آن که پس از پخشایش گناهان آدمی، فیض ربانی خویش را به ایشان خواهد بخشید. و آیا این همان نجات در مفهوم مسیحی آن نیست؟ (در این باره رساله به رومیان ۱: ۸-۷، عبرانیان ۷: ۸-۱۳، انجیل لوقا ۲۲: ۲۰ را بخوانید). وعده نجات روحانی تشکیل دهنده هسته مرکزی نجات مسیحایی است. از دید کسانی عیسی می تواند منجی شناخته شود که در انتظار نجاتی بدین معنا می باشند.

* * *

فصل دهم

جریان کهناتی

روشن است که قوانین و رسوم مربوط به مسایل دینی و عبادی از دوران موسی در میان بنی اسرائیل وجود داشته است (ر.ک به ۴۰، ۴۱ و ۴۲) این نوع قانون گذاری و شریعت کم کم با گذشت زمان تکامل یافته است. اما جریان کهناتی که یکی از جنبه های مهم سنت موسایی است فقط محدود به جنبه های حقوقی نمی باشد بلکه در بردارنده صفاتی است که مختص آن می باشند. در حدود دوران تبعید در زمینه الهیات و روحانیت چنان شکوفایی بچشم می خورد که عمیقاً در یهودیت قرون بعدی تأثیر می گذارد. «قانون قدوسیت» و تاریخ مقدس کهناتی در این باره شواهد ارزنده ای هستند.

۱- روحانیت در جریان کهناتی

قوم خدای قدوس

درست به مانند کتاب تثنیه، «قانون قدوسیت» (لاویان ابواب ۱۷ تا ۲۶) به صورت گفتاری از سوی موسی به بنی اسرائیل تنظیم گردیده است. دستورات فرمان های دهگانه و برخی ملاحظات قضایی در این مجموعه با روحیه و سبک کاملاً خاصی ارائه شده اند:

۱۸۲- لاویان ۱۹ تا ۲۲: فشرده

یهوه با موسی صحبت نموده، گفت:

«با تمام جماعت بنی اسرائیل صحبت کرده، به آنان بگو:

قدوس باشید، زیرا من، یهوه خدای شما، قدوسم.

«هر کدام از شما باید به پدر و مادر خود احترام گذارد.

«و شما باید سبت های مرا نگاه دارید: من یهوه خدای شما هستم. [۱۹: ۱-۳]»

«نباید در قلب خود نسبت به برادرت نفرت داشته باشی. البته همسایه خود را تنبیه کن و به سبب او متحمل گناه مباش. نباید از فرزندان قوم خود انتقام بگیری یا کینه‌ای داشته باشی. باید همسایه خود را مانند خویشتن محبت نما. من یهوه هستم... [۱۹:۱۷-۱۸]

در پیش ریش سفید برخیز و روی مرد پیر را محترم دار و از خدای خود بترس. من یهوه هستم! (۱۹:۳۲) چون غریبی با تو در سرزمین شما مأوا گیرند، او را میازارید، با او همانند یک هموطن رفتار نمایید. او را همچون خویشتن محبت نما، زیرا که شما در سرزمین مصر غریب بودید. من یهوه خدای شما هستم! (۱۹:۳۳-۳۴).

اوامر مرا نگاه داشته، آنها را به جا آورید: من یهوه هستم! [۲۲:۳۱]
نام قدوس مرا بی حرمت مسازید تا در میان بنی اسرائیل تقدیس شوم. من یهوه هستم که شما را تقدیس می‌نمایم، من که شما را از سرزمین مصر بیرون آوردم تا خدای شما باشم. من یهوه هستم! [۲۲:۳۲-۳۳].

دلیل فرمانبرداری از شریعت، اقتدار خداوند و قدوسیت وی می‌باشد، و فرد انسانی با نگاه داشتن اوامر خداوند، در آن سهیم می‌شود.

این جنبه روحانی را می‌توان با جنبه روحانی نهفته در فرامین دهگانه (۳۷) و در تنبیه (۱۴۸ تا ۱۵۰) مقایسه کرد. دستور مبنی بر محبت نمودن به همسایه در اینجا به وضوح ابراز شده است، انجیل نیز به آن رجوع می‌کند (مرقس ۱۲: ۲۸-۳۴؛ متی ۲۳: ۳۴-۴۰). در جایی که این محبت تنها در مورد قوم اسرائیل قابل اطلاق است، خداوند ما عیسی مسیح بیان خواهد نمود که منظور از همسایه، هر فرد انسانی است (لوقا ۱۰: ۲۵-۳۷).

کاهنان خداوند قدوس

حرمت قدوسیت خداوند قواعد رفتاری را که کاهنان، کاهن اعظم و بیگانگان بدان موظف هستند، تعیین می‌کند:

۱۸۳ - لاویان ۲۱-۲۲، فشرده

کاهنان برای خدای خود قدوس باشند و نام خدای خود را بی حرمت نمایند: زیرا که ایشانند که هدایای آتشین خداوند و طعام خدای خود را می‌گذرانند. پس قدوس باشند (۶:۲۱).
آن که از میان برادرانش رئیس کاهنان باشد که بر سر او روغن مسح ریخته شده و تخصیص گردیده

است تا لباس مقدس بپوشد، نباید موی سر خود را بگشاید و گریبان خود را چاك کند... از مکان مقدس بیرون نرود تا مکان مقدس خدای خود را بی عصمت نسازد. زیرا که تاج روغن مسح خدای او بر وی می باشد. من یهوه هستم! (۲۱: ۱۰-۱۲). هیچ غریبی چیز مقدس نخورد و مهمان کاهن و مزدور او چیز مقدس نخورد... ایشان چیزهای مقدس بنی اسرائیل را که برای خداوند می گذرانند نباید بی حرمت سازند: زیرا که در این صورت ایشان را متحمل جرم گناه خواهند ساخت. من یهوه هستم که این چیزها را تقدیس نمودم. (۲۲: ۱۰؛ ۱۵-۱۶).

قدوس بودن به معنی جدا شدن از هر آنچه که جنبه غیر روحانی دارد، می باشد. این جدا شدن مقوله ای است اخلاقی و در عین حال عبادی: هر دو این نقطه نظر در روحیه کهنانتی کاملاً در هم آمیخته اند. با رعایت این احکام بسیار دقیق، تمام زندگی، تبدیل به نوعی خدمت در جهت عبادت خداوند، به خاطر جلال و اقتضای نام وی می گردد.

۲- تاریخ مقدس کهنانتی

در چهار کتاب نخستین از کتاب های پنجگانه (تورات)، يك سلسله روایات كه سبك و ایمان آنها شباهت های بسیاری با یکدیگر دارد قابل تشخیص و تمایز است. ترکیب آنها بوجود آورنده يك تاریخ مقدس کهنانتی واقعی است که از آن میان سنن اسرائیلی با دید ایمانی بسیار مشخصی بیان گردیده است. به ویژه از آن میان می توان به سه اندیشه اساسی دست یافت: عهد بین خداوند و آدمی که در مراحل متمادی تحقق پذیرفته، بسط و کمال تدریجی احکام تورات که از سوی یهوه به قوم مقدس داده شده و دقت و وسواسی که یهوه نسبت به جلال نام خویش نشان می دهد که علت اصلی تمام کارهایش است.

آفرینش

طرح الهی با آفرینش آغاز می گردد. متن زیرین با روایتی که قبلاً ذکر شده (راك به شماره های ۳ و ۴) مقایسه شود.

۱۸۴ - پیدایش ۱: ۱ تا ۳: ۲

در ابتدا خدا آسمان ها و زمین را آفرید. در این هنگام زمین يك مکان خالی بدون شکل بود، بر عمق ها تاریکی بود، و روح خدا بر آب ها قرار گرفت.

خدا گفت: «روشنایی بشود»، و روشنایی شد. خدا دید که روشنایی نیکوست، و خدا روشنایی را از تاریکی جدا نمود. خدا روشنایی را «روز» خواند، و تاریکی را «شب» خواند. شامگاه آمد و بامداد آمد: روز اول.

خدا گفت: «فلکی باشد در میان آب‌ها و آب‌ها را از آب‌ها جدا کند.» و چنین شد. خدا فلک را ساخت، و آن آب‌های زیر فلک را از آب‌های بالای فلک جدا نمود. خدا فلک را «آسمان» خواند. شامگاه آمد و بامداد آمد: روز دوم.

خدا گفت: «آب‌های زیر آسمان در يك جا جمع شود، و زمین خشك ظاهر گردد. و چنین شد. خدا زمین خشك را «زمین» و توده آب‌ها را «دریا» خواند، و خدا دید که نیکو بود.

خدا گفت: «زمین گیاهان سبز بدهد: گیاهان دانه دار، و درختان میوه که بر روی زمین میوه آورد که تخمش در آن باشد.» و چنین شد. زمین گیاهان سبز داد: گیاهی که موافق جنس خود تخم آورد و درخت میوه داری که تخمش در آن موافق جنس خود باشد. خدا دید که نیکو بود. شامگاه آمد و بامداد آمد: روز سوم.

خدا گفت: «نیرها در فلک آسمان باشد تا روز را از شب جدا نماید، و نشانه فصل‌ها، روزها و سال‌ها باشند. و نیرها در فلک آسمان باشند تا بر زمین روشنایی دهند!» و چنین شد. خدا دو نیر بزرگ را ساخت: نیر بزرگتر که روز را اداره نماید، نیر کوچکتر که شب را اداره کند، و ستارگان را. خدا آنانرا در فلک آسمان قرار داد تا بر زمین بدرخشند، که روز و شب را اداره نمایند و روشنایی را از تاریکی جدا کنند. خدا دید که نیکوست. شامگاه آمد و بامداد آمد: روز چهارم.

خدا گفت: «آب‌ها با مخلوقات زنده پر شود، و پرندگان بر فراز زمین بر روی فلک آسمان پرواز نمایند.» و چنین شد. خدا نهنگان بزرگ آفرید و همه جانداران خزنده را که آب‌ها از آنها موافق اجناس آنها پر شد و همه پرندگان بالدار را موافق اجناس آنها و خدا دید که نیکوست. خدا آنانرا برکت داده، گفت: «بارور و کثیر شوید، و آب‌های دریاها را پر سازید؛ و پرندگان بر زمین کثیر گردند.» شامگاه آمد و بامداد آمد: روز پنجم.

خدا گفت: «زمین هر نوع مخلوق زنده‌ای موافق اجناس آنها بعمل آورد: چار پایان، خزندگان، و هر نوع حیوان وحشی به اجناس آنها.» و چنین شد. خدا هر نوع حیوان وحشی، هر نوع چارپا، و هر نوع خزنده خشکی را موافق اجناس آنها ساخت. خدا دید که نیکو بود.

خدا گفت: «آدم را به صورت ما و موافق شبیه ما بسازیم تا بر ماهیان دریا، پرندگان آسمان،

چهارپایان، همه حیوانات وحشی و تمام خزندگانی که بر زمین می خزند حکومت نماید. «
پس خدا انسان را به شکل خود آفرید،
او را به صورت خدا آفرید؛
آنها را نر و ماده آفرید.

خدا آنان را برکت داده، به آنها گفت: «بارور و کثیر شوید، زمین را پر ساخته، در آن تسلط
نمایید؛ و بر ماهیان دریا، پرندگان آسمان و همه حیواناتی که بر زمین می خزند حکومت کنید!» خدا
گفت: «من به شما همه گیاهان دانه داری را که بر تمام زمین هستند، و همه درختان را که میوه دانه دار
دارند، به شما می دهم؛ این غذای شما خواهد بود. به تمام حیوانات وحشی، تمام پرندگان آسمان و تمام
خزندگان زمین که در آنها حیات است هر علف سبز را برای خوراک دادم.» و چنین شد. خدا تمام آنچه را
که ساخته بود دید، و حقیقتاً بسیار نیکو بود. شامگاه آمد و بامداد آمد: روز ششم.
بدین ترتیب آسمان و زمین با تمام لشکر خود کامل شدند. در روز هفتم خدا از همه کار خود که
ساخته بود، فارغ شد و در روز هفتم از همه کار خود که ساخته بود آرامی گرفت. پس خدا روز هفتم را
مبارک خواند و آن را تقدیس نمود زیرا که در آن آرام گرفت از همه کار خود که خدا آفرید و ساخت.

۱- به سبک نگارش قطعات با تکرار و بازگشت به گفتارها و آهنگ متناسب آن توجه کنید. این سبک نگارش جهت قرائت با صدای
بلند نگاشته شده و برای استفاده در آئین عبادی بسیار مناسب است. کارهای خداوندی در آنچه آمد به ترتیبی منطقی طبقه بندی شده است.
تشخیص و تمییز پدیده ها و سپس پر شدن بخش های مختلف جهان بدین ترتیب که هشت عمل خداوندی در شش روز به طور مصنوعی
تقسیم گردیده است. در متن بالا مطلقاً نباید در صدد جستجوی تطابق آن با دوران های زمین شناسی برآمد.
۲- نویسنده از بیان کیهان شناسی قدما استفاده کرده است. بدین طریق که «فلک» به صورت سقفی محکم بنظر آمده است که بر
«آب های فوقانی» قرار گرفته و ستارگان از آن آویزان می باشد (آیا ما خود در زبان خویش از «سقف فلک» سخن نمی گوئیم؟!) همچنین
در آغاز خلقت، کیهان شناسی سامی عقیده به وجود مقدار زیادی آب های بی شکل و متلاطم داشته است. اساطیر و افسانه های بابلی به یک
جفت خدا عقیده داشتند؛ روایت کننده کهنانتی در اینجا تنها یک نوع مخلوق می بیند: اختلاف بین عهد عتیق و متون بت پرستان در آموزش
عقیدتی آن می باشد.

۳- تعلیمات

برای آفرینش (اصطلاح فنی)، از برای خداوند تنها بیان یک کلمه کافی بود (مقایسه شود با ۳). در اینجا توصیف خداوند به شکلی
«انسان گونه» تقریباً کاملاً از بین رفته است.

آدم در میان این معبد عظیم که جهان باشد، به صورت خداوند آفریده شد، و اشرف مخلوقات است. در امر ازدواج، مؤلف در مورد

۱- ... فلک را سقف بشکافیم و طرحی نو در اندازیم (حافظ)

انتشار زندگانی که رأی خداوندی بر آن قرار دارد، اصرار می‌ورزد (ر.ک به ۴).

تصویر دنیای اولیه، جهانی بدون گناه است (نماد آن این است که خونی ریخته نشده است) جهان کاملی که فقط گناه بشر باعث ایجاد بی‌نظمی در آن می‌گردد (ر.ک به ۱۲۷).

فعالیت خلاقه خداوند الگویی است برای کار آدمی که ادامه دهنده آن می‌باشد. به همین خاطر است که امر آفرینش به صورت نمادین در چارچوب متعارف و متداول يك هفته نشان داده شده است. از این طریق روایت کننده به خوانندگان خود این اندیشه را القاء می‌کند که «هفته» به عنوان آهنگ و نظم زندگی بشری دارای ارزشی مقدس می‌باشد. با تقدیس روز سبت (روز هفتم) آدمی در واقع بقیه ایام و کار خود را تقدیس می‌نماید. لذا در این سخن، نهادی بنیادی از امر دینی وجود دارد.

عهد خداوند با تمامی نوع بشر

ترسیم شجره‌نامه ای ساده، آفرینش را به طوفان نوح متصل می‌سازد. اگر مؤلف در این مرحله درنگ می‌نماید به خاطر آن است که مفهومی دوگانه را در مد نظر دارد: پاداشی که از سوی خداوند فرستاده شده است یعنی طوفان نوح نشان دهنده آن است که نوع بشر عهد اولیه را با تسلیم خویش به گناه زیر پا گذاشته است، اما تجدید تاریخ پس از نوح، دلیل بر آن است که خداوند در صدد ادامه طرح خود برای نجات بشر گناهکار می‌باشد، از این رو عهد خویش را به وی عطا می‌کند.

۱۸۵- پیدایش ۹: ۱-۱۷

روایت کهنانی از طوفان نوح با آنچه قبلاً آورده شده است تفاوتی ندارد (۹) مگر در شرح مطالب فرعی و ثانوی - از جمله در مورد دوران طوفان به مدت صد و پنجاه روز. وقتی نوح از کشتی خارج می‌شود، تاریخ بشری از نو آغاز می‌گردد.

خدا نوح و پسرانش را برکت داده، گفت: «بارور و کثیر شوید! زمین را پر سازید! و خوف شما و هیبت شما بر همه حیوانات زمین و بر همه پرندگان آسمان و بر هر چه بر زمین می‌خزد و بر همه ماهیان دریا خواهد بود: به دست شما تسلیم شده اند. و هر جنبنده‌ای که زندگی دارد برای شما طعام باشد، همه را چون علف سبز به شما دادم. فقط گوشت را با خون آن نخورید. هر آینه در مورد خون شما، انتقام آن را خواهم گرفت. از دست هر حیوان آن را خواهم گرفت و از دست انسان، انتقام جان انسان را از دست برادرش خواهم گرفت. هر که خون انسان ریزد، خون وی ریخته خواهد شد زیرا خدا انسان را به صورت خود ساخت...»

... اینک من عهد خود را با شما و بعد از شما با نسل شما و نیز با همه موجودات زنده استوار

می سازم... دیگر هیچ ذی جسدی از آب طوفان هلاک نخواهد شد و دیگر طوفانی بعد از این نخواهد بود تا زمین را خراب کند!...

اینست نشان عهدی که من می بندم در میان خود و شما و همه جانورانی که با شما باشند نسل بعد نسل: قوس خود را در ابر می گذارم و نشان آن عهدی که در میان من و جهان است خواهد بود. هنگامی که ابر را بالای زمین گسترانم و قوس در ابر ظاهر شود، آنگاه عهد خود را که در میان من و شما و هر موجود زنده روی زمین می باشد به یاد خواهم آورد...

۱- در اینجا نیز مانند متون پیش به اهمیتی که روایت کننده برای امور تربیتی قائل است، توجه کنید. منع قانونی ریختن خون و احترام به خون انسانی را با پیوند به اصولی بسیار مهم توضیح می دهد: خون چیز مقدسی است و به خداوند تعلق دارد زیرا زندگی در درون آن است و تنها خداوند صاحب آن است. زندگانی آدمی امری مقدس است زیرا آدمی تصویر خداوند است: بدین جهت قتل منع گردیده است.

۲- همان برکتی که به «آدم» داده شده است به نوح نیز داده می شود. در هر حال، کمال اولیه از میان رفته است، خوردن گوشت دیگر ممنوع نیست: و این نمادی بسیار پر معناست. خداوند مصرف مخلوقات را به آدمی وا می گذارد به شرطی که آدم آشنا به حقوق ولای خود باشد.

۳- عهد با نوح، از دید تاریخ مقدس کهناتی حاوی معنایی بسیار مهم است. زیرا نوح چون پدر دوم بشریت معرفی گردیده است، خداوند به تمامی بشریت است که عهد خود را وعده می دهد آن هم پس از آن که بشریت در گناه غلطیده است. این وعده عهد آتی با ابراهیم و قوم بنی اسرائیل را آماده می سازد تا موعد عهد جدید فرا رسد. در سراسر تاریخ بشری وحدتی وجود دارد و آن تاریخ طرح عهد است که از آغاز از سوی خداوند برقرار شده و در طی قرون به تحقق پیوسته است.

۴- نشان رنگین کمان- پدیده های طبیعی برای پیشینیان نشان ها و علائم مقدسی بوده است که حالت خداوند را نسبت به بشر نشان می دادند: طوفان علامت و نشان خشم و رنگین کمال پس از طوفان نشان آرامش باز یافته است. بدین ترتیب بنی اسرائیل رد پای خداوند را در طبیعت باز می یافت. آنان در جهانی پر از نماد می زیستند که همه چیز از آفریدگار سخن می گفت.

پیمان پدرسالاران

از نوح تا ابراهیم شجره نامه نویسی به نشانه پلی میان این دو پدرسالار نگاشته شده که نمایانگر تداوم تاریخ بشریت است. در کنعان خداوند عهدی با ابراهیم می بندد: این سومین مرحله از طرح الهی عهد است (رک ۱۳).

۱۸۶ - پیدایش ۱۷: ۱-۱۴

خداوند بر ابراهیم ظاهر شده، گفت: «من ال-شدای هستم. در حضور من بخرام و کامل شو. من عهد خود را بین خودم و تو، و فرزندان پس از تو، نسل پس از نسل استوار خواهم ساخت، عهده‌ی در جاودانگی، تا خدای تو و خدای فرزندان پس از تو باشم. من به تو و به نسل هایت پس از تو زمین غربتی را که در آن زندگی می‌کنی، کل سرزمین کنعان را می‌دهم، تا برای همیشه مالک آن باشید...»

خدا به ابراهیم گفت: «تو به نوبه خود عهد مرا نگاه خواهی داشت، خودت و فرزندان پس از تو، نسل بعد از نسل. حال این است عهد من که باید بین خود من و تو، و فرزندان بعد از تو نگاه داری: همه افراد مذکر شما باید ختنه شوند... همه فرزندان مذکر تا هنگامیکه هشت روزه هستند،... فرقی نمی‌کند که درون خانواده به دنیا آمده باشند یا از یک خارجی که از نسل شما نیست خریده شده باشند. عهد من به عنوان عهد در جاودانگی برگوشت شما به جا خواهد ماند. مذکر ختنه نشده‌ای که گوشت قلفه‌اش ختنه نگشته است، چنین مردی از قومش بریده خواهد شد: او عهد مرا شکسته است...»

۱- **ال-شدای** نام باستانی خداوند است که توسط مورخ کهنانی در عهد پدرسالاران حفظ گردیده است. به عهد صفتی جاودان بخشیده شده است. هیچ عاملی طرح خداوند را تغییر نخواهد داد و تحقق تدریجی آن معنای عمیق تاریخ است.

۲- روایت کننده به موجب وسواس و دقت تربیتی به عهد پدرسالاران، نهادی نوین پیوند می‌زند که همان ختنه می‌باشد. در اسرائیل وقتی نوزاد دَکور هشت روزه می‌شد این رسم را بجا می‌آوردند. این عمل را با کاردی از سنگ به مرحله اجرا می‌نهادند که نشان دهنده قدمت این آئین می‌باشد. این امر خاص بنی اسرائیل نبود، اما مفهوم بدوی آن هر چه باشد، نزد قوم اسرائیل به معنای پیوستن به قوم یهوه بود و تا حدی مانند عمل مقدسی محسوب می‌شد، و در این مراسم بود که نامی بر کودک می‌نهادند (ر.ک لوقا ۱: ۵۹-۶۳: ۲). (۲۱).

رهایی قوم خداوند

روایت کننده کهنانی با خطوطی برجسته، تاریخ دوران پدرسالاران و فراخواندن موسی از سوی خداوند را بیان می‌کند. با وصف «نبرد یهوه علیه فرعون» (ر.ک ۲۸-۲۷) وی ابایی از برجسته ساختن خطوط اساسی روایات سنتی ندارد تا بتواند به این ترتیب با روشنی هر چه محسوس‌تر، برتری خرد کننده یهوه را بیان دارد. این چنین است که خروج از مصر را روایت می‌نماید (تا جایی که بتوان روایت او را که اکنون به شکل قطعاتی در مجموعه کتاب خروج گنجانده شده‌اند، به کناری نهاد ر.ک ۳۰).

۱۸۷ - خروج ۱۲: ۳۷-۳۸، ۱۳: ۲۰، ۱۴: ۲۰

بنی اسرائیل، رعمسیس را به قصد سکوت ترك نمودند، که حدوداً ششصد هزار مرد پیاده سوای اطفال بودند. و گروهی مختلفه بسیار نیز به آنان پیوستند و گله‌های گوسفند، و گله‌های گاو در دسته‌های بسیار عظیم ...

آنان از سکوت کوچ کرده در ایتم در حاشیه بیابان اردو زدند ...

یهوه با موسی صحبت نموده، گفت: «به بنی اسرائیل بگو که بازگشته، در جلوی فم الحیروت، بین مجدل و دریا، روبه روی بعل صفون اردو بزنند. شما باید اردوی خود را در مقابل این محل، بر کنار دریا بر پا نمایید. فرعون خواهد گفت: بنی اسرائیل در زمین گرفتار شده اند و صحرا آنها را محصور کرده است. سپس قلب فرعون را سخت خواهم ساخت و او در تعقیب آنها براه خواهد افتاد. در فرعون و تمام لشکرش جلال خود را جلوه خواهم داد تا مصریان بدانند که من یهوه هستم!» و اسرائیلیان این را انجام دادند... یهوه قلب فرعون، پادشاه مصر را سخت ساخت و او بنی اسرائیل را دنبال نمود. پس مصریان با تمامی اسبان و عرابه‌های فرعون و سوارانش و لشکرش در عقب ایشان تاخته بدیشان در رسیدند وقتی که به کنار دریا نزد فم الحیروت برابر بعل صفون فرود آمده بودند. و در حالی که فرعون نزدیک می شد، بنی اسرائیل گرد خود نگاه کردند، اینک مصریان بودند که آنان را تعقیب می کردند! بنی اسرائیل وحشت زده شده، نزد خدا فریاد برآوردند...

یهوه به موسی گفت: «چرا نزد من این طور فریاد می کنی؟ به بنی اسرائیل بگو تا کوچ کنند. تو خود عصایت را بلند نموده دستت را بر دریا دراز کن و آنرا برای بنی اسرائیل منشق کن تا از میان دریا بر زمین خشک راه روند. من به نوبه خود قلب مصریان را آن قدر سخت خواهم ساخت که آنان را دنبال خواهند نمود. به این ترتیب از فرعون، تمام ارتش او، عرابه‌هایش و سوارانش، جلال خواهم یافت. و هنگامی که از فرعون و عرابه‌هایش و ارتش او جلال یافتم، مصریان خواهند دانست که من یهوه هستم...» موسی دست خود را بر دریا دراز کرد... و آب منشق گردید. و پسران اسرائیل، با دیوارهایی از آب بر راست و بر چپشان، در میان دریا بر خشکی می رفتند. مصریان به تعقیب پرداختند و با تمامی اسبان و عرابه‌ها و سواران فرعون به میان دریا درآمدند... یهوه به موسی گفت: «دست خود را بر دریا دراز کن، تا آبها بر مصریان و عرابه‌هایشان و سواران آنها برگردد.» موسی دست خود را بر دریا دراز کرد... آب‌هایی که برمی گشت عرابه‌ها و سواران و تمام ارتش فرعون را که به دنبال بنی اسرائیل بدرون دریا آمده بودند به زیر انداخته پوشانید. اما بنی اسرائیل در میان دریا به خشکی رفتند و آب‌ها برای

ایشان دیواری بود به طرف راست و به طرف چپ...

- ۱- وقایع نگار کهنانتی، خط سیر دقیق خروج را نشان داده است (هر چند تعیین دقیق محل‌های آن مشکل است). از سوی دیگر برای تأکید بر اندیشه‌ای که عمل خداوندی راهنمای رویدادهاست از روایت تمامی مطالب فرعی و ثانوی خودداری می‌نماید (مثلاً در مورد عبور از دریا دیگر سخنی از بادی که بر می‌خیزد نیست و جز آن).
- ۲- به بسیاری از اصطلاحات که مورد توجه البهات کهنانتی است دقت شود از جمله: خداوند «مایل است به شکوه و جلال آراسته آید» تا «بدانند که او پنهان است» (رک ۱۸۲-۱۸۳).

عهد سینا

پس از گذر از صحرا، عبرانیان که موسی را هیرشان بود به حوریب فرود آمدند. خداوند در آنجا طرح عهد خویش را بر موسی آشکار نمود:

۱۸۸- خروج ۱۹: ۳-۶

«به بنی اسرائیل بگو: شما آنچه را که من به مصریان کردم دیده‌اید و چگونه شما را بر بال‌های عقاب برداشته، نزد خود آورده‌ام. و اکنون اگر آواز مرا بشنوید و عهد مرا نگاه دارید، همانا خزانه خاص من از جمیع قوم‌ها خواهید بود زیرا که تمامی جهان از آن من است. اما شما برای من مملکت کاهن و امت مقدس خواهید بود...»

در این متن نفوذ سبک تشبیه‌ای دیده می‌شود، (رک ۱۸۴-۱۵۰) اما در آنجا اندیشه اساسی که مسلط بر تمام قانون‌گذاری و تاریخ مقدس کهنانتی است دیده می‌شود: «قلمرو کاهنان و امت مقدس». (رک به ۱۸۲، ۱۸۳) این اصطلاح به درستی مشیت بنیانی ربانی را که پطرس قدیس آن را بر مسیحیان منطبق می‌دارد (رساله اول پطرس ۲: ۹) مشخص می‌سازد. از عهدی به عهد دیگر، همین مشیت با عمق تمام در مراحل مختلف به تحقق می‌پیوندد.

موسی به کوه صعود می‌نماید. در ابری که پهنه در آنجا حاضر است فرو می‌رود و از دست وی احکام تورات را دریافت می‌کند. وقتی از کوه پایین می‌آید، بر چهره‌اش نور جلال خداوندی می‌درخشید... راوی در اینجا انبوهی از مجموعه‌های قوانین کهنانتی را یکجا می‌آورد از جمله مراسم قربانی، دستورات معینی بر طهارت شرعی، کهنات، جشن‌ها و دیگر نهادهای دینی... خیمه صحرائی که نمونه کامل العیار معبد اورشلیم است با دقت و ظرافت هر چه بیشتر توضیح داده شده و تشریح می‌گردد... سپس جریان تاریخ با ترسیم خطوطی برجسته، ماجراها را تا دوران یوشع بن نون بر می‌نگارد.

سراسر این احکام و شریعت در واقع پایه‌های یهودیت پس از دوران تبعید است که وارث قانونی «جامعه صحرا» بوده و این نمره اصیل کارهای موسی بوده است.

* * *

فصل یازدهم

حزقیال، نبی کاهن

در حالی که ارمیاء نبی رسالت دردناک خود را به پایان می برد، الهام یافته دیگری برمی خیزد که به نام نبی دوران تبعید معروف است. وی حزقیال برخاسته از محیط کهنانی، در نخستین تبعید به سال ۵۹۸ ق.م (طبق اطلاعات مطمئن) جزو تبعیدیان بوده است. در سال ۵۹۳ ق.م ندای الهی را به گوش دل می شنود. وی که واعظ توبه است، تا ویرانی اورشلیم، از اعلام فاجعه دست نمی کشد. سپس به صورت یار و مددکار و پناه تبعیدیان در آمده، بازسازی آتی را مهیا می کند. در اثر وی اندیشه ها و نگرانی هایی وجود دارد که او را به جریان کهنانی منسوب می کند. با وجود این او اساساً يك نبی باقی می ماند. بدین ترتیب. در شخص وی دو جنبه اساسی سنت اسرائیلی در هم می آمیزد.

۱- کلام تهدید آمیز

رسالت و مسئولیت نبی

از زمانی که خداوند وی را به سوی خود خواند، حزقیال نبی روایتی همه جانبه و مفصل اما پیچیده از خود بر جای نهاده است. قبلاً از روایاتی شروع می کنیم که گویای رسالت و مسئولیت انبیایی وی است.

۱۸۹- حزقیال ۳:۹ تا ۳:۲

در سال پنجم اسارت یهوایکین پادشاه، کلام یهوه بر من، حزقیال پسر بوزی کاهن نازل شد... او مرا گفت: «پسر انسان، من تو را نزد بنی اسرائیل می فرستم یعنی نزد امت فتنه انگیزی که مانند پدرانشان تا به امروز بر من عصیان ورزیده اند... به ایشان خواهی گفت: «یهوه چنین می گوید!...» و ایشان خواه بشنوند و خواه نشوند، زیرا که خاندان فتنه انگیزی می باشند، لااقل خواهند دانست که نبی

در میان ایشان است. و تو، ای پسر انسان، از ایشان مترس و از سخنان ایشان بیم مکن، حتی اگر به ضد تو حرف بزنند، یا تو را حقیر شمارند و یا اگر در میان عقرب ها ساکن باشی ... و تو، ای پسر انسان، آنچه را که من به تو می گویم بشنو... و مثل این خاندان فتنه انگیز، عاصی مشو! دهان خود را گشوده، آنچه را که من به تو می دهم بخور!»

پس نگرستم و اینک دستی به سوی من دراز شد و در آن طوماری بود. آن را پیش من بگشود: رو و پشتش هر دو نوشته بود و آن نوحه و ماتم و شکایت بود. به من گفت: «پسر انسان، این طومار را بخور!...» دهان خود را گشودم و آن طومار را به من خورانید... و در حالی که آن را می خورم، در دهانم مثل عسل شیرین بود. مرا گفت: «ای پسر انسان، نزد خاندان اسرائیل برو و کلام مرا برای ایشان بیان کن ... زیرا نزد امتی که زبان بیگانه ای دارند فرستاده نمی شوی و نه نزد اقوامی که سخن ایشان را نمی فهمی - یقیناً ایشان به حرف های تو گوش می دهند اگر تو را نزد آنها می فرستادم! اما خاندان اسرائیل نمی خواهند تو را بشنوند زیرا که نمی خواهند مرا بشنوند. چون که تمامی خاندان اسرائیل سخت پیشانی و قسی القلب هستند. هان من روی تو را در مقابل روی ایشان سخت خواهم ساخت و پیشانی تو را در مقابل پیشانی ایشان سخت خواهم گرداند... پس از ایشان مترس و از روی های ایشان هراسان مباش زیرا که خاندان فتنه انگیز می باشند!»

این بیان در فراخوانی حزقیال نبی از سوی خداوند با فراخوانی اشعیاء نبی (۱۱۴) و ارمیاء نبی (۱۵۵) مقابله شود. حزقیال نبی شاعری با تصورات پر جوش و خروش است که هرگز از آوردن تصاویر جسورانه خودداری نمی نماید و به طور زنده مطالبی را آن چنان آشکار، بیان می دارد که پیشینیان وی فقط به اشارتی از آن می گذشتند (ر.ک به مکاشفه ۱۰: ۸-۱۱). درست مانند اشعیاء، نیش کلام وی متوجه سرسختی قوم بنی اسرائیل است که تنها بلا و رنج می تواند آن را به زانو در آورد.

۱۹۰ - حزقیال ۳: ۱۶-۲۱

نبی به مفهوم رسالت خویش باز می گردد:

کلام یهوه مرا به این ترتیب خطاب کرد: «پسر انسان، ترا به عنوان دیده بان برای خاندان اسرائیل انتخاب نموده ام. هر وقت که از من سخنی می شنوی، بنام من به آنان اخطار کن. اگر به مرد شربری

بگویم: خواهی مرد، و تو به او اخطار نکنی... تا زنده بماند، بنابراین برای گناهش خواهد مرد، اما من ترا برای مرگ او مسئول خواهم دانست. اما اگر به مرد شریری اخطار نمایی و او از شرارتش و از راه‌های بد خود دست بردارد، آنوقت برای گناهش خواهد مرد، اما تو خود زندگیت را نجات داده‌ای. هنگامی که مرد درستکار از راستی خود دست بر می‌دارد تا بدی نماید و من برایش دامی درست کنم تا بگیرد، اگر او را تهدید ننمایی، وی برای گناهش خواهد مرد، و آن راستی که به آن عمل می‌نمود دیگر بیاد نخواهد آمد؛ اما من ترا مسئول مرگ وی خواهم دانست. اما اگر بر مرد درستکار اخطار کنی که گناه نکند و او از گناه کردن خودداری نماید، به خاطر اخطار تو زنده خواهد ماند، و تو نیز زندگی خود را نجات داده‌ای.

مسئولیت نبی شبیه مسئولیت هر آن کسی در روزگار ماست که در کلیسا قبول مسئولیتی می‌نماید: وی وجدان بیدار قوم خداوند است. درباره لزوم تنبیه کسانی که گناه می‌کنند باید آنچه را که قانون تقدس می‌گوید دید (۱۸۲). حزقیال نبی وابسته به جریانات عقیدتی و روحانی محافل کهناتی که این قانون از آن برخاسته است می‌باشد.

گناهان قوم خداوند

حزقیال نبی مانند دیگر انبیاء نیز طوماری از شکایات خداوند علیه قوم خود، ارائه می‌نماید:

۱۹۱- حزقیال ۲۲: ۲۳-۳۱

کلام یهوه با این عبارات بر من نازل شد: «پسر انسان، به خاندان اسرائیل بگو: تو زمینی هستی که در روز غضب بر تو بارانی باریده نشد. شاهزادگانش، در میان او، مثل شیر غران که شکار را می‌درد، جان‌ها را می‌خورند و گنج‌ها و نفایس را می‌برند و بیوه زنان را در میانش زیاد می‌کنند. کاهنانش به شریعت من مخالفت ورزیده، موقوفات مرا حلال می‌سازند و در میان مقدس و غیر مقدس تمیز

فی دهند و در میان نجس و طاهر فرق نمی گذارند. چشمان خود را از سبت های من می پوشانند و من در میان ایشان بی حرمت گردیده ام...

انبیایش با رؤیاهای باطل و تفأل دروغ، حقایق را می پوشانند و می گویند: «یهوه چنین گفته است!...» حال آن که یهوه تکلم ننموده است. قوم زمین، به شدت ظلم نموده، مال یکدیگر را غصب کرده اند و بر فقیران و مسکینان جفا نموده، غریبان را به بی انصافی مظلوم ساخته اند.

و من در میان ایشان کسی را طلبیدم که دیوار را بنا نماید و برای دفاع از سرزمین، به حضور من در شکاف بایستد، تا آن را خراب ننمایم، اما کسی را نیافتم. پس خشم خود را بر ایشان ریختم و ایشان را به آتش غضب خویش هلاک ساخته، طریق ایشان را بر سر ایشان وارد آوردم. -وحی یهوه!

آنچه که در این متن در مورد رؤسای قوم و مردم گفته شده است با گفتارهای عاموس نبی (۹۸ تا ۱۰۰) هوشع نبی (۱۰۷، ۱۰۸)، اشعیا نبی (۱۱۶ تا ۱۱۸) میکاه نبی (۱۲۹ و ۱۳۱) و قانون تقدس (۱۸۲) مقایسه و مقابله شود. در مورد کاهنان به احکام تقدس ۱۸۳ رک در مورد انبیاء به کتاب تثنیه رک (۱۴۳، ۱۴۴).

به موجب سنن انبیایی، حزقیال نبی نسبت به خطاهای اخلاقی حساس است، اما به عنوان کاهن، از قصور در مراسم مذهبی نیز در نمی گذرد. خطابت وی با جریان اصلاح طلبانه محافل کهناتی پیوند دارد.

تاریخ نمادین بنی اسرائیل

حزقیال نبی، شکایت نامه یهوه را علیه قوم بنی اسرائیل، در کنایه و اشاره طولی که دست کم شایسته است برخی از بخش های اساسی آن را بخوانیم بسط و گسترش می دهد.

۱۹۲ - حزقیال ۱:۱۶-۴۳

کلام یهوه بدین گونه بر من نازل شد: «پسر انسان! اورشلیم را از اعمال شرم آورش آگاه ساز و بگو: یهوه چنین می گوید: اصل و ولادت تو از زمین کنعان است. پدرت اموری و مادرت حتی بود. روزی که متولد شدی... تو را در آب شستشو ندادند و نمک نمالیدند و در قنذاق نیپیچیدند. چشمی بر تو شققت ننمود تا یکی از این کارها را برای تو به عمل آورد تا رحمت خود را نسبت به تو نشان دهد. در روز ولادتت جان تو را خوار شمرده، تو را در صحرا انداختند. من از نزد تو گذر نمودم و تو را در خونت غلطان دیدم، پس تو را گفتم: «زنده شو و مثل نباتات صحرا رشد نما!» پس نمو کرده، بزرگ شدی تا

بزیبایی کامل رسیدی... چون از تو گذر کردم، بر تو نگریستم و اینک زمان محبت برای تو فرا رسیده بود... پس قسم خوردم و با تو عهد بستم و از آن من شدمی. تو را در آب شستشو دادم، ترا از خونت طاهر ساختم و تو را به روغن تدهین کردم. تو را به لباس قلابدوزی ملبس ساختم و کفش های پوست خز به پایت کردم و کمربند کتان نازک و ردای ابریشمی بر تو پوشاندم. تو را به زیورها زینت داده، دستبندها بر دستت و گردن بندی بر گردنت، حلقه ای در بینی ات و گوشواره ها بر گوش هایت و تاج جمالی بر سرت نهادم. خوراکت بهترین آرد و غسل و روغن بود و بی نهایت زیبا شدی و به درجه ملوکانه ممتاز گشتی. آوازه تو به سبب زیباییت در میان امت ها شایع شد زیرا که آن زیبایی از جمال من که بر تو نهاده بودم، کامل شد.

اما بر زیبایی خود توکل نمودی و به سبب آوازه خویش، زناکار گردیدی... زیورهای نقره و طلایی را که من به تو داده بودم برای ساختن بت ها بکار بردی: چنین بود هرزگی تو. لباس های قلابدوزی را گرفته، بت ها را با آن پوشاندی، روغن و بخور مرا پیش آنها گذاشتی، و نان مرا که به تو داده بودم و بهترین آرد و روغن و غسل را که روزی تو ساخته بودم، به عنوان هدیه ای خوشبو، پیش آنها نهادی... و در تمامی اعمال شرم آور و زناي خود ایام جوانی خود را آن هنگام که در خون خود می غلطیدی به یاد نیاوردی...»

نبی از سیاست بسیار دنیوی بنی اسرائیل و پیمانهای او با مصریان، آشوریان، کلدانیان یاد می کند و ادعا نامه خود را چنین پایان

می برد:

بنابراین ای زانیه؛ کلام یهوه را بشنو! یهوه چنین می گوید... بر تو فتوای زنانی را که زنا می کنند خواهم داد... تو را به دست امت ها، عاشقانت تسلیم خواهم کرد. آنها مکان های بلند تو را ویران خواهند کرد، لباس هایت را از تو خواهند کند، و زیورهای تو را خواهند گرفت... گروهی را علیه تو خواهند آورد و تو را سنگسار خواهند کرد و به شمشیرهای خود تو را پاره پاره خواهند نمود. خانه تو را به آتش سوزانیده، در نظر زنان بسیار بر تو عقوبت خواهند رساند... حدت خشم خود را بر تو فرو خواهم نشاندم... چون که ایام جوانی خود را به یاد نیاوردی و مرا به همه این کارها رنجانیدی، من نیز رفتار تو را بر سرت وارد خواهم آورد. - وحی یهوه! »

(- تصدیق است از ازدواج، که از هوشع گرفته شده است (۱۱، ۱۱۱) و کمی پیشتر ارمیاء آن را بکار برده بود.

(۱۵۷، ۱۵۶) حزقیال نبی آن را با تصویری از فرزند ناسیاس درهم می آمیزد (۱۵۷، ۱۱۲). در نزد حزقیال نبی نمادها با سیری منطقی در لباس رمز و اشاره به سوی کمال پیش می رود، به نحوی که به دنبال هم مراحل اساسی تاریخ و سرگذشت بنی اسرائیل بازگو می گردد. سرگذشت روابط بین یهود و قوم او بصورت سرگذشتی عشقی دردناک و رقت انگیز در می آید (ر.ک ۱۴۸ تا ۱۵۰).

۲- به همین جهت است که گناهان قوم بنی اسرائیل و به خصوص بت پرستی و هم پیمان شدن با بیگانه، به ننگ و زنا تشبیه گردیده است (ر.ک ۱۱۱ و ۱۵۷). پادش پیش بینی گردیده همان پاداشی است که در حق زنان زانیه اعمال می گردد (۳۹). محبت خداوند که به مسخره گرفته شده است، به تندخویی و خشم تبدیل می گردد. انطباق این زبان رمز و اشاره به فاجعه هر گناهکاری امری سخت و دشوار نیست: محبت خداوندی او را از فیض و برکاتش غنی ساخته بود، اما او در عوض آنرا تحقیر کرد، لذا به جاست که پادش این گناه عظیم را بر دوش کشد.

روای عقوبت اورشلیم

در سال ۵۹۲ ق.م در رویایی نمادین، نبی از پیش پادش اورشلیم را می بیند. روایتی که درباره آن نوشته، طولانی و پیچیده است. ممکن است که این روایت بدون ترتیب و با برخی نقد و تفاسیر بدست ما رسیده باشد در اینجا سعی کرده ایم داده های اساسی آن را با نظم منطقی جمع آوری نماییم. «

۱۹۳- حزقیال ۸ تا ۱۱

در سال ششم، از ماه ششم، من در خانه نشسته بودم، و بزرگان یهودا با من نشسته بودند، که دست خدواند یهوه بر من فرود آمد... و آن روح مرا در میان زمین و آسمان بلند کرد و، در رویایی از طرف خدا مرا به اورشلیم نزد دهنه دروازه صحن درونی که به طرف شمال متوجه است برد ... [۸:۱-۳]

نبی در عالم خلسه خویش اهالی یهودا را بدید که در چهار سوی معبدند به بت پرستی مشغول اند (۴:۸-۱۸). یهوه وی را خبر داد که همگان به مجازات مرگ محکوم خواهند شد (۱۱:۱-۱۳).

سپس آواز بلندی به گوشم ندا کرده، گفت: «ای بلاهای شهر به اینجا بیایید...» فوراً شش مرد از دروازه بالایی شمالی بیلا آمده، هر کدام اسلحه ای مرگبار در دست داشتند. در میان آنها مردی سفید پوش بود، که در کمر بندش دوات کاتب را داشت. ایشان داخل شده، نزد مذبح برنجین ایستادند... یهوه مردی که به کتان ملبس بود و دوات کاتب را در کمر داشت خطاب کرد و گفت: «از میان شهر بگذر و بر

پیشانی کسانی که به سبب رجاساتی که کرده می شود آه و ناله می کنند، نشانی بگذار. « به آنان به سمع من گفت: «از شهر بگذرید در عقب او و هلاک سازید! شفقت نکنید و ترحم ننمایید! پیران و جوانان و دختران و اطفال و زنان را تماماً به قتل رسانید! اما به هر کس که این نشان را دارد نزدیک نشوید و از قدس من شروع کنید! خانه را نجس سازید و صحن ها را از کشتگان پر ساخته، بیرون آیید و سپس شهر را بزنید! »

چون ایشان می کشتند و من باقی مانده بودم، بر روی خود در افتاده، استغاثه نمودم: «آه، یهوه! چون غضب خود را بر اورشلیم می ریزی، تمامی بقیه اسرائیل را هلاک خواهی ساخت؟» او گفت: «جرم خاندان اسرائیل و یهودا بسیار عظیم و بی حد است؛ کشور پر از خونریزی و شهر لبریز از شرارت می باشد؛ زیرا می گویند: «یهوه کشور را رها کرده، یهوه نمی تواند ببیند.» بسیار خوب، پس من نیز رحمی نشان نخواهم داد، من نیز امان نخواهم داد. تصمیم دارم رفتار ایشان را بر سرشان بیاورم». مرد سفید پوش که دوات کاتب را در کمر بندش داشت، آمده، گزارش خود را داد: «من دستورهایی ترا به انجام رسانده ام... او سپس به مرد سفید پوش گفت: «برو!... دست هایت را از اخگرهای آتش پر کن و بر شهر بپاش!» همان طور که نگاه می کردم داخل شد... او دست خود را به سوی آتش دراز کرده، از آن برداشت و خارج شد... {۱۰:۷ و ۹:۱-۱۱}

سرانجام نبی بدید که جلال خداوندی معبد، جایگاه دیرین خود را ترک گفت:

کروبیان در طرف راست معبد بودند که آن مرد به درون رفت و ابری فضای درونی را فرو پوشاند. بدان هنگام جلال خداوندی به سوی آستانه معبد برخاست. معبد پر از ابر گردید و فضا از درخشش جلال یهوه مملو گردید. صدای بال کروبیان تا فضای بیرونی شنیده می شد مانند صدای رعد به هنگام سخن گفتن خدای قادر متعال... و جلال یهوه در حال ترک آستانه معبد بر کروبیان بایستاد... کروبیان بال های خود را برافراشتند... و جلال یهوه برای برون شدن از شهر برخاست و بر کوهی که به شرق شهر بود قرار گرفت... (۱۰:۳-۵، ۱۸:۱۱-۲۲:۲۴).

۱- بخش نخست رویا در بردارنده خاطراتی چند از خروج از مصر می باشد به خصوص بالای دهم بر مصریان از جمله نشان حمایت و فرشته هلاک کننده (ر.ک ۲۹). این تصورات گویا که ذوق و استعداد حزقیال نبی را در بیان پدیده های تخیلی در آن می توان دید شکی باقی نمی گذارد که داوری خداوند علیه اورشلیم اعلام گشته است: باقی ماندگان عادل به کناری نهاده خواهند شد (ر.ک ۹) اما توده گناهکار تباه خواهد شد و شهر با آتش آسمانی ویران خواهد گردید (ر.ک ۱۴).

۲- بخش دوم جلال یهوه را نشان می‌دهد (یعنی خود یهوه را) که معبد را که در آنجا ساکن بود ترک می‌گوید (ر.ک ۷۸).
تصویر کروی‌بیا و عرابه یهوه از معنای ظهور یهوه در رعد برگرفته شده است (ر.ک ۸۱ و...) آیا یهوه قوم خود را برای بازگشت به آسمان ترک گفت؟

مستولیت و پاداش فردی

در حالی که پاداش بنی اسرائیل بخاطر بی وفایتیش در راه است، حزقیال نبی مخاطبین خود را فرداً فرد به سوی خداوند فرا می‌خواند تا جزو باقی ماندگان نیکان گردند و به هنگام وقوع فاجعه ملی، جان سالم بدر برند:

۱۹۴- حزقیال ۱۸

کلام یهوه به من چنین خطاب شد: «چرا دائماً این مثل را در سرزمین اسرائیل تکرار می‌کنید:
«پدران انگور ترش خورده‌اند؛

و دندان های پسران کند شده است؟

چنان که زنده‌ام- این خداوند یهوه است که سخن می‌گوید- دیگر هیچ دلیلی نخواهد داشت که این مثل در اسرائیل تکرار گردد. تمام زندگی متعلق به من است؛ زندگی پدر، و زندگی پسر، هر دو به یکسان متعلق به من می‌باشند. مردی که گناه کرده است، او کسی است که خواهد مرد.

مرد عادل بر طبق قانون رفتار نموده و امین است؛ او خون نمی‌خورد یا چشمانش را به سوی بت‌های خاندان اسرائیل بلند نمی‌کند، زن همسایه‌اش را بی‌عصمت نمی‌سازد... به کسی ظلم نمی‌کند، امانات را پس می‌دهد، هرگز نمی‌دزدد، نان خود را به گرسنگان، و لباس هایش را به برهنگان می‌دهد. نقد را به سود نمی‌دهد و ربح نگیرد، از ستم دوری می‌کند، انصاف حقیقی را میان مردمان اجرا می‌کند، قوانینم را نگاه داشته، آئین‌های مرا محترم می‌دارد- چنین مردی حقیقتاً درستکار می‌باشد. و البته زنده خواهد ماند. این یهوه است که سخن می‌گوید.

اما اگر شخصی پسری دارد که به خشونت و خونریزی متمایل می‌باشد، که یکی از این اعمال بد را مرتکب می‌شود... پس این پسر مطمئناً زنده نخواهد ماند؛ چون تمام این جرم‌های ترسناک را مرتکب گشته است، باید بمیرد، و خونس بر سر خودش باشد.

اما اگر او به همین ترتیب پسری داشته باشد، که با وجود این که تمام این گناهانی را که پدرش

مرتکب شده است می‌بیند، از وی تقلید نمی‌نماید... برای گناهان پدرش نخواهد مرد، این پسر مسلماً زنده خواهد ماند... مردی که گناه کرده است شخصی است که باید بمیرد، یک پسر برای گناهان پدرش رنج نخواهد کشید، و نه یک پدر برای گناهان پسرش. عدالت مرد عادل بر خودش خواهد بود و شرارت مرد شریر بر خودش خواهد بود.

اما اگر مرد شریر از همه گناهانی که مرتکب شده است باز گردد، به قوانین من احترام گذاشته انصاف و عدالت را بجا آورد، مسلماً زنده خواهد ماند؛ او نخواهد مرد. از آن زمان به بعد همه گناهانی که مرتکب گشت فراموش خواهند شد. او به خاطر عدالتی که انجام داده است زنده خواهد ماند. آیا من از مردن مرد شریر مسرور می‌باشم؟ نه، بلکه از این که از رفتار خود بازگشت نموده، زنده ماند... خاندان اسرائیل، در آینده تصمیم دارم هر کدام از شما را به وسیله هر چه که می‌کنید داوری نمایم - این خداوند یهوه است که سخن می‌گوید. توبه کنید، از همه گناهانتان بازگردید، تا شرارت شما به نابودی‌تان منجر نگردد. تمام گناهانی را که بر ضد من مرتکب شده‌اید از خود تکانده، برای خود قلبی تازه و روحی تازه بسازید! خاندان اسرائیل، چرا باید بمیرید؟ من در مرگ هیچکس لذتی نمی‌برم - این خداوند یهوه است که سخن می‌گوید. توبه کرده، زنده بمانید!

۱- شرایط عادل و نیکو بودن همان است که در فرمان‌های دهگانه (۳۷)، احکام تنبیه (۱۸۴) و جزآن (احکام تقدس ۱۸۲) - (۱۸۳) آمده است.

۲- حزقیال نبی در برابر اصل مسئولیت گروهی که پیش از وی در سراسر مشرق کهن و بنی اسرائیل رایج بود، موضع می‌گیرد (۳۷). بدین ترتیب در پایان دوران انبیایی ارزش فردی به تدریج مورد تأکید یهوه قرار می‌گیرد. قبلاً نیز ارمیاء نبی با تکیه بر چنین اصلی از خداوند طالب حق و عدالت بود (۱۷۲ تا ۱۷۵). با وجود این، در آن زمان سخن فقط محدود به سزا یا پاداشی در همین دنیا است. هنوز تعلیم و تربیت قوم بنی اسرائیل از هدف نهایی خویش بدور است.

۳- بر حسب متنی که فوقاً دیده شد، چه نتیجه‌ای از حالت خداوند نسبت به بشر می‌گیریم؟ آیا خداوند چون پلیس است که از تنبیه کردن خرسند می‌گردد؟ آیا وی خدایی ساده است که آدمی را در راه خود رها ساخته است؟

ایما و اشارات انبیایی

حرکات نمادین انبیاء، مثل‌های حقیقی و بالفعلی هستند که از وقایع آینده سخن می‌گویند. این سبک در نوشته‌های حزقیال نبی مکرراً به چشم می‌خورد.

رقص شمشیر

می‌توان فرض کرد، شعری را که در ذیل خواهیم خواند بهنگام خواندن به همراه حرکات و ایما و اشاراتی (شکلک در آوردن) بوده است که مفهوم آن را دو چندان پر معنا تر می‌گردانده است:

یهوه، شمشیر را بدست شاه بابل، اجرا کننده داوری خویش علیه اورشیم قرار می‌دهد (رک ۱۶۹). متن این شعر آن‌طور که باید محفوظ نمانده و در بسیاری از قسمت‌ها، ترجمه آن مبنی بر حدس و تصور است.

۱۹۵ - حزقیال ۲۱:۱۴-۲۲

شمشیر، شمشیر
تیز و صیقلی شده!
تیز شده برای کشتار،
صیقلی شده برای درخشیدن مانند صاعقه...
آن‌را به دست هلاک کننده می‌دهم تا آن‌را بکار برد،
آری، فریاد و شیون بزن، پسر انسان؛
این برای قوم من در نظر گرفته شده است، علیه تمامی بزرگان اسرائیل: همگی
به شمشیر سپرده خواهند شد!...
پسر انسان نبوت نموده، کف بزن،
بگذار شمشیر دوبرابر، سه برابر شود!
شمشیر مقتولان است، شمشیر بزرگ کشتار، [تیز شده برای جنگ]
تا قلب‌ها را به لرزه در آورده، تعداد قربانیان را افزایش دهد.
بر هر دروازه‌ای يك شمشیر برای کشتار قرار داده‌ام،
تا مانند صاعقه بدرخشد، در حالی که برای قتل عام صیقلی شده است.
به عقب برگرد، به سمت راست و به چپ و به جلو!
و من نیز کف خواهم زد؛
غضب خود را فرو خواهم نشاندا!
من، یهوه، سخن گفته‌ام.

محاصره اورشلیم

این نبی عجیب به ایما و اشارات دیگری در برابر مخاطبین خود دست می‌زند بدون آن‌که کلمه‌ای بزیان آورد:

۱۹۶ - حزقیال ۴: ۱-۵: ۳-۴

[کلام یهوه با این عبارات به من نازل شد]:

«پسر انسان، آجری برداشته، جلوی خود بگذار؛ بر آن شهری نقش کن، اورشلیم را. سپس تو باید آن را محاصره نموده، در برابرش برج‌ها ساخته، خاکریز بسازی، اردوهای نصب کنی و دژکوب‌های ویران کننده در تمام اطراف بنا کنی. سپس تابه‌ای آهنی برداشته، آن را طوری قرار بده که گویی یک دیوار آهنی بین تو و شهر است. سپس به سوی آن رو کن؛ در حال محاصره شدن است و تو آن را محاصره می‌کنی. این نشانه‌ای برای خاندان اسرائیل می‌باشد...»

نبی یهوه را چون شخصی معرفی می‌کند و کلدانیان مثل وسیله‌ای در دستش می‌باشند. تابه آهنین نشان آن است که هیچ کمکی به شهر محاصره شده نخواهد رسید، زیرا خداوند با نگاهی خشمگین بر آن می‌نگرد.

ایما و اشارات ادامه می‌یابد:

«پسر انسان! تیغی برنده بردار مانند تیغ سلمانی آن را به کار ببر. آن را بر سر و ریش خود بگذران. سپس ترازویی گرفته، موها را تقسیم کن. یک سوم آن را در میان شهر بسوزان... ثلث دیگر را در اطراف شهر، با تیغ بزن. ثلث دیگر را در باد پراکنده ساز... سپس اندکی از آن را گرفته در دامن ردای خود ببند. از این باقی مانده، باز اندکی بگیر و در میان آتش بینداز تا بسوزد...»

در بین این نمادهای بسیار روشن به آن بخشی که نمایانگر پراکندگی قوم خداوند است توجه شود و بکنار نهادن جزو کوچکی که یهوه آن را پاک نموده و پس از گذراندن از تجربه‌ای سخت و بزرگ، سیر تاریخ را با ایشان از سر خواهد گرفت.

مهاجر

۱۹۷ - حزقیال ۱۲: ۳-۱۳

کلام یهوه چنین به من خطاب شد: «تو پسر انسان، کوله بار یک تبعیدی را ببند و در روز روشن که آنها می توانند ترا ببینند مهاجرت کن، در حالی که آنان نگاه می کنند از جایی که هستی به جایی دیگر مهاجرت نما... و در شامگاه مثل یک تبعیدی آنجا را ترک نما. در دیوار سوراخی درست کرده از میانش بگذر. در حالی که نگاه می کنند بقچه خود را بر دوش گذاشته، در تاریکی خارج شو و صورت خود را بپوشان... زیرا ترا برای خاندان اسرائیل علامتی قرار داده ام.»

چنان که به من گفته شده بود عمل کردم...

صبح روز بعد کلام یهوه به من چنین خطاب شد: «پسر انسان، آیا خاندان اسرائیل، این خاندان باغیان، از تو نپرسیدند که چه می کردی؟ به آنها بگو: «من برای شما علامتی هستم.» آنچه کرده ام با ایشان کرده خواهد شد؛ آنها به اسارت، و به تبعید خواهند رفت. حاکم آنان بقچه اش را در تاریکی بر دوش گذاشته، خارج خواهد شد. سوراخی برای بیرون بردن او درست خواهد شد؛ او صورت خود را خواهد پوشاند تا نه دیده شود و نه خود سرزمین را ببیند... من دام خود را بر وی انداخته او را در کمند خویش گرفتار خواهم کرد. او را به بابل، به سرزمین کلدانی ها خواهم برد، با این که آن را نخواهد دید، ولی در آنجا خواهد مرد...»

در چارچوب تاریخی این نبوت رک به ۱۷۸. هم چنین مطابق ایمان قوانین تشنیه (۱۴۴) حزقیال نبی در تأیید موعظه خویش نشان هایی بروز می دهد: وی ماجراهای زود رس و قابل رؤیت و بررسی را اعلام می دارد. بدین ترتیب شنوندگانش قانع می شدند که وی واقعاً به نام خداوند سخن می گوید.

۲- تغییر جهت کلام: کلام یهوه علیه ملل

از دید حزقیال نبی، نبوکدنصر فقط انتقام خداوند را از اورشلیم باز نمی ستاند: روز یهوه همچنین برای تمامی ملل مجاور فرا رسیده است. در اینجا به دو کلام یهوه علیه ملل که شامل صور و مصر می شود می پردازیم.

گریه بر سقوط صور

در این مویه و مرثیه، با زیبایی ادبی تمام، صور به ناوی بزرگ تشبیه گردیده که در حال غرق شدن است: اشاره کاملاً پرازنده پایتخت فنیقیه که قدرت بزرگ دریایی و بازرگانی بوده و در پهنه دریا بر جزیره کوچک صخره‌ای جای گرفته است، می‌باشد.

۱۹۸- حزقیال ۲۷: ۳-۹؛ آیه‌های ۲۵-۳۶

صور، تو می‌گفتی: «من يك كشتی هستم در نهایت زیبایی!»

حدود تو در قلب دریاها بود.

آنانی که تورا بنا نمودند،

در زیبایی کامل ساختند.

همه تخته‌هایت را از صنوبر سنیر ساختند.

سرو آزاد لبنان را گرفتند تا دکل‌ها برای تو بسازند.

از بلندترین بلوط‌های باشان،

پاروهایت را ساختند.

عرشه‌ات را از شمشاد جزایر کنیم که به عاج منبسط شده بود ساختند.

برای بادبان‌هایت از کتان قلابدوزی شده مصری استفاده شد...

و برای پرچمت نیز.

بنفش و قرمز از جزایر الیشه

چادر عرشه ترا شکل داد.

مردان از صیدون و از ارواد

پاروزن‌های تو بودند.

حکمای تو ای صور که در تو بودند، ناخدایان تو بودند.

بزرگان و صنعتگران جبیل آنجا بودند

تا شکاف‌هایت را پر کنند...

در قلب دریاها، توانگر و معزز بودی.

پارو زنانت تو را به آب‌های عظیم بردند،

و باد شرقی تو را در میان دریا شکست.
 ثروت‌هایت، کالاهایت، بارت،
 کارکنان کشتیت، ملوانانت،
 شکاف گیرانت، نمایندگان بازرگانیت،
 مردان جنگی‌ات، در روز انهدام تو، در قلب دریاها غرق خواهند شد
 سواحل هنگامی که فریاد ناخداایانت را بشنوند،
 خواهند لرزید.
 همهٔ پاروزنان، ملاحان و ناخدایان،
 از کشتی‌های خود فرود آمده، در زمین می‌ایستند...
 آنها سرودی برای عزا سر داده برایت ماتم خواهند گرفت،
 آنها بر تو شیون خواهند نمود:
 «کیست مثل صور پر شکوه، در قلب دریاها؟»
 هنگامی که کالاهایت را تخلیه می‌نمودی،
 قوم‌های بسیاری را سیر می‌گردانیدی.
 پادشاهان جهان را به فراوانی اموالت، توانگر می‌ساختی.
 اما اکنون در عمق آب‌ها، توسط امواج درهم شکسته شدی.
 متاع و تمام جمعیت تو در میان تلف شد.
 جمیع ساکنان جزایر، به سبب تو متحیر گشته،
 و پادشاهان ایشان به شدت دهشت زده و پریشان حال گردیده اند.
 تجار قوم‌ها بر تو صغیر می‌زنند،
 و تو محل دهشت گردیده،
 دیگر تا به ابد نخواهی بود!

درباره سقوط مصر

پس از ناو صور، اکنون سخن از درختی غول پیکر است که نماد مصر قدرتمند و فرعون شاه آن است:

۱۹۹ - حزقیال ۳۱: ۱-۱۲

«ترا در عظمتت با چه مقایسه کنم؟»
 مسلماً، با يك سرو آزاد لبنان با شاخه‌های جمیل و برگ‌های سایه گستر و قد بلند که سر
 آن به ابرها می‌بود
 آب‌ها او را نمو داد و لجه او را بلند ساخت،
 نهرهای آنها به هر طرف بوستان آن جاری می‌شد،
 و جوی‌های خویش را به طرف همه درختان صحرا روان می‌ساخت.
 از این جهت قد او از جمیع درختان صحرا بلندتر شده،
 شاخه‌هایش زیاده گردید،
 و جوانه‌هایش بلند شد.
 همه پرندگان آسمان در شاخه‌هایش لانه می‌ساختند؛
 تمام حیوانات وحشی در زیر شاخسارهای آن بچه‌هایشان را می‌آوردند؛
 جمیع امت‌های عظیم در سایه اش سکنی گرفتند.
 در بزرگی خود و در گستردگی شاخه‌هایش خوشنما بود،
 چون که ریشه‌اش نزد آب‌های بسیار بود.
 سروهای آزاد باغ خدا با آن برابری نمی‌توانستند بکنند،
 و صنوبرها به شاخه‌هایش مشابیه نداشت،
 و چنارها مثل شاخسارهایش نبود.
 هیچ درختی در باغ خدا نمی‌توانست رقیب زیبایی آن باشد.
 همه درختان عدن که در باغ خدا بود بر آن حسد می‌بردند.

بنابراین، یهوه چنین می‌فرماید: «چون که قد او بلند شده است و سر خود را در میان ابرها برافراشته
 و دلش از بلندی‌اش مغرور گردیده است، از این جهت او را به دست سرور امت‌ها تسلیم نموده‌ام...»
 غریبان یعنی امت‌های ستم‌کیش او را منقطع کرده، بر روی کوه‌ها پخش نموده‌اند. شاخه‌هایش در جمیع دره‌ها
 افتاده است. جوانه‌هایش در همه وادی‌های زمین شکسته شده است. جمیع قوم‌های زمین از زیر سایه او
 بیرون رفته‌اند، همه مرغان هوا بر تنه افتاده او آشیانه گرفته‌اند، و تمامی حیوانات صحرا بر شاخه‌هایش
 ساکن شده‌اند...»

غرور بیش از حد: گناه قدرتمندان است. در سقوط آنان عدالت الهی دیده می شود و تمامی مردم را به فروتنی فرا می خواند (مقایسه شود با ۱۱۵، ۱۳۷). کتاب دانیال نبی نیز بنویسه خود از این «مثال درخت تنومند» برای انطباق آن با انتیوخوس اپیفان استفاده می کند (رک ۳۷۸). عیسی مسیح نیز همین تصویر را منتهی در دیدی کاملاً متفاوت، ترسیم می نماید (متی ۱۳: ۳۱-۳۲، مرقس ۴: ۳۰-۳۲)

۳- کلام دلجویی یهوه

حضور یهوه در میان تبعیدیان

حزقیال نبی درباره شکوه خداوندی اندیشه ای والا داشت. با نخستین رویای خویش این اندیشه را مورد تأیید و تأکید قرار می دهد. اما این امر، ویژگی مهم دیگری نیز در بردارد: در حالی که خداوند در معبد، جایگاه خویش بر اشعیاء نبی ظاهر می گردد، بر حزقیال نبی در سرزمین تبعید ظاهر می شود. چگونه بهتر از این می توان نشان داد که حضور خداوند وابسته به هیچ مکانی نبوده و در هیچ جا قوم خود را ترک نگفته و با تبعیدیان بابل بسر می برد؟

۲۰۰ - حزقیال ۱:۱ تا ۲:۲، ۳:۱۰-۱۵

من در میان اسیران نزد نهر خابور بودم. واقع شد که آسمان گشوده گردید و رؤیاهای خدا را دیدم... دست خدا بر من بود، پس نگریستم: اینک باد شدیدی از طرف شمال برمی آمد و ابر عظیمی و آتش جهنده و درخشندگی گرداگرش و در میانش چیزی که مثل منظر برنج تابان بود... در میانش، چهار موجود زنده که شبیه به هم بودند، تشخیص دادم. هر يك از آنها چهار رو و چهار بال داشت. پای های آنها مستقیم و کف پای آنها مانند کف پای گاو بود و مثل منظر برنج صیقلی درخشان بود. زیر بال های آنها از چهار طرف، دست های انسانی نمایان بود... روی های آنها شبیه روی انسان بود، به طرف راست روی شیر، به طرف چپ روی گاو و سرانجام روی عقاب. بال های آنها به طرف بالا گسترده شده بودند: هر يك دو بال داشت که به بال های بقیه می پیوست و دو بال دیگر بدن آنها را می پوشاند. هر يك از آنها به راه مستقیم می رفت، جایی می رفتند که باد آنها را می برد و در حین رفتن رو نمی تافتند. در میان این موجودات زنده، مثل اخگرهای آتش افروخته دیده می شد، مثل مشعل هایی بود که

در میان آن حیوانات گردش می کرد و درخشان می بود و از میان آتش برق می جهید...

در اینجا نبی «اشیاء مدور» متحرک را به دقت بیان می کند که همراه «موجودات زنده» بوده اند سپس به بیان بارگاه یهوه

می پردازد:

بر بالای سرهای آن جانوران نوعی گنبد بود، که مانند بلور می درخشید، و به شکل طاقی بر بالای سرهایشان در آمده بود؛ در زیر این گنبد بال هایشان به طرف یکدیگر باز شده بود. در حالی که حرکت می کردند، صدای بال هایشان را می شنیدم؛ صدای آن مثل آب خروشان بود. هنگامی که ایستادند، بال های خود را بهم پیچیدند...

بر بالای گنبدی که بر سر آنها بود، نوعی توده یاقوت کبود به چشم می خورد. بر روی این توده، چیزی شبیه به تخت و بر روی این شباهت تخت، شباهتی مثل صورت انسان بود. نگریستم: از منظر کمر او به طرف پایین، مثل منظر برنج تابان و از منظر کمر او به طرف بالا مثل نمایش آتشی که از هر طرف درخشان بود دیدم، مانند نمایش قوس و قزح که در روز بارانی در ابر می باشد. این منظر شباهت جلال یهوه بود...

چون آن را دیدم به روی خود در افتادم و آوازی را شنیدم که با من سخن می گفت: «پسر انسان، برخیز تا با تو سخن گویم!» چون این را می گفت، روح داخل من شده، مرا بر پای هایم بر پا نمود و او را که با من تکلم نمود، شنیدم: «پسر انسان! تمامی کلامی را که به تو می گویم در قلبت جای بده و آن را با دقت هر چه تمام تر بشنو. به سوی تبعید شدگان یعنی فرزندان قوم خودت برو، با ایشان صحبت کرده، بگو: «خداوند یهوه چنین می گوید» خواه بشنوند، خواه نشنوند...»

آنگاه روح مرا برداشت و هنگامی که جلال یهوه از مقام او برخاست، از عقب خود صدای گلبانگ عظیمی را شنیدم: آن صدای بال های آن حیوانات بود که به هم می خورد و صدای اشیاء مدور که در پیش روی آنها بود. آنگاه روح مرا برداشت و برد و با تلخی در حرارت روح خود رفتم و دست خداوند بر من سنگین می بود. هنگامی که به نزد اسیران تل ابیب که در کنار نهر غابور ساکن بودند، رسیدم، در میان ایشان، مدت شش روز، متحیر نشستم...

۱- به کثرت استعمال کنایات و مترادفات که برای اشاره به حقایق غیر قابل بیان است توجه کنید. مفهوم کلی این روایا باید این

باشد: حزقیال عرابه جلال خداوندی را می بیند که به سرزمین بیگانه در میان بقایای قوم خود نزول اجلال نموده است. در این تصویر عظیم،

خداوند وی را بر رسالت انبیا به نزد هموطنان تبعیدیش فرا می خواند (رک به ۱۸۹).

۲- تصویر ظهور خداوند در رعد در اینجا با دقت کامل آن چنان تشریح شده که تجزیه و تحلیل بیشتر دیگر لزومی ندارد. تصورات پیچیده و پراز وسواس حزقیال نبی در بیان این قبیل ترسیمات است. برای روشن شدن بیشتر مطلب می توان به بخش هایی که قبلاً آورده شده است رجوع کرد (۱۹۳، ۹۵، ۸۱، ۳۴، ۳۳). شرح و تصویر «حیوانات» (موجودات زنده) ممکن است اشارت به «فرشتگان محافظ» آشوری - بابلی داشته باشد (رک ۶).

رستاخیز قوم خدا

اورشلیم تبدیل به ویرانه ای شده، اما نبی از پیش شاهد رستاخیز قوم خدا پس از تجربه تبعید می باشد:

۲۰۱- حزقیال ۱:۳۷-۱۴

دست خداوند بر من فرود آمد و مرا به وسیله روح هدایت کرد و در میان دره ای مملو از استخوان قرار داد. مرا به هر طرف آنها گردانید و آنها بی نهایت زیاده و بسیار خشک بودند. او مرا گفت: «ای پسر انسان، آیا می شود که این استخوان ها زنده گردد؟» گفتم: «ای یهوه، تو می دانی!» پس مرا فرمود: «پسر انسان! بر این استخوان ها نبوت نموده، به اینها بگو: ای استخوان های خشک، کلام یهوه را بشنوید! یهوه به این استخوان ها چنین می گوید: بر شما

روحي می فرستم تا زنده شوید. مرگ و پی بر شما خواهم نهاد و گوشت بر شما خواهم آورد و شما را به پوست خواهم پوشانند. سپس به شما روح حیات خواهم داد، آنگاه خواهید دانست که من یهوه هستم!»

پس من چنان که مأمور شدم، نبوت کردم. و چون نبوت نمودم، آوازی شنیدم و استخوانها به یکدیگر نزدیک شدند. نگریستم: اینک رگ و پی و گوشت به آنها بر آمد و پوست آنها را پوشانید اما هنوز در آنها روح نبود. او مرا گفت: «به روح نبوت نما، پسر انسان، به روح بگو: یهوه چنین می گوید: ای روح! از بادهای اربع بیا و به این کشتگان بدم

تا ایشان زنده شوند!» چنان که مرا امر فرمود، نبوت نمودم. پس آنها زنده گشته بر پای های خود ایستادند- لشکر بی نهایت عظیمی را تشکیل دادند!...

او مرا گفت: «ای پسر انسان! این استخوان ها، خاندان اسرائیل می باشند. آنها می گویند: استخوان های ما خشک شد و امید ما ضایع گردید و خودمان منقطع شدیم!» به همین دلیل، نبوت نما و به ایشان بگو: یهوه چنین می گوید: قبرهای شما را می گشایم. ای قوم من، شما را از قبرها بیرون می آورم... روح خود را در شما خواهم نهاد تا زنده شوید. شما را در زمین خودتان مقیم خواهم ساخت و خواهید دانست که من یهوه هستم!...

- ۱- در متن فوق بازی لغات دائمی بچشم می خورد یعنی يك كلمه با معانی مختلف. در زبان عبری باد، روح یهوه (رک به توضیح ۸۹) نفس و جوهر حیات که به انسان جان می دهد، همگی اینها معانی مختلف يك كلمه واحد می باشند.
- ۲- در اینجا سخن از رستاخیز آخرت نیست بلکه صحنه ای نمادین در جهت نمایاندن تجدید حیات قوم بنی اسرائیل پس از تبعید است. با وجود این، باید توجه داشت که وعده رستاخیز در کتاب دانیال نبی (۳۸۳) از همین متن حزقیال با توجه به مفهوم دقیق هر کلمه، الهام گرفته شده است.

شبان بنی اسرائیل

یهوه قوم خود را به «حیات باز می آورد» و به «محل آسایش»

ایشان می برد.

۲۰۲ - حزقیال ۳۴

کلام یهوه بر من این چنین نازل گشت: «پسر انسان، به ضد شبانان اسرائیل نبوت نما: یهوه چنین می گوید: وای بر شما، شبانان اسرائیل!... بره ضعیف را تقویت ننمودی، بره بیمار را معالجه نکردی، بر بره شکسته مرهم نگذاشتی، رانده شده را پس نیاوردی و گمشده را نطلبیدی. با آنان با جور و ستم رفتار نمودی. پس بدون شبان پراکنده شدند و خوراک همه حیوانات

صحرا گردیدند...

... پس من خودم گوسفندان را تفقد کرده، از ایشان مراقبت خواهم نمود. چنان که شبان به روز سختی مراقب گله خود می باشد، من نیز گوسفندان خویش را تفقد خواهم نمود. ایشان را از هر جایی که در روز ابر و تاریکی غلیظ پراکنده شده بودند، خواهم رهانید. ایشان را از میان قوم ها بیرون آورده، از کشورها جمع خواهم نمود و به زمین خودشان خواهم آورد. ایشان را بر کوه های اسرائیل و در وادی ها و تمام نقاط مسکونی زمین خواهم چرانید. ایشان را بر مرتع نیکو خواهم چرانید و آرامگاه ایشان بر کوه های بلند اسرائیل خواهد بود... گم شده را خواهم طلبید و رانده شده را باز خواهم آورد، شکسته را شکسته بندی نموده و از بره سالم مراقبت خواهم نمود. آنها را در عدالت خواهم چرانید... یک شبان بر ایشان خواهم گماشت که ایشان را بچرانند: یعنی بنده خود داود را. اوست که آنها را خواهد چرانید و شبان ایشان خواهد بود. من بیهوه، خدای ایشان خواهم بود و بنده من داود در میان ایشان رئیس خواهد بود...

و شما، ای بره های من، شما گله ای هستید که خواهم چرانید و من خدای شما می باشم - کلام بیهوه!

۱- مقصود از شبانان بنی اسرائیل، حکمرانان کشوری و شاه و شاهزادگانند. آنها قوم بنی اسرائیل را به ویرانی کشانده بودند و ابداً عدالت را در حق ایشان اجرا نکرده بودند. سازمان و نظام سیاسی بنی اسرائیل مانعی در راه مشیت الهی بود. خداوند آن را برای ابد نابود خواهد کرد و قوم خود را به حکومت الهی ایام کوچ صحرا و دوران داوران رهنمون خواهد شد. فرزند داود فقط نقش يك «تابع» را خواهد داشت. او شاهزاده خواهد بود و نه يك پادشاه. در اینجا نقش مسیحایی با آنچه در اشعیا نبی در مورد مسیح شاهوار گفته شده است متفاوت است (ر.ک. ۱۲۶، ۱۲۷) و تکیه کلام بر سلطنت خود خداوند است.

۲- استعاره «شبان نیکو» در بخش های دیگر عهد عتیق نیز دیده می شود (ر.ک. به توضیح شماره ۱۰۹) عیسی نیز در مثل های خود آن را باز عنوان می نماید (متی ۳۶: ۹ لوقا ۱۵: ۳-۷ و یوحنا ۱۰: ۱-۱۷).

تطهیر اسرائیل نوین

قبل از فرا رسیدن این آخرین نجات، در «زمان های آخر» خداوند نخست قوم خود را از تمامی گناهان طاهر می گرداند:

۲۰۳ - حزقیال ۳۶: ۱۶-۲۸

کلام یهوه به من چنین خطاب شد: «پسر انسان، اعضای خاندان اسرائیل در سرزمین خودشان زندگی می‌کردند، اما آن‌را با رفتار و اعمالشان آلوده ساختند؛... من سپس غضب خود را بر آنان ریختم... آنها را در میان ملت‌ها پراکنده نموده و در کشورهای بیگانه متفرق ساختم. به طوری که شایسته رفتار و اعمالشان بود بر آنها حکم کردم. و اکنون در میان ملت‌هایی که رفته‌اند نام قدوس مرا بی‌حرمت ساخته‌اند، به طوری که مردم به آنها می‌گویند: «اینان قوم یهوه هستند، آنها از سرزمین او تبعید شده‌اند.» اما من به اسم قدوس خود توجه نموده‌ام... و بنابراین، به خاندان اسرائیل بگو: «خداوند یهوه این‌را می‌گوید: «خاندان اسرائیل، من این‌را به خاطر تو انجام می‌دهم، بلکه به خاطر اسم قدوسم، که شما در میان ملت‌هایی که رفته‌اید، بی‌حرمت ساخته‌اید. تصمیم دارم قدوسیت نام خود را آشکار سازم... تا ملت‌ها دریابند که من یهوه هستم، هنگامی که قدوسیت خود را نسبت به شما در مقابل چشمان آنها نمایان سازم. سپس قصد دارم شما را از میان ملت‌ها برداشته، از همه کشورهای بیگانه جمع کنم، و به سرزمین خودتان به خانه باز آورم. بر شما آب پاک خواهم ریخت، و پاک خواهید شد؛ شما را از همه آلودگی‌تان و همه رجاساتتان پاک خواهم نمود. به شما قلبی تازه خواهم داد. قلب سنگی را از بدن‌های شما برداشته در عوض قلبی از گوشت به شما خواهم داد. روح خود را در شما نهاده و ادرتان خواهم ساخت که قوانین را نگاه داشته و صمیمانه به احکامم احترام گذارید. در سرزمینی که به اجدادتان دادم زندگی خواهید کرد. شما قوم من، و من خدایتان خواهم بود...»

۱- کدام انگیزه است که عمل نجات بخش خداوند را هدایت می‌کند؟ این قسمت را با روایت «خروج» در تاریخ مقدس کهنانی مقایسه کنید (۱۸۷). همه این‌ها بخشش رایگان خداوند و فیضی را که به قوم گناهکارش عطا کرده است برجسته می‌نمایند. البته نه به خاطر آن‌که سزاوار بوده‌اند. آیا این با ایمان مسیحی درباره نجات و فیض مشابعت ندارد؟ در پیام نجات مسیحایی هوشع نبی و ارمیا نبی تکیه اصلی بر انگیزه محبت می‌باشد (مقایسه شود با ۱۱۱، ۱۶۱، ۱۶۲).

۲- با انعکاس و تئوین وعده عهد نوین در اثر ارمیا نبی (۱۸۱)، حزقیال نبی به نوبه خود نجات اخلاقی را اعلام می‌دارد که در بطن وعده نجات مسیحایی قرار دارد. در اندیشه و تفکرات خدا شناسی کهنانی وی، گناه چون لکه‌ای است که سرزمین مقدس را آلوده ساخته لذا انجام مراسم طهارت و پاکی (پاشیدن آب تطهیر) ضرورت می‌یابد. بر آن وعده، دگرگونی درونی آدمی، به بین تأثیر روح خداوند اضافه می‌گردد که رعایت احکام تورات را ممکن می‌دارد. ایمان مسیحی درباره فیض خداوندی و تعمید به منزله تحقق این وعده است (رک یوحنا ۳: ۵ و رومیان ۱۴: ۷ تا ۱۸: ۸).

عهد جاودانی

حزقیال به مانند ارمیاء به روشنی عهد نوینی را اعلام می‌دارد:

۲۰۴ - حزقیال ۳۷:۲۱-۲۸

خداوند یهوه چنین می‌فرماید: «بنی اسرائیل را از میان امت‌هایی که به آنان رفته‌اند گرفته، ایشان را از هر طرف جمع خواهم کرد و به زمین خودشان خواهم آورد... ایشان را از تمامی نافرمانی‌هایی که به خاطر آنها خود را گناهکار نموده‌اند، نجات خواهم داد. ایشان را طاهر خواهم ساخت تا قوم من باشند و من خدای ایشان... در زمین که به بنده خود یعقوب دادم و پدران ایشان در آن ساکن می‌بودند، ساکن خواهند شد و ایشان و پسران ایشان پسران پسران ایشان تا ابد در آن سکونت خواهند نمود... با ایشان عهد سلامتی خواهم بست که برای ایشان عهد جاودانی خواهد بود... قدوس خویش را تا به ابدالاباد در میان ایشان قرار خواهم داد... پس چون قدوس من در میان ایشان تا به ابد برقرار بوده باشد، آنگاه امت‌ها خواهند دانست که من یهوه هستم که اسرائیل را تقدیس می‌نمایم...»

۱- تاریخ مقدس کهنانی، در تاریخ سرگذشت آدمی، تحقق نقشه ربانی عهد را نشان می‌دهد (۱۸۴ تا ۱۸۸). حزقیال نبی این دید را با اضافه نمودن وعده عهد نوین و جاودانی به موجب گفتار ارمیاء نبی در باب ۳۱ تکمیل می‌نماید (۱۸۱ ر.ک: لوقا ۲۲:۲۰).
۲- این عهد با حضور خداوند در بین آدمیان مشخص گردیده است (مقایسه شود: ۱۳۳) توجه کنید که حزقیال نبی از مسئله ورود ملل بیگانه به اسرائیل نوین سخنی نمی‌گوید در این مورد، دید او چون اشعیا نبی دید جهانی نیست.

معبد نوین و سرزمین مقدس نوین

برای آینده، حزقیال نبی در اندیشه يك اسرائیل ایده آل و آرمانی است و از پیش از برای آن قانونی مقرر می‌دارد که در آن امور روزمره و عملی با وعده‌های آخرت شناسی در هم می‌آمیزد. مطابق روحیه و سرشت وی تمام این مطالب در کتاب او در پرده‌ای از رویا بیان می‌شود که تاریخ آن اواخر تابستان و اوائل پاییز ۵۷۳ ق.م می‌باشد.

۲۰۵ - حزقیال ۴۰ تا ۴۸

در بیست و پنجمین سال تبعیدمان، در آغاز سال، در روز دهم ماه، چهارده سال پس از ویرانی شهر، دست یهوه بر من آمد. در رویایی الهی او مرا با خود به سوی سرزمین اسرائیل برده، بر کوهی

بسیار بلند در جنوب که بنظر می آمد شهری در آنجا ساخته شده باشد، به زمین گذاشت. در مقابل محلی که مرا به آنجا برده بود، مردی را دیدم که به نظر می آمد از مفرغ ساخته شده باشد. وی ریسمانی کتانی و يك میله اندازه گیری در دستش داشت و بر دروازه ایستاده بود. آن مرد به من گفت: «پسر انسان، با دقت ببین، با تمام گوش هایت بشنو و به هر آنچه به تو نشان می دهم توجه غا، زیرا به اینجا آمده ام تا تو آن را ببینی. هر چه می بینی به خاندان اسرائیل بگو.» {۴۰: ۱-۴}.

حزقیال نبی سپس با دقت تمام معبد جدید را که در رویا می بیند تشریح می کند و سرانجام یهوه را می بیند که به خانه خویش

باز آمده است:

او مرا به سوی دروازه، آن که رویش به طرف شرق بود برد. جلال خدای اسرائیل را دیدم که از شرق می آمد، با صدای شبیه به صدای آبهای مواج و زمین از جلال وی درخشید... سپس من خود را بر خاک انداختم.

جلال یهوه از دروازه شرق به معبد رسید. روح مرا بلند کرده، بداخل تالار درونی آورد؛ دیدم که جلال یهوه معبد را پر ساخت. در حالی که آن مرد در کنارم ایستاده بود شنیدم که از معبد کسی با من سخن می گفت. آن صدا گفت: «پسر انسان، آیا جایگاه تخت مرا، محلی که کف پای خود را بر آن می گذارم دیده اید؟ اینجا در میان بنی اسرائیل برای همیشه زندگی خواهم کرد...» {۴۳: ۱-۶}

حزقیال نبی، تشریح خود را ادامه داده و مقررات معبد نوین و نیایش جدید را می نویسد. سپس به بیان سرزمین مقدس ایده آل و

آرامانی می رسد که جای فردوس ماندنی است که قوم جدید، یعنی قوم مقدس ساکن آنجا می گردند:

آن مرد مرا نزد دروازه معبد آورد. اینک آب ها از زیر آستانه خانه به سوی مشرق جاری بود... آن آب ها از زیر جانب راست معبد، از طرف جنوب مذبح جاری بود [سپس] آب نهر زیاده می شد طوری که آبی عمیق شده بود و از آن عبور نتوان کرد. آن مرد به من گفت: «ای پسر انسان، آیا این را دیده ای؟» او مرا به کنار نهر برگرداند. بر کنار نهر، از این طرف و آن طرف درختان بی نهایت بسیار بود. به من گفت: «این آب ها به سوی ولایت شرقی جاری می شود و در دره فرود می آید تا آب ها را شفا دهد... در کنار نهر، در هر دو طرف آن هر قسم درخت میوه که برگ های آنها پژمرده نشود و میوه های آن لاینقطع خواهد بود، خواهد روید: هر ماه، درختان میوه تازه خواهند آورد، زیرا که این آب از معبد می آید. میوه آنها برای خوراک و برگ های آنها به جهت علاج خواهد بود...» {۴۷: ۱-۱۲}.

در خاتمه، حزقیال نبی تقسیم سرزمین نوین موعود را که در میان آن اورشلیم ایده آل با دروازه های دوازده گانه قد برافراشته است تشریح می کند...

و نام شهر از آن به بعد: «یهوه آنجاست» خواهد بود [۳۵:۴۸].

۱- کوه بلند «کوه مقدس» را بیاد می آورد که بنظر می رسد طبق برخی آداب و رسوم جایگاه الهی و فردوس نخستین بر فراز آن استقرار داشته است: اورشلیم نوین تصویر زمینی آن است لذا بدین جهت مرکز جهان بشمار آمده است (رک ۱۳۳). اسباب شگفتی نتواند بود که سرزمین مقدس تبدیل به مکانی فردوس گونه گردد.

۲- صحنه دوم درباره غیبت یهوه از معبد است (۱۹۳) و سرانجام به توضیح مربوط به نام شهر مقدس که همان «یهوه آنجاست» می رسد.

۳- صحنه سوم اشاره به سرچشمه مقدس معبد یعنی همان چشمه شیلوه دارد (رک ۱۲۳) این «آب زندگانی بخش» سرزمین مقدس را به صورت «باغ عدن» در می آورد که میوه های آن یادآور درختان فردوس نخستین است (۳). در عهد جدید این آب بصورت فیضی در می آید که موجب دگرگونی و تغییر حالت دل و جان می گردد (رک به یوحنا ۷:۳۸). این صفحات حزقیال نبی یکی از منابع ادبی مکاشفه یوحنا ی رسول است (مکاشفه ۲۱ و ۲۲: ۱-۵) به خصوص وقتی که این کتاب اخیر از اورشلیم علوی و آسمانی سخن می گوید.

آخرین نبرد

با وجود این وعده ها، کتاب حزقیال نبی در آینده آخرین حملات دشمن را علیه قوم یهوه یعنی قوم مقدس پیش بینی می کند. بنظر می رسد که نبی در کتاب خود تمام وحی های یهوه را که پیشینیان وی فرا رسیدن قریب الوقوع يك «دشمنی از سوی شمال» را اعلام می کردند و بعد رهایی قوم برگزیده را در موعظه مربوط به «زمان های آخر» منعکس می دارد (رک ۱۳۵، ۱۵۸، ۱۵۹). امکان دارد که به طور سرپوشیده مقصودش بابل بوده است.

۲۰۶ - حزقیال ۳۸-۳۹

«خداوند یهوه این را می گوید: «جوج، شاهزاده رئیس، ماشک، و توپال، من بر ضد تو هستم. ترا برگردانیده، در آواره های قلاب خواهم گذاشت، و تو و تمامی لشکرت را بیرون آورده، تمام اسب ها و سواران کاملاً مسلح، و همه آن ارتش بزرگ که سپرها و سپرهای کوچک، و شمشیرهای کاری را حمل می کنند به پیش خواهم کشید... آماده باش، به خوبی مجهز شو، تو و تمام لشکرت و دیگرانی که گردت

جمع شده‌اند، و خود را در خدمت من نگاه دار.

روزهای زیادی تا پیش از آن که به تو دستور داده شود سپری خواهد شد؛ در سال‌های آخر تو برضد کشوری حرکت خواهی نمود که ساکنان آن در میان اقوام بی‌شمار گرد آمده و از قتل عام رسته‌اند... تو مانند يك طوفان بر آمده و به پیش خواهی رفت و سرزمین را مثل ابری خواهی پوشاند، تو، ارتشت و ملت‌های بسیاری با تو... در ایام بازپسین تو را به زمین خود خواهم آورد تا آن که ملت‌ها، هنگامی که ترا ای جوج، برای آشکار ساختن قدوسیتم در برابر چشمان آنان به کار برده‌ام، مرا بشناسند [۳۸:۱-۱۶:۹]. خداوند یهوه این را می‌گوید: «دربارۀ تو بود که من درگذشته توسط خادمانم انبیای اسرائیل سخن گفتم، که نبوت نمودند در روزهای قدیم و تهاجم ترا پیشگویی کردند... تو را از اطراف شمال بر آورده، بر کوه‌های اسرائیل خواهم آورد. کمان تو را در دست چپ خواهم شکست و تیرهای تو را از دست راست خواهم افکند. تو و همه افواج و قوم‌هایی که همراه تو هستند، بر کوه‌های اسرائیل خواهید افتاد. تو را به هر جنس مرغان شکاری و به حیوانات وحشی به جهت خوراک خواهم داد!... و نام قدوس خود را در میان قوم خویش اسرائیل معروف خواهم ساخت و دیگر غی گذارم که اسم قدوس من بی حرمت شود تا امت‌ها بدانند که من یهوه، قدوس اسرائیل می‌باشم!...»

و اما تو ای پسر انسان!... به هر جنس مرغان و به همه حیوانات وحشی بگو: «جمع شوید! بیایید! و نزد قربانی من که آن را برای شما ذبح می‌نمایم، فراهم آید، قربانی عظیمی بر کوه‌های اسرائیل! گوشت آن را بخورید و خون بنوشید! گوشت جباران را خواهید خورد و خون رؤسای جهان را خواهید نوشید. و از قربانی که برای شما ذبح می‌نمایم پیه خواهید خورد تا سیر شوید و خون خواهید نوشید تا مست شوید. بر سفرۀ من از اسبان و سواران و جباران و همه مردان جنگی سیر خواهید شد- کلام یهوه!»

و من جلال خود را در میان امت‌ها قرار خواهم داد و جمیع امت‌ها داوری مرا که آن را اجرا خواهم داشت و دست مرا که بر ایشان فرود خواهم آورد، مشاهده خواهند نمود. و خاندان اسرائیل از آن روز و بعد، خواهند دانست که من یهوه خدای ایشان هستم... (۳۹:۳-۱۷:۷-۲۲)

(۱- مائیک و تریال) سرزمینی در نواحی قفقاز و دریای سیاه است. سرزمین ماجوج باید در همان نواحی باشد (مگر آن که این نام به معنای سرزمین جوج نباشد). جوج، چون نمونه‌ای از فاتحین وحشی است که در آینده‌ای دور دست و نامعلوم موجب بروز آخرین تجربیات بر قوم اسرائیل خواهد بود (اوری).

۲- جوج، آخرین مظهر قدرت دشمن خداوند و قوم وی است. از موارد مشابه آن در طول تاریخ می‌توان از فرعون در واقعه خروج از

مصر، سناخریب، نیوکدنصر نام برد. بنابراین نجات زمان آخر تحت اشکالی یادآور خروج از مصر (روایت کهنانتی ۱۸۷) و شکست سناخریب (۱۳۵ تا ۱۳۸) می باشد. این آخرین نبرد خداوند برای قومش می باشد.

۳- بدین ترتیب برداشتی بزرگ از تاریخ بشری شکل می گیرد: از قرنی به قرنی خداوند و نیروهای دشمن در برابر هم تا پیروزی نهایی خداوند قرار می گیرند. این برداشت در مکاشفات هم دیده می شود. در عهد جدید، نجات، به صورت پیروزی مسیح بر شیطان معرفی می شود (لوقا ۱۱: ۲۳-۱۴، ۱۰: ۱۷-۱۸، ۴: ۱۳-۱) که از شروع زندگانی زمینی وی آغاز گردیده و در طول تاریخ کلیسای وی با حمله «ضد مسیح» که معرف شیطان است ادامه می یابد (مکاشفه یوحنا رسول ۲۰: ۷-۱۰).

* * *

فصل دوازدهم

در سرزمین تبعید

طی چندین دهه، حیات فکری و مذهبی بنی اسرائیل که دامنه گسترده ای داشت، منحصرأ در سرزمین تبعید به بقای خود ادامه داد. حاصل این دوران تجربه، به خداوند گرویدن نخبگان ملی یعنی «بقیت» یهودا بود. دوران تبعید، در میان جمعیت های پراکنده ایمانداران، به ویژه در محافل یهودی بابل، دورانی بود سرشار از تفکر، کار و دعا. متون الهام یافته موجود در کتاب مقدس، پژواک این دوران را تا به گوش ما رسانده است.

۱- تغزل مقدس

مرثیه برای اورشلیم

مرثیه سرایی سبک ادبی بود که از روزگاران قدیم در میان بنی اسرائیل مرسوم بوده است (ر.ک. ۱۹۸، ۶۶). فاجعه سال ۵۸۶ ق.م. الهام بخش اشعار بسیاری در این سبک بوده است. این اشعار در نوع خود شاهکار غزلسرایی می باشند. بر حسب سنتی یهودی که مورد تأیید کتاب مقدس به زبان یونانی است، این اشعار به قریحه ارمیاء نبی نسبت داده می شد.

۲۰۷- مرثیه ۴

چگونه طلا، زنگ گرفته و زر خالص منقلب گردیده است!
سنگ های قدس به سر هر کوچه ریخته شده است!
پسران گران بهای صهیون که به زر ناب برابر می بودند،
مثل ظروف سفالین که عمل دست کوزه گر باشد شمرده شده اند!
شغال ها نیز پستان های خود را بیرون آورده، بچه های خویش را شیر می دهند؛

اما دختران قوم من مانند شترمرغ بیابان بی رحم گردیده اند:
 زبان اطفال شیرخواره از تشنگی به کام ایشان می چسبد؛
 کودکان نان می خواهند و کسی به ایشان نمی دهد...
 آه که عصیان قوم من از گناه سدوم زیاده است،
 که در لحظه ای واژگون شد و کسی دست بر او ننهاد!...
 زنان مهربان، با دست های خویش، اولاد خود را می پزند:
 آنها در هلاکت قوم من غذای ایشان هستند.
 یهوه غضب خود را به اتمام رسانیده، حدت خشم خویش را ریخته است،
 و آتشی در صهیون افروخته که اساس آن را سوزانیده است.
 پادشاهان جهان و تمام سکنه زمین باور نمی کردند،
 که عدو و دشمن به دروازه های اورشلیم داخل شود.
 به سبب گناه انبیا و گناه کاهنانش
 که خون عادلان را در اندرونش ریختند...
 یهوه خود، ایشان را پراکنده ساخته و ایشان را دیگر منظور نمی دارد.
 نه بر کاهنان اعتنایی بود و نه بر مشایخ رأفتی...
 مسیح یهوه که نفخه بینی ما می بود، در حفرة های ایشان گرفتار شد،
 که درباره او می گفتیم: «زیر سایه او در میان امت ها زیست خواهیم نمود»...

۲۰۸ - مرتبه ۱

چگونه شهری که پر از مخلوق بود منفرد نشسته است!
 آن که در میان امت ها بزرگ بود، مثل بیوه زن شده است؛
 آن که در میان کشورها ملکه بود، خراجگذار گردیده است!
 شبانگاه زار زار گریه می کند و اشک هایش برگونه هایش روان می شود.
 از جمیع دوستانش برای وی تسلی دهنده ای نیست.
 همه دوستانش به او خیانت ورزیده، دشمن او شده اند...
 اورشلیم در روزهای مذلت و تنگی خویش، بیاد می آورد،

زمانی را که قوم او به دست دشمن می افتاد و برای وی مدد کننده ای نبود، دشمنانش او را نگریسته، بر انحطاط وی می خندیدند...
 ای جمیع راه گذریان، ملاحظه کنید و ببینید،
 آیا غمی مثل غم من بوده است که بر من عارض گردیده،
 و یهوه در روز حدت خشم خویش مرا به آن مبتلا ساخته است!
 آتش از عالم بالا به استخوان های من فرستاده، آنها را زیون ساخته است،
 دام برای پای هایم گسترانیده، مرا به عقب برگردانیده،
 و مرا ویران و در تمام روز غمگین ساخته است...
 به همین دلیل است که می گریم و از چشمانم آب می ریزد،
 زیرا تسلی دهنده و تازه کننده جانم از من دور است.
 پسرانم هلاک شده اند، زیرا که دشمن غالب آمده است...
 یهوه عادل است، زیرا من از فرمان او عصیان ورزیده بودم.
 ای جمیع امت ها بشنوید و غم مرا مشاهده نمایید:
 دوشیزگان و جوانان من به اسیری رفته اند...
 ای یهوه نظر کن زیرا که در تنگی هستم: احشایم می جوشد.
 و دلم در اندرون من منقلب شده است، چون که به شدت عصیان ورزیده ام.
 در بیرون شمشیر هلاک می کند! و در خانه ها، موت!...

بیان سوزناکی بود از درد آدمی. از این روست که مرثیه مزبور در آیین عبادی هفته مقدس بکار برده می شوند. - به اهمیتی که برای ویرانی شهر و معبد، تبعید شاه و پراکندگی قوم، قائل شده است، توجه نمایید: آنچه را که یهوه طی قرن ها پدید آورد، در تمامی جنبه های خود به نابودی کشیده شد. علت فاجعه را شاعر به چه نسبت می دهد؟ آیا در اینجا پژواکی از موعظه نبوی شنیده نمی شود؟

آواز تبعیدیان

در تبعید، اسیران با اندوه به شهر مقدس که آنرا ترک گفته اند می اندیشند:

۲۰۹ - مزمور ۱۳۷: ۱-۶

نزد نهرهای بابل، گریه کنان نشسته بودیم...
 بریطهای خود را بر درختان بید آن دیار آویخته بودیم.
 آنانی که ما را به اسیری برده بودند از ما سرود خواستند؛
 و آنانی که ما را تاراج کرده بودند، شادمانی خواستند: «سرودی از صهیون برای ما
 بسرایید!»
 چگونه سرود یهوه را در زمین بیگانه بخوانیم!
 اگر تو را ای اورشلیم فراموش کنم، باشد که دست راست من بخشکد!
 اگر تو را به یاد نیاورم، آنگاه زبانم به کامم بچسبد،
 اگر اورشلیم را بر همه شادمانی خود ترجیح ندهم!...

به چه دلیل سراینده این مزمور، به شهر مقدس دلبسته است؟ آیا نمی‌توان این احساس را به دلبستگی مسیحیان به کلیسا نسبت

داد؟ چرا؟

بر روی ویرانه ملی

این تفکر و اندیشه بر روی ویرانه ملی به نیایشی پر جوش ختم می‌گردد: رنج دوران حاضر، کوچکترین لطمه‌ای به امید نهفته در

قلب بنی اسرائیل وارد نیاورده است.

۲۱۰ - مزمور ۴۴

ای یهوه! به گوش‌های خود شنیده‌ایم و پدران ما، ما را خیر داده‌اند
 از کاری که در روزهای ایشان و در ایام قدیم کرده‌ای!
 امت‌ها را بیرون کردی اما ایشان را غرس نمودی، قوم‌ها را تباه کردی اما ایشان را
 منتشر ساختی.
 به شمشیر خود زمین را تسخیر نکردند و بازوی ایشان را نجات نداد:
 بلکه دست راست تو و بازو و نور روی تو، زیرا ایشان را دوست می‌داشتی...

لیکن تو ما را دور انداخته و تحقیر کردی؛ با لشکریهای ما بیرون نمی آیی؛
 ما را از پیش دشمن روگردان ساخته ای و خصمان ما برای خویش تاراج می کنند.
 ما را مثل گوسفندان برای خوراک تسلیم کرده ای و ما را در میان امت ها پراکنده ساختی.
 قوم خود را بی بها می فروشی بدون آن که از قیمت ایشان نفع ببری!
 ما را نزد همسایگان ما عار گردانیدی، اهانت و سخریه نزد آنانی که گرداگرد مایند.
 ما را در میان امت ها ضرب المثل ساخته ای، قوم ها سر می جنبانند...
 ای یهوه، بیدار شو! چرا خوابیده ای؟ برخیز و ما را تا به ابد دور مینداز!
 چرا روی خود را می پوشانی، آیا ذلت و تنگی ما را فراموش می کنی؟
 چرا که جان ما به خاک خم شده است و شکم ما به زمین چسبیده.
 به جهت اعانت ما برخیز! و به خاطر رحمانیت خود ما را فدیة ده!

سراینده مزمور در اینجا از آیین تشنیه الهام می گیرد (۱۴۹، ۱۵۲). به تشابه بیان با گفتارهای ارمیاء نبی دقت کنید.

(۱۶۵، ۱۷۴).

دعایی برای شبان بنی اسرائیل

موضوع یهوه، شبان بنی اسرائیل، موضوعی است سنتی (۲۰۲، ۱۰۹) و نقطه شروعی است برای این نیایش تأثر برانگیز:

۲۱۱ - مزمور ۸۰:۲-۸:۱۵؛ ۱۸-۲۰

ای شبان اسرائیل بشنو، تو که یوسف را مثل گله رعایت می کردی!
 ای که بر کروییان جلوس نموده ای، تجلی فرما به حضور افرایم و منسی!
 توانایی خود را برانگیز و برای نجات ما بیا!
 ای خدای صباوت، ما را باز آور! روی خود را روشن کن تا نجات یابیم!
 ای خدای صباوت، تا به کی به دعای قوم خویش غضبناک خواهی بود؟
 نان ماتم را به ایشان خوراندی، و اشک های بی اندازه بدیشان نوشاندی!
 ما را سخریه همسایگانمان ساختی و دشمنانمان ما را استهزاء می کنند.
 ای خدای صباوت ما را باز آور! روی خود را روشن کن تا نجات یابیم!
 ای خدای لشکرها، رجوع کرده از آسمان نظر کن و ببین!...

دست تو بر مرد دست راست تو باشد و بر پسر آدم که او را برای خویشتن قوی ساخته‌ای!

ما از تو رو نخواهیم تافت، ما را حیات بده تا نام تو را بخوانیم!
ای خدای لشکرها ما را باز آور! روی خود را روشن ساز تا نجات یابیم!

نیایش برای تانک یهوه

موضوع «اسرائیل تانک یهوه» که بارها انبیا آن را به کار برده‌اند (۱۵۷، ۱۱۹، ۱۰۹) و موضوع «یهوه شبان اسرائیل» در مزمور ۸۰ درهم می‌آمیزد:

۲۱۲ - مزمور ۸۰: ۹-۱۴؛ ۱۶-۱۷

تاکی را از مصر بیرون آوردی؛ امتها را بیرون کرده، آن را کاشتی.
پیشروی آن را وسعت دادی، پس ریشه دوانده، زمین را پر ساخت.
کوه‌ها به سایه‌اش پوشانیده شد و سروهای آزاد خدا به شاخه‌هایش.
شاخه‌های خود را تا به دریا پهن کرد و فرع‌های خویش را تا به نهر.
پس چرا دیوارهایش را شکسته‌ای که هر رهگذری آن را می‌چیند،
گراز جنگل‌ها آن را ویران می‌کند و وحوش صحرا آن را می‌چرند؟...
از این تانک تفقد نما، نهالی که کاشته‌ای!
آنانی که آن را بریده، در آتش می‌سوزانند، از عتاب تو تباه گردند!...

در این نیایش‌ها که به موازات یکدیگر آمده‌اند، اضطراب، بی‌صبوری و اعتماد درهم آمیخته‌اند و این طرز تفکر دوران تبعید را مشخص می‌گرداند. پایه‌امید در اینجا فقط خیال و تصور نبوده بلکه بر وعده‌های الهی و یادآوری ماجراهای گذشته (به ویژه ماجراهای خروج از مصر و ورود به سرزمین کنعان) بنا شده است.

نیایش برای دودمان داود

مایه تعجب است که سلسله شاهانه پرخاسته از داود، در اندیشه و نیایش تبعیدیان جایی ندارد

۲۱۳ - مزمور ۸۹: ۲-۲۰؛ ۵۲

می‌خواهم رحمت‌های خداوند را تا به ابد بسرایم!
 امانت تو را به دهان خود، نسلاً بعد نسل اعلام خواهم کرد!...
 در گذشته، در عالم رویا به مقدس خود خطاب کرده گفתי:
 «تاج بر مردی زور آور نهادم و برگزیده‌ای از قوم را ممتاز کردم.
 بنده خود داود را یافتم و او را به روغن مقدس خود مسح کردم.
 دست من با او استوار خواهد شد، بازوی من نیز او را قوی خواهد گردانید.
 دشمنی بر او ستم نخواهد کرد و هیچ پسر ظلم به او اذیت نخواهد رسانید.
 خصمان او را پیش روی وی خرد خواهم نمود و آنانی را که از او نفرت دارند خواهم زد.
 امانت و رحمت من با وی خواهد بود و در نام من قدرت او افزوده خواهد شد...
 او مرا: «پدر من! خدای من و صخره نجات من!» خواهد خواند.
 من نیز او را نخست‌زاده خود خواهم ساخت، بلندتر از پادشاهان جهان.
 رحمت خویش را برای وی نگاه خواهم داشت تا ابدالابد و عهد من با او استوار خواهد بود.
 نسل او را باقی خواهم داشت تا ابدالابد و عهد من با او استوار خواهد بود.
 اگر پسرانش شریعت مرا ترك کنند و در احکام من سلوك نمایند...
 آنگاه معصیت ایشان را به عصا تأدیب خواهم نمود و گناه ایشان را به تازیانه‌ها.
 لیکن رحمت خود را از او بر نخواهم داشت و امانت خویش را باطل نخواهم ساخت.
 عهد خود را نخواهم شکست و آنچه را از دهان صادر شد، تغییر نخواهم داد.
 به قدوسیت خود قسم خوردم: آیا می‌توانم به داود دروغ بگویم؟
 نسل او باقی خواهد بود تا ابدالابد و تخت او به حضور من مثل آفتاب ...»

لیکن تو مسیح خود را ترك کرده، دور انداخته‌ای و بر او غضبناك شده‌ای!
عهد بنده خود را باطل ساخته‌ای و تاج او را بی عصمت کرده‌ای!
جمع حصارهایش را شکسته، قلعه‌های او را خراب نموده‌ای.
همه راهگزان او را تاراج می‌کنند و او نزد همسایگان خود عار گردیده است.
دست خصمان او را برافراشته و همه دشمنانش را مسرور ساخته‌ای...
جلال او را باطل ساخته و تخت او را به زمین انداخته‌ای.
ایام شبایش را کوتاه کرده و او را به خجالت پوشانیده‌ای.
تا به کی ای یهوه خود را پنهان خواهی کرد؟ و غضب تو مثل آتش افروخته خواهد شد؟...

ای خداوند رحمت‌های قدیم تو کجاست که برای داود به امانت خود قسم خوردی؟
ای خداوند ملامت بنده خود را بیاد آور که آنها از قوم‌های بسیار در سینه خود متحمل می‌باشم
دشمنان تو ای یهوه، آثار مسیح تو را ملامت نموده اند!

یادآوری طولانی بود از وحی ناتان نبی (۷۱) در جهت تداوم خاندان داود. این نظریه را با نظریه مسیح شاهوار در بیان اشعیا نبی مقایسه کنید (۱۲۶، ۱۲۷). با دیدن برانداخته شدن مقام شاهی از دودمان داود است که بنی اسرائیل امید خود را به سوی مسیح آینده متمایل می‌گرداند.

۲- وحی های نبوتی

طی دوران تبعید، نوشته های انبیاء جمع آوری و نسخه برداری شده، مورد تعمق قرار گرفته‌اند. مؤلفین تحت الهام، مکمل‌هایی بر این نوشته‌ها افزوده، برد آن را وسیع تر گردانند. این صفحات نوین که حاوی اشارات متعددی به اندیشه‌های آن زمان می‌باشند، به‌طور عادی قابل تشخیص هستند. در این زمره است اشاراتی که ویرانی آتی بابل را اعلام می‌دارند.

هجوای دربار سقوط شاه بابل

چنین بنظر می‌رسد که این مرثیه طنزآمیز، مرگ نبوکدنصر را مورد توجه قرار می‌دهد. با وجود این بعید نیست که آن درباره مرگ سرجون دوم، پادشاه آشور باشد.

۲۱۴ - اشعیا ۱۴: ۴-۱۵

چگونه آن ستمکار تمام شد و آن جور پیشه چگونه فانی گردید!
 عصای شریبان و چوگان حاکمان شکسته شد،
 که قوم‌ها را به خشم با صدمه متوالی می‌زد،
 و بر امت‌ها به غضب با جفای بی حد حکمرانی می‌نمود! ...
 تمامی زمین آرام شده و ساکت گردیده اند و با شادی ترنم می‌کنند.
 صنوبرها و سروهای آزاد لبنان درباره تو شادمان شده، می‌گویند:
 «از زمانی که تو خوابیده‌ای، قطع کننده‌ای بر ما نیامده است!...»
 هاویه از زیر برای تو متحرک است تا چون بیایی تو را استقبال نماید.
 مردگان یعنی جمیع بزرگان زمین را برای تو بیدار می‌سازد.
 و جمیع پادشاهان امت‌ها را از کرسی‌های ایشان برمی‌دارد.
 جمیع اینها تو را خطاب کرده، می‌گویند:
 «تو نیز مثل ما ضعیف شده‌ای! و مانند ما گردیده‌ای!
 جلال تو و صدای بریط‌های تو به هاویه فرود شده است!
 «کرم‌ها زیر تو گسترانیده شده و مورها تو را می‌پوشانند!...»
 درخشان، ای پسر صبح! چگونه از آسمان افتاده‌ای!
 ای که امت‌ها را ذلیل می‌ساختی، چگونه به زمین افکنده شده‌ای!
 تو در دل خود می‌گفتی: «به آسمان صعود نموده،
 کرسی خود را بالای ستارگان خدا خواهم افراشت؛
 و بر کوه اجتماع در اطراف شمال جلوس خواهم نمود؛
 بالای بلندی‌های ابرها صعود کرده، مثل حضرت اعلا خواهم شد!»
 لیکن به هاویه، به اعماق حفره، فرود شده‌ای!...

۱ - بسیاری از اصطلاحات از اساطیر فنیقی اقتباس شده است. مثلاً: «درخشان، پسر شفق» عنوانی بود الهی: «کوه اجتماع»، کوه مقدس واقع در دورترین نقطه شمال، محلی بود که مجمع شورای الهی در آن برگزار می‌شد. برای شاعر تحت الهام، اساطیر، استعاره‌هایی

را فراهم می‌آورد. مکاشفه کتاب مقدسی، ستارگان، از الوهیت برخوردار نمی‌باشند، اما طرز تفکر رایج، آنها را کم و بیش با فرشتگان یکی می‌داند. هم‌چنین می‌توان گفت که در سنت متأخرین، سقوط فرشتگان نافرمان تحت همان شکلی که در قطعه فوق آورده شده است، مجسم خواهد گردید (مکاشفه یوحنا ی رسول ۱: ۱۲-۱۰). اما در مورد ششل یا هاویه، این همان نامی است که عبرانیان باستان به «اقامتگاه مردگان» اطلاق کرده‌اند که مترادف است با «جهنم» یونانیان.

۲- اتهاماتی را که شاعر علیه قدرت حاکم برمی‌شمارد، قابل توجه است و آن عبارت می‌باشد از: بی رحمی، زرق و برق و به‌خصوص غروری که در اثر آن سعی می‌کند خود را با خداوند هم‌تا سازد (مقایسه شود با ۵).

* * *